

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת האזינו תשפ"ד
(עם תיקון הכללי)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

ופרין הבן – דלפינן לעיל בפיסקין (ט.ט.א.) נשים פטורות מלפרות בניהם. דכתיב "תפדה – תפדה". ולרבי יוחנן בן ברוקא דאמר – חיובא בפרה ורביה כתיב בנשים, היכי לוף? תו שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לחיוב ממזר? הא הוו מורא ופריה ורביה עשי כתובים הבאין כאחד? צריכי – כלומר, לאו באין כאחד ניהו ולמימרא דאין מלמדון, אלא תרידות צריכי. דאי היה כתב חד – לא

ולרבי יוחנן בן ברוקא ניהו מורא ופריה ורביה כתיבין – ואם תאמר: אמאי לא קאמר: לרבנן ליהוין מורא ומוזהא שני כתובים? כתיבין: ורמאי דפרישית לעיל תרידותו עריכי – אתי שפיר. מכלל דמצות עשה שלא הזמן גרמא שני חיובת – פירשו בקונטרס: מדאיצטריך קרא להקישא למפרט נשים מומן גרמא – מכלל דמצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חיובת. פירושו: דאי היה אמינא

פטורות – אמאי איצטריך הקישא דמפליה למפרט נשים מומן גרמא בלא הכי מהי היה ידעינן; השתא כשלא הזמן גרמא נשים פטורות – כל שכן דומן גרמא. ולא תיראי: הדיכי מגי שתיק מהקישא דמפליה אדרבה, אי שתיק מיניה – היה לפינן תפילה: המצות עשה שהזמן גרמא נדשים חיבות! לכך פירש רבינו יצחק מכלל דמצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חיבות – דאי פטורות הוה לן מליכתא הקישא ד"פריה ורביה" – בפיך? תלמוד תורה או על דפוסין פטורות? להקישא אליה, ולומר: כי היכי שפירות מתלמוד או מפרקון, הדיינו מצות עשה שלא הזמן גרמא – הכי נמי פטורות מכל מצות עשה שלא הזמן גרמא. כמו מיעוטא למפרט דהומן גרמא לתפלין. אלא שמע מינה, מדכתב האי הקישא לתפלין דהוי הומן גרמא – מכלל דשאר מצות עשה לא הזמן גרמא חיבות.

אלא עשה דאמר הקישא ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא מאי איבא למימר – פירש הקונטרס: דאדרבה, איכפא הוה לן למימרה: דשלא הזמן גרמא נשים פטורות – מתפלין, שהזמן גרמא נשים חיבות – ממנה הקודל, וסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדי. ומשני: מאן שבעת ליה דתפלין לא הוו זמן גרמא – רבי יוחנן, וסבר לה אין מלמדי. ופירש בקונטרס: דלידיה לא איצטריך הקישא, אלא כדגמירי לעיל מבנין אב, וגמירי מראיה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. ודקישא לך: ניילא ממצה הקודל לחיובא – רבי יוחנן סבר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדי. עי כאן לשונן. היינו טעמא דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות – דוקא כמצה הקודל כתב דרמנא לומר דחיבותא, אבל כל מצות עשה שהזמן גרמא עלמנא – נשים פטורות. דכיון דאין מלמדין – הוו כמו מיעוטא: דוקא הני חיבותא אבל אחרני – לא. ואם תאמר: תינח זמן גרמא, אבל שלא הזמן גרמא מנא לן דחיבותיה? לומר: כיון דתלמוד תורה ופירין הוה שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין – הוו כמו מיעוטא: דוקא הני פטורות, אבל שלא הזמן גרמא בעלמא – נשים חיבות.

משום דהוי שמחה מצה הקודל שלשה כתובים הבאים כאחד – ואם תאמר: תרצת הדיא דמצות עשה שהזמן גרמא דפטורות, וליכא למילף ממצה הקודל, דאיכא שמחה בהדיחיה – הוו שלשה כתובים הבאים כאחד, דפרישית. אלא דמצות עשה שלא הזמן גרמא מנא לן דחיבות? אימא דפטורות – מתלמוד תורה ופירין הוה שני כתובים הבאים כאחד. תלמוד תורה ופירין הוה שני כתובים הבאים כאחד. ואלא, דאמר לעיל (קדושין ד.ר.ג.) אשה בעלה משמחה, אם כן ליכא אלא שני כתובים, ומאי תמרין רבי יהודה, דאמר מלמדון, ממצות עשה שהזמן גרמא: אימא ניילא לחיוב ממצה הקודל ויש לומר: דמוקי קידוש היום בהדי מצה הקודל,

גמיר אידך מיניה. דרבו לבשש – את הארץ במלמחה. וכן רדכא בה. וכין לאם קרין בה "וכבשתי" – לא קרין בה "פרו ורבו". סיפך בידו לעשות – לכבד את אבי, שאין אימא אחריה עלי. לא תתחיב כלל – אפילו נפלה. הניחא בו' – לא ליעל קאי, דאדוניבא ניהו תלמודו תורה, ושנין: משום דהוי תלמוד תורה ופירין הוה בן כ'. מאי איבא למימר – ניילא מתלמוד תורה ופירין הוה שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא, ולפטור פפוניא ידעו בו' – תלמודים שבפפונא. ומנו – רב אחא בר יעקב, שהיה דר בפפונא, בדאמר ב"הושענות" (בבא בתרא ט.א.) גבי שטן ועיני ששים שמיו וכוונתו דרשה רב אחא בר יעקב לבשש. נתאספו שני ונסקה אברעיה. למען יהיה תורת ה' – הרי כל התורה הוקשה לתפלין, ולא שבקינן הקישא וגמירין מבנין אב ממצה הקודל לזמן גרמא, ולא מתלמוד תורה ופירין הוה שלא הזמן גרמא. ומדמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות שלא הזמן גרמא נשים חיבות – מדאיצטריך למיכתב הקישא למיפטרניה מומן גרמא – מכלל דבשאר מצות חיבותיה הוה בו' – מלוגתא היא במסכת שבת (ס.א.א.) ופרק תרתי דעירובין (ג.ה.ג.) מאי איבא למימר – אם כן איכפא איבא למילף: דשלא הזמן גרמא – נשים פטורות ומשני: מאי שבעת ליה? אבי כביד רבי מאיר – בעירובין, ולדידיה לא איצטריך הקישא, אלא כדגמירין ברישא מבנין אב. וגמיר מראיה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. ודקישא לך לעיל: הוה ממצה הקודל לחיובא – רבי מאיר סבר: שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדון. ופרכינן: ולרבי יהודה דאמר מלמדין – בסנהדרין (פרק "ארבע מיתות" ס.ה.) ואמר נמי בעירובין (ג.ה.) דהתפילין מצות עשה לא הזמן גרמא, מאי איבא למימר: מדיכא תיתי פטורא למצות עשה שהזמן גרמא? משום דהוי שמחה בו' – לא סבירא לך כאבי, דאמר לעיל: אשה בעלה משמחה. לכל עונשין – אלא עונשין מלקות הן. דבי רבי אליעזר הוה בו' – לא לפרשי מתניתין מיתת לה, אלא אידי דאיתניא עונשין – מיתת נמי אנב מדיכא איתרבו ליה ממוק, ומיתת לחות על ידן הדורין. לכל מיתות – שתיחיבה מיתות עליהם מיתה, וכן השור כופר. הך קמייהא – דמישתיע בקרבן שובת דקיימא דבול הגר, בפרשת "נשא" החיובת היא – דאין אלא בכלל דינין – אין לה חיים. כלל גזולין אותה ודאי גזולת את אחרים, והכל בדיקין הימנה. אבל כופר – "הימית איש או אשה" דמשתעי גבי כופר דשור העומד שרהג את האדם.

דאי אשמיענין הך קמייתא – משום הך קמייתא – **משום** כפרה חס דרחמנא עליה. ואם תאמר: דאי שכן דאם לא כתיבא, כוון גבי עירות, איצטריך פרה היכא דכתיב בה עונש בשמיא בהדיא. כוון גבי עירות.

דאיבא איבוד נשמה - משום הכי חיבייה תרמנא לשלם כופר. הקפת הראש - המשוח צדעיו לאחורי אונו ולפדחתו. שאחורי האזנים חלקים הם עד סמוך לזוגה. הוצדעים מקום שער הם כולם, והמשוחית שער הצדעים שיהא ראש מוקף בשוח לפדחתו וצדעיו ואחרי אזניו, עגול סביב - היא הקפה. כל שישנו בהשחתת - דוקן, ישנו בהקפת הראש.

ולא זקן אשתך - אפילו העלתה זקן והשחיתה. פאת פאת - כתוב בישאל "פאת זקנך וכתוב כבתנים" - פאת זקנם אל יגלחו, וקא סלקא דעתך יכדי כתוב "אמור אל בכתבתי בני אהרן" ולא בנות אהרן - אבלא מילתא דכתבי בהיותו עניינא קאי, נישתוק קרא מיני - מנודה שזה ד"ר פאת" - פאת" למעוטי נשים ישראליות ותומו פטורא בקל וחומר מכתבות. הפסיק הענין - ולא קאי בני אהרן אלא אטומאה לחוד, שיש הפסק בתנייה, כונן "לה יטמא". כפיניא ליה - לכתבתיא - ליתן את האמור על שזה ושל זה בזה, ולא להתייב אלן בהשחתתה שזה יד יגלוח. וכיון דאיבא לאוקמי לגורה שזה להכי - מלקט *פליניא* של מצחצווי תרבות, משוחלוקים בם את חוק הטהי. והיטבי "פליניא" של עושי תריסקן, תלמוד לומר לא יגלחו - האמור בהכנייה, ואן דרך יגלוח בכך, ואחיא גורה שזה ליתן האמור על הכנייה בישראל, ולא ישראלת בהכנייה. אם כן - דלכתי הוא דאתא - בכתוב "את שובקך", יהיה ליה נמי כמנא דכתבי פאה, דהא כתבי פאה בהיות קרא גבי ראש, ומדחוי כתבי גבי בני אהרן "שמע עמך אפאה קאי, וזכיי קאמור - לא תשחית פאת שובקך, וחדר יליף גילוח ההשחתה ב'פאת' "פאת" ישראלת מכתבניה, אי נמי בבנין אבי-חייב פאת זקן בכתבניה, וכתוב ידוק, כי בישראל. פאה שמע מינה תרתי - גורה שזה שלמה לימודך הכתוב, אף ככל האמור בענין. לטומאת נעיים - שישבנו עומ שיער חלוקים סמימני עור כשר, וסמימני עור ברש כתבי שער לבן, ובסמימני נתקי ראש זקן - שער צהוב. וקאמר הבא, דאם בעלך חתנה אשה שער בוקנה - הוא סימני נעה ביד נתקי זקן, כהדיא כתוב - זקן של אשה, דכתבי "ישא או אשה", למטה נעיים - לכשתסתר תסעין אדן סותרת מצורע בתגלחת וצפורים. איצטריך - לטומאת נעיים כדאמרן מעיקרא - להשוות סימני נתקי זקן אשה לסימני זקן אישה, ודאמרתו בהדיא כתוב - סלקא דעתך אמניא: לצדדן כתבי, דאשה ככתוב בקרא - לא קאי אלא אנתקי הראש, ו"או בוקן" דכתבי כפייה - אתנאן לשלי, ולא לאשה, אף משמע לן חנא דבריייתא, הדרי לן בוקן לכל בדרהם. בנים וכל זנות - "בנים אתם לה... לתנוודו ולא תשמו קרחה" בנים - ולא בנות לקרחה, אבל לגדיה - אף הונת. או אינו - אלא כן לגדיה. כשהוא אומר - בפסוק של אחריז - "כי עם קדוש אתה", ואף הנשים בכלל עם. הכי גרסין: מרבה אני את הגדידה שינהב בנקום ושלא במקום בנקום שני, ומוציא אני את הקרחה שאניא אלא בנקום שער. נירה - **אשטריטורה. ודוקו האמורי וזו על מתיקה. כשייחא הוא דכתבי - וקא סלקא דעתך שריטה וגדידה תרתני נינהו, חד בידי וחד בכלי, ואף על גב דשריטה בהדיא ענינא לא

איש דבר מצות הוא אק אשה לא - ולא דוקא, דהא איתקש עבד לאשה לחיבי במצותא כאשר, דמבר (תנניה דא) "לה" "לה" מאשה, אלא הכי קאמור: אינה חייבת בן שאר כל כמו איש. הרי"ז הוא בוקן לכל דבריו - ואם תאמר: ואיך תמצא זקן בסריס? דהרי מי שאלך לך זקן אחד סמימני בריס עדי שיהו בו כולן ויש לומר: כונן שחיבי זקן אחר רוב שנותיו, דכתיב גונא סריס הוא. כדאמר פרק "ויצא דופן" (גדה מרא), דכי לא גולדו בני סמימני סריס - היה קודם ערב שנותיו, ובתנא דשנותו - היה גדול, סריס. להשחתתה לא מצית אמרת דיליף פאת וכו' - ואם תאמר: למה לי גורה שזה? הא מוכח ליה שפיר מדשני קרא דביביריהו: ויש לומר: דהני מילי מקמי דשבעת ברירייתא ויש להם חשיבות זקן בשום מקום, אבל לבתר דשמענין גולי - לית לן למעוטי מדשני ברי, אם כן ליבותא בשובקך - פירושו: אתם כן דלכתי הוא דאתא, הדפיסק הענין - בכתוב "ואם זקן שובקך", יהיה ליה כמא דכתבי פאה, דהא כתבי פאה בחאי קרא גבי ראש, ונוכל לומר כבנין אב שחיבי בפאת זקן ככתבניה, כדכתיב "ופאת זקנם אל יגלחו", חייב פאת קא בישראל, וחד יליף גילוח דכתבי גבי כהנים, דהוי השחתה, ב'פאת' "פאת" הישראלת מכתבניה. מאי "פאת" - שמע מינה גורה שזה שלמה לימודך הראש, אף לכל האמור בענין - כונן למתך הישראל ופאת אף דרדישין "בני אהרן" ולא בנות אהרן - וכל שכן בישראל, מנודה שזה ד'פאת' "פאת", וכו' כתב עם קדוש שריטה הוא דכתבי - פירש קונטרס: דסלקא דעתך אמנא גדידה ושריטה תרתי נינהו, תרוד חיד בידי חוד בכלי, ואם תאמר: מי הויקיענו לומר ד'כי עם קדוש' קאי אשריטה שלא הוכרח באותה פרשה כלל, ולא קאי אנדידה ואקרחה דכתיבי: בחאי עניינא אדן שער: דכתיב וכו'. ועוד: למימר ד'כי עם קדוש' קאי אשריטה, אף על פי שלא הוכרח באותה פרשה, מיליטס הקרחה ולומר ד'בנים אתם' לא קאי אלא לתנוודו" דסמיך ליה, אלא "אקרחה" אינא סמוך לן, שיהי גדידה הפסיק הענין, ואפכא לא מצית אמרת, בדמפרש גבור: ומת ראתה להוציא את הקרחה וכו'. ועוד: דש גב סירוס אחר, ד"עם קדוש" קאי אנדידה שלפני פניה, ולא אקרחה שלפניו.

כתבי, כיון דמייא לגדיה - כתבה הכא, ולא תמצא אף היא נשים פטורות - כתבי "כי עם קדוש" לרביי, והכי שפיר טפ, ולא לסרוסי קרא, דהא "בנים ולא בנות" בני גדידה כתבי, ומיניה סליק.

אחת

קידושין. האשה נקנית - פרק ראשון דף לו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ) תוספות

אחת היא - משמעות שתיהן, בין ביד בין בבלי. מבני אהרן - דכתיב (ויקרא כא) "לא יקרוה קרחה בראשים" בני "אמור אל הכהנים" וכו' כתיב קרא - בני אהרן. נשתוק קרא - מתוך גורו שהו בני ישראל. בראשם - האמור אצל כהנים מה תלמוד לומר? ולפי שנאמר בישראל "בין עינים" משמע סמוך לפדחת. ומה לחלו - בישראל על מה, דהתם כתיב 'למת'. אם כן - דלוקך מילתא לחודה

א' לאו גורה שזה היה אמניא הפסיק הענין - ואם תאמר: דכתיב תיסק אדעתן למימר הכי הא מפיקין ליה (להג) 'מפאת' שאינה ביביל תשחית, ולא אמר דקרהה שכתוב בפרשה ראשונה קודם 'בל תשחית' הפסיק הענין לפאת. וכן לכל שכן דקאי אקרהה שהיא ראשונה בפרשה, קרובה יותר ליבני אהרן דכתיב בפרשהו ועוד קשה: דהנא קמא דמתניתין היכי פליג אקרהה, דקאמר במתניתין חוץ מיבל

תקיף ר'בא תשחית' ולא קאמר 'ובל יקרוה' וזא אפילו ר'בא תיסק ליעל לקאי מבני אהרן - שכן דקאי אקרהה, דקרובה לבני אהרן? ויש לומר: שדלקא דעתך אמניא דבגי קרחה דאף על גב שהיא קרובה לבני אהרן הפסיק הענין, משום דכתיב (ויברים יז) 'כי בני עזר קרחה' ומהרה נשים, ואפילו בישראל, ומפרש בגמרא דלא הפסיק הענין. אם כן לימנח קרא קרה - פירושו: וליתן את האמור על זה הוה היה מפיק ביה' מבני' ואין משום דריבא בהו גמרת ויתרות - אין לנו לחלק מצוה אחת שאנו מוציאין ככהנים ובישראל בהדיא, ודאי גוף ומצוה לא היינו תלמידי, אבל פירוש המצוה - גמרי שפיר מהדרי. ומהרה ופירושו מוכאז אמניא' לכו - ואם תאמר: ומה בכך? מכל מקום נילף קרחה מהפסוק, ואין גורה שזה למצוה, ונימא: מה הפסוק נשים ספורות - ולא בני גבי קרחה ויש לומר: דשמא לא נגברה גוהו חייב אלא לאשמעוניהן מקום הנחת תפילין. וקשה להרב רבינו משה אמאי אין מניחין תפילין בכל הראש, כי היכי דקאמר קרחה בכל הראש? ומאן דלחיב מניח האי 'בין עינים', ודודו הוא מניח בכל 'בין עינים', ואפילו הכי קרחה בכל הראש - ויש לומר דלימא שזה שיה נכתב.

הסמיכות - התנופת וההגשות - נראה דמהגשות ואילך מיירי בבחינה, ואתו קראי בגמרא למעוטי' בחנות, אבל סמיכות ותנופת - איירי בישראל.

הקבלות - והואת - והלכה ויריקה לא קטני, דחולכה בכלל קבלה. שדרי מן 'הקריבו הכהן' נפקא, כמו קבלה, ויריקה בכלל הוא. ומה תאמר: אמאי איצטרך קרא בגמרא למעוטי' נשים תנופת? דכיהוהו מצות עשה שהוקם גרמא הוה, שדרי אינן נהנות אלא ביום כדכתיב (ויקרא יז) 'ביום עותו להקריבו קרבניהם' ויש לומר: ומכל מקום איצטרך קרא למעוטי' ולמפסל קרבן בנשים, דאי לא קרא - לא היה דיעבד והשתנהו פסלה ביה. דלחיב איצטרך קרא למעוטי', למימר דמחללי עבודה, ועבודתן פסולה. מיהו מסמיכה קשה עשה אמאי איצטרך קרא למעוטי' דהא עבודה לא תחלל בהכי, כלומר בלא סמיכה גמרי האי הקרבן פסול בכך, ואם נעשה סמיכה בנשים - לא מיפסל קרבן בכרי ויש לומר: ומכל מקום איצטרך קרא למעוטי', שדלקא דעתך אמניא משום דכתיב 'וסמך' ו'שחט' איתקש שמיכה לשחטה, מה שחטה כשרה בנשים, כדתון בובחים (לאג), ומייתי בשמעתא קמייתא שדחטה חולין (ב.ב.ב.) כל הפסולין שחטו שחטתן כשרה - שהשחטה כשרה בורים ובנשים וכו', ואף סמיכה כשרה בנשים, דחיב איצטרך למעוטי'. ותנופה נמי איצטרך למעוטי', משום דאשכחן תנופה דרשרה בנשים, כדמפרש לקמו.

חץ
דכתיב "וואת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן" - בני אהרן ולא דכתיב "והביאה אל בני אהרן... וקמץ" - בני אהרן ולא גנות אהרן. תקטרות - דכתיב "והקטירו אתו בני אהרן" - בני אהרן ולא גנות אהרן. המליקות - דכתיב "מלקתי... וקמץ" - איתקש מליקה להקטרה. התפלות - דכתיב "והקריבו בני אהרן" - ואמר מרי "והקריבו"

אחת היא. ואפי' אמר: היינו מעמא דאיסי, דגמרי 'קרחה' 'קרחה' - מובני אהרן; מה להלן נשים פטורות - אף פאן נשים פטורות. - ואי סבירא לן דכי כתיב קרא בבבלי ענינא הוא דכתיב, נשתוק קרא מנייה ויתיה בקל ותומר, ונאנא אמניא: ומה כהנים שריבה בהם הפתוב מצות ויתרות - בני אהרן ולא גנות אהרן, וישראל לא פל שפון? - אי לאו גורה שוה היה אמניא: הפסיק הענין. - השתא נמי נימא הפסיק הענין, ואי משום גורה שוה - מוביע ליה לכרתניא: "לא יקרוה" - יכול אפילו קרה ארבע והמש קרחות לא יהא חייב אלא אחת - תלמוד לומר "קרחה" - לחייב על פל אחת ואתה. "בראשם" מה תלמוד לומר? לפי שצאמר "לא תהדרו ולא תשימו קרחה בין עינים למת" יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים, מנין לרבות כל הראש - תלמוד לומר "בראשם" - לחייב על הראש כבין העינים. ואין לי אלא כהנים שריבה בהם הפתוב מצות ויתרות, וישראל מילין? נאמר פאן "קרחה" ונאמר להלן "קרחה", מה פאן חייב על פל קרחה וקרחה, ויחייב על הראש כבין העינים - אף להלן חייב על פל קרחה וקרחה, ויחייב על הראש כבין העינים. ומה להלן על מת - אף פאן על מת. - אם כן נכתוב קרא, "קרחה", מאי "קרחה" - שמעת מנייה תרתיה. רבא אמר: היינו מעמא דאיסי - דילוף "בין עינים" מתפילין, מה להלן נשים פטורות - אף פאן נשים פטורות. - ורבא מאי מליה? לא אמר פאניי? "קרחה" לא משמע ליה. - ואפי' מבני מעמא לא אמר כרבא? - אמר קד: תפילין גופייהו מהקא גמרי לה; מה להלן מקום שעושים קרחה, בגובהה של ראש - אף פאן מקום הנחה בגובהה הראש. - ובין לאפיו ובין לרבא האי "בנים אתם" מאי דרשי ביה? - האי מוביע לכרתניא: "בנים אתם לה' אלהיכם" - בזמן שאתם נוהגים מנהגים - אתם קרוים בנים, אין אתם נוהגים מנהגים - אין אתם קרוים בנים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: בין קד ובין קד אתם קרוים בנים, שנאמר "בנים סכלים הפוה" ואומר "בנים לא אמן פם" ואומר "ירע מרעים בנים משחיתים" ואומר "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". מאי "ואומר"? וכי תימא: סכלי הוא דמקרי בני, כי לית בהו הימנותייהו - לא מיקרו בני - תא שמע: ואומר "בנים לא אמן פם". וכי תימא: כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים, כי פלחו לעבודה זרה לא מיקרו בנים - תא שמע: ואומר "ירע מרעים בנים משחיתים". וכי תימא: "בנים משחיתים" הוא דמיקרו, בני מעלייא לא מיקרו - תא שמע: ואומר "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". משנה הסמיכות, והתנופות, וההגשות, והקמצות, והקטרות, והמליקות, והתפלות, והתזאות - נוהגים באנשים ולא בנשים, חוץ ממנחת סוקה וגיורה שהן מניפות. גמרא סמיכות - דכתיב "דבר אל בני ישראל... וסמוך" - בני ישראל מניפין ואין גנות ישראל סמיכות. תנופת - "דבר אל בני ישראל... והנפה" - בני ישראל מניפין ואין גנות ישראל מניפות. הגשות - דכתיב "וואת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן" - בני אהרן ולא גנות אהרן. קמיצות - דכתיב "והביאה אל בני אהרן... וקמץ" - בני אהרן ולא גנות אהרן. תקטרות - דכתיב "והקטירו אתו בני אהרן" - בני אהרן ולא גנות אהרן. המליקות - דכתיב "מלקתי... וקמץ" - איתקש מליקה להקטרה. התפלות - דכתיב "והקריבו בני אהרן" - ואמר מרי "והקריבו"

29 גמר לה; מה להלן מקום שעושים קרחה, בגובהה של ראש - אף פאן מקום הנחה בגובהה הראש. - ובין לאפיו ובין לרבא האי "בנים אתם" מאי דרשי ביה? - האי מוביע לכרתניא: "בנים אתם לה' אלהיכם" - בזמן שאתם נוהגים מנהגים - אתם קרוים בנים, אין אתם נוהגים מנהגים - אין אתם קרוים בנים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: בין קד ובין קד אתם קרוים בנים, שנאמר "בנים סכלים הפוה" ואומר "בנים לא אמן פם" ואומר "ירע מרעים בנים משחיתים" ואומר "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". מאי "ואומר"? וכי תימא: סכלי הוא דמקרי בני, כי לית בהו הימנותייהו - לא מיקרו בני - תא שמע: ואומר "בנים לא אמן פם". וכי תימא: כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים, כי פלחו לעבודה זרה לא מיקרו בנים - תא שמע: ואומר "ירע מרעים בנים משחיתים". וכי תימא: "בנים משחיתים" הוא דמיקרו, בני מעלייא לא מיקרו - תא שמע: ואומר "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". משנה הסמיכות, והתנופות, וההגשות, והקמצות, והקטרות, והמליקות, והתפלות, והתזאות - נוהגים באנשים ולא בנשים, חוץ ממנחת סוקה וגיורה שהן מניפות. גמרא סמיכות - דכתיב "דבר אל בני ישראל... וסמוך" - בני ישראל מניפין ואין גנות ישראל סמיכות. תנופת - "דבר אל בני ישראל... והנפה" - בני ישראל מניפין ואין גנות ישראל מניפות. הגשות - דכתיב "וואת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן" - בני אהרן ולא גנות אהרן. קמיצות - דכתיב "והביאה אל בני אהרן... וקמץ" - בני אהרן ולא גנות אהרן. תקטרות - דכתיב "והקטירו אתו בני אהרן" - בני אהרן ולא גנות אהרן. המליקות - דכתיב "מלקתי... וקמץ" - איתקש מליקה להקטרה. התפלות - דכתיב "והקריבו בני אהרן" - ואמר מרי "והקריבו"

חויז מנמנת סוטה וניזרה מפני שכן מניפות — ואם תאמר: תיפוק ליה דכל הני אינם כשרות בנישול לפי שהן מחוסרי בגדים. דהא אמר ברפך שני דבחים (ז"ג.) דאפילו כתיב בן שאין בגדיהם עליהם אין כוונתם עליהם ויש לומר: דמיירי שלבוש את הבגדים. אי בני, יש לומר: כון לא נצטוו בכגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים. **א** דפרה אלעזר תביב בה, פירש פירושנו: אפילו לכהן הדיוט פסול, וכל שכן נשים. תימנה: הניחא לנאן דאמר לדורות גמי בעיני כהן גדול דומיא דאלעזר — פריך שפיר, לא קשה, דאמר בכהן הדיוט מרבינן ליה לדורות — קשה, ומאי פריך. **א** גמרא: דלמא משום דבי איצטריך (תנא) (קרא) הכא למעטי נשים — משום הדעבדא מותרת בכהן הדיוט גיריהו! ויש לומר, דהיכא פירושנו: מדאיצטריך התם לרביי כוון הדיוט — מכלל לגבי נשים פשיטא ליה לתנא דאין עבודה כשרה בתו, וכן יש לפרש בסבור "אי דפיסי" וכו'. **א** דפיסי כוון משום תביב — פירש פירושנו: הוהא הפרכות ומובח אפילו דאמרייהו בפי כהון כוון כרית ופר העלם דבר של ציבור. ונראה להדיב רבינו משה: דאף על גב דפר העלם דבר מרבינן התם (ותרת כתיב פירש ויקרא) דעבדא כשרה אפילו בכהן הדיוט, ומרבינן ליה מן ד"רבדין המשיח" — אפילו הכי, מדאיצטריך קרא לרביי כוון הדיוט דכשר בה — מכלל דפשיטא ליה לתנא דנישים אינן כשרות בה. **ומה** בן צאן שלא קבע לו כהן לחיטותו, אבן בן עוף, שלא קבע לו כהן לחיטותו, שיהי אבן בן עפעצו של כהן שקבע על כהן וכו' — ואם תאמר: איכא למיפריך: מה לבן צאן שקבע לו כלי, (עיר ארז ואוב) ומשום הכי בעי כהן לחיטותו. אבל בן עוף, שלא קבע לו כלי לחיטותו, שיהי אבן בן עפעצו של כהן חייא — לא בעינן כהן. דכתיב: גונא פריך בובחים (מ"ג.), דרתם בעי למילף מנחא קל וחומר דהכא דבן עוף טעון שחיטה בצפון, אי לאו האי פירכא:

1 **וְהִקְרִיבוּ** - זו קבלת הדרם. **וְהִזְאוּת** - הַזְאוּת
2 **הֲיִקָּא? אִי דְפָרְה** - "**אֶלְעָזֵר**" קְתוּב בְּה, אִי דְפָנִים
3 "**הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ**" קְתוּב בְּה. **אֶלָּא הַזְאוּת דְּבָן עוֹף,**
4 **דְּאֵתְיָא בְּקַל וְחוּמְר מַזְבֵּן צֶאֱן:** ומה בן צאן שלא
5 קבע לו כהן לשחיטתו - קבע לו כהן להזאותו,
6 בן עוף שקבע לו כהן למילתו - אינו דין שיקבע
7 לו להזאותו? **חויז מנמנת סוטה וניזרה. אמר**
8 **ליה רבי אליעזר לרבי אישיה דרייה: לא תתיוב**
9 **פארעך עד האמרת ליה להא שמעתיא: מנין למנחת**
10 **סוטה שמעונה תנפחה? - מנל?!** גנפה בתוב
11 **והזיף את המנחה! - אלא תנפה בכעלים מנל?**
12 **אתיא "ד" "ד" משלמים. תניב הכא וילקח**
13 **כהן מיד האשה וכתיב התם ידיו תביאנה. מה**
14 **כאן כהן - אף להלן כהן, מה להלן כעלים -**
15 **אף כאן כעלים. הא פיצד? כהן מכניס ידו תחת**
16 **יד כעלים, ומניף. אשפון סוטה, ניזרה מנל? -**
17 **אתיא "פך" "פך" מוסוטה. משנה כל מצוה שהיא**
18 **תלויה פארץ - אינה נוהגת אלא פארץ, ושאינה**
19 **תלויה פארץ - נוהגת בין פארץ בין בחוצה לארץ,**
20 חוץ

הכי גרסינן: הוהא דהיכא - ולא גרסינן: היכא כתיב. **אי דפרה** - הוהא דמה דפרה אדומה. אלעזר תביב בה - ואפילו שאר כתיבס פסולין, וכל שכן נשים. **אי דפיסי** - הוהא דפיסי, כגון הפרכות ומובח הזוב והזאת, וכל שכן נשים. **ומאי איצטריך ליה ציבור**. הכהן הפשיח תביב בהן — למעטי היזתיבם, דבר שכן נשים. **ומאי איצטריך ליה לתנא למיתנייה? הוהא דין עוף** — דכתיב בחטאת העוף (ויקרא ה') "הוה מום החטאת", ואיצטריך למעטינן נשים פסולות, ונפקא ליה מקל וחומר מוירקת דם דעלול בן צאן, דכתיב ביה (שם א') "חוקו בני אהרן". **ואיך** לו כהן לשחיטתו — שהשחיטה כשרה בור, דכתיב (שם) "וישחט את בן הבקר... וחקריבו בני אהרן" — מקבלה וילך מצות כהונה, לימד על השחיטה ששיריה בור (כרית לא). **להוארו** — לזריעת דמו, דכתיב (ויקרא ט') "חוקו בני אהרן". בן עוף שקבע לו כהן למילתו — דכתיב (שם א') "והקריבו הכהן אל המזבח ומלא את ראשו", לרבי אישיה דרייה — שהיה ברורה, אמריא כמותו. ויש להביין מכאן שעדיין בימי רבי אלעזר היה רבי אישיה בר פלוגתיה דרבי יוחנן קיים — להכי איצטריך למיתני לרבי אישיה דרייה, דלאפקוי רבי אישיה קששאי, כבעלים מנל — שתהא חסוטה עצמה מניפתה? דלמא לכהן קאמר רחמנא, דכתיב (מכבד ה') "ולקח הכהן מיד האשה" וגו'! הכי גרסינן: מה כאן כהן אף להלן כהן אף להלן כעלים אף כאן כעלים. ירו תביאנה — בבעלים כתיב, ובתנופה משתעי. כף כף מסוטה — בסוטה כתיב (שם) "ונתן על כפי" ובגדה כתיב "ונתן על כפי הנזיר" (שם ה'). **משנה** תלויה ואינה תלויה — בגמרא מפרש להו.

ויש לומר: דפירכא זו דטעון כלי היו פירכא כל דהו, דאיכא למימר דהוהא מנהיא טפי בעיצומו של כהן יותר ממבכלי. ואם כן, התם דבעי למילף בהאי קל וחומר דבן עוף תהא שחיטתו בצפון — הוי מילתא רבה, דבעי לאתויי צפון דאינו נוהג בכל הובחים — אם כן יש סברא למעטי צפון מכן עוף פירכא כל דהו. אבל כהן, שצריך בכל הובחים — לא הוי מילתא רבה לרביי נבן עוף. הלכך ליכא למעטי פירכא כל דהו, כדפרישית. ועוד יש לומר: דהכא עבדינן קל וחומר הכי ומה בן צאן שאינו טעון כהן בתחילה, שהיי שחיטה בור כשרה — טעון כהן בסוף לקבלה ולחילה ואזרייה, בן עוף שטעון כהן בתחילה — כהן שטעון כהן בסוף? שהיי כהן במקום טעון כהן בסוף יותר מבחילה, דיעקר עבודה דרביין הוי בסוף. והשתא הוי קל וחומר מזה וביתו, ולא לריבא כתיב: קל וחומר שום פירכא. **מכניס** כהן ידו תחת יד האשה ומנל — ואם תאמר: דהוהא דהכי נמי מרבינן במנחות (א). אלא תנפח כהן בחורין, פירוש בשותפים, דהכי לעיביד? לינפו הדר לינפו, כלומר הדשותפין זה אחר זה יניפו — חדא תנופה אמר רחמנא, ולא שתי תנופות. ואי מנח זה מן השותפין ידיה תחת ידיה דחבריה — אם כן הוי חציצה, אלמא דבבתיא גונא הוי חציצתו ויש לומר: דלא דמי, דהכא היינו טעמא דלא הוי חציצה כבתיא גונא — לפי שהוה גזירת הכתוב, דבעינן כהן ובעלים. אבל התם גמי שותפין — שתי כתיב אינא חציצה אם אחד מהם מניח ידו תחת יד חברו, לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהן מניפות. עוד יש לומר: דהכי נמי אי מיירי שהכהן מנח את ידו תחת ידי הבעלים משום, בבתיא גונא הוי חציצה. אלא רוצה לומר שאוחז הבעלי למטה, והבעלים אחוזין למעלה, והשתא ליכא חציצה כלל. דהכי נמי אשבתון גבי כיתורים — שהכהן היה אווח בשפתיו, כלומר בשפת הכלי למעלה, והבעלים למטה. הכי נמי גבי מנחות איפכא — שיד הבעלים תהיה למעלה, ויד הכהן למטה. **כל** מצוה תלויה בארץ כו' חוץ מן הערלה והכלאים — כירושלמי פריך: אמאי לא תני לה? והא? ומשני: לפי שאינה מביאה — דהיא חלה נמי אינה בחוצה אלא מדרבנן, בישראל גמרינן ונבכרינן. וקשה: אמאי לא פריך נמי התם אמאי לא תני תרומה ומעשר, כדפריך מחלה? דאין לומר לפי שאינה מביאה — דהיא חלה נמי אינה בחוצה אלא מדרבנן, בישראל גמרינן ונבכרינן. אלא דוקא איחיות ולא משני לפי שאין מדרבנן בן עוף. לרבי לומר: דהכי נמי בתנא — לפי שגזרו על חלה בכל מקום, אבל על תרומה ומעשר לא הוה במקמתה הירוקים פארץ, שאיל אלא דוקא איחיות הסמוכות לארץ. היינו טעמא דגזרו על החלה בכל מקום טפי מתרומה ומעשר — לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף, שהיי חייב בא על ידי לגולל עיטה שהארם עשה, הלכך דין הוא שיתנהו בכל מקום אפילו בחוצה לארץ, אבל תרומה ומעשר — אינן מוטלות אלא על מי שיש לו קרקע, דמי טפי לחובת תאריך. עוד יש לומר: דהיינו טעמא דלא בעי מתרומה ומעשר — משום דתני ירושלמי: ברותינו שבחוצה לארץ היו מפרשיהן תרומה ומעשר עד שבאו הרובים ויטלום. ועני: מאי רובים — מתורגמינא. ויש ליתן טעם דלפריך בטלו תרומה ומעשר — לפי שבנישוח בחוצה לארץ אין הקרקעות חול, שהיי שחיה הקרקעות חול למלך, ואנו תננים מניה מוטלת אלא על מי שיש לו קרקע. ואם כן חוץ להם דין חוק פרישית תרומה ומעשר. וכן מצינו בחגות דערלה וכלאים נהוגים בשל נכרים, וכן משעת פירש "אין מעמידין" (עבודה זרה לה"ג) דקאמר בתם: מפני מה נבנית נכרים סורוק — מפני שמעמידין אותם שחרף של ערלה. ומיירי בערלה של נכרים, דחוקק הוא לומר דמיירי בערלה של ישראל. וכן משמע לקמן (לה"ב) דקאמר: ספק ערלה, בחוצה לארץ יורד ולוקח וכלבד שלא יורד לוקט, ועל כרחך מיירי בערלה נכרים, דאי בערלה וירשאל — הלא אנוס לומר, דמיני ערלה אסורין? וקשה דהא אמרינן במסכת רשאי השנה (ט"ז) לענין ערלה: אחיז תנועת ארץ ומברך ואחר המרכיב — על מה שמסם ערלה, ואם כן, איך אנו מניחים מן הכרמים שהנכרים מברכין אותן בכל שנה? ואף על פי שאין אנו יודעין דהיי אש שמברכין כולם — היה לנו לילך אחר דרובו! ואומר רבינו משמוך: ששאל בעובדי אדומה, ואמרו לו שאינן תובחים הומורה מן הסדן — ואם כן הוא יונק עוד מן הקנה. ואמר התם (ירושלמי פרק קמא דערלה): המברך, בזמן שיונק מן הקנה — מטרון מן הערלה, ואם סיפך — חיוב. והוא ניכר היטב כיוונק מן הקנה וכשאינו יונק מן הקנה: כשהומורה יונקת מן הקנה — עלין נטין ולצד אחרו, וסופספס — עלין נטין לצד וקנה, וסימניך: דהאי מנא דאכל מחרירה בחית אשכחולכי ביה, ונראה דהיי טעם בזה, ולכך יש לומר, שאם אדם יודע בודאי שהשחרים גזרו אתה ואת הקרבן העומר, דהיינו שאני עשה בניסן

חזן מן הערלה והכלאים - שאף על פי שתלויות בארץ נוהגים אף בחור לארץ. הרעלה - הלכה, והכלאים מדברי סופרים, כדלמקן (ל.ח.ב). אף החדש - מלאכולו לפני העומר. **גמרא** תלויה דכתיב בה ביהא - שתלחה הכתוב בביאת הארץ, כגון כ"י בתארי (וקרא יט) "כי יביאך" (שמות יג). תפילין ופטר החור - כתיב בהו יזיהיה כי יביאך בפרשת קדוש ל" (שם). ונוהגין בין בארץ בין בו' - תפילין

בניסין - שלא יאכל זמם. ומספק אין לאסור כל השטרות, כי דבור השטרות נזרע קודם ששה עשר בניסין. ובירושלמי ממי משמע חדוש נוהג אין בשל נכרים. ודריך עלה דמתניתין דקתי "אף החדש": אמאי לא אתי הלה ומנשיה לפי שאינה בשל נכרים. משמע חדוש דקתי במתניתין - נהוג בשל נכרים.

הרי תפילין ופטר חמור - פירש בקונטרס הנהגה

בארץ, דהא אשכחן בכמה דוכתין ברבנן (אמרי) דבבל דמנחי תפילין, וכן מעיני בבביות (יא). דרמי רב חמא ריהי מבבל היה הלו פטר חמור. ואלו תפילין דלאמי מברבדון וכו' עבדי ויש לומר: דמכל מקום פריך שפיר, דכי נמי מברבדון עבדי - מכל מקום הוה ליה למינהי במתניתין. חזן ומתפילין ופטר חמור - דהא חשיב ערלה במתניתין, ודמי דמשמע בסמוך דאינו דלא חמור. דקתי יודי ולוקח וכו'. ואם תאמר: היכי תיסק אריתיה למימ' המצה תתלויה בארץ אינה אלא אם כן נאמר בה ביאה דהרי כל לסיים ליה כתיב בהו ביאה, וקרי ליה במתניתין תלויה בארץ וכו'. ולעולם לא יודע המצה שהיא חובת הרקע אלא תלויה בארץ. אף על פי דלא כתיב בה ביאה. אלא היה סלקא ערלה ויהא אהוא שהיא חובת הרקע אלא חובת הגוף. אי כתב בה ביאה - היא נמי נקראת תלויה בארץ, ולהכי פריך: הרי תפילין ופטר חמור. **הכי** רסין: ולא ולמד מה שכתוב בענין כהן עבודה וזה מיהרת - צא ולקח: עבודה וזה רבכל היתה ולמה יצאת להקיש אליה - שהרי יצאת לומר "אבד תאבדו".

ללמדך שכל מקום שנאמר בו מושב - פירש

בבוקר: דבני מדינה פירש נסכים קאי דכתיב "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם ועשיתם אהיה וגו' וליקח יב"י ישמעאלה סקרא דאבל כהנותן אלא להטעמן נסכים לבמת זבול, ואפילו קרבן יחיד בבמת צבור, דברשעטת לקמן (עמוד ב). אבל לא קרבן יחיד בבמת יחיד. ונפקא לן מדכתיב בה "חיי שבת נסכים יאשרו אני נותן לכם" - משמע בבמת הנחמת יאשרו הכותב מדבר. הלכך על כרחך היא "מושבותיכם" לא משמע כל מקום שאדם יושבים - דאיך במת צבור אלא במקום אחוה, אם כן מ'מושבותיכם" דכתיב אתא לאשמעינן דאף במת לגלגל שהיה שם מובח הנחמת של ארבע עשרה שנה שכבשו וחלקו, והיא במת צבור - לא נתייבחו ירושה וישיבה, ותפילין נסכים, ושוב אל פסקו נסכים מנבנת צבור. אלא מ'משיבה שיהיה - היתה במת צבור כגון ובענין. והיינו דקאמר "ללמדך שכל מקום" בו. כלומר, מ'משיבה לן קרא במח הנחמת כבולכם - שנע מינה "מושבותיכם" דכתיב נסכים וכלאם כל מקום משמע, דאם כן הוה ליה בבמת יחיד הנעשית בכל מקום בשעת היתר הבמות, עד כאן לשונו.

והרי שבת שנאמר בה מושבות - פירש בקונטרס:

דכתיב "לא תבערו את אכל מושבותיכם ביום שבת", ולא הנידא, דהא איצטרך לירושא אחרינא. כדירשניא בפרק קמא דשבת (כא): "בכל מושבותיכם" אל תחנה מערי - אבל אחת מבניד מדרות בית המוקד. ועוד קשה: דקאמר בסמוך סלקא דיעך אמאינו הוואיל בניעניא דמכרת כתיב. והיא קרא אל כתיב בניעניא דמעותו לחן נראה דקרא אחרינא הוא, דכתיב "שבת היא לך בכל מושבותיכם" בפרשת "אמור אל הכהנים" גבי מעודת.

במאי

אף "מושבותיכם" דנסכים - בכל מקום קאמר. ובבבית יחיד ונהגת בהן מושבות הכותב מדבר. והיא תתליה ביהת הארץ - הכי קאמר - עד עשוי יחיימם משכרן, שהבמות נאסרו, ועדיין לא התקרבם נסכים אלא בבמות צבור, ומשבוואו לארץ כל ארבע עשרה שנה שיהיה חוקע בשמן שלה ויהיו שוכנים בגלגל סודרים מכלתיהם. וקייאנו לן מושבותיכם - כל כתיב זה ללמדנו "כי תבואו אל הארץ" ותהא במת יחיד מותרת - לא תשען נסכים. והכי יאתא בוחים (שם).

חזן מן הערלה וכלאים, רבי אליעזר אומר: אף החדש. גמרא מאי תלויה ומאי שאינה תלויה? אליקמא תלויה - דכתיב בה ביהא, ושאינה תלויה - דלא כתיב בה ביהא. והרי תפילין ופטר חמור דכתיב בהו ביהא, ונהגין בין בארץ בין בחוץ לארץ? אמר רב יהודה, הכי קאמר: כל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ, חובת הרקע אינה נוהגת אלא בארץ. מנא הני מילי? דתנו רבנן: "אלה התקנים - אלו המודרשות, והמשפטים" - אלו הדינים, "אשר תשקמו" - זו משה, "לעשות" - זו מעשה, "בארץ" - יכול כל המצוות כולן לא יהיו נוהגים אלא בארץ - תלמוד לומר "כל הדינים אשר אתם חיים על האדמה". אי "כל הדינים" - יכול יהו נוהגים בין בארץ בין בחוצה לארץ - תלמוד לומר "בארץ". אחר שרובה הפתוח ומיעוט, צא ולמד ממה שאמור בענין: "אבד האבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'" מה עבודה וזה מיהרת, שהיא חובת הגוף, ונהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ - אף על שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. רבי אליעזר לקולא פליג או לחומרא פליג? איבעיא להו: רבי אליעזר קאמר תנא קמא: חזן מן הערלה ומן הפלאים - דהלכתא גמורי לה, אף על גב דאיכא למיורי חובת הרקע היא. אמר חזן, בארץ - אין, בחוצה לארץ - לא. מאי מושב? - אלו החור ויושה וישיבה משמע. ואהא רבי אליעזר למימר: אף חדש נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ. מאי טעמא - "מושב" - בכל מקום שאהם יושבים. או דלמא לקולא פליג, והכי קאמר תנא קמא: חזן מן הערלה והכלאים - דהלכתא גמורי לה, וכל שבן חדש, ד"מושב" - כל מקום שאהם יושבים משמע. ואהא רבי אליעזר למימר: חדש אינו נוהג אלא בארץ, ד"מושב" - לאחר ירושה וישיבה משמע ומאי "אף" - אפקמייתא. תא שמע, דאמר אביי: מאן תנא דפליג עליה דרבי אליעזר - רבי ישמעאל הוא, דתניא: ללמדך שכל מקום שנאמר בו "מושב" - אינו אלא לאחר ירושה וישיבה, דרבי רמי ישמעאל. אמר רב רבי עקיבא: הרי שבת, ששארם בו מושבות ונהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ? אמר לו: שבת לן חומר. תא שמע, מה מצוות קלות, ונהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ - שבת תמירא לא כל שפני מדאמר אביי: מאן תנא דפליג עליה דרבי אליעזר רבי ישמעאל - שמע מינה רבי אליעזר לחומרא פליג, שמע מינה מקדי, רבי ישמעאל אחיכא קאי - אנסכים, בנסכים ביהא

1 אשכחן בכמה דוכתין ברבנן אמוראי דרבב דמנחי תפילין, (פטר חמור - בפטר רחם הלה רהמנא).
2 חובת הגוף - היינו אינה תלויה בארץ - אינה מוטלת אל על הרקע ואל על ידוליה, אלא על גופו של אדם, כגון שבת, תפילין, עבודה וזה.
3 פטר חמור, מילה, עריות, ויבואה בהם. חובת הרקע - משמורת, אל על הרקע או ידוליה, כגון תרומת ומעשרות, וזהו, לקט, שכבה ופאה, שביעית, חדש, ערלה, כלאים. מנא הני מילי - דרובת הגוף נהגת בכל מושבות, וחובת הרקע אינה אלא בחוץ - תשמרין זו משה - שמבאיא לדיד מעשה, דכתיב "תשמרין לעשות" אשר אתם חיים - בין בארץ בין בחוץ לארץ, צא ולמד - על איזה מהם הכתוב אמר "כל הדינים אשר אתם חיים על האדמה". ממה שאמור בענין - דמקור ליה, "אבד תאבדון וגו'" היינו עבודה וזה, ועליהם נתרם בו מושבות, דכתיב: "כל הדינים אשר אתם חיים". ודבר הלמד מעניני אחד משלש עשרה חרות היא, אמר למדן רבב דכל היתר הגוף נהגת אף בחוצה לארץ. אבל חדש - לא נהג. ואף על גב דכתיב ביה "מושבותיכם" בספיה דירחם וקלי ותרמל" וגו' - לאו למיגרא בכל מקום שאהם יושבים, אלא לומר שאף בארץ לא נתייבחו כל ארבע עשרה שנה שהיו בגלגל שכבשו ושחלקו, עד שתייבשו בה, והכי רב אחא טא שיל. או דלמא לקולא פליג - דקאמר תנא קמא: חזן מן הערלה והכלאים מהלכה, וכל שכן שבת דכתיב ביה "מושבות", ומיעוט - כל מקום שאהם יושבים, ותאמר רבי אליעזר למימר: אף הגוף הוא מן המושבות הללויות בארץ, ואין נהגו אלא בארץ, דמושב - לאחר ירושה וישיבה משמע. אפקמייתא - לא קאי אחך, אלא איכ"ל מצוה תתלויה בארץ. מאן תנא קמא - דמתניתין דפליג אדורבי אליעזר. רבי ישמעאל די-א שמעינן ליה דאמר: "מושב" לאחר ירושה וישיבה הוא. ואין חדש נוהג אלא בארץ, ותאמר רבי אליעזר למימר: אף החדש נוהג בכלה וכלאים, ונהגו בכל מושבות. אלא לחומרא פליג. ללמדך שכל מקום בו - גבי פרשת נסכים קאי, בפרשת "שילח לך" דכתיב "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם ועשיתם שבת ליה" וגו' וליק רבי ישמעאל בשחיטת קדיש (קיא). אמר דלא כל היתר חזן להטעמן נסכים לבמות צבור ולא בבמות יחיד, ונפקא לן מדכתיב "אשר אני נותן לכם" - בבמה נהגתם לכולכם הכותב מדבר. הלכך על כרחך היא "מושבותיכם" צבור אלא במקום אחד. אלא היא "מושב" דכתיב - אתא קרא לאשמעינן דאף בבמת גלגל, שהיה שם מובח הנחמת של ארבע עשרה שנה שכבשו וחלקו, והיא במת צבור - לא נתייבחו נסכים. אבל משבוואו ליה, ופילו משהרבה לאחר ירושה וישיבה - נתייבחו נסכים, ושוב לא פסקו נסכים מנבנת צבור, ואפילו משהרבה שילה היתה במת צבור כגון ובענין. והיינו דקאמר "ללמדך שכל מקום" בו - כלומר, מדפריש לך קרא במח הנחמת כבולכם שעת מינה "מושב" דכתיב נסכים לאו כל מקום משמע, דאם כן הוה ליה ליה במת יחיד מותרת - לא תשען נסכים. והכי יאתא בוחים (שם).

אף "מושבותיכם" דנסכים - בכל מקום קאמר. ובבבית יחיד ונהגת בהן מושבות הכותב מדבר. והיא תתליה ביהת הארץ - הכי קאמר - עד עשוי יחיימם משכרן, שהבמות נאסרו, ועדיין לא התקרבם נסכים אלא בבמות צבור, ומשבוואו לארץ כל ארבע עשרה שנה שיהיה חוקע בשמן שלה ויהיו שוכנים בגלגל סודרים מכלתיהם. וקייאנו לן מושבותיכם - כל כתיב זה ללמדנו "כי תבואו אל הארץ" ותהא במת יחיד מותרת - לא תשען נסכים. והכי יאתא בוחים (שם).

כמאי קמיפלגי - פירש בקונטרס: מה ראה רבי עקיבא לחלוק על רבי ישמעאל, אבל לא

בעת מה ראה רבי ישמעאל לחלוק על רבי עקיבא - משום דרדיש לכתב - במה הנהגת בבולבם, כדפירש בקונטרס לעיל. לא קירבו נסכים במדבר - פירוש: עד שתיישבו בארץ ישראל, משום דכתביב "בכל מושבותיכם". ואף על גב דכתביב גבי מילואים

ביאה ומושב כתיב כתיב - והכי יליף מיניה מושב בלא ביאה? דלמא היא דמפרש ביה ביאה הארץ - הוא ולא בעי למימר "כל מקום שאתם יושבים", אבל מושב בלא ביאה - אימא לך: אפילו חוץ לארץ? הכי קאמר - רבי ישמעאל, שכל מקום שנאמר ביאה ומושב. וחדש אתא רבי ישמעאל לאשמעינן, דכתביב ביה נמי ביאה הארץ ומושבות.

כמאי קמיפלגי - מה ראה רבי עקיבא שלא למד כרבי ישמעאל? דכתיב דכתביב ביאה ומושב - בארץ קאמר, לאחר ירושה וישיבה רבי ישמעאל כבר לא קירובי נסכים במדבר - ואף על גב דכתביב במילואים (שמות כט) "זה אשר תעשה על המזבח" הכתיב ביה נסכים בעלותי הממדי - בקרבן ציבור הוא דהוה, אבל היחידים לא נתיחבו נסכים אי מביא תנאי ואילך, לאחר ירושה וישיבה. ומאי קאמר סבך קירובי נסכים - ליתיד במדבר משקרו ברבים. הלכך לא אצטרף קרא, שכבר טענה ועומדת. וביאה האמורה היא כן - לא החזירה אלא מפני באת יחיד, שזוהרה בביאתן לגלגל כל ארבע עשרה שנה, ובא הכתוב להטעינם נסכים. האי תנא רבי רבי ישמעאל - לדעיל, דלית ליה ירושה וישיבה אלא תנאי דכתביב מושב עם אבא - מפיק מנידך הויא מוצא מדעתו כי תנא אתר, דאפילו לא כתיב אלא ביאה לחודה אינו אלא לאחר ירושה וישיבה. ורפח לך באתח - מן גבי מלך כתיב (דברים ח) "כי תבא אל הארץ וגו' וירשתה וכתבתה באגמרת אשימה עלי מלך". וביבויים - "ויהי כי תבוא אל הארץ" (שם כו) דפרש בה נמי ירושה וישיבה. מלך דרביב לבבשו - ישימו עליהם לאתלר, ויצא לפניהם. מידי היות אחלה - הדכל מידיה רחמיבוי בה מיד, דכתיב בה (במדבר טו) "בבואכם, ותניא (כספרי פרשת 'שלח לך'): משונה ביאה זו מכל ביאת שבתור, שנאמר בך "כי יביאך" - כי תבאו, וכן נאמר "בבואכם" - מכותי כבאו נתיחבו. לפה לי - כיון דחובת הגוף היא - פשיטא טהרות בכל משבותי: בעני קידוש - בית דתי, ולא נהוג קידוש אלא ביהודה, דכאמר בסנהדרין (א.א.ב.) כל לירושת שאנת דרש דתי בשבנו של מקום. גבי חלב ודם - "חזק עולם לירוחיכם בכל משבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו" (ויקרא א. ג.) גבי פצה - "בכל משבותיכם תאכלו מצות" (שמות יב). ואכלוהו דכתיב. בשלמא לפאן דאמר כו - ומושב דכתיב גבי חדש - לאו לירושה וישיבה אתא - היינו כו.

ביאה ומושב כתיב בהו! - הכי קאמר: ללמד שכל מקום שנאמר ביאה ומושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה, דכרי רבי ישמעאל, - אי הכי אמר לו רבי עקיבא: הרי שבת שנאמר בו מושבות, ואמר לו: שבת קל וחומר היא - גימא ליה: אגא ביאה ומושב קאמינא! - תדא ועוד קאמר ליה; תדא - דאגא ביאה ומושב קאמינא, ועוד: דקא אמרת הרי שבת שנאמר בו מושבות - שבת קל וחומר היא. במאי קמיפלגי? - בקירובי נסכים במדבר, רבי ישמעאל סבר: לא קירובי נסכים במדבר, ורבי עקיבא סבר: קירובי נסכים במדבר. אמר אמי: האי תנא דבי רבי ישמעאל מפיק מנידך תנא דבי רבי ישמעאל. תנא דבי רבי ישמעאל: הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם, ופרט לך הכתוב באחד מהן לאחר ירושה וישיבה - אף כל לאחר ירושה וישיבה. - ואידך: משום דתהו מלך וביפורים שני בתוכים הפאים פאחד, וכל שני בתוכים הפאים פאחד - אין למדוין. - ואידך: צריכי: דאי קתב רחמנא מלך ולא קתב ביפורים - תהו אמיןא: ביפורים דקא מיתתני - לאלתר. ואי קתב ביפורים ולא קתב מלך - תהו אמיןא: מלך דדרבו לבבשו - לאלתר. - ואידך: נכתוב רחמנא מלך ולא בעי ביפורים, ואגא אמיןא: ומה מלך דלבבשו - לאחר ירושה וישיבה, ביפורים - לא פל שפן. - ואידך: אי קתב הכי - תהו אמיןא: מידי דתהו אחלה, קא משמע לן. והשתא דאמרת חובת הגוף נהנת בין פארץ ישראל בין בחוצה לארץ, מושב דכתב רחמנא גבי שבת למא לי? - איצטרוד; סלקא דעתך אמיןא: הואיל ובענינא דמועדות התיבא - תיפגע קידוש כי מועדות, קא משמע לן. מושב דכתב רחמנא גבי חלב ודם למא לי? - איצטרוד; סלקא דעתך אמיןא: הואיל ובענינא דתבנית, בזמן דאיפא קרבן - גיתסר חלב ודם, בזמן דליפא קרבן - לא, קא משמע לן. מושב דכתב רחמנא גבי מצה ומרור למא לי? - איצטרוד; סלקא דעתך אמיןא: הואיל וקתיב "על מצות ומרורים יאכלוהו", בזמן דאיפא קרבן און, בזמן דליפא פסח. לא, קא משמע לן. ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ופסח חמור למא לי? - והוא מביעי ליה לכתבתה דבי רבי ישמעאל, עשה מצוה זו ששכחלה תיבגם לארץ. בשלמא לפאן דאמר: מושב כל מקום שאתם יושבים משמע - היינו דכתיב "ואיכלו מעוברת הארץ ממותרת הפסח", ממותרת הפסח - אכול, מעקרא - לא אכול. אלמא אקרב

ליה מי מעובר תאכלו מצות. ואת אמר: בזמן דאיכא פסח אתו כוונתו מלך ששמו של פסח לא ידעו לומר: אהא לומר: עשה מצוה זו, ששכחלה תיבגם לא. את אמר: מי מעובר תאכלו מצות" (שמות יב) נפק דאשמועי קבעו חובה. ועל כרחך שלא פסח ביום מיידי. דאי פסח ביום - שאל מי מצות ומרורים" נפקא (פסחים קא.ב.) ושי לומר: תאי קראי "משבותיכם" רעבת אכלו מצות" צריכין דא לחזרה לבני בומן שבת המדקש קיים, דא לחזרה לבני בומן שאיל בני המדקש קיים. ממחרת הפסח תאכלו מעיקרא אבל - הקשה רבי אבהו אמר: היכי אמרין "ממחרת הפסח" דהכא הוי עשה עשר בניסן שנקרב העומר? דלמא "ממחרת הפסח" - ממחרת רבינו תנא, דהיינו תמושה עשר בניסן. עשרין לא נקרב העומר. דהכי נמי אשכחן בפסח "מסעי" דכתיב "ממחרת הפסח יצאו בני ישראל" - הם יצאו בתמושה עשר! ואומר רבינו תנא: דהיא "ממחרת הפסח" - דהיא תמושה עשר בניסן נמי קאמר. והכי פירושא דקרא: "אכלו מעובר הארץ" - כלומר קן הישן שנקרב העומר? דלמא "ממחרת הפסח" - לאכלו מצות. "לקולו" דהיא חדש, לא אכלו עד עצם היום הזה. ובענין דהיינו דאמר: "במצעם היום הזה", דכתיב "ולחם וקלי וחרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה". ורבינו יצחק מפרש: נהי דבעלמא "ממחרת הפסח" הוי חמישה עשר, הכא רצה לומר ששה עשר. ולשון התורה לחוד, ולשון גביאים לחוד, ולשון בתמים לחוד, ועל כרחך צריך לומר כן. דאם לא כן - אמאי איצטרך למימר מעיקרא לא אכלו? האי אן חלקת בין תמושה עשר לקודם תמושה עשר, כיון דאבתי לא איקרב עומר! אלא פשיטא דרצה לומר ששה עשר, דהיינו ממחרת אכלת הפסח. והדיא ופרשת "מסעי" רצה לומר ממחרת שחיטת הפסח, כדפירשתי.

אקרוב עומר הדר אכול – בירושלמי מקשה: למה לא אכלו מצה מחדש, ויבא עשה ד'בערב תאכלו מצות' ויחלה לא תעשה החדש' ומתוך: דאין עשה דקדום הדבור דוחה לא תעשה דאחר הדבור. אי נמי, יש לומר: דמריה כותי ראשון אטו כותי שני. **ובנ'** ישראל אכלו את דמך ארבעים שנה אי אפשר כו' – ואם תאמר: אמאי לא מפקי לה

לא הוה צריכי – שנסתפקו מן המן שבכליהם. אל ארץ נושבת – מעבר הירדן ואילך, שהיא חשבה מארץ סיוחן ועוג. כדאיבטחון במשה, שהיה מתאוה ליכנס לה, וקרי לה טובה. **ואין כנען** – בערבות מואב, ששם מת משה, שהיא ארץ האמורי, ועל שפת הירדן שהוא קצה בנתיב ארץ כנען. חסי שלשים – שנסתפקו מעונות שהוציאו ממצרים.

דכתיב (שמות טו) ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני, וכתוב בתורה 'בשנתו על חסי הבהר' וגו', וכתוב (שם) 'הגני ממסדר לכם לחם' – אלמא בששה עשר באייר הגן התחיל לירד. ויכבו בני ישראל – שלשים יום עמדו בערבות מואב לכבי. ומשנצטוו יהושע להסיען – הובאו להם עדת לדרך שלשה ימים, ובשלישי עברו את הירדן. דכתיב 'בעוד שלשת ימים' וכתוב 'בעשור לחדש הראשון. צא שלשים ושלשה למפרע' וכן עשה דנסין, ועשרים ושלשה אדרא מלפניו. והוא שבעה באדר. ששה ימים עברו ממנו. ועשרים ושלשה – דרתי עשרים ותשעה, שאדר חסר הוא. שלש מצות – שהי וערלה וכלאים. בבנייתן אכלו. ודאי שדבר לא ידעו אלא קצרו ולא נטעו. והוא הדין שינתו – והיו שש מפרש בו 'מושב', וקסבר: כל מקום שאתם יושבים משמו. וערלה וכלאים מלך דחומר. שאין איסורו איסור עולם – כל ששה עשר בניסן, דכתיב 'עד עצם' ואין איסורו איסור תנאה – דתנן (מנחות עא.א) קוצר לשחת ומאכל לבחמה. ויש היתר לאיסורו – וביום ששה עשר עצמו איסורו מותר, אם יש עומר קרב. כלאים שאיסורן איסור עולם – דהע עומר דהרצן אסורים הגפנים לעולם. ואסורין בהנאה – דכתיב (דברים כב) 'תקדש' – לשון תקדש. והוא הדין לערלה בשתים – אף ערלה באה בכל דחומר וזו בשני הכוחות. אף על פי שהשלישי אין בה, שאין איסורו איסור עולם – מיהו איסור הנאה הוא. ואין לו היתר בתוך פני איסורו. רבי אלעזר רבי שמעון – פליגי אדאבוי. וסבר דלדעו אינו נהוג בחוצה לארץ. וערלה וכלאים אינו אלא הלכה או דברי סופרים, כדלמקן.

אקרוב עומר הדר אכול – בירושלמי מקשה: למה לא אכלו מצה מחדש, ויבא עשה ד'בערב תאכלו מצות' ויחלה לא תעשה החדש' ומתוך: דאין עשה דקדום הדבור דוחה לא תעשה דאחר הדבור. אי נמי, יש לומר: דמריה כותי ראשון אטו כותי שני. **ובנ'** ישראל אכלו את דמך ארבעים שנה אי אפשר כו' – ואם תאמר: אמאי לא מפקי לה כולה מילתא בהדיא, דכתיב (יהושע ה) 'וישבות דמן ממרתה הפסח הזה היה עוד לפני ישראל מן', אלמא עדת האלה היה להו לישראל! ושמן הוא ליה למירדש מרביב תורה. **עד** – בואם לא יאך נושבת – פירש בקונטרס: היינו מעבר לירדן ואילך, דחשבה מארץ סיוחן ועוג. **עד** בואם לא קצה ארץ כנען' – היינו על שפת הירדן, שהוא קצה ארץ כנען. היינו ארץ סיוחן ועוג. שש מפרשים אפיקו: "ארץ נושבת" – היינו ארץ סיוחן ועוג. וקרי ליה "נושבת" – לפי שקרובה למדבר, ומפסק ממדבר, והיא ישוב. וקצה ארץ כנען' – היינו סוף ארץ כנען. **צא** מן שלשים ושלשה למפרע – פירש בקונטרס: שלשים יום עמדו בערבות מואב לכבי, ומשנצטוו יהושע להסיען הבינו יום צדה לדרך שלשה ימים. דכתיב 'בעוד שלשת ימים אתם עוברים' – מנצא שכלו שלשים יום אבל ששה שבועי בניסן. ולמחרת ביום שמיני דיבר הקדוש ברוך הוא עם יהושע. שקדום לכן לא דיבר נמו, שאין השכיבה שורה חסר עובדת. היינו דכתיב 'והעם עלו מן הירדן בששור לחדש'. והקשה רמב"ן: אלמא בקריא אחרינא דכתיב ביהושע 'וידי מקצה שלשת ימים ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר יעשה ה' ויום עשירי וקאמר להו "למחר", אלמא באחד עשר עברו, וקרא קאמר "בעשור לחדש" ויש מפרשים: שהקדוש ברוך הוא דיבר עם יהושע ביום שלשים דאבל משה, שהוא שביעי בניסן. ואף על גב דאין שכיבה שורה מתוך עובדות – מכל מקום מקצת הדיום ככולו. וקאמר להו "בעוד שלשת ימים ועברת את הירדן" – לבר מאותו יום שעומד בו. ויהושע אמר להם "מקצה שלשה ימים" עם אותו יום שנתיהוה עמו מדבר. היינו שלשים ושנים "כי מחר יעשה ה' נפלאות" – היינו שלשים ושלשה יום, והום עשירי בחודש. ודחוק הוא. ד'רבעד שלשת ימים' דקאמר הקדוש ברוך הוא חלוק מ'מקצה שלשת ימים' דקאמר יהושע ועוד: לא הוי כמו "בעוד שלשת ימים ישא פרעה" (בראשית כ) דהתם הוי בתוך שלשה ימים. כדכתיב (שם) 'וידי ביום השלישי יום הולדת את פרת' וגו' וליפכי כן לישב פירוש ראשון, והדיא לא דיבר עמו אלא דוקא ביום שלשים ואחד לאבל משה, היינו כי ניסן, ואמר לו הקדוש ברוך הוא "בעוד שלשת ימים" עם אותו יום שעמד בו. היינו עם עשירי, תעבורו. "מקצה שלשת ימים"

אקרוב עומר הדר אכול. **אלא** למאן דאמר לאתר ירשעה וישיבה - גיבול לאלתר! - לא הוה צריכי, דכתיב "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען". אי אפשר לומר "עד באם אל ארץ נושבת" - שפבר נאמר "אל קצה ארץ כנען", ואי אפשר לומר "אל קצה ארץ כנען" - שיהי כבר נאמר "עד באם אל ארץ נושבת". הא פירעה? בשבעה באדר מת משה, ופסק מן מלירו, והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד שששה עשר בניסן. תניא אידך: "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה". וכי ארבעים שנה אכלו? והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו! אלא לומר לך: עונות שהוציאו ממצרים עקמו בהם טעם מן. תניא אידך: בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר נולד. - מנין שבשבעה באדר מת - שנאמר "וימת שם משה עבד ה'" וכתוב "ויכפו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום" וכתוב "והיה אחרי מות משה עבד ה'" וכתוב "משה עבדי מת ועתה קום עבד". וכתוב "עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צדה כי בעוד שלשת ימים תעברו את הירדן" וכתוב "והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון". צא מן שלשים ושלשה ימים למפרע - הא למדת שבשבעה באדר מת משה. ומנין שבשבעה באדר נולד משה - שנאמר "ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא איביל עוד לצאת ולבוא". שאין תלמוד לומר "היום", מה תלמוד לומר "היום" - מלמד שהקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש, שנאמר "את מספר ימיו אמלא". תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: שלש מצות נצטוו ישראל בבנייתן לארץ, וגוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ, והוא הדין שנתנה: ומה חדש שאין איסורו איסור עולם, ואין איסורו איסור הנאה, ויש היתר לאיסורו - נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ, בלאים שאיסורן איסור עולם, ואיסורן איסור הנאה, ואין לו היתר תוך פני איסורו. רבי אלעזר רבי שמעון - פליגי אדאבוי. וסבר דלדעו אינו נהוג בחוצה לארץ. וערלה וכלאים אינו אלא הלכה או דברי סופרים, כדלמקן.

דקאמר יהושע להעם – היינו סוף יום שני שסמוך ליום שלישי, והוה ביום שלשים ושנים בסופו, סמוך לתחלת יום שלשים ושלשה, כמו הוהו דפסחים (א.ב.) במיפק תרתי ועייל תלת. וכן מציו בירמיה (לד) דכתיב 'מקץ שבע שנים תחלו איש את עבדו ופרך בערכו (לג.א.) מאי קאמר שבעי ודלא עבד יוצא בשש' ומשני: שש לכמבר, ושבע לרצע, פירושו: שאם פגע בו ויבל שנת שבע לרציעתו או למכירתו – תשלחוהו, אלמא, אף על גב שהויבל משבת מתחלתה, קרא "מקץ שש שנים". הכא נמי – קרי תחילת יום שלשים מקצה שלשים משה. שאין איסורו איסור עולם – כדלמקן: אלא כל ששה עשר איסורו – שביים ששה עשר איסורו ניהו אם עומר קרב. ולפי זה אתיב רבי חלדיה, דאמר בנחות בפרק רבי שישנאל (סח.א) דכל ששה עשר אסור כי ליכא עומר. ואיכא למאן דאמר התם: האי המורה – מותר. והוא הדין לערלה בשתים – פירש בקונטרס: אף על גב דאין איסורו איסור עולם, דמותרת בששה ביעיבת – מיהו איסורו איסור הנאה, ואין לו היתר תוך פני איסורו. והקשה רבנו יוחי: הרי הפיר שגדל בני ערלה אסור לעולם, ואין לו היתרו ופירש רבנו יוחי – וערלה זו – בשנה רביעית קאמר. דיש היתר לאיסורו על ידי פרוין, אבל בלשם – רוצה לומר איסורו עולם ואיסורו תנאה. והנה רבנו יוחי טוב פירש. דבערלה קאמר, דיש היתר לאיסורו. והכי פירושו: יש היתר לרובם ולטעמם. וכלאים אסור בלשם ולרועם. והקשה על רבנו יוחי: דאין רבנו יוחי פירש. שאיסורו נפקא להו רבנו יוחי משה מפרמיזיא מפרש: דערלה יש היתר לאיסורו על ידי בית דין. דפרי ערלה אסור על חמשה עשר שבטם, וקאן חסרי בית דין חדש כסליו – איסור – פירש ממנהרין יום התיקין. וכן חדש, דחודש אסור עד שבעה עשר בניסן, ואם חסר בו בית דין חדש אדר – נמצא שבמחרין יום התיקין. מה שאין בבלאים, שאין בית דין יכולים להתירן בשום ענין. ועוד אמר רבנו יוחי: יצחק דאדילן קאי, דיש היתר לאיסורו – לפרי שגדל בו, דאינו נאסר מה שגדל לאחר שלש שנים. וכן קנה ישירות, וכן קנה ישירות נאסרת משה חדש, מה שגדל בקנה השבולת לאחר העומר, והואל והירשש קודם העומר. ולפי זה

איסורו איסור עולם ואין היתה לאיסורו בערוד טבל ותרומהו ויש לומר, דאיכא למיפרך: מה לחדש - שאין בניו בשאלה, תאמר הבני - שהן בשאלה. פירושו: שיבולין לשאלו להבם כדי לחזור מהפרשת תרומה ומעשר שהערישו. וטבל, אף על גב שאינו בשאלה - דלעולם היו טבל עד שתקנו, כמלך מקום בין דאיסורו אינו אלא מחמת תרומה ומעשר - לא ומגרי מיניהו. עוד יש לומר, דאיכא למיפרך: ולא דמי

- 1 לחדש: שהרי איסורו בא ממאילו, ולא על ידי
- 2 מעשה אדם. אבל טבל ותרומה - ואיסורו בא על:
- 3 די מירוח שהוא מעשה אדם. שישנו בן ערלה -
- 4 החדש נמי בא על ידי אדם, הדיינו החרישה והחריעה.
- 5 **השמטת** כל שפסח חובת הגוף היא - פירש בקונטרס: ולמה אתה אומר שהיא
- 6 מצוה שנצטוו עליה אחר כניסתו לארץ, כיון
- 7 הדוחב הגוף - נצטוו עליה אף במדבר! ומשני:
- 8 בזמן שאי אתה משמט קרקע, כגון במדבר דליכא
- 9 חרישה ויריעה - אי אתה וכו', ופריך: ואימא
- 10 במקום שאתה משמט, כלומר אף בזמן שבית
- 11 המקדש קיים לא תנהג השמטת כספים אלא
- 12 בארץ! ומשני: הכא ברייה קרא - תלמוד לומר
- 13 "כי קרא שמיטה", ומשמע מכל מקום. וקשה:
- 14 דאם כן לא היה לו לומר: תלמוד לומר "כי קרא
- 15 שמיטה" כיון דהתירוצו של קושיא הוא, אלא הוה
- 16 ליה למימר: (אלא) אמר קרא "כי קרא שמיטה" ועוד קשה: הדיאך נובל לפשר של שנתנו?
- 17 שמיטת כספים במדבר! הלא דין שמיטות אינו
- 18 אלא לאחר ירושה וישיבה, כדאמרנן בסוף
- 19 פירקין (דרושין מגב.) גדול תלמוד תורה שקדם
- 20 לשמיטת ששים ואחת שבועות וכו' ליה השמטת
- 21 כשיטה חובת הגוף הוא! ואם כן פשיטא דהוג
- 22 אפילו בחוצה לארץ, ומאי אתא רבי אלעזר רבי
- 23 שמעון לאשמעוניה? ומשני: לא צריכא כדדברי.
- 24 כלומר: משום הקישא ומשום כפי לקרקות
- 25 איצטרך למימר. וגרסינן: מהו דתימא במקום
- 26 שאתה משמט קרקע, הדיינו תאריך ישראל, שהרי
- 27 חובת קרקע היא - אתה משמט כספים. ובמקום
- 28 שאי אתה משמט קרקע - אי אתה משמט כספים.
- 29 וכיון דאין שמיטת קרקע בחוצה לארץ, השמטת
- 30 כספים לא תנהגו בחוצה לארץ - תלמוד לומר
- 31 "כי קרא שמיטה" ככל מקום. וממקראו דהפיק
- 32 ליה רבי אלעזר וכו' משמע דנהגא אף בחוצה
- 33 לארץ. ולפי גירסא זו "אימא במקום שאתה
- 34 משמט כו" - הוא סיוס התירוץ, ואילו בלשן
- 35 קשיתו הוא כמו לפירוש הקונטרס. ואיכא פסרים דרסינן גמי
- 36 ולא ניתא לפרש כמו שפירש בקונטרס בהשמטת כספים. ורש"י פירש בפרק "הושעלו" (גיטין לו.א.) גבי הא דהגון אביי: בשביעית בזמן הזה דלא משמט מדאורייתא, ורבי היא, דהנאי. רבי
- 37 אומר: "זה רב השמיטה שמוט" כי דרקע אינה נשמטת מחרישה חריעה אלא דוקא בזמן הבית מהאי קרא גופיה. ופירש: אחד שמיטת קרקע - חרישה חריעה, ואחד שמיטת כספים -
- 38 השמטת מלוה, אידו ואדיו שביעית, שבטאן היובל נהג - שמיטין נמי לא היו נהגין. כדריש בירושלמי "זה רב השמיטה שמוט" - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת יובל ואחת
- 39 שמיטת שביעית. בזמן שיוכל נהג - שביעית נהגה. וזמן הזה אי היובל נהג, דגבי יובל כתיב "בארץ לכל יושביה" - בזמן שכל יושביה עליה יובל נהג בו, ובזמן הזה
- 40 אין יושביה עליה וכו'. שביעית נמי אתא נהגה. וקשה מה שפירש רשמיטת קרקע - הינו מחרישה חריעה בשביעית. ומהו דתיב רבי? הוה רבא דרשמיטת
- 41 דאם כן היה לו לאבי להביא אותה, כיון שהיא עיקר, ומשם מוכיח שמיטתה אינה נהגת, שהרי לא ידעין כלום אלא מהחזו! לפי שרבינו תמו: כי זהו הירשה דרשא - היינו נהגמי
- 42 בירושלמי, דהא רבי נמי אמרה התם, ושמיטת קרקע קרי יובל - שחזרת לבעולם ביובל. מה שאין כן בשביעית. ושמיטת כספים קרי שביעית - שאין השמטת כספים ביובל. כדרישנן בספרי
- 43 בפרשת "ראה": "זה רב השמיטה שביעית, שמיטת כספים, ולא יובל. והכי פירושו: בזמן שאתה משמט קרקע - ביובל, שהיא חזרת לבעולם" - אתה משמט כספים, היינו שביעית,
- 44 שכספים נהגים. והוא הדין דשמיטת חרישה חריעה, ושמיטת שביעית לגמרי ליענות ולמור, והשמיטת חזרת מלוך למור, כשמיטת כספים כמו כן מושפעים מלמולח ללוה. לא שגמל נהג דשביעית נהגת
- 45 היא שמיטת יובל - נקט נמי שביעית כספים. דמאי לוד שביעית יובל: שביובל חזרת השדות מלוך למור, והשמיטת כספים כמו כן מושפעים מלמולח ללוה. לא שגמל נהג דשביעית נהגת
- 46 שמיטת כספים מה שאין כן ביובל, ומשום הכי נקט לה. **העירלה** הלכה והכלאים מדברי סופרים - ואם תאמה. אמאי לא ליפנות כלאים מקל חומר החדש, דנהוג אף בחוץ לארץ דאורייתא:
- 47 ומה חדש שאין איסורו עולם כו'! ויש לומר: דקסבר האי גנא דכתיב גבי כלאים "סדך" למעוטי רעיע שבחוצה לארץ, כדאמר לקמן (ל.ט.א.) ואין לומר דערלה מיהא ניהוי כקל חומר
- 48 דחדש - דאיכא לממנה: כלאים ויחוד.

כל מצוה שנצטוו ישראל - להנהיגה קודם שיכנסו לארץ, הדיינו חובת הגוף - נהגת

- 1 **כל מצוה שנצטוו ישראל קודם פניסתו לארץ** - נהגת
- 2 **בין בארץ בין בחוצה לארץ.** חוץ מהשפעת כספים - ולקמיה פריך. האי נמי נצטוו עליה
- 3 קודם לכן, דהא חובת הגוף היא, ומאי חוץ? לא נצרכא אלא לכתנאי - דלא נצטוו
- 4 עליה קודם לכן. בזמן שאין אתה משפם קרקע - כגון במדבר, ולאור שגלו. ואימא
- 5 כפוקם בו - ולמעוטי חוצה לארץ אף בזמן
- 6 הארץ וכויתו! אכור מן החתרה בכל מקום -
- 7 קסבר: "מושב" - כל מקום שהם יושבים
- 8 משמע. הלביתא מדינה - הנהיגוהו אתם ישיבים
- 9 בחוצה לארץ. היינו רשני לן - חמור ספק ערלה
- 10 מספק כלאים. ספק ערלה - ספק עברו עליה
- 11 שלש שנים, אי נמי: פרדס שיש בו נטיעות ערלה
- 12 ושאר נטיעות, ולקט נבדו מן הפירות ואין ידוע
- 13 מדיכן. כסוריא - היא ארם צובה שכבש דוד
- 14 וסנפה עם ארץ ישראל. וקסבר: כיבוש יחיד לא
- 15 שמה כיבוש. הלכך ספיקו מותר. ולקמן (ל.ט.א)
- 16 לארץ - היאך מיקל בספיקא? ומשנינן: אימא
- 17 כך נאמרה הלכה: ספיקה מותרת בחוצה לארץ,
- 18 דהא אסור. ובחוצה לארץ - דרדיק טפי, ולא
- 19 מילתיין. יוד - ישראל כשהוא מסתיר - בחוצה
- 20 מפרדס שיש בו נטיעות ילדות חקונה, וישראל
- 21 ידוע שהוא נכנס שם ולקוט לכתחילה. ובלבד
- 22 שלא יראנו - ישראל כשהוא לוקט מן הערלה.
- 23 והא תבניה: ואי הלכה למושה מסתיר - בשולמט
- 24 כבר, אבל לכתחלה אינו אומר לה: כך לך ולקוט.
- 25 ברם הנמוע ידך - שרוע ידך בין הגפנים, הדה
- 26 ליה כלאי הכרם. ויזק נמכר חוצה לו - ויש
- 27 לחוש שתימא מיקל שגמל לבכרם מהו. והוה ליה
- 28 ספק כלאים. יוד - נברי ולקוט מן הכלאים
- 29 ממש, ומוכר לחבר. ובלבד שלא ילקוט - החבר
- 30 עצמו ביד. ואם איתא דערלה בחוצה לארץ
- 31 דברי סופרים, ומה שגמל למשה - מאי שאנא
- 32 דאחמדר בספק ערלה מספק כלאים? ניתני
- 33 **יהודה:** בשלמא לירידי דאמינא הלכה למשה מסיני - היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק
- 34 כלאים. דתנן: ספק ערלה, בארץ - אסור, בסוריא מותר, בחוצה לארץ - יודר ולקוט, ובלבד
- 35 שלא יראנו לוקט. ואילו גבי כלאים תנן: פרה הנטוע ידך, וירך נמכר חוצה לו; בארץ - אסור,
- 36 בסוריא - מותר, בחוצה לארץ - יודר ולקוט, ובלבד שלא ילקוט פגד. אלא לירדה, ניתני

כדפרישית גבי השמטת כספים - צריך לפרש ששילוח עבדים. ורבי היא, דהנאי. רבי אומר: "זה רב השמיטה שמוט" כי דרקע אינה נשמטת מחרישה חריעה אלא דוקא בזמן הבית מהאי קרא גופיה. ופירש: אחד שמיטת קרקע - חרישה חריעה, ואחד שמיטת כספים - השמטת מלוה, אידו ואדיו שביעית, שבטאן היובל נהג - שמיטין נמי לא היו נהגין. כדריש בירושלמי "זה רב השמיטה שמוט" - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית. בזמן שיוכל נהג - שביעית נהגה. וזמן הזה אי היובל נהג, דגבי יובל כתיב "בארץ לכל יושביה" - בזמן שכל יושביה עליה יובל נהג בו, ובזמן הזה אין יושביה עליה וכו'. שביעית נמי אתא נהגה. וקשה מה שפירש רשמיטת קרקע - הינו מחרישה חריעה בשביעית. ומהו דתיב רבי? הוה רבא דרשמיטת דאם כן היה לו לאבי להביא אותה, כיון שהיא עיקר, ומשם מוכיח שמיטתה אינה נהגת, שהרי לא ידעין כלום אלא מהחזו! לפי שרבינו תמו: כי זהו הירשה דרשא - היינו נהגמי בירושלמי, דהא רבי נמי אמרה התם, ושמיטת קרקע קרי יובל - שחזרת לבעולם ביובל. מה שאין כן בשביעית. ושמיטת כספים קרי שביעית - שאין השמטת כספים ביובל. כדרישנן בספרי בפרשת "ראה": "זה רב השמיטה שביעית, שמיטת כספים, ולא יובל. והכי פירושו: בזמן שאתה משמט קרקע - ביובל, שהיא חזרת לבעולם" - אתה משמט כספים, היינו שביעית, שכספים נהגים. והוא הדין דשמיטת חרישה חריעה, ושמיטת שביעית לגמרי ליענות ולמור, והשמיטת חזרת מלוך למור, כשמיטת כספים כמו כן מושפעים מלמולח ללוה. לא שגמל נהג דשביעית נהגת היא שמיטת יובל - נקט נמי שביעית כספים. דמאי לוד שביעית יובל: שביובל חזרת השדות מלוך למור, והשמיטת כספים כמו כן מושפעים מלמולח ללוה. לא שגמל נהג דשביעית נהגת שמיטת כספים מה שאין כן ביובל, ומשום הכי נקט לה. **העירלה** הלכה והכלאים מדברי סופרים - ואם תאמה. אמאי לא ליפנות כלאים מקל חומר החדש, דנהוג אף בחוץ לארץ דאורייתא: ומה חדש שאין איסורו עולם כו'! ויש לומר: דקסבר האי גנא דכתיב גבי כלאים "סדך" למעוטי רעיע שבחוצה לארץ, כדאמר לקמן (ל.ט.א.) ואין לומר דערלה מיהא ניהוי כקל חומר דחדש - דאיכא לממנה: כלאים ויחוד.

תני חדש - ואם תאמר: אפאי צריך לחזק "אף" לימא דקאי אבלאום ויש לומר: כיון דאמר רבי אליעזר אין ערלה בחוצה לארץ - אין סברא לאש שיהא מחמיר בכלאים יתיר מדרגה ועוד אמר רבינו יצחק כיון דבכלאי דרבנן לומר דארייתא - אין שריך למיתני "אף" אבלאים. ולא פריך אלא אליבא דמאן דאמר ערלה חלכה למשה מסיני.

ההוא למעוטי זרעים - פירש בקונטרס: זרעים

שכבר, זרעים - זרעים לקרקע. עליו. אבל אין לפרש שאר זרעים דקרקע, דבזמן לא אצטריך פירש כיון דחובת קרקע הוא - פשיטא דאין נהגת אלא בארץ. אבל כלאי זרעים שבכרם אצטריך קרא, אף על גב דחובת קרקע הוא: דסלקא דעתך מלפנינו דאין ערלה דחומי דחדש, כיון דאסיורן אסור עולם ואסורין בהנאה. אבל זרעים - לא מצי למיפק מקל וחומר דחדש, הוא כלאי זרעים דקרקע אינם אסורין בהנאה. דבארמא לקמן - שמתוקן: לוקח זרע דבארץ לא אסיור בהנאה - בחוצה לארץ לא גזר בה רבנן.

לא קיימא לן כרבי יאשיהו דאמר עד שיעור חסה

ושעור החסה במפולת די - פירש בקונטרס: דאין דייחין מוחיב נפקא מיני זרעים חרצין שלישי. ומפולת די נפקא ליה מ"לא תורע כרמך כלאים" - משמע שזרעת הכרם עצמה תהא כלאים. עד כאן לשונו. ונראה דהאי דבעי רבי יאשיהו חסה ושעורה חרצין - היינו דוקא להתחייב משום חסה הכרם, אבל בכלאי זרעים - מתחייב משני מינין, כמו חסה ושעורה, אפילו לרבי יאשיהו. וזרע, דמקאמה: את חביב "שדך" למעוטי כלאי זרעים שבחוצה לארץ. או יאית ליה לרבי יאשיהו כלאי זרעים - למע לי "שדך" משמע למעוטי חוצה לארץ; אפילו בארץ ישראל נמי אינו לוקח אלא משמע ובכלאי זרעים לא פליג. בן מוכח בירושלמי, דקאמר החס: על דעתיה דרבי יאשיהו נאמר "שדך" לא תורע כלאים" לאיהו דבר נאמר "כרמך לא תורע כלאים" כלומר, בלא חרצין מחייב משום כלאים בחסה ושעורה; בחייא אפרין: החסרא, שאם חזרו בו זרעים "שדך" ומשום "כרמך" לוקח זרעים. כלומר: כי איכא כרם בחדי כלאים - כלאי זרעים. ואני בעי לא לרבי יאשיהו: לאיהו דבר נאמר "כרמך" וזאת אינו לוקח כלל על "שדך" כי אם על כלאי כרסו אלא שמע מינה: אית ליה אפוי כלאי זרעים בלא כרם. ואם תאמר: דמפולת די זרע בלא יאשיהו בכלאי זרעים אלא שני מינים, ובכלאי הכרם בעי שלשה מינים ויש לומר: דמשמע ליה דקרא חבי קאמר: "כרמך לא תורע כלאים" כלומר, בעיקן שיהיו כלאים קודם שיהיו כרם. אבל גבי "שדך" וכלאי זרעים, כיון חסה ושעורה - "קודם" כלאים להתחייב כשזרעין בקרקע, דגוף הקרקע קרי "שדך". ונראה להנחה דרבי יאשיהו. דאף על גב דאשכחן כמה משניות דבא בחותיה, כגון "המנביר צעזץ נקוב בכרם" (כלאים פ"ב שביעי משנה ה) "המסכך גפנו" ב' (שם משנה ה) מכל מקום קיימא לן בחותיה, דבארמא בפרק "מי שמת" (ברכות כ"בא.) נהוג עלמא דתלמיא סביי כרבי יאשיהו בכלאים וכרבי כחלוא לזרוע:

ותחת הכרם, וגם מותר לזרוע כלאי זרעים בחוצה חרע. ואף על גב דאמר: לא מילתא אלא - הא כבר תרצה אבוי, ונראה לרוב רבינו שמואל מאיזור: "טוב ליהודא שזרוע זרעים סמוך שלשה פסחים מעיקרו של אילן, ונראה במרכיב זרעים בתוך האילן."

ינתי או אידי ואידי ב' - דערלה דכלאים, אם זה זה וזה יורד ולוקט - דלא אסרו בחוצה לארץ אלא את הזרע, או את התולק בידים. ספק לי - לוקט שלא בפני, שיהיה ספק אצלו, ואנא איכול. וערלה קאי. חריץ דפומבדיתא - עיפא ואבימי בן ורבה דפומבדיתא. סתום ספיקא ואבר ודאה - כלומר: ספיקו מותר, ודאה אסור. והיתר ספיקא - סתמיהו הירות בחצעה, ולא לדרשו

1 רביים, והואיל מילתא ביה, וכהאי גזנא שמרינן
בבבד' (גגב) מבולגלא אחריית; רב הונא רב
2 היננא סבר למדרשה בפירקא. אמר ליה רבא:
3 נתנא סתום לה סתומי, ואת דרש לה בפירקא?
4 אלמא סתום סתום הדרב קאמר. רב השיב רבינו
5 גרשם ורבינו יוחנן סב דעוק ולקט, וכי ורבינו
6 - והואיל דהן מקילין - אל תתיר להם לספק זה
7 אצלו, זה, אלא אבל אתם הפירות בידים. והכרי
8 על פירותיהן - של אלו העוקלים בה, ששעונית
9 גניזה. אף חרש - אלמא מבולגלא כהנא קמא
10 סבירא ליה, דקא מוסיף חדש. תני חדש - ולא
11 נתני "אף", והכי קאמה: ערלה כולאים היו הם
12 כשאר התולין בארץ, ואין נהוגין בחוצה לארץ.
13 אבל חדש נהוג בחוצה לארץ, דתבתי ב' מושב"
14 - כל מקום שאתם שושבים. כסרייא מותר - ואי
15 ודאה בחוצה לארץ הלכה - היכי מוזילינן
16 בפירקא? כי כנאמה - הלכה למשה. לוקין על
17 הכלאים בחוצה לארץ דבר תורה - בדליץ
18 לקמיה. והכרבת האילן - מין שבאנו מיני.
19 חקתי השמרו - מדלא תבית "ושמרתם את
20 חקתי" - משמע: את חקתי אשר מעולם
21 תשמרו. מלמד שזהוהי את זה ובניו עליה.
22 ואלו הן חקתי: "ביתמך לא תרביע, שדך לא
23 תורע". ואיזו זרעת כלאים שאני אמר
24 שחקתיך לן כבר - דומיא דבהמה, דבר
25 המסויים, היינו הרבה. ומחבא נפקא לן
26 בסנדרין (ס"א) דבני בן ורזוהו עליהן. והבא
27 אתה מוסיף ללמוד מהקש זה דומיא דבהמה
28 אפילו בחוצה לארץ, דהא חובת הונן היא -
29 אף שדך בחוצה לארץ, והבתיב שדך - במיוחד
30 לך, ורצה לארץ לא הקני לך כן השמיטת חתום
31 למעוטי זרעים - דכלאי הכרם בחוצה לארץ,
32 דמשום דאפקיה לישון זרעה חבב "שדך".
33 נשמתי - דהא עבר על זרעה סופרים. אל
34 חזונית - אין הלכות כלאים מותרים לכם. לא
35 צהריתו - אין הלכות כלאים צהרות ומארות
36 לכם. אל קיימא לן כרבי יאשיהו - בתמיה.
37 וטעמה דרבי יאשיהו לא ידענא מחבא נפקא
38 ליה דבעינן שני מיני זרעים חרצין שלישי.
39 ומפולת די נפקא ליה (זרעים כב) מ"לא תורע
40 כרמך כלאים" - משמע שזרעת הכרם עצמה
41 תהיה בכלאים. מערב ודתי וזע - אל בכרם.
42 ותא אנן נתן ג' - וקא סלקא דעתך: אפילו
43 כלאי זרעים נמי אסרו ביה, כי היכי דבארץ
44 שרלא אסיור מארייתא. בלא זרעים - לא
45 כתוב בהם "פן תקדש", דמישדך לא תורע
46 כלאים נפק. לא מילתא היא דאמר - דלא
47 גזר על כלאי זרעים בחוצה לארץ. לנינא דבי
48 רב - שיהיה לצורך התלמידים, לאכול ירק
49 שבה. משאר שארי = ערוגות ערוגות
50 ארבע

41 - אמר ליה: לא קשיא, פאן - בכלאי הכרם, פאן
42 - בכלאי זרעים; פלאי הכרם דבארץ אסורים בהנאה - בחוצה לארץ נמי גזרו בהו
43 רבנן, כלאי זרעים דבארץ לא אסורו בהנאה - בחוצה לארץ נמי לא גזרו בהו רבנן.
44 הדר אמר רב יוסף: לאו מילתא היא דאמר, ידרב זרע גינתא דבי רב משארי משארי,
45 מאי טעמא - לאו משום עירוב עירובי פלאים? - אמר ליה אבוי: בשלקמא אי אשמעינן

איבע מארבע רוחות הערוגה - אם היה זורען בערוגה אחת ותשמר לחניה ריח בנינים שלא יעקו זה מזה, כמשפטים השוריה במסכת שבת (דפ"ג). היה שומעין מינה שאמרו לרוע כלאים בחצורה לארץ. אבל השתא דזרע כל זמן בערוגה לבדו - לאו משום כלאים חזרו, אלא שלא להטריח השמש שחולץ להבאי ירק לבקש מן שוחא צריך לו בין שאר

היתה שקולה מברעת - ואם תאמר. בלאו הכי נמי אמרין במסכת ראש השנה (י"א) ד"רב חסד" מטה כלפי חסד. כשחן שקולין ויש לומר: דבשאר מצות, משמעושי שקולים - חייבי כבינתי. אבל בחגי - חשיבי צדיק גמור.

מתניתין דעבדין ליה יום טוב ויום ביש - פירש בקונטרס: מי עששה מצוה יתירה. דהיי רובא זכות - מתקנין לו בעולם

הה יום טוב, ויפריעם ממנו עונותיו. וזהו תיקון
 1 יום טוב לו לעולם הבא. וכל שענותיו מרובים,
 2 דקנין מריעין לו - היינו דעבדין ליה הזמנת יום
 3 ביש, שמשלמין לו שכר מצותו כאן, להיות
 4 מתקן לו יום רע. רבא אמר. פירוש: לעולם
 5 כדאמרן מעיקרא - מטיבין לו בשכר פירות.
 6 וחקין קיימת. חך מנתנית דקנין מריעין לו -
 7 רבי יעקב היא, דאמר שכר מצות כו'. וקשה:
 8 דמשני "הוא מני רבי יעקב היא" - משמע דער
 9 השתא לא אוקימנן כרבי יעקב. ולפירוש דקנין
 10 לאבי נמי, חך מנתנית כו' ברייתא אתי כרבי
 11 יעקב לכך פירש רבינו תם: מתניתין דעבדין ליה
 12 יום טוב ויום ביש - ותרייהו בעולם הזה.
 13 ורמטיבין לו חך דברייתא - הוה פירוש אמנותין.
 14 כלומר: פעמים ששעוין לו יום טוב, כדי לקבל
 15 שכר מצותיו בעולם הזה. ובאותו יום היא דומה לו
 16 כמו שקיים כל התורה כולה. אבל רוב ימיו של
 17 רשע - שרוי ברעה. והיינו שענותיו מרובין על
 18 זכותיו. ורמטיבין לו - חך פעמים ששעוין לו
 19 יום רע, כדי למרע ענותיו בעולם הזה. ובאותו יום
 20 היא דומה לו כמו ששרף כל התורה. אבל רוב ימיו
 21 כל צדיק שרוי בטובה, שכוחותיו מרובין על
 22 ענותיו. והיינו לא כרבי יעקב. דאמר: שכר
 23 מצוה בהאי עלמא ליכא כלל.
מחשבה רעה אין הקודש ברוך הוא מצרפה
 24 למעשה - ובגוים איפסא: מחשבה
 25 רעה הקדוש ברך הוא מצרפה להעשה. דכתיב
 26 (עובדיה א) "מחמס אחיך יעקב תכסך בושה
 27 ונכרת לעולם" ולא מינינן שעשה עשו ליעקב שום
 28 רעה. אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו -
 29 מצרפה הקדוש ברך הוא מצרפה
 30 טובה של גוים אין הקדוש ברך הוא מצרפה
 31 למעשה, דכתיב: ברניאל (הודריש) עד מגלי
 32 משאש הזה משתדל ויחבובתיה: פירוש: שהיה
 33 דרוש עשה כל כחו להציל וניאל מאותיות
 34 אלמא. אף על גב שהצילו הער - קאמר
 35 קרא שלא הצילו, אלא מנקש להצילו, מכתוב
 36 "לשחבתינא וליא כתב וישוביה".
ולעשה
 37 לעולם שפולו ארדו. - ודלמא לאו הכי הוה? -
 38 בעבירה הוה? - ומחשבה רעה אין הקדוש ברך הוא מצרפה למעשה. - ודלמא מותרה
 39 בעבודה זרה הוה, וכתיב "למען תפוש את בית ישראל בלבם"? - איהו נמי הכי קאמר: אי
 40 סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא - אפאי לא אגין מצות עליה, פי היכי דלא לייתי לדי
 41 הרהור? - והא אמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אין גוזקין! - התם - בהליכתן, שאני. - והא
 42 אמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה איגין גוזקין, לא בהליכתן ולא בהיותן! - סולם רועי הוה,
 43 דקביע הויקא. וכל היכא דקביע הויקא לא סמיכין אנפסא, דכתיב "ויאמר שמואל איד אלד
 44 ושמע שאל והרגני". אמר רב יוסף: אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כרפי יעקב בר ברתיה - לא הטא. ואחר מאי הוה? - אפאי
 45 דאמר: כי האי גונא הוא, ואפאי דאמר: לישנא דחוצפית המתורגמן הוא, דהוה גריר ליה דבר אחר. אמר: פה שהפיק מרגליות
 46 ולתך עפר? נפק הטא. רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא: תנן פל העושה מצוה אחת מטיבין לו; עשה - אין, לא עשה - לא.
 47 ורמיהו: ישב ולא עבר עבירה - נותנים לו שכר פעושה מצוה! - אמר ליה: התם - בגון שפא דבר עבירה לירו וניצול הימנה. פי
 48 הא דרבי הנינא בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא, אמר מלתא ומלי נפשיה שיתנא וכו'בא. עבדה היא מילתא ואיתפי. ערק, משא
 49 בההוא בי בני דכי הוה גונא מנוב בעבירה. ורמינן: מאן גנדר? אמר להו: שני
 50 נרשי

המנין, ויודע באיזה ערוגה הוא. **דשפעת** =
 שקט. **משנה** העושה מצוה אחת - מפרש
 בגמרא. אפיינין לו - משמע: בהאי עלמא. ונוחל
 את הארץ - הוה הילעול סוף. **גמרא** אלו
 דברים בו' - הני הוא דאוכל פירות והקין
 קיימת, אבל מצוה אחריתי - לא. ואנן תנן
 מטיבין לו ונוחל את הארץ. ככלל דהני **אפילו**
 חזא נפי - ואפילו לא קיימ שר אמר: מצות?
 בתמידי, והא רבא ענות הוא! לומר שאם היתה
 שקולה מברעת - אזי דקנין: אלו דברים" -
 במחצה ענות ומחצה זכות קאמר, ויש בחמצה
 זכות אחת מאלו - מכרעת את הבן באילו היה
 רובא זכות, ואינו צריך למצוה יתירה,
 דמתניתין. וכי לית ליה בה חזא מהני - צריך
 למצוה יתירה. מריעין לו - בעולם הזה, לנקות
 מעונותיו, שילוש שבת שלום. אפילו לו - לשלם
 לו שכר מצותיו בחייו, כדי לטרווד. מתניתין -
 דקנין מטיבין ומריעין - דעבדין ליה יום טוב
 ויום ביש. מי עששה מצוה יתירה, דהיי רובא
 זכות - מתקנין לו בעולם הזה יום טוב,
 שנפריעם ממנו ענותיו. וזהו תקן יום טוב לו
 לעולם הבא. וכל שענותיו מרובין דקנין מריעין
 לו - היינו דעבדין ליה הזמנת יום ביש.
 שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתקן לו
 יום רע. רבא אמר - לעולם כדאמרן מעיקרא
 מטיבין לו בשכר פירות. וחקין קיימת. וחק
 מתניתין דקנין מריעין לו - רבי יעקב היא.
 שאין תחית המתים תלויה - באותו יום שכר.
 להודיען שאין מתן שכר אלא לעולם הבא.
 ודלמא לא הוה הכי - לא יארע הדבר הזה
 לעולם, אלא מארביכן ימיו ושעותיו? ודלמא
 אותה שקט מהרהר בעבירה היה - לא הוה לכו
 לשמיים? ומשני מחשבה רעה ומעשה לא עשה
 אין הקודש ברך הוא מצרפה למעשה. ולא
 היה לו ללקות. **למען תפוש** - שתפשו בלבם
 דרהורי בעבור זרה, דבט משעת קרא. והאמר
 רבי אבהו בר - והיכי אמרין דרבי יעקב
 מעשה הוא? איד אלד - ואף על גב
 דבשליחותא דמוקם הוה - מסתפי מוחזיק
 דקביענא. אפילי דרשיה אחר להאי קרא -
 ד"למען יטב לך" בעולם הבא - לו תטא.
 דאידו נמי כהאי גונא הוא, אמר: אין שכר
 בעולם, ויצא לתרבות רעה. דבר אחר = חזיר.
 התם בעבר דבר עבירה לירו - הואו ישב ולא
 עבר עבירה, דקאמר: נוטל עליה שכר -
 בעבירה שבא לירו, וכפה יצרו ולא עבר - אין
 מצוה יתירה מזו. תבעתיה - לזנות. **משא**
 נטמן, הווי מתוקין - שמצוין בו מודיק.
 בגן

בגון רבי צדוק - שלשב כח לכוף יצרו, להתגבר בחפצי קונו. אמר מר נפקא מינה - דהא מילתא, דלא נודמן לי אלא מאבל טמא - יש לי ללמוד מכאן; דעביד האי - הובעל ארמית, ראוי למאכל טמא. בשרת תגורא - אותה ארמית הסיקה את התגור גזלית דבר הטמא שם. ואשה גדולה היתה שלא יכול לפיטר ממנה, ומסור בידה לדורגו. קא מנחא ליה - לאתרו עלאי בתוכו. נפיל גימא - באור של גידומם. אי ידע - אילו ידעתו שחומר עליכם הדבר כל כך. דיקולי = סלים עששים נתונות של פלתיא. אמריהן - שהייתי במקום אחר, דרוק ארבע מאות פרסי. לאו עניותא - בתמייה; אם לא העניות לא הוצרכתי להיות עסקי במלאכת נשים. שיפא - שם כלי. דיניי = הדובים. יאריבון יומך - לעולם הבא. ייבב לך - בחיך. ימצא חיים - לעולם הבא, עזקה

וייעשה מה שלבו חפץ - פירש רבינו חננאל; חס ושלום שוחרר לו לעבור עבירה, אלא כך אמר רבי אלעאי: יגיעת דרכים והאכנסאות, ולבישת שחורים - משברים יצר הרע ומנועים אדם מן העבירה.

אין מקפין בחילול השם - פירש רבינו חננאל: משנה במסכת אבות. ושמא היינו הא דתנן (פיר' ד משנה ד): כל המהולל שם שנזם בסתר נפרעין ממנו בגלוי. אבל לשון "מקפין" קשה. ושמא ברייתא היא. אף על גב דאמר "תוך" תלמוד

1 נושאי קיסר שמרוני כל הלילה. אמרו ליה: שמוא דבר
 2 ערוה בא לודך וניצלת הימנו, דתנינא: כל הבא דבר
 3 ערוה לודו וניצל הימנו - עושין לו נס. "גברי כח עשי
 4 דברו לשמע בקול דברו" - פגון רבי צדוק וחביריו.
 5 רבי צדוק תבעתיה התיא מטרוניתא, אמר לה: חלש
 6 לי ליבאי ולא מצינא, איפא מידי למיכל? - אמרה
 7 ליה: איפא דבר מטא. - אמר לה: מאי נפקא מינה?
 8 דעביד הא - אכול הא. שגרת תגורא, קא מנחא ליה.
 9 סליק ויתב בגויה. אמרה ליה: מאי האי? אמר לה:
 10 דעביד הא - נפיל בהא. - אמרה ליה: או ידעי פול?
 11 האי - לא צערתידי. רב פהנא הוה קמפנין דיקול, תבעתיה התיא מטרוניתא. אמר לה: איזיל
 12 איקשיט נפשאי. סליק וקנפיל מאגורא לארעא. אתא אליהו קבליה. אמר לה: אמרתון ארבע
 13 מאה פרסי! - אמר ליה: מי גרם לי - לאו עניותא? והב ליה שיפא דיניי. רמי ליה רבא
 14 לרב נתמן: תנו, אלו דברים שאדם עושה אותן ואוכל פירותיהן בעולם הזה והתקן קניית
 15 לו לעולם הבא, אלו הן: כיבוד אב ואם, ונמילות חסדים, והבאת שלום שבין אדם לחבירו,
 16 ותלמוד תורה מנגיד פולס. ככיבוד אב ואם כתב: "למען יאריכון יומך ולמען ייטב לך". בגמילות
 17 חסדים כתב: "דרך צדקה ותסד ומצא חיים צדקה וכובוד", ובהבאת שלום כתב: "פקש שלום
 18 ודרפהו". ואמר רבי אבהו: אתיא רדיפה רדיפה, פתיב תבא תבא שלום ודרפהו" וכתב
 19 תבא "דרך צדקה וחסד". בתלמוד תורה כתב: "כי הוא תמיד ותמיד יומך", בישלוח תקן נמי
 20 פתיב "למען ייטב לך ותארתך ימים", ליתני נמי הא! - תנא ושייר. - תנא תנא "אלו דברים",
 21 ואף אמרת תנא ושייר?! - אמר רבא: רב אידי אספרא לוי: "אמרו צדיק כי טוב פי פרי
 22 מעלליהם יאכלו". וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב? אלא: טוב לשמים ולבריות - זהו
 23 צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות - זהו צדיק שאינו טוב. פיוצא בדרך אתה אומר "אוי
 24 לרשע רע פי גמול ידיו יעשה לו". וכי יש רשע רע ויש שאינו רע? אלא: רע לשמים ורע
 25 לבריות - הוא רשע רע, רע לשמים ואינו רע לבריות - זהו רשע שאינו רע. הוזכר יש לה
 26 קרן ויש לה פירות, שצנאמר "אמרו צדיק כי טוב וגו'". עבירה יש לה קרן ואין לה פירות
 27 שצנאמר "אוי לרשע רע וגו'". ואלא מה אני מקיים "ויאכלו מפרי דרכם וזממעצותיהם ושמעו"
 28 עבירה שעושה פירות - יש לה פירות, ושאין עושה פירות - אין לה פירות. מחשבה טובה
 29 מצרפה למעשה, שצנאמר "אז נדברו וראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר
 30 וקרן לפניו ליראי ה' ולהשבי שמו". מאי "והשבי שמו"? אמר רב אסני: אפילו חשב אדם

לעשות מצוה, ונאנס ולא עשה - מעלה עליו התשוב כאילו עשה. מחשבה רעה - אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה,
 31 שצנאמר "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'". ואלא מה אני מקים "התנו מכיא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם"? מחשבה שעושה
 32 פרי - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, מחשבה שאין בה פרי - אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ואלא הא דכתב "למען
 33 תפס את בית ישראל בלבם"? - אמר רב אחא בר יעקב: ההוא בעבודה זרה הוא דכתיב, דאמר מר: חמורה עבודה זרה, שפל
 34 הכופר בה - פמודה בכל התורה פולא. עולא אמר: פדרב הונא, דאמר רב הונא: פיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - הותרה לו.
 35 הותרה לו סלקא דעתך?! אלא: נעשית לו פהיתר. אמר רבי אבהו משום רבי חנינא: נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר, ואל
 36 יחלל שם שמים פפרהסיא, שצנאמר "ואתם בית ישראל פה אמר ה' איש גלוליו לכז עבדו [ואחר] אם אינכם שמעים אלי ואת שם
 37 קדשי לא תחללו". אמר רבי אלעאי תקון: אם רואה אדם שיצר מתגבר עליו - ילך למקום שאין מבידין אותו, וילבש שחורים,
 38 ויתכסה שחורים, ויעשה פמו שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים פפרהסיא. איני? והתניא: כל שלא חס על פבוד קונו - ראוי לו
 39 שלא בא לעולם. מה היא? רבה אומר: זה המסתכל בקשת, רב יוסף אומר: זה העובר עבירה בסתר! - לא משאי; הא - דמצי
 40 פיף ליצריה, והא - דלא מצי פיף ליצריה. תנו תבא: אין מקפין בחילול השם, אחר שזנו ואחר מויד. מאי אין מקפין? - אמר
 41 מר וזמרא: שאין עושים כהוננו. מר בריה דרבנא אמר: לומר שאם היתה שקולה - מקרעת. תנו רבנן: לעולם
 42

גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה - תימה; דאמר בסוף פרק קמא דבבא קמא (ז.א.) רבי יוחנן משי דייה ונמח תפילין; הדר אמר לן: קיים - אמרינן, לימד - לא אמרינן. ופי'ך, והא אמר מר: גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה פירש בקונטרס: מי נתלה במי - קטן נתלה בגדול. ואם כן ביון דאמר קיים - כל שכן לימד, שאינו חשוב כל כך, אלמא מוכח התם מהכא דמעשה

לפי שהעולם נידון אחר רובו ב' - יראה אדם עצמו כאילו שקול - כל העולם שקול במחצה צדיקים וחסידים, ומחצה רשעים, וכאילו מעשיו שקולים במחצה על מחצה. עשה מצוה אחת - נמצאו וכויתו מכריעין ונמצא צדיק, אף יוד כל העולם הוכרע להיות רובן צדיקים. וגי'והו - צדיק שמרד במחצה עונות ובמחצה וכויתו, ולמה איבד את הראשונות? בתוהא - מתחרט על כל הטובות שעשה. למה צדיקים הוינים בעולם הזה - ביסורין הבאים עליהם. ונפו'ו - כלומר, מעט ממנו. נקצין - ממנו נופו. כך - בהפריען מן הצדיקים מעט עונות שבידם, ונמצאו כולם נקיים. ולמה רשעים הוינים בעולם הזה - בטובה שמשפיעים להם. נפו'ו - מעט ממנו. אף אלו יש בידם עונות טובות וכויתו. נקצין נופו - קבלת שברם היא קציצת נופם. למדרשה = *אשלויה*. בדרך שמשוין מדרגות לחתיצין

גדולו ושל למור: הרתם וכו' פירושו: הדר אמר לן: קיים אמרינן לימד לא אמרינן. ופי'ך התם: והאמר מר גדול תלמוד שבמביא לידי מעשה - אם כן הואך קיים אם לא לימד? וכיון שאנו אומרים לו קיים - הרי אומרים לו לימד, ואת אמרת קיים אמרינן לימד לא אמרינן! ומשני: אמר - לימד, אמרינן לו - לאנאמר. כלומר, לממנה לדידה - ודאי מעשה עדיף, אבל לאנאמרי אחרניא - ודאי עדיף פני מעשה. והלכך לימד לאחריני לא אמרינן. ופי'ך מפרשי: אדם שלא למד עדיף, ובא לימדך אם ילמוד תחילה - יסוק במעשה - ואמרו לו למוד תחלה, לפי שאין עם הארץ חסיד. אבל אדם שלמד כבר - המעשה טוב יותר מלימוד.

ביסורין הבאים עליהם. ונפו'ו - כלומר, מעט ממנו. נקצין - ממנו נופו. כך - בהפריען מן הצדיקים מעט עונות שבידם, ונמצאו כולם נקיים. ולמה רשעים הוינים בעולם הזה - בטובה שמשפיעים להם. נפו'ו - מעט ממנו. אף אלו יש בידם עונות טובות וכויתו. נקצין נופו - קבלת שברם היא קציצת נופם. למדרשה = *אשלויה*. בדרך שמשוין מדרגות לחתיצין

אין תחלה דיו על דעת אלא על דברי תורה - הוא דאמר בפרק "במה מדליקין" (שבת ז.א.) כל שבמניסין אדם לדין אומרין לו: שגאת ותת באמונה - היינו דווקא בענין שאלה, ושואלין על על מעל ומתן. אבל בכל מקום נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה. ויש אומרים אף פסול לעדות - פירש בקונטרס: הואיל ואינו מקפיד על עצמו - אינו בוש ללול כרבינו ולפסול. וקשה: אמאי פסולו ועלוי? והא? הא אמרינן בירושלמי: רבי שמעון ברבי היה אביל בשוקא. וחי' רבי מאיר, אמר לו: אין שבח לתלמיד לאבול בשוק. משמע דלאחר אז קפידא! ופירש רבינו גבאי: למה אמאי פסולו ואוכל. ואם תאמר: אם כן פשיטא דפסול, גדולן הוא! ויש לומר: שדוקא פחות מעשה פירושו. אי נמי: שגול דבר שאינו מקפיד עליו. והרב רבינו אליהו מפרש: כגון שהלך אצל הבורחים וכויתו מעל כולם מעט מעט, כאילו רוצה לקנות מהם. ונחיא השתא שקורין כלב - שדומה לכלב, אוכל כאן מעט וכאן מעט. ורבינו חם פירש: דאוכל בשוק - היינו שאוכל טעודה דתם, דגנאי יתיר.

אין תחלה דיו על דעת אלא על דברי תורה - הוא דאמר בפרק "במה מדליקין" (שבת ז.א.) כל שבמניסין אדם לדין אומרין לו: שגאת ותת באמונה - היינו דווקא בענין שאלה, ושואלין על על מעל ומתן. אבל בכל מקום נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה. ויש אומרים אף פסול לעדות - פירש בקונטרס: הואיל ואינו מקפיד על עצמו - אינו בוש ללול כרבינו ולפסול. וקשה: אמאי פסולו ועלוי? והא? הא אמרינן בירושלמי: רבי שמעון ברבי היה אביל בשוקא. וחי' רבי מאיר, אמר לו: אין שבח לתלמיד לאבול בשוק. משמע דלאחר אז קפידא! ופירש רבינו גבאי: למה אמאי פסולו ואוכל. ואם תאמר: אם כן פשיטא דפסול, גדולן הוא! ויש לומר: שדוקא פחות מעשה פירושו. אי נמי: שגול דבר שאינו מקפיד עליו. והרב רבינו אליהו מפרש: כגון שהלך אצל הבורחים וכויתו מעל כולם מעט מעט, כאילו רוצה לקנות מהם. ונחיא השתא שקורין כלב - שדומה לכלב, אוכל כאן מעט וכאן מעט. ורבינו חם פירש: דאוכל בשוק - היינו שאוכל טעודה דתם, דגנאי יתיר.

הדרן עלך האשה נקנית

עומד במקום טומאה. כן הקדוש ברוך הוא משיפע לן טובה לרשעים בעולם הזה - כדי לאורן ולחורישן למדינה התחתונה, שנאמר "יש דרך ישר לפני איש ואחריתו דרבי כות". וכבר היה רבי מרפון וזקנים מסובין בעליית בית נתן בלוד, נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי מרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו פולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תניא, רבי יוסי ואמר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיפויים ששים ואחת, לזיבולת מאה ושלש. - מאה ושלש! מאה וארבע הויין! - קסבר ויבל מתחילתו הוא משמיט. וכשם שתלמוד קודם למעשה - כך דינו קודם למעשה, כדרך המנוגא. דאמר רב המנוגא: אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה, שנאמר "פומר מים ראשית מדון". וכשם שדינו קודם למעשה - כך שקרו קודם למעשה, שנאמר "ויהיו להם ארצות גוים ועמל לאמים וירשו בעבור ישמרו חקיו ותורתיו יצדור". כל שאינו לא במקרא ולא במשנה. אמר רבי יוחנן: ופסול לעדות. תנו רבנן: האוכל בשוק הרי זה דומה לקלב, ויש אומרים: פסול לעדות. אמר רבי אידי בר אבין: הלכה כיש אומרים. דרש בר קפרא: רבנן

עומד במקום טומאה. כן הקדוש ברוך הוא משיפע לן טובה לרשעים בעולם הזה - כדי לאורן ולחורישן למדינה התחתונה, שנאמר "יש דרך ישר לפני איש ואחריתו דרבי כות". וכבר היה רבי מרפון וזקנים מסובין בעליית בית נתן בלוד, נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי מרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו פולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תניא, רבי יוסי ואמר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיפויים ששים ואחת, לזיבולת מאה ושלש. - מאה ושלש! מאה וארבע הויין! - קסבר ויבל מתחילתו הוא משמיט. וכשם שתלמוד קודם למעשה - כך דינו קודם למעשה, כדרך המנוגא. דאמר רב המנוגא: אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה, שנאמר "פומר מים ראשית מדון". וכשם שדינו קודם למעשה - כך שקרו קודם למעשה, שנאמר "ויהיו להם ארצות גוים ועמל לאמים וירשו בעבור ישמרו חקיו ותורתיו יצדור". כל שאינו לא במקרא ולא במשנה. אמר רבי יוחנן: ופסול לעדות. תנו רבנן: האוכל בשוק הרי זה דומה לקלב, ויש אומרים: פסול לעדות. אמר רבי אידי בר אבין: הלכה כיש אומרים. דרש בר קפרא: רבנן

לא עלה כידו - בשכרו, אלא כחש בשרו, ברגנותו לא נשכר כלום. דור = נדור. שגמר וכמושב לצים לא ישב - חד שאינו באחד מאלו במה יתעסק אם לא בליצנות?

הדרן עלך האשה נקנית

משנה האיש מקדש בו ונשלוהו - בגמרא יליף לה. כשהיא נערה - וכל שכן כשהיא קטנה, אם קבל קידושין - מקדשתה. והיא דנקט

- 1 נערה - אורח ארעא אשמעינן, דקטנה
- 2 לתכלה לה לא, כדמפרש בגמרא. גמרא
- 3 בו יותר מבשלוהו - דכי עסיק גופו במנוח -
- 4 מקבל שכר טפי, מחזיר רישא - לכבוד שבת.
- 5 שינומא - דג. בהא איסורא נמי איכא - אם
- 6 יכול לקדש בעצמו וקידש על ידי שליח, דמצוה
- 7 שיראנה, שמא תתנהג עליו. וכי איתמר דרב
- 8 יוסף - דאמר מצוה הוא דאיכא, ולא איסורא
- 9 - אסיפא איתמר. אבל בהא - אף על פי שלא
- 10 ראתהו ליבא איסורא, לומר: שמא תראה בו
- 11 דבר מגונה. דאמר ריש לקיש טב למיתב מן דו
- 12 מילי הוא שגדשים ארומות על בעל כל דנה?
- 13 שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה.
- 14 מן = גוף. הו = שנים. ואי קשיא: הכי נמי גבי
- 15 דידה איכא איסורא כי ידביב קידושין שלוחה
- 16 ולא חזי לזה - אלא הכי נמי. ומיהו, מתניתין
- 17 בדידה קאמר, דהיא מקדשת בה ובשלוהה.
- 18 הלכך האי דהנא "בהר" - למצוה אשמעינן, אבל
- 19 איסורא לגבי בידה ליבא. אבל רישא דארייר
- 20 בדידה = תנא "רב יוסב איסורא. ושלה -
- 21 בגירושין כתיב "ושלחה מביתו", ומדלא כתב
- 22 וגירשה - ללמדנו בא, שהאיש עושה שליח
- 23 להוליק גט לאשתו. מלמד שהאשה עושה שליח
- 24 - לקבל גיטה, קרי ביה "ושלחה" לא מפי' האי."
- 25 ושלה ושלחה - שני פעמים נאמר בענין. שכן
- 26 ישנו בעל כרחו - הלכך איתנהו נמי על ידי
- 27 שלוחות. תורם כדעת בעל הבית - לפי מה
- 28 שהוא מכיר בעל הבית, אם עניו יפה או עניו
- 29 רעה. עין יפה - אחד מארבעים, עין רעה -
- 30 אחד ממשים. שהתרומה לא נאמר בה שיעור
- 31 מפרשו, אלא "ראשית דגןך" (ויברים ויהי ואפילו
- 32 כשהיא שואר.

פירת

האיש מקדש - השתא בשלוהו מקדש בו מיבעיא - ואין שייך לתרץ: הכא לאו דוקא, ורצה לומר לא זו אף זו - דלא שייך לשנויי הכי אלא בשתי בבות, אבל בשתי תיבות - לא. "א" איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר - ולהכי לא מוקי ארישא, ובגן שמכירה. משום דהא מנא לך? דלמא מתניתין מיירי בין מכירה ובין אין מכירה, ואפילו לאדם שיקדש אשה בו - אף על גב דקתני האיש מקדש לתכלתיה - לא נקט ליה אלא לאשמעינן דין קידושין.

כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא - ואם האמר: דלמא לרבותא נקט נערה, וכל שכן קטנה ויש לומר: דדייק מדקתני "כשהיא נערה", ולא קתני "האיש מקדש את בתו נערה", משמע: דוקא נערה, אבל לא קטנה. אי נמי יש לומר: דדייק מולא קתני במתניתין "האיש מקדש את בתו", סתם, בהנן (כתובות מו:). האב וכאי בתו בקדושה, ולא מפרש נערה כי הכא. משמע דהכא מפרש נערה - הוי דוקא, אבל לא קטנה. **אסור** לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה - ואף על גב דאמר לעיל דאיסורא ליבא, משום דטב למיתב מן דו - הני מילי בגדולה, שהיא מקדשת על ידי עצמה, דכיון שנתנה לה, ליבא למיחש שמא תחזור. אבל קטנה שמתקדשת על ידי אביה - איכא למיחש, שגמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצת. ועבשוי משום דהוגים לקדש בנותיהן אפילו קטנות - דהיינו שאנו שבעל יום ויום הגלות מתגבר עלינו, ואם יש סיפק ביד אדם בעשוי לתת לבתו נדונית - שמא לאחזו זמן אל יהיה סיפק בידו, ותשב בתו עגונה לעולם.

ושלח ומלמד שהשליח עושה שליח - פירש הקונטרס: דתרי "ושלחה" כתיב בפרשה, ואם תאמר: האי איצטרך חד "ושלחה" למרש דקטנה ושטות אינה יכולה להתגרש, דהכי מבעי: "ושלחה" - מי שמשלחה ואינה חוזרת, פרט לזו שמשלחה והיא חוזרת ויש לומר: ד"ושלחה" בתרא שי תרשו; דמצי לממר מנה דרשני. ומדאי: "ושלחה" - נפקא דרשא אחרת. ודרשי: "שלח" - דהוה מצי לממר "ונתן בידה" ולשחוק, מדכתב "ושלח" - שמע מנה דרשני. ומדאי: "ושלחה" - נפקא דרשא אחרת. ודרשי: "שלח" - דהוה מצי לממר "ונתן בידה". וכן ר"ז ד"ושלחה", וכן ה"א ד"ושלחה". ואידך "ושלחה" איצטרך לך דרשא משלחה ואינה חוזרת. וזה לשון רבינו חננאל: דהנא "שלח" - מלמד שנושה שליח, פירוש: "ושלחה מביתו" אחרת, הוה ליה למיכתב "ונתן בידה" ולמה כתב "שלח" - לומר שנושה שליח. הוסיף ה"א דכתב "ושלחה" - מלמד שהיא עושה שליח. "ושלחה" הוסיף וא"ז עוד - מלמד שהשליח עושה שליח. **תורם** כדעת בעל הבית

- פירשו: לפי מה שמכיר בבעל הבית, עינו יפה או עינו רעה. ויש בתרומה שלש מדות, לפי שלא נאמר בה שיעור מפרשו, אלא "ראשית דגןך" דמשמע כל שהוא. וברירשמי מפרש ליה: אמר רבי לוי בינונית - אחד מן המשיים, ונפקא ליה מתרומת מנס, דכתיב (במדבר לא) "וממחצית בני ישראל תקח אחד אחז מן החמשים" כל מה שאתה אחז - אחד מן החמשים, וכמו שצמצנו תרומת מנס אחד מחמשים - אף כל תרומה תורם אחד מחמשים, וזו מדה בינונית. ועין רעה - אחד ממשים, ונפקא ליה מקרא דכתיב (ויקרא מה) "ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים". ורומר הוי שלשים סאין, ואיפה שלש סאין, נמצא ששית האיפה עולה חצי סאה, ובשחרים ששית האיפה מחומר בנימצא דהיינו אחד ממשים, היינו עין רעה. ועין יפה - אחד מארבעים נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב "ששית האיפה", וכתיב נמי מהאי קרא "וששיתם". כלומר: "וששיתם" קאי אחומר חטים ורומר שחרים, ובכל חד חד איכא שנות. דהיינו סאה הלוי, וכן "ששית האיפה" דכתיב בהאי קרא על "וששיתם" - נמצא דהיינו אחד מארבעים, דהייא סאה וחצי שלשים סאין, דהיינו תורם חטים ורומר שעורים.

הדרן עלך האשה נקנית

האיש מקדש בו ובשלוהו, האשה מתקדשת בה ובשלוהו, האיש מקדש את בתו כשהיא נערה, בו ובשלוהו. **גמרא** השתא בשלוהו מקדש, בו מיבעיא?! - אמר רב יוסף: מצוה בו יותר מבשלוהו. פי האי דאמר ספרא מרירי רישא, רבא מלח שיבוטא. איפא דאמרי: בהא איסורא נמי איתא כה, דברב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שפא ראה בה דבר מגונה ותתנגנה עליו, ורחמנא אמר "ואהבת לרעך כמוך". וכי איתמר דרב יוסף - אסיפא איתמר: האשה מתקדשת בה ובשלוהו; השתא בשלוהו מקדשא, בה מיבעיא?! - אמר רב יוסף: מצוה בה יותר מבשלוהו. פי האי דרב ספרא מרירי רישא, רבא מלח שיבוטא. אכל בהא איסורא לית בה, כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: טב למיתב מן דו מלמיתב ארמלו. "האיש מקדש את בתו כשהיא נערה". כשהיא נערה - אין, כשהיא קטנה - לא. מסייע ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב, ואיתויא רבי אלעזר: אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדל ותאמר "בפלוני

פיתח עשרה או חסוף עשרה תרומה תרומה - פירש בקונטרס: פיתח - שתרם אחד מארבעים, וקאי פיתח אבעל הבית. ויש מפרשים איפכא: דפיתח - שתרם אחד מששים וקאי פיתח אחרומה. מכל מקום שהיא דהרם השליח, ודאיתא אתא בעל הבית ואמר לו לא היה בדעתך לכך - אפילו הכי תרומתו תרומה. וקשה דמאי שנא מדהא דאמר (בבא מציעא כב, ב, א) האומר לשלוחו "צא ותרם"

פיתח עשרה - שתרם אחד מארבעים. תרומתו תרומה - דאמר ליה: בהכי אמדתך. מכלל - דשליח תורם? גם אתם - גם תרומתו גם אתם. והאי "גם" תיחא אלא במחשבה פתוח. ונתן עינו בצד זה ואוכל בצד זה דכתיב (במדבר יח) "והאיש לאחד - מבני חברותם. צא ובקש - פסח האבדו. והן אוכלין עמו - שהחבי' עשאוהו שליח לשחוט, ושלחן פסול. מכלל - דשלוחו של אדם כמותו

החך ותרם: אם אמר לו בעל הבית "כלך אצל יפות", אם נמצאו יפות מן - תרומתו תרומה, ואם לאו - אין תרומתו תרומה. ומוקי לה הוה כגון דשרה בעל בית שליח, ואפילו הכי אין תרומתו תרומה, היות שפירש לו בהדיא מעשרה ליתרו ושי לומר: הדהם היינו מעמא לפי שאמר דרך בני אדם לבורר היפות כדי לתרום, אלא היבנועם. אבל הכא, דיש הדיבה בני אדם דברכן לתרום בעין יפה, מצו למימר ליה: להכי אמדתיך, ונטלת דעתך אצל דעתו למה שאמדתיך. **מה** לגירושין שכן חול - אבל לא מצו למימה: שכן ישנו בעל כרחו כי הדיא לדעיל, דאיכא למימר: קודשין זוכיחו. אבל לעיל לא מיתני ליה אלא בגי קודשין. **שבן** ישנה במחשבה - ומיחו קודשין שכן חול מותרמה ומגירושין. דכי פרכת מה לגירושין שכן ישנו בעל כרחו - גירושיה הוה כתיב. מה לתרומה שכן ישנה במחשבה - תרומתו זוכיחו. ומיחו מהקדושא ד"ריבאנא" "היהתי" לא הוה מצו מפיק. **איצטריך** לשאר דרשות. **נפקא** ליה מדרבי יהושע בן קרחה - ואם תאמר: אמאי לא ליק דשליחות מהני בקדשים משחיתת פרו של אדון, מציצטריך לומר שהיה בבליעם. כרתיבס (ויקרא טז) "ישחט את פר החטאת אשר לו" - מכלל דבשכר קדשים לא אבעין בעיניהם ויש לומר: דהא דבמעטין מפרו של אדון - היינו טעמא דהוא דמיא דפר של אהרן. ודיעבד טעמא משום דבחסאת כתיב "אותו" אפילו בעל כרחו. והלכך כיון דאי איתא לקמן מקריבין אותו בעל כרחו - דין הוא שיעשה שליח. אבל אהרן כרבותו, ולא מקריבין על כרחו - לא הוה ידעין שכול לעשות שליח. אי לא דנפקא ליה מדרבי יהושע בן קרחה. **שבן** ישנו במחשבה - תרומה וכתוב (במדבר יב) "ונחשב לבם לתרומתם". וקדשים דכתיב דברבי הימים (לכס כד נדיב לב עולות" - הכותבי שתרמו תרומתן תרומה - פירש הקונטרס: לאיסר לריום. דקסבר: אין קנין לנכרי בארץ ישראל לחפיקו. ומירוח הנכרי אינו פוסט מן התרומה. ובמנחות (טז, א) ליק עמא מ"דגך" דגך" תרי זימני, למעוטי דיגון נכרי, ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות. וממעת - אם נפלה בחולין אסרתה, וליקין עליה חומט האוכלה שוגג. ורבי שמעון פוסט, דקסבר: אין מירוח הנכרי חייב בתרומה. וליקין מ"דגך" - ולא דיגון נכרי. ולדידיה ליכא מעוט אחר מעוט, דמפרץ לחו אצרכו. עד כאן לשוננו. וקשה לפירושו: דמשמע דפליגי בשו קנין לנכרי, ובפרק "השולח" (גיטין מו, א) פליגי בה אמוראי, ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי" לכך פירש רבינו יצחק: דתנא קמא סבר דאפילו יש שקן - משכחת שפיר שחבתאות חייב בתרומה כגון שגדעל שליש בידי ישראל. ואי משום מירוח הנכרי דפוסט - יש לומר דמיידי שמוחו ישראל. ואי משום "ויער" ולא לקוח - יש לומר דמיידי שלקחם קודם מירוח, ואחר כך מירוחם ישראל, ופטורא דלקוח אינו אלא אחר מירוח. פירש רבינו תם. וקשה: דאם בן דומיא דכחי פירש שבעתן ומאי טעמא: ויש לומר: דטעמא דאמר (בבבבב) (מ, א) דאמר רבי שמעון: קדשי נכרים אין בהם מעילה, משום דילפנין "חטא" פוסט

פיתח עשרה או חסוף עשרה - תרומתו תרומה. מכלל? וכי תימא דליק מגירושין - מה לגירושין שכן ישנו חול! - אמר קרא, "אתם" "גם אתם" - לרבות את השליח. - ונכתוב רחמנא בתרומה, וניתו הנהך ונגמרו מצינו! - משום דאיכא למפרך: שכן ישנה במחשבה. - והא דתנן: כחבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד "צא ובקש ושחוט עלינו", והלך ומצא ושחט, והן לקחו ושחטו; אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והם אוכלים ושוחטים עמו. מכלל? וכי תימא דליק מהנהך - מה להנהך שכן ישנו חול אצל קדשים! - נפקא ליה מדרבי יהושע בן קרחה. דאמר רבי יהושע בן קרחה: מנין ששלוחו של אדם כמותו - שצאמר "ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים" וכי כל הפהל פולין שוחטין? והלא אינו שוחט אלא אהרן! אלא מקאן ששלוחו של אדם כמותו. - נכתוב רחמנא בקדשים וניתו הנהך ונגמרו מצינו! - משום דאיכא למפרך: מה לקדשים שכן רוב מעשיהו על ידי שליח. - הדיא מהדיא לא אתינא, תייתי הדיא מתרמי! - הי תייתי? לא נכתוב רחמנא בקדשים, ותייתי מהנהך - מה להנהך שכן ישנו חול אצל קדשים. לא נכתוב רחמנא בגירושין, ותייתי מהנהך - מה להנהך שכן ישנו חול אצל קדשים. "גם אתם" "גם אתם", מה לא לכתוב רחמנא בתרומה, ותייתי מהנהך! - הכי נמי. - ולא "אתם" "גם אתם" למה ליה? מיבעי ליה לכדכרי ינאי. דאמר רבי ינאי: "גם אתם", מה אתם בני ברית - אף שלוחכם בני ברית. - הא למה לי קרא? מידיכ תיחא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר רבי תיחא בר אבא אמר רבי יוחנן: אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אישה - לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין! - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: עבד דלאו בר היתורא הוא כלל, אבל נכרי, הואיל ואיתיה בתרומה דנפשית, דתנן: הנכרי והכותבי שתרמו - תרומתן תרומה - אימא שליח נמי עבדי, קמ"שמע לן. - ולרבי שמעון דפטר, דתנן: תרומת נכרי מדפעת ותייבין עליה חומט, ורבי שמעון פוסט - "אתם", "גם אתם" למה ליה? - אימנא: הואיל ואמרי מר "אתם" - ולא אריסין, "אתם" - ולא אפוקרופוס, "אתם" - ולא התורם את שאינו שלו. אימא: "אתם" ולא שלוחכם נמי, קא משמע לן. - התיחא לרבי יהושע בן קרחה, אלא לרבי יוחנן, דמפיק ליה להאי קרא לרבישא אחרניא, מנא לן? דתנינא, רבי יוחנן אומר: מנין שפול ישראל פולין יוצאים - דנפקא ליה שליחות קדשים מירושטו אחר.

בפסח
דילמא

מתניתין דרבי עקיבא היא. דלא כרבי ישמעאל! רבי ישמעאל דריש: (דברים יד, כה) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך – כלל. בבקר ובצאן בנין ובשכר – פרט. ובכל אשר תאווה נפשך – תרי כלל אחר. כלל ופרט וכלל – אי אתה דן אלא בעין הפרט. לומר לך: מה הפרט מפורש – דבר שהוא וולד וולדות הארץ. אף אין לי אלא דבר שהוא וולד וולדות הארץ.

רבי עקיבא מפרש: מה הפרט מפורש דבר שהוא פרי וולד, פרי ומכשירי פרי, אף אין לי אלא דבר שהוא פרי וולד, פרי ומכשירי פרי. מה נפק מן ביניהון? דגים והגבים, כמהין ופטוריות. כרבי עקיבא – נקחין בכסף מעשר שני.

אמר רבי חניי: מתניתא אמרה (בג), שאין מחללין מעות על פירות בריחוק מקום.

אמרה קומי רבי אבינא – וקלסיה. אמרה קומי רבי ירמיה – וקנתריה. והתנינן: מעות בירושלים, ופירות במדינה!

שנייא היא, שהיה במקום אחד. כד נפיק רבי חני, אשכח תני: מעות ופירות בירושלים, מעות ופירות במדינה. אמר: אין הוה שמייע רבי ירמיה הדא מילתא, יאות קנטרי. בעי מיהזור ביה.

[דף ז' ע"ב] אמר ליה רבי זעירא: לא תיהזור בך! דאמר רבי לעזר: דרבי מאיר ורבנין – דמאי. הא בודאי – לא. מן מה דאמר רבי אלעזר, דרבי מאיר היא, הדא אמרה: היא דמאי, היא ודאי.

רבי זבידא הוה יתיב לתני לבריה: הרוצה לחלל מעות על הפירות בזמן הזה, בין אילו בין אילו – קדשו! כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים: מעות – כמות שהן, ופירות – כמות שהן.

עבר רבי קריספא, אמר ליה: לא תנניתייה כן! אלא פירות על המעות. הא מעות על הפירות – דברי הכל לא קדשו.

והתנינן: אם אין מקדש – ירקבו! תיפתר: שהקדישן בשעת מקדש והרב המקדש.

תני בן ביבי: (דברים יד, כו) ונתת את הכסף – בריחוק מקום אתה פודהו, בקירוב מקום אין אתה פודהו. ונתת הכסף – בקירוב מקום אתה מחללו, ואי אתה מחללו בריחוק מקום. רבי יוסי בשם שמואל: נקנה המקח. רבי יוסי בן חנינא: כי פודהו.

ואמר רבי הילא: מן מה דתנינן: יאכל כנגדו, הדא אמרה – קדשו.

[דף ח' ע"א]

אמר רבי יוסי: מבינן שמישך – נקנה המקח. מבאן ואילך – מקח אחר הוא.

אמר רבי יודן: צריך לחזור ולהקדישו, שהוא סבור לומר: שמא קידשו ולא קידשו.

הדרן עלה פרק מעשר שני

פרק שני

הלכה א' מתני' מעשר שני – ניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה. לאכול כל דבר שדרבו לזבל, ולסוד כל דבר שדרבו לסוד. לא יסוד יין וחמין, אבל סוד הוא את השמן.

אינו מפתמין שמן של מעשר שני, ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפותם. אבל מפותם הוא את היין.

נתן בתוכו דבש ותבלין והשביחו – השבח לפי השבון. דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו – השבח לפי השבון.

עפה של מעשר שני שאפאה פת והשביחה – השבח לשני. זה הכלל: כל ששכחו נפר – השבח לפי השבון. וכל שאין שכחו נפר – השבח לשני.

[דף ח' ע"ב]

גמרא מעשר שני ניתן לאכילה כו'. ניתן לאכילה, שכתוב בו אכילה ושתיה, שהשתיה בכלל אכילה.

מניין שהשתיה בכלל אכילה? רבי יונה שמע לה מן הדא (ויקרא י"ג י"ב): על בן אמרתי לבני ישראל, כל נפש מכם לא תאכל דם. מה נן קנימין? אם בדם שקרש, והתני: דם שקרש – אינו לא אוכל ולא משקה! אלא פי נן קנימין: במזת שהוא, והתורה קראה אותו אכילה!

והא תני: המחה את החלב וגמאו, הקפה את הדם ואכלו – הרי זה חייב! מה עבד לה? אינו לא אוכל – לפטוא טומאת אוכלין, ולא משקה – לפטוא טומאת משקין!

חזר רבי יונה ושמעה מן הכא (דברים י"ד): ונתתה הכסף בכל אשר תאונה נפשך. מה נן קנימין? אם בגזתן טעם יין בתכשיל, והלא הטעם לפגם הוא. רבנן דקיסרין אמרין: תיפתר, באילין אורזנייה וגמזוניניה. כל הטפל לאכילה – באכילה.

רבי יוסי שמע לה מן הכא: "שבועה שלא אוכל" ואכל ושתה – חייב שתים. חבריאי אמרין: אינו חייב אלא אחת. אמר לון רבי יוסי: אמרין דבתרא: "שבועה שלא אוכל ואשתה" ואכל ושתה – חייב שתים. אילו מי שהיו לפניו שני כפרים, ואמר: "שבועה שלא אוכל כפר זה" וחזר ואמר: "שבועה שלא אוכל כפר זה" שמוא אינו חייב שתים?!

רבי חנניה בשם רבי פינחס שמע לה מן הכא: "שבועה שלא אוכל" ואכל אוכלין שאינן ראויים לאכילה, ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה – פטור. הא אם שתה משקין הראויין לשתיה – חייב. לא בשבועה שלא אוכל?

ניחא במתניתין דגז מריז: "שבועה שלא אוכל". ברם ברבנן דאינון מריז: "שבועה שלא אוכל וְשֵׁלָא אֶשְׁתָּהּ!"

רבי חיננא שמע לה מן הדא: אכל ושתה בהעלם אחד – אינו חייב אלא אחת. רבי אבא מרי שמע לה מן הכא (דברים כו, יד): **לא אכלתי באוני ממנו. אלא שתיתי?**

ניחא כמאן דאמר: "שבועה שלא אוכל" ושתה. ברם כמאן דאמר: "שבועה שלא אשתה" ואכל? שתיה בכלל אכילה, ואין אכילה בכלל שתיה.

[דף ט' ע"א]

אית דבעי משמע מן הדא (דברים יב, יז): **לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך. תירושך – זה חיינו. ויצהרך – זו סיכה.** ותתורה קראה אותה אכילה. ואינו מחזור! אין תימר מחזור הוא, ילקח עליו חוץ לחומה!

אמר רבי יוסי בן חנינא: אין לוקין חוץ לחומה אלא על אכילה ושתיה בלבד.

מניין שאינו מחזור? בהדא דתני: בשבת, בין סיכה שהיא של תענוג, בין סיכה שאינה של תענוג – מותר.

ביום הכיפורים, בין סיכה שהיא של תענוג, בין סיכה שאינה של תענוג – אסור.

בתשעה באב ובתענית ציבור, בסיכה שהיא של תענוג – אסור, ושאינה של תענוג – מותר.

שוות סיכה לשתיה לאיסור ולתשלומין, אבל לא לעונש. ביום הכיפורים – לאיסור אבל לא לעונש.

והתני (ויקרא כב, טו): **ולא יחללו** – להביא את הסוף ואת השוטה. אמר רבי יוחנן: לית כאן סד. אמר רבי אבא מרי: ואין לית כאן סד, לית כאן שוטה! דלכן דבר שהוא בא משני לאוין – מצטרף?

מניין שהוא מחזור בעשה? רבי לעזר בשם רבי סימיי (דברים כו, יד) **לא נתתי ממנו למת.** מה גז קיימין? אם להביא לו ארון ותכריכין, דבר שהוא אסור לחי! לחי הוא אסור, כל שכן למת! איזו דבר שהוא מותר לחי והוא אסור למת? חיי אומר: זו סיכה.

ביצד לוכל דבר שדרכו לוכל? אין מחייבין אותו לא פת שעפשה ולא קנובת ירק, ולא תבשיל שעובר צורתו. וכן הוא אם ביקש לוכל תרדין חייז או לכוס היטין חייז – אין שומעין לו. ביצד לשותות דבר שדרכו לשותות? אין מחייבין אותו לשותות

[דף ט' ע"ב]

לא אנגרוז, ולא אכסיגרוז, ולא יין בשמרין.

החושש בשניו, לא יהא מגמע חומין ופולמו. אכל מגמע הוא בקה ובולע. ומטבל כל צורבו ואינו מגמע. החושש בגרונו – לא יערענו בשמן. אכל נותן הוא שמן הרבה לתוך אגנירוז וגומע.

לא יסוד יין וחומין, אכל סד הוא את השמן.

החושש את ראשו או שעלו בו חטמין – סד שמן. ולא יסוד יין וחומין.

יין של מעשר שני שפיטמו – מותר לסוד בו. מה בין זה לזה? זה – דרבו לבו, וזה – אין דרבו לבו. רבי יודן בעי: שמן של מעשר שני שנסרח? אמר רבי מנא: מפיון שנסרח – פקעה ממנו קדושתו. מה צריכה ליה? שביעית. אף על פי שנסרח – בקדושתו הוא?

שמעון בר בא בשם רבי חנינא: זה שהוא לוחש – נותן שמן על גבי ראשו ולוחש. ובלבד שלא יתן לא ביד, אלא בכלי.

רבי יעקב בר אידי, רבי יוחנן בשם רבי ינאי: נותן בין ביד בין בכלי.

מה ביניהון? מאיסה. מאן דאמר: נותן בין ביד בין בכלי – מאיס הוא. מאן דאמר: נותן שמן על גבי ראשו ולוחש – אינו מאיס.

אמר רבי יונה: מעשר שני ביניהון. מאן דאמר: נותן בין ביד בין בכלי, מעשר שני – אסור. מאן דאמר: נותן שמן על גבי ראשו ולוחש, מעשר שני – מותר.

אמר רבי יוסי: וכי כל שהוא מותר בשבת – מותר במעשר שני, וכל שאסור בשבת – אסור במעשר שני?

והתני: מדיחה היא אשה בנה בין מפני הניעה. בתרומה – אסור. היא תרומה, היא מעשר שני? מהו כדון? ובלבד שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול.

דגים שנתבשלו בקפלוטות של מעשר שני, והשביחו – השכח לפי השבון. אמר רבי הושעיא: דלא כרבי יהודה היא דתנינן: רבי יודה מתיר בצחנה, שאינו אלא ליטול את הוהמה.

רבנן דקיסרין בעיין: והא דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל האסורים משערין, כילו בצל, כילו קפלוט. דלא כרבי יודה? מודי רבי יודה בבצל של הקדש. מודי רבי יודה בבצל של עבודה זרה.

[דף י' ע"א]

אמר רבי יוחנן: כל שיש בו הותר מידה – השכח לפי השבון. וכל שאין בו הותר מידה – השכח לשני.

רבי שמעון בן לקיש אומר: כל שמעמוז ושכחו ניכר – השכח לפי השבון. וכל שאין טעם שכחו ניכר – השכח לשני.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן! עיסה של מעשר שני שאפיהה פת והשביחה – השכח לשני! פתח לה: בשאין טעם שכחו ניכר.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן! דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו – השכח לפי השבון. רבי יוסי בשם רבי הושעיה: תפתר שבישל שניהן באחת.

רבי יונה בשם רב הושעיה בעי: הנע עצמו שבישל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, ועירבו, כלום יש בדגים אלא טעם קפלוטות. ובקפלוטות אלא טעם דגים.

[דהי"ע"ב]

מתניתין (ביצה פרק ה) פליגא על רבי יוחנן! האשה ששאלה מהכרתה תכלין ומים ומלח לעיסתה – תרי אלו ברגלי שתיקו! אומר רבי בא: תחומין עשו למידת הדיו.

תדע לך שהוא בן: דתמן אמרין בשם רב הסדא, ולא ידעינן אם מן שמועה אם מן מתניתא: אפילו עצים סברינן מימר: עצים – אין בהן ממש.

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש! תבשיל של מעשר שני שתיבלו בתכלין של חולין – השכח לשני! פתח לה: בשאין טעם שכחו ניכר. והתני: תבשיל של חולין שתיבלו בתכלין של מעשר שני – לא יצא מעשר שני מידי פדיונו. על דעתיה דרבי יוחנן – והוא שיהא שם הותר מידה. על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש – והוא שיהא טעם שכחו ניכר.

הלכה ב'

מתני' רבי שמעון אומר: אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים. וחכמים מתירין.

אמרו לו לרבי שמעון: אם תקל בתרומה חמורה, לא נקל במעשר שני תקל?

אמר להן: מה? לא תקל בתרומה חמורה, מקום שהקל בפרשינין ובתלתן. נקל במעשר שני תקל, מקום שלא תקל בפרשינין ובתלתן!

תלתן של מעשר שני – תאכל צמחונין. ושל תרומה, בית שמואי אומרים: כל מעשיה בטרה, חוץ מחפיתה. ובית הלל אומרים: כל מעשיה בטמאה, חוץ משריתה.

ברשיני מעשר שני – יאכלו צמחונים, ונכנסין לירושלים, ויוצאין. נטמאו, רבי טרפון אומר: תפרדו לעיסות. וחכמים אומרים: יפדו.

ושל תרומה, בית שמואי אומרים: שורין וּשְׁפִין בְּטַהֲרָה וּמְאָכִילִין בְּטַמְאָה. ובית הלל אומרים: שורין בְּטַהֲרָה וּשְׁפִין וּמְאָכִילִין בְּטַמְאָה.

שמואי אומר: יאכלו צריד. רבי עקיבה אומר: כל מעשיהן בְּטַמְאָה.

גמרא מה תקילו בתרומה? בהדא דתני: סד הוא כהן שמן של תרומה, ומביא בן בתו של ישראל ומעגלו על גבי מייעו, ואינו הושש.

אמר רבי יוחנן: כאן – השיבו דברי סופרים לדברי תורה.

[דף י"א ע"א]

ביני מתניתא: מותרת להיאכל צמחונין. מה ביניהון? אומר רבי יונה: שולח – ביניהון. בית שמואי אומרים: שולח בידים טהורות. ובית הלל אומרים: שולח בידים טמאות.

תני: זו דברי רבי מאיר. אכל דברי רבי יהודה אומר: בית שמואי אומרים: כל מעשיה בְּטַהֲרָה, חוץ מחפיפתה. ובית הלל אומרים: כל מעשיה בְּטַמְאָה, חוץ משלייתה.

מה ביניהון? אומר רבי מתניא: מניגה – ביניהון. בית שמואי אומרים: מונג בידים טהורות. ובית הלל אומרים: מונג בידים טמאות.

בדי לעשות עיסה ולהזור. בדי לעשות עיסה ולהזור. מתניתא דרבן שמעון בן גמליאל! דרבן שמעון בן גמליאל אומר: אף הפירות – נכנסין ויוצאין.

[דף י"א ע"ב]

דברי הכל היא! הקא קל הוא שתקילו בכרשינין.

ובלבד בעיסה של כרשינין. ובלבד עיסה של מעשר שני.

רבי גוריון בשם רבי יוסי בן חנינא: דברי רבי טרפון, אין פודין את הקדשים להאכילן לפלבים. אומר רבי יונה: נראו דברים, הראוי לאוכל אדם – אין פודין אותו לוכל בהמה. ושאינו ראוי לוכל אדם – פודין אותו לוכל בהמה.

רבי יצחק בר אילישב בעי: נטמאו בנבולין – לא יפדו, שאין פודין את הקדשים להאכילן לפלבים. אומר רבי יונה: והן נוטי ניטומי:

הלכה ג'

מתני' מעות חלין ומעות מעשר שני שנתפזרו, מה שלקט – לקט למעשר שני, עד שישלים. והשאר – חלין. אם בלל והפן – לפי השבון.

זה הכלל: המותקמים – למעשר שני, והנבדליו – לפי השבון.

סלע של מעשר שני ושל חליו שנתערבו – מביא בסלע מעות ואומר: "סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא, מחללת על המעות האלו!" ובזר את תיפה שבהן ומחללן עליה. מפני שאמר: מחללן כסף על נחשת מוחק. ולא שיקנים בו, אלא חזר ומחללן על הכסף.

בית שמאי אומרים: לא יעשה אדם את סלעיו דיגרי זהב. ובית הלל מתירין.

אמר רבי עקיבה: אני עשיתי לרבן גמליאל ורבי יהושע את כספם דיגרי זהב.

גמרא אמר רבי זעירא: כדי לשכר שני. שמוא יאכדו השאר, ויהיו אלו שבידו תפוסין על השני.

אמר רבי זעירא: וצריף להתנות ולומר: "אם אלו שלמטן שני – יהיו אלו שבידי תפוסין עליהן".

אמר רבי יונה: והוא שליקט

[דף י"ב ע"א]

מיפן ומיפן. אבל אם ליקט על אומן – כבולל וחופן הוא.

רבי יוסי בשם רבי פדייה, רבי יונה בשם רבי חזקיה: אין בליטה אלא ביין ושמן בלבד. רבי יוחנן אמר: עד ביותים הנבדלים.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן! אם בלל ורפן – לפי השבון! פתר לה, עד ביותים המותקמים למעשר שני, והנבדליו – לפי השבון. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי הונא: סלקת מתניתא, הנבדליו והנחפנין – לפי השבון.

תני: בן עזאי אומר: שתים.

רבי זעירא אמר: מזה בתלמוד, כד ייכל לעולא בר ישמעאל קופדא שמינה. למחר אתא שאל ליה. אמר ליה: למה שתים? אמר ליה: מתוך שאת אומר לו בן, אף הוא דוחק את עצמו ופודה אותה.

חזקיה אמר: בשחוא מחללה – עושה אותה פרעה. ובשחוא מחלל עליה עושה אותה כופה. והתנינן: בזר את תיפה שבהן ומחללן עליה. ובזר את הרעה ויעשה אותה כופה! אמר רבי יונה: אני אומר: היא היתה מעשר שני.

[דף י"ב ע"ב]

מכל מקום לא יצאת לחולין?

אמר רבי יונה: לא יתבויין לעשותה חולין ברורין. תדע לך שהוא בן, דתנינן: לא שיקנים בו, אלא חזר ומחללו על הכסף.

רבי חגי אומר קומי רבי זעירא: מנחם בשם רבי יוחנן: כל שאמרו בדמאי: "מחללין", בודאי – מחללין אותו מדוחק.

והתנינן: מחללין כסף על נחושות מדוחק. הא כסף על כסף – לא! רבי בא בר כהן אומר קומי רבי יונה: רבי אחא בשם רבי יוחנן: כל שאמרו בדמאי: "מחללין", בודאי, עבר וחיללן – מחללין. רבי יודן בן פזי, רבי שמעון בר בא בשם רבי יוחנן: כל שאמרו בדמאי: "מחללין", בודאי, עבר וחיללן – מחללין.

תני: רבי לעזר בי רבי שמעון אומר: בשם שמחללין כסף על נחושות – כך מחללין זהב על הכסף. אמר לו רבי: מפני מה מחללין כסף על נחושות? שבן מחללין כסף על זהב, ויחללו זהב על כסף, שאין מחללין זהב על נחושות!

אמר לו רבי לעזר בי רבי שמעון: שבן מעשר שני של זהב מחללין אותו על מעות שבירושלים. מדברי שניהם: מחללין כסף על זהב. ואין מחללין זהב על נחושות.

אמר רבי יוחנן: לא אמרו בית שמאי אלא בסוף. אבל בתחילה – אף בית שמאי מודיי.

מה טעמא דבית שמאי? (דברים יד, כח) **כסף** – ולא זהב. ואימא **כסף** – ולא נחושות!

והתנינן: הפורט סלע מפעות מעשר שני! וסברין מימר: ביני מתניתין: הפזרף סלע מפעות מעשר שני.

[דף י"ג ע"א]

מאי גדון טעמא דבית שמאי? היא כסף היא נחושות.

רבי שמעון בן לקיש אמר: בין בתחלה בין בסוף – בית שמאי פליגי. מה טעמא דבית שמאי? **כסף** – ראשון, ולא כסף שני.

והתנינן: הפורט סלע מפעות מעשר שני! וסברין מימר: ביני מתניתא, הפזרף סלע מפעות מעשר שני. מאי גדון טעמא דבית שמאי? **כסף** – עד כדי כסף.

[דף י"ג ע"ב]

הלכה ד' מתני' הפורט סלע מפעות מעשר שני, בית שמאי אומרים: בכל הסלע – מעות. ובית הלל אומרים: בשקל כסף, ובשקל מעות. רבי מאיר אומר: אין מחללין כסף ופרות על הכסף. והכמים מתירין.

הפורט סלע של מעשר שני בירושלים, בית שמואי אומרים: בכל הסלע – מעות. ובית הלל אומרים: בשקל כסף, ובשקל מעות. הדנים לפני חכמים אומרים: בשלשה דינרי כסף, ובדינר מעות.

רבי עקיבה אומר: בשלשה דינרין כסף, ובכביעית [מעות]. רבי מרפון אומר: ארבעה אספרי כסף. שמואי אומר: ויחנה בהנות ויאכל בנגדה.

מי שהיו מקצת בניו טמאין, ומקצת בניו טהורים – מניח את הסלע ואומר: מה שהטהורים שותין – סלע זו מחלקת עליו. נמצאו, טמאין וטהורין שותין ככד אחד.

גמרא רבי שמעון בן לקיש אומר: מה פליגינן רבי מאיר ורבנן? בפירות שאין בהן כדי כסף. אבל בפירות שיש בהן כדי כסף – אף רבנן מודיי.

חצי דינר כסף וחצי דינר פירות – מותר. דינר כסף ודינר פירות – אסור. כל שבין שני דינרי כסף ושני דינרי פירות – שאסור.

אלו הן תננין? בן עזאי ובן זומא. אלו הן התלמידים? תנינא בן חכניי ורבי אלעזר בן מתתאי. עדה קדושה – רבי יוסי בן המשולם ורבי שמעון בן מנסיא.

מאי טעמא דשמואי? שמוא ישבח ויעשה אותן חילין.

מה נן קיימין. אם באומר: "מבבר" – משקה מעורב הוא!

[דף י"ד ע"א]

ואם באומר: "לכשישתה" – למפרע חילין שתו!

אלא, פי נן קיימין: באומר: "מבבר לכשישתה".

בטמאין טמא מות, שאין כלי הרם מיטמא מאהוריו. אבל בטמאין טומאת זיבה שתזב מטמא בהיסט – לא בדא. פשאין אחר מערה. אבל אם יש אחר מערה – אפילו טמאין טומאת זיבה.

הדרן עלה מעשר שני ניתן

פרק שלישי

הַלְבָּה א' מתני' לא יאמר אדם לחברו: "העל את הפרות האלו לירושלים לחלק!" אלא אומר לו: "העלם שנאכלם ושנשתם בירושלים". אבל נותנים זה לזה מתנת הנם.

גמרא לא יאמר אדם לחבירו בו. מה בין האומר: "שנאכלם ונשתם" לאומר: "לחלק"? רבי זעירא בשם רבי יונתן: מהלכות של עימעות היא.

תמן תנינן: האומר לפועל: "הא לך איסר זה ולקט לי ירק היום" – שָׁכְרוּ מוֹתֵר. "לקט לי בו ירק היום" – שָׁכְרוּ אִסוּר.

לקח מן הנחתום כפר בפונדיון, "לכשילקוט ירקות השדה אביא לך" – מותר. לקח ממונו סתם – לא ישלם לו דמי שביעית, שאין פורעין חוב מדמי שביעית.

מה בין האומר: "לקט לי" מה בין האומר: "לקט לי בו"?

רבי אבין בשם רבי יוסי בן חנינא: מהלכות של עימעות היא.

תמן תנינן: שואל אדם מחבירו פדי יון וכדי שמו, ובלבד שלא יאמר לו: "הלוני". מה בין האומר: "הלוני" מה בין האומר: "השאלני"?

רבי זעירא בשם רבי יונתן: מהלכות של עימעות היא.

פיתן, רבי יעקב בר אחא בשם רבי יונתן: עוד היא מהלכות של עימעות.

אמר רבי יוסי: קשייתה קימי רבי יעקב בר אחא: מהו מהלכות של עימעות היא? כך אני אומר: במקום שפת ישראל מצויה, בדין הוא שתהא פת גוים אסורה, ועימעותו עליה והתירוה. או במקום שאין פת ישראל מצויה, בדין הוא שתהא פת גוים מותרת, ועימעותו עליה ואסורה.

אמר רבי מנא: ויש עימעות לאיסור? ופת לא כתבשילי גוים היא? כך אני אומר: במקום שאין תבשילי ישראל מצויין, בדין הוא שיהו תבשילי גוים מותרים, ועימעותו עליהן ואסורים!

אלא בן הוא, במקום שאין פת ישראל מצויה, בדין הוא שתהא פת גוים אסורה, ועימעותו עליה והתירוה מפני חיי נפש.

רבנין דקיסרין בשם רבי יעקב בר אחא: כדברי מי שהוא מתיר. ובלבד מן הפלטור. ולא עבדין בן.

תני: לא יאמר אדם לחבירו בירושלים: "העל חבית זו של יון ממקום למקום לחלק" אמר רבי לעזר:

[דף י"ד ע"ב]

דרבי יודה ודרבי נחמיה היא. מה גז קיימין? אם בההוא דאמר ליה: "הא לך חב לי" – דברי הכל אסור! "חב לי ואנא יהיב לך" – דברי הכל מותר!

אלא פי גז קנימין: בההוא דאמר ליה: "הב לי, בריא לי אנא יתב לך" רבי יודה ורבי נחמיה אוסרים, שאין ירקות השדה מצויין. ורבנן מתירין, שירקות השדה מצויין.

משענה אהתן, מהו שיאמר לו: "טול חלקך ואני חלקי"? מהו שיאמר לו: "טול הבית של יין זו, ואנו אוכלין הבית שמן שיש לי שם"?

אף במעשר בהמה גז. מעשר שני, על ידי שמכירתו מותרת – את אמר מותר. מעשר בהמה, על ידי שאין מכירתו מותרת – הרי את אמר אסור. לית פשיטא לך דהיא מותרת? מהו שיאמר לו: "העל בהמה ותייה זו, ואנו אוכלין בשר שהוטה שיש לי שם"?

הלקה ב'

מתני' אין לוקחין תרומה בכסף מעשר, מפני שהוא ממעט באכילתו.

ורבי שמעון מתיר.

אמר להן רבי שמעון: אם היקל בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פגול ונותר וטמא, לא נקל בתרומה?

אמרו לו: מה, לא היקל בזבחי שלמים, שבן מותרים לזרים. נקל בתרומה, שהיא אסורה לזרים!

[דף ט"ו ע"א]

גמרא תני: שלא יבוא לידי פסול. מהו לידי פסול? אמר רבי יונה: שנפסל בטבול יום. לאוכלו אין את יכול, שהוא טמא דבר תורה. לפדתו אין את יכול, שהוא טהור דבר תורה. הוי: שלא יבוא לידי פסול.

מהו ממעט באכילתו? תרומה – אסורה לזרים, מעשר שני – מותר לזרים. תרומה – אסורה בטבול יום, מעשר שני – מותר בטבול יום.

וכשם שהוא ממעט באכילתו, כך הוא ממעט באכילתה. תרומה – מותרת לאונן, מעשר שני – אסור לאונן. תרומה – אינה טעונה מחיצה, מעשר שני – טעון מחיצה.

אשכח תני: מפני שהוא ממעט באכילתו ובאכילתה.

תני: אין לוקחים שביעית מכסף מעשר שני.

אמר רבי יוסי: במחלוקת.

אמר רבי יונה: דברי הכל היא. אוכלי תרומה – זריזין הן.

מִסְכַּת מְכַשִּׁירֵין פֶּרֶק ראשון

א. המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין, ונפלו על תלושין שבו ועל מחברין שתחתיו - בית שמאי אומרים: ב'כי יתן¹. ובית הלל אומרים: על התלושין ב'כי יתן, ועל המחברין אינם ב'כי יתן. אמר רבי יוסי ברבי יהודה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין, ונפלו על התלושין שבו ועל מחברין שתחתיו - שהן ב'כי יתן, ועל שעקרן משנגבו - שאינן ב'כי יתן. על מה נחלקו? על המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין, ונפלו מבד על בד ומשוכה לחכרתה באותו אילן, שבית שמאי אומרים: ב'כי יתן. ובית הלל אומרים: אינן ב'כי יתן:

ב. אמרו בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים במעלה שק אחד ונתנו על גב הנהר או על גבי המערה, שאף על פי שהמים יורדים מצד העליון לצד התחתון - שאינן ב'כי יתן. אמרו להן בית שמאי: אי אתם מודין במעלה שני שקין מן המערה ונתנן זה על גב זה, שהמים יורדין מן העליון לתחתון - שהתחתון ב'כי יתן. רבי יוסי אומר: אחד שק ואחד שני שקין, בית שמאי אומרים: ב'כי יתן. ובית הלל אומרים: אינן ב'כי יתן. רבי יהודה אומר, רבי אליעזר אומר: זה וזה ב'כי יתן. רבי יהושע אומר: זה וזה אינן ב'כי יתן. ורבי עקיבא אומר: התחתון - ב'כי יתן, והעליון - אינו ב'כי יתן:

ג. הממחק את הגג ואת הכרישה, אף על פי שהמים יורדים מצד העליון לצד התחתון - אינן ב'כי יתן, נתלשו - הרי זה ב'כי יתן. רבי יוסי אומר: זב וטמא שהיו מהלכין בדרך, וירדו גשמים על שערו ועל כסותו, אף על פי שסוחטן והמים יורדין מצד

העליון לתחתון - הרי אלו טהורים, שאין נחשבים אלא לאחר שיצאו מכלן. יצאו מכלן - הרי אלו מכשירין וטהורין, שאין נחשבין אלא לאחר יציאתן:

ד. המסדר קנקנים בכפה, אף על פי ששאבו יותר מלוג - אינן ב'כי יתן. ולענין מי חטאת אין חוששין שמא שאבו. אחרים אומרים משום רבי נחוניא: אם היו מחסנות אינן שאובות:

ה. מי פרות שנפלו לתוכן טפת מים כל שהן - טמאים; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הולכין אחר הרב. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אפלו כור ציר שנפל לתוכו טפת מים כל שהוא - טמא. נפל לתוכו יין דבש וחלב - הולכין אחר הרב:

ו. הטורף את גגו והמכבס את כסותו, אימתי יודע אם רבו גשמים אם לאו? אם בתחלה היה מנטף גסות, ועכשו הוא מנטף טפין עבות. רבי יהודה אומר: בתחלה היה מנטף טפין חתוכות, ועכשו יורד טפה אחר טפה:

ז. מצא בשר - הולכין אחר רב הטבחין. מתרוזות - הולכין אחר רב אוכלי בשר. מצא בה תינוק משלך מחצה על מחצה - מטילין עליו שני חומרין. רבי יהודה אומר: אם היתה שם עובדת כוכבים אחת או שפחה אחת - היא חשודה להשליך:

מִסְכַּת מְכַשִּׁירֵין פֶּרֶק שני

א. חבית שהיא מלאה פרות ונתונה בתוך המשקין, כל ששאבו - הרי זה ב'כי יתן. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בשל חרס, אבל בשאר כל הכלים - אינן שואבין. וכלי אבן הרכין - הרי הן ככלי חרש. סדין שנתנה על גבי סלון לחטן בו את חטיו וטנגו, אם מחמת הפים - ב'כי יתן. אם מחמת הסדין - אינו ב'כי יתן. המרבץ את ביתו במים ונתן

¹ וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם (ויקרא יא, לח):

בו שְׁבָלִין וְטַנְנֹו, אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מִשְׁקָה טוֹפַח - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. וְאִם לֹא - אֵינוּ בְּכִי יִתֵּן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ עֲלִיו מִשְׁקָה טוֹפַח - אֵינוּ בְּכִי יִתֵּן. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמַרְבֵּץ אֶת גִּרְנוֹ - שְׁאִינוּ בְּכִי יִתֵּן. וּבַמְשָׁכִים לְהֵבִיא פְּסֻלַּת, אִם בְּשִׁבִיל שֵׁשׁ עֲלִיו טַל - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן, וְאִם בְּשִׁבִיל שְׁלֵא יִבְטַל מִמְּלֵאכְתּוֹ - אֵינוּ בְּכִי יִתֵּן:

ב. בְּהֵמָה שִׁירְדָה לְשִׁתּוֹת מִיִּם הַעוֹלָיִם בְּפִיָּה וּבְשִׁפְמָה - הָרִי הוּא בְּכִי יִתֵּן. בִּידָה וּבְרַגְלָהּ - אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַמִּיִּם הַעוֹלִיִן בְּרַגְלֵי אָדָם - לְעוֹלָם טְמֵאִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיִּם הַעוֹלִיִן בְּרַגְלֵי בְּהֵמָה טְמֵאָה - לְעוֹלָם טְמֵאִין. הַמְּמַלָּא בְּחִבִּית, הַמִּיִּם הַעוֹלִיִן בְּאֲחֻרְיָהּ וּבְחֻבְלָהּ הַמְּכוֹנֵן עַל צְוֹאֲרָהּ וּבְחֻבְלָהּ שֶׁהוּא לְצִרְכָּהּ - הָרִי הוּא בְּכִי יִתֵּן. וְלַעֲנִיִן מִי חֲטָאָה - אֵינֶן חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא לֹא נִתְמַלָּא בְּכָלִי. עֲרֻכָה שִׁירְדָה דְּלָף לְתוֹכָהּ, הַנִּתְמַזְיֵן וְהַצְּפִיִן - אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן. וְנִטְלָן לְשׁוֹפְכֵן - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: בְּכִי יִתֵּן, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּטְהוּרָה. אֲבָל בְּטְמֵאָה - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא בְּכִי יִתֵּן; דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוּרָה - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הָרִי הֵן בְּכִי יִתֵּן, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן. הַנוֹגֵעַ בְּנִבְלָהּ, הַנוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּב וּבְמוֹשָׁב, בְּתוֹךְ הַמְּקוּהָ טְמֵא, וְטְהוּר בְּעֻלְיָתוֹ. זָב שֶׁדָּרַס עַל גְּבִי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, בְּתוֹךְ הַמְּקוּהָ טְמֵא, וְטְהוּר בְּעֻלְיָתוֹ. פְּרוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹךְ אִמַּת הַמִּיִּם וּפְשֻׁט מִי שִׁדְּיוֹ טְמֵאוֹת וְנִטְלָן - יָדְיוֹ טְמֵאוֹת וְהַפְּרוֹת טְהוּרִין. וְאִם חֲשַׁב שִׁיּוּדְחוּ יָדְיוֹ - יָדְיוֹ טְהוּרוֹת וְהַפְּרוֹת בְּכִי יִתֵּן:

ג. הַמְּמַלָּא בְּקִילוֹן, פָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם נִגְבוּ מִיָּד - טְהוּרִין. וְאִם לֹא נִגְבוּ, אֶפְלוּ עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם - טְמֵאִין. סִתְמָן - שְׁלֹשָׁה יָמִים. עֲצִים שֶׁנִּפְלוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁקִין טְמֵאִין וְיָרְדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים - טְמֵאִים. אֲבָא יוֹסִי בֶּן דוֹסְתַאי אוֹמֵר: אִם רַבּוּ - טְהוּרִין, וְיִסִּיקֵן

אֶפְלוּ בְּיָדִים טְמֵאוֹת. הוֹצִיאֵן שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים, אֶפְלוּ רַבּוּ - טְמֵאִים. בְּלָעוּ מִשְׁקִין טְמֵאִים אֵף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאֵן שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים - טְהוּרִים. וְלֹא יִסִּיקֵן אֶלָּא בְּיָדִים טְהוּרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם הָיוּ לְחִין וְהִסִּיקֵן, וְרַבּוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁקִין הַיּוֹצִיאֵן מִקֶּהַן עַל מִיִּם שֶׁבְּלָעוּ טְהוּרִין מִקַּל וְחֹמֵר, וְיָמָּה אִם מִי גִשְׁמִים שֶׁהֵן עֲלוּלִין לְקַבֵּל טְמֵאָה - הָרִי הֵן מְטַהְרִין בְּרַב, מִי פְּרוֹת שְׁאִינֶן עֲלוּלִין לְקַבֵּל טְמֵאָה - אֵינוּ דִּין שִׁיטְהֵרוּ בְּרַב! אָמְרוּ לוֹ: לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּגִשְׁמִים - שֶׁמְטַהְרִין אֶת הַטְּמֵאִין, תֹּאמַר בְּמִי פְּרוֹת - שְׁאִין מְטַהְרִין אֶת הַטְּמֵאִין!:

ד. הַטּוֹבֵל בַּיָּם אוּ בַּנְּהָר, אֵף עַל פִּי שֶׁהִפְלִיג יוֹתֵר מִמֵּיל - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. עֶבֶר בְּנְהָר, אוּ שְׁדַחְתָּאוּ חִבְרוּ, אוּ שִׁירְדוּ עֲלֵיו גִּשְׁמִים וְרַבּוּ - טְהוּרֵי שְׁנַיִם אֶת הָרֵאשׁוֹנִים. הַתְּרַקֵּב וְהַמְּדוּכָה שֶׁהָיוּ בְּהֵם מִיִּם טְמֵאִין וְהַטְּבִילָה, רֵאשׁוֹנִים - טְהוּרוּ מִלְּטַמָּא, וְהַשְּׁנַיִים - הַכְּשָׁרוּ לְקַבֵּל טְמֵאָה. הַעוֹשֶׂה צְפוּרָה בְּמִיִּם הַנִּתְמַזְיֵן וְאֶת שְׂבָה - אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן; דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֶה זֶה בְּכִי יִתֵּן (רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הַנִּתְמַזְיֵן - אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן, וְאֶת שְׂבוּ - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן). וְהַעוֹשֶׂה אִמָּה בְּמִיִּם - אֵינֶן בְּכִי יִתֵּן:

ה. הַמּוֹדֵד אֶת הַבּוֹר בֵּין לְאָרְפוּ וּבֵין לְרַחְבוּ - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן; דְּבָרֵי רַבִּי טְרַפּוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְעִמְקוֹ - בְּכִי יִתֵּן. וּלְרַחְבוֹ - אֵינוּ בְּכִי יִתֵּן. אָמַר לוֹ רַבִּי טְרַפּוֹן: כְּשֶׁמְדָדוּ לְרַחְבוֹ - אֵינֶן רוֹצֵה בְּמִשְׁקָה שְׁבָרְשָׁם, וְכְשֶׁמְדָדוּ לְעוֹמְקוֹ - רוֹצֵה בְּמִשְׁקָה שְׁבָרְשָׁם. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן יֵהָא מִשְׁקָה שְׁבָרְשָׁם - טְמֵא. לְמַטָּה מִן הָרֵשָׁם - טְהוּר! אָמַר לוֹ: אִי אַתָּה מוֹדֵה שֶׁהַמְּמַלָּא בְּחִבִּית, הַמִּיִּם הַעוֹלִיִן בָּהּ אֲחֻרְיָהּ, וּבְחֻבְלָהּ שֶׁהוּא לְצִרְכָּהּ שֶׁהֵן בְּכִי יִתֵּן, שְׁאִי אֶפְשָׁר לְמִיִּם שִׁיפְלוּ לְתוֹכָהּ עַד שִׁיִּגְעוּ לְאֲחֻרְיָהּ, אֵף כֹּאֵן אִי אֶפְשָׁר לְמִשְׁקָה שְׁבָרְשָׁם עַד שִׁיְהִיָּה לְמַטָּה מִן הָרֵשָׁם. חֲזוּר רַבִּי טְרַפּוֹן לְהֵיטֵב שׁוֹנָה כְּדְבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא:

ו. שְׁלֹשׁ אֶת הַחֶבֶל לְבוּר לִידַע אִם יֵשׁ בּוֹ מַיִם - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. יָדִיו וְרַגְלָיו - אֵינָן בְּכִי יִתֵּן. שְׁלֹשׁ אֶת הַמַּטְלִית לְהַעֲלוֹת בָּהּ דָּלִי אוֹ קִתּוֹן, וְכַלְכֶּלָה לְהוֹשִׁיב עָלֶיהָ תְּרַנְגֶּלֶת - אֵינָן בְּכִי יִתֵּן. וְאִם נֶעַר - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. הַמוֹצֵיא מִסְמֵר לְגִשְׁמִים לְכַבּוֹתוֹ - אֵינָן בְּכִי יִתֵּן, וְאִם בְּשִׁבִיל לְצַרְפוֹ - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. הַמְנִיחַ אֶת הָאוּד בְּגִשְׁמִים לְכַבּוֹתוֹ - אֵינּוּ בְּכִי יִתֵּן, וְאִם בְּשִׁבִיל לְעִשׂוֹתוֹ פָּחֵם - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. הַשּׁוֹקֵל עֲנָבִים בְּכַף מְאֻזְנִים, אִף עַל פִּי שְׁהִיֵּן צָף עַל גְּבִי יָדָיו, וְאִף עַל פִּי שֶׁחֶשֶׁב עָלָיו - טְהוּר. כְּנִסּוֹ לְתוֹךְ הַכְּלִי - טְמֵא: הַדּוֹרֵס עֲנָבִים בְּחִבִּית, אִף עַל פִּי שְׁהִיֵּן צָף עַל גְּבִי יָדָיו - טְהוּר. וְכֵן בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם יֵינ נִסְף:

מִסְכַּת מַכְשֵׁרִין פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. הַמַּעֲלָה אֲגָדוֹת בְּשִׁבִיל שְׁמִתִּינוּ לְהִיּוֹת אוֹגֵד בָּהֶן - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. הַמַּעֲלָה פְרוּתִיו לָגַג לְלוֹתֶתֶן בְּטַל וּבְגִשְׁמִים - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. הַעֲלֵן מִפְּנֵי הַכְּנִימָה וְיָרְדוּ עָלֶיהֶן טַל וּגִשְׁמִים, אִם שָׁמַח - בְּכִי יִתֵּן. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִי אֶפְשֵׁר שֶׁלֹּא לְשׂוֹמֵחַ, אֲלֵא עוֹדֵהוּ טַל וּגִשְׁמִים עָלֶיהֶן, אִם חֶשֶׁב עָלֶיהֶן - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. אִם לֹא - אֵינָן בְּכִי יִתֵּן. תֵּרַשׁ שׁוֹטֵה וְקִטֵּן שֶׁהֲעֵלוּ פְרוּתֵיהֶם לָגַג לְלוֹתֶתֶן בְּטַל וּבְגִשְׁמִים - הָרִי זֶה בְּכִי יִתֵּן. הַעֲלֵן מִפְּנֵי הַכְּנִימָה וְיָרְדוּ עָלֶיהֶן טַל וּגִשְׁמִים, אִף עַל פִּי שֶׁחֶשְׁבוּ - אֵינָן בְּכִי יִתֵּן. שִׁישׁ לֶהֱן מַעֲשֵׂה וְאֵינן לֶהֱן מַחֲשָׁבָה:

ב. רַבִּי חֵלְפֵתָא בֶּן קוֹינָא אוֹמֵר: שׁוּם בַּעַל בְּכִי - טְמֵא, מִשׁוּם שְׁמֵרְבִיצִין עָלָיו בְּמַיִם וְאַחַר כֵּן קוֹלְעִין אוֹתוֹ. אֲמָרוּ חֲכָמִים: אִם כֵּן יֵהָא טְמֵא לְחַלְפֵתָא בֶּן קוֹינָא, וְטְהוּר לְכָל יִשְׂרָאֵל. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר: חֲטִיִּם הַבָּאוֹת מֵאֶלְכֶסְנְדְרִיא - טְמֵא מִפְּנֵי אֲנִטְלִיא שְׁלֵהֶן. אֲמָרוּ חֲכָמִים: אִם כֵּן יֵהָא טְמֵאוֹת לְיְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה, וְטְהוּרוֹת לְכָל יִשְׂרָאֵל:

ג. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ כְּרִיכוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין וְשֶׁל דְלוּעִין שֶׁבְּצַפּוּרִי - טְמֵאוֹת,

מִפְּנֵי שֶׁמְקַנְחִין אוֹתָן בְּסַפּוּג בְּשַׁעַה שְׁעוֹקְרִין אוֹתָן. קִבְּלוּ עָלֶיהֶן אֲנָשֵׁי צַפּוּרִי שֶׁלֹּא יֵהוּ עוֹשִׂין כֵּן. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה גָרִיס שֶׁל פּוֹל וְשֶׁל טוּפַח שֶׁל צַפּוּרִי - טְמֵא, מִפְּנֵי שְׁשׁוּרִין אוֹתָן בְּמַיִם בְּשַׁעַה שְׁגוֹרְסִין אוֹתָן. קִבְּלוּ עָלֶיהֶן אֲנָשֵׁי צַפּוּרִי שֶׁלֹּא יֵהוּ עוֹשִׂין כֵּן. הַפְּרוּת מִכָּל מְקוֹם - הָרִי הֵן בְּחֻזְקַת טְהָרָה, אֲחַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֲחַד הַפּוֹתִי וְאֲחַד יִשְׂרָאֵל. אִף עַל פִּי שְׁאֲמָרוּ: אֵין אָדָם רִשָּׁאי לְטְמֵא פְרוּתִיו, הַתִּירוּ לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁהוּא מְטַמֵּא דְבַר מוֹעֵט וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כְּפִישָׁה:

ד. כָּל הָאֲגָדוֹת שֶׁל שׁוֹקִים הַבָּאִין מִבַּיִת הַשּׁוֹקִין - טְמֵאִין. וְלֹא מְקוֹם אֲגֵד אֲמָרוּ, אֲלֵא כָלָם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִתְרַפְּרַת וְחוֹזֵר וְאוֹגֵדָה; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם כְּדָבְרֵי רַבִּי מְאִיר, יֵהוּ אֲלוֹמוֹת שֶׁל שׁוֹקִים - טְהוּרוֹת:

ה. הָאוֹג בְּכָל מְקוֹם - הָרִי הוּא בְּחֻזְקַת טְמֵאָה. הַקְּשׁוּאִין וְהַדְלוּעִין הַתְּלוּיִין בְּגַמִּי עַל פְּתַחֵי חֲנִיּוֹת - הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִים. יָרַק הַנִּמְכָּר עִם טְרַפְסִימּוֹן לְפָנֵי חֲנוּנִי - הָרִי זֶה טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁמְזַלְפִים עָלָיו מִיָּם בְּשַׁעַה שְׁמוֹכְרִים אוֹתוֹ. אֲתֵרוּגִי קֶסְרִין - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְמֵאָה:

ו. בִּיצֵי חֲנוּנִי שְׁמוֹכְרִין לַח וְיָבֵשׁ - הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִים; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא שֶׁהָיָה רַבִּי מְאִיר מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ, אֲלֵא שֶׁתִּינוּק מְטַמֵּאֵן בְּמִשְׁקָה שֶׁבְּצִלוּחִית. כָּל הַבִּיצִים - בְּחֻזְקַת טְהָרָה, וּבִיצַת הַבֶּלֶן - בְּחֻזְקַת טְמֵאָה.

ז. וְכִיצַד צָדִין דְּגִים בְּטְהָרָה? בֵּין שְׁצָדָן בְּחָרֶס, וּבֵין שְׁצָדָן בְּכַפִּיפָה, וּבֵין שְׁצָדָן בְּמִצְוֵה וְלֹא נֶעַר אֶת הַמִּצְוֵה עָלֶיהֶן - הָרִי אֵלּוּ בְּחֻזְקַת טְהָרָה. וְלַעוֹלָם הֵן בְּחֻזְקַת טְמֵאָה, עַד שֶׁיִּתְכַּנֵּן לְצוּד בְּטְהָרָה. וְאֵין עִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן לוֹמֵר: 'לֹא נִעְרַתִּי אֶת הַמִּצְוֵה עָלֶיהֶן':

ח. דם השחין ובעבועות, ותמצית בשר ומי פרות, והמלח שנתמחו - לא מטמאין ולא מכשירין. מי רגלי בהמה - לא מכשירין. אמר רבי יוסי בר יהודה: אם קבלן בכלי - הרי הן מכשירין. אמר רבי יוסי: סח לי נימוס אחיו של רבי יהושע הגרסי: השוחט את העורב להתלמד בו - דמו מכשיר. ורבי אליעזר אומר: כל דם השחיטה - לעולם מכשיר. דם המת - מטמא בכל שהוא; דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אומר: ברביעית. אמר רבי: נראין דברי רבי מאיר - בטמאה קלה, לטמא אחד ולפסל אחד. ודברי רבי יוסי - בטמאה חמורה, לטמא שנים ולפסל אחד:

ט. כל משקה המת - טהורין, חוץ מדמו. וכל מראה דמים - הרי אלו טמאין. אמר רבי יהושע בן קבוסאי: כל ימי הייתי קורא מקרא הזה (במדבר יט, יט): "והזה הטהור על הטמא" - טהור אחד מזה על הטמא אחד. עד שבאתי לאוצר של יבנה, ומאוצר של יבנה למדתי: שטהור אחד מזה על מאה טמאין:

מִסְכַּת זָבִים פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. הרואה ראיה אחת של זוב, בית שמאי אומרים: כשומרת יום כנגד יום. ובית הלל אומרים: כבעל קרי. אלו ואלו מודים: שטובל ואוכל את פסחו לערב כבעל קרי. אמרו בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים שהוא טובל ואוכל את פסחו לערב כבעל קרי? אמרו להן בית שמאי: אי אתם מודים שאם יראה למחר שהוא טמא, כשומרת יום כנגד יום שהיא טמאה? המסיט את הראיה, בית שמאי אומרים: תלוי. בית הלל אומרים: טהור. משכבו ומושבו, בית שמאי אומרים: תלוי. ובית הלל אומרים: טהור. ראה שתי ראיות, המסיט את שתייהן - טמא; כדברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: המסיט את הראשונה - טהור, ואת השנייה - טמא. משכבות ומושבות שבין ראשונה לשנייה, בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין. ראה אחת מרבה כשתים, המסיט

את כלה - טמא; דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: אין טמא אלא המסיט טפה אחרונה בלבד. אמר רבי עקיבא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הרואה שתיים, או אחת מרבה כשתים, ובשני הפסיק, ובשלישי ראה אחת - שהוא זב גמור. על מה נחלקו? על שראה אחת בראשון, ובשני הפסיק, ובשלישי ראה שתיים, שבית שמאי אומרים: זב גמור, ובית הלל אומרים: מטמא משכב ומושב, וצריך ביאת מים חיים, ופטור מן הקרבן:

ב. כשהיה רבי עקיבא מסדר הלכות לתלמידים, אמר: 'כל מי ששמע טעם על חבירו יבא ויאמר'. אמר לפניו רבי שמעון משום רבי אלעזר בר יהודה איש ברתותא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שראה אחת בראשון, ובשני הפסיק, ובשלישי ראה שתיים - שאין זה זב גמור. על מה נחלקו? על הרואה שתיים, או אחת מרבה כשתים, ובשני הפסיק, ובשלישי ראה אחת. אמר לו: לא כל הקופץ משתבח, אלא הנותן את הטעם. אמר לפניו רבי שמעון: כך אמרו בית הלל לבית שמאי: מה לי כשראה שתיים בתחלה ואחת בסוף, מה לי כשראה אחת בתחלה ושתיים בסוף, אמרו להן בית שמאי: כשראה אחת בתחלה ושתיים בסוף - בטל יום הטהור את הראיה, ויש בידו שתי ראיות. כשראה שתיים בתחלה ואחת בסוף - הואיל ונזקק לספירת שבועה בטל הראיה את יום הטהור, ויש בידו שלשה ראיות. חזר רבי עקיבא להיות שונה כדברי רבי שמעון. רבי אלעזר ברבי ינאי אומר משום רבי אלעזר חסמא לפני רבי: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שראה אחת בראשון, ואחת בשני, ובשלישי הפסיק, וברביעי ראה אחת. ועל שראה אחת בראשונה, ובשני הפסיק, ובשלישי וברביעי ראה שתיים - שאין זה זב גמור. על מה נחלקו? על הרואה שתיים, או אחת מרבה כשתים, ובשני הפסיק, בשלישי ראה אחת. אמר תלמיד אחד מתלמידי רבי ישמעאל לפני

השמשות, או אחת בין השמשות ושתיים ודאי - ודאי לטמאה ולקרבן:

מסכת זבים פ"ק שני

א. העובדי כוכבים והגר תושב - אינן מטמאין בזיבה, ואף על פי שאינן מטמאין בזיבה - טמאין פזבין לכל דבריהם. ושורפין עליהן את התרומה, ואין חיבין עליהן על טמאת מקדש וקדשיו. טומטום ואנדורגינוס שראו לבן או אדם - אין שורפין עליהן את התרומה, ואין חיבין עליהן על טמאת מקדש וקדשיו. ואו לבן ואדם כאחד - שורפין עליהן את התרומה, ואין חיבין עליהן על טמאת מקדש וקדשיו. הנוגע בלבן ואדם, ונכנס למקדש - פטור. הוא עצמו שנגע בלבן ואדם, ונכנס למקדש - פטור. היה מונה ללבן וראה אדם, לאדם וראה לבן - הרי זה אינו סותר:

ב. ומה בין זוב לשכבת זרע? זוב בא מבשר המת, שכבת זרע מבשר החי. זוב דומה ללבן ביצה המזוורת, ושכבת זרע קשורה כלבן ביצה שאינה מזוורת. שכבת זרע אדמה - טהורה, והאשה תולה בה:

ג. זב, תולין אותו במאכל, ובכל מיני מאכל; דברי רבי עקיבא. רבי אלעזר בן פינחס אומר בשם רבי יהודה בן בתירא: החלב והגבינה, ובשר שמן, ויין ישן, וגריסין של פול, וביצים, ומוריס - מרגילין לדבר זיבה. תינוק - תולין לו בחמשה דברים; במאכל ובמשתה, במשא ובקפיצה, בחלי שלו ושל אמו. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: כשם שתולין שכבת זרע מעת לעת, כך למראה ולהרהור מעת לעת. אבל למאכל ולמשתה למשא ולקפיצה - תולין לו כל זמן שהוא מצטער:

ד. עובד כוכבים שראה קרי ונתגיר - מיד מטמא בזיבה. כמה דברים אמורים? בזמן שנתגיר מהול. אבל מל ואחר כך ראה - תולין לו כל זמן שהוא מצטער, בין עובד כוכבים ובין ישראל:

רבי עקיבא משום רבי ישמעאל: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הרואה קרי בשני - שהוא סותר את שלפניו. ועל הרואה ברביעי - שאין סותר אלא יומו. על מה נחלקו? על הרואה בשלישי:

ג. כל קרי שמטמא בכהנים - סותר בזב, ומתר בתשמיש המטה בימי גמרו ובימי ספרו, ואינו סותר אלא יומו. ראה לאור שמיני - מונה בתחלה ומביא קרבן אחד. ראה יום שמיני - מונה בתחלה ומביא שתי קרבנות:

ד. כמה הוא כדי טבילה וספוג? כדי שירד ויטבל ויעלה ויסתפג. וכמה שעורה של ראה מרבה? כדי שלש כמגדיון לשילח, שהן כדי שתי טבילות ושתי ספוגין. רבי שמעון אומר: כדי הקפת הבית מבפנים. משלו משל, למה הדבר דומה? לחבל של מאה אמה, ראה בתחלת מאה, ובסוף חמשים, ובסוף מאה - הרי זה זב גמור. ראה בתחלת מאה, ובתוך חמשים, ובתוך מאה או בתחלת מאה, ובתוך חמשים, ובסוף מאה. או בתחלת מאה, ואחר חמשים, וסוף מאה - אין זה זב גמור. היה מפסיק יותר - כל שכן הוא טמאתו. זה הכלל: כל זמן שהיא מרבה - כל שכן הוא טמאתו. ראה שלש ראיות, אם אין בין ראשונה לשלישית כדי טבילה וספוג - אין בידו אלא אחת. ראה אחת מרבה כשתיים, אם יש מתחלתה ועד סופה כדי טבילה וספוג - יש בידו שתי ראיות, ואם לאו - אין בידו אלא אחת. ורבי יוסי אומר: בין פן ובין כך - אין בידו אלא אחת. ומודה רבי יוסי: שאם ראה אחת בין השמשות, אף על פי שאין ביניהן כדי טבילה וספוג - יש בידו שתי ראיות, מפני ששני ימים חולקים אותה. וכן היה רבי יוסי אומר: ראה אחת בין השמשות - ספק לטמאה ופטור מן הקרבן. שתיים בין השמשות - ספק לטמאה ולקרבן. אחת ודאי ושתיים בין השמשות, או שתיים בין השמשות ואחת ודאי, שתיים ודאי ואחת בין

ב. חמר בְּזָב שאין בטמא-מת, ובטמא-מת מה שאין בְּזָב. שהזב עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים, ועל גביו מדף, ומטמא כלי שטף וכלי חרס מקף צמיד פתיל בהסט. זוכו ורקו ומימי רגליו - מטמאין טמאה חמורה, ומטמאין אוכלין ומשקין, וכלי שטף במגע, וכלי חרס בהסט. וחיב בקרבן, וטעון ביאת מים חיים, מה שאין כן בטמא מת. חמר בטמא מת, שטמא מת טעון הזאה שלישי ושביעי, מה שאין כן בְּזָב:

ג. חמר בְּזָב מה שאין במצרע, ובמצרע שאין בְּזָב. חמר בְּזָב, שזב מטמא בהסט וטעון ביאת מים חיים, מה שאין כן במצרע. חמר במצרע, שהמצרע מטמא בביאה וטעון הזאת מים חיים, מה שאין כן בְּזָב. חמר בזבה שאין במצרעת, ובמצרעת מה שאין כן בזבה. שהזבה מטמאה בהסט, ומטמאה את בועלה, מה שאין כן במצרעת. חמר במצרעת, שהמצרעת מטמאה בביאה, וטעונה הזאת מים חיים, מה שאין כן בזבה:

מסכת זבים פרק רביעי

א. טמא המכה את הטהור, וטהור שמכה את הטמא, בגדי טהור - טמאים; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: טהור המכה את הטמא, בגדי טהור - טהורין. טמא המכה את הטהור, בגדי טהור - טמאים, שאם ימשך הטהור, הרי הטמא נופל. רבי שמעון אומר: תקעו - טמא. ותקו - טהור. רבי יהודה אומר: טטרקי ששני ראשיה נוגעים בארץ, ואמצעיתה רופפת, והטמא והטהור יושבים עליה, בגדי טהור - טהורין. וחקמים אומרים: עד שיהא זה מגיף וזה פותח, ועד שיהא זה מושך הילך וזה מושך הילך. רבי יהודה אומר: עד שיהא הטהור מעלה את הטמא. רבי שמעון מטהר. ומודה רבי שמעון בשנים שהיו טוחנין ברחים של יד או (ברחים) של חמור, או טוענין בזמן שמשאן כבד, בגדי טהור - טמאין:

ה. המוצא מת משכב לרחבה של דרך; לגזיר ולעושה פסח - טהור. ולתרומה - טמא. במה דברים אמורים? שאין שם מקום לעבור. אבל יש שם מקום לעבור, אף לתרומה - טהור. במה דברים אמורים? במה הלך ברגליו. אבל בטעון וברכוב - טמא, שמהלך ברגליו אפשר לו שלא לגע ושללא יאהיל ושללא יסיט, אבל בטעון וברכוב אי אפשר לו שלא יגע ושללא יאהיל ושללא יסיט. במה דברים אמורים? כשמצאוהו שלם. אבל במשבר ומפרק - טהור, שמא בין הפרקים עבר. ובקבר, אף על פי שמשבר ומפרק - טמא, שהקבר מצרפו. במה דברים אמורים? בטמאת התהום. אבל בטמאה ידועה - טמא. אי זו היא טמאת התהום? שלא הפיר בה אחד בסוף העולם, אבל הפיר בה אחד בסוף העולם - אין זה טמאת התהום. מצאו טמון בתבן או בעפר או בצרורות - הרי זו טמאת התהום. אבל הנקבר במים ובאפלה ובנקיקי הסלעים - אין זה קבר התהום. אין קבר התהום אלא למת בלבד:

מסכת זבים פרק שלישי

א. חמר בְּזָב שאין בזבה, ובה שאין בְּזָב. שהזב - טעון ביאת מים חיים, והזבה - אינה טעונה ביאת מים חיים. זב - מטמא בזיבת בן יומו, וזבה - לעשרת ימים. זב - אם ראה שלש ראיות ליום אחד - טמא. וזבה - אינה טמאה אלא בשלש ראיות לשלשה ימים. זב - אין הימים שלו עומדין לפניו, מה שאין כן בזבה. זב - נזקק לספירת שבועה בשתי ראיות, מה שאין כן בזבה. זב - אין מינו סותרו, מה שאין כן בזבה. זב - מטמא בלבן, מה שאין כן בזבה: חמר בזבה מבזב, שהזבה מטמאה משכב ומושב בראיה כל שהוא, ושומרת יום כנגד יום - בכל שהוא. ואסורה בתשמיש המטה, ומטמאה את בועלה, ומטמאה מעת לעת, ומטמאה מבפנים כבחוץ, ומטמאה באונסין, ומטמאה באדם. מה שאין כן בזב:

קורות הבלגנים, בזמן שהיא מפקפקת ואינה נשמטת:

ו. הזב בכף מאזנים, ומשכב ומושב בכף שניה, אם הזב כורע - מטמאין אחד ופוסלין אחד. אם היו הן מכריעין - מטמאין שנים ופוסלין אחד. באדם, בין שהזב מכריע ובין שכרע את הזב - מטמאין שנים ופוסל אחד. הזב בכף מאזנים, ואוכלין ומשקין בכף שניה, כרע הזב - מטמאין אחד ופוסל אחד. כרעו הן - טהורין. פרש - מטמא אחד ופוסל אחד. ואם אינו ידוע, אף על פי שאין גבוהין מן הארץ אלא כל שהוא - נותנין עליהן חומרי נשא וחומרי נושא:

ז. ישב על גבי קורה, הכלים שבפעקל - טמאין. על המכבש של כובש, בזמן שהוא טעון באבנים, כלים שתחתיו - טהורין. ורבי נחמיה מטמא. בזמן שהוא חוזר בכלים, כלים שתחתיו - טמאין:

ב. ציציתו של טמא על גבי טהור - טהור. ציציתו של טהור על גבי טמא, אם עמד טמא - טהור, ואם עמד טהור - טמא. ציציתו של טמא על גבי ציצית של טהור, אם עמד טמא - טהור. אם עמד טהור - טמא. ציצית של טהור על גבי ציציתו של טמא, בין שעמד טמא בין שעמד טהור - טהור:

ג. שלשה דברים רבי אליעזר חסמא משום רבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרין. נדה שישבה עם הטהורה במטה, כפה שבראשה - רבי אליעזר חסמא משום רבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרין. נוטלת ערבה מלאה בגדים בזמן שמשאָה כבד, רבי אליעזר חסמא משום רבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרין. ישב בספינה, כלים שבראש הנס שבספינה, רבי אליעזר חסמא משום רבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרים:

ד. זב שהיה מטל על חמש כסיות לרחבן - כלן טהורין, שאין אחד מהן נושא את רבו. ואם היה אמצעי גבוה - טמא, מפני שרבו נשא עליו. ומודה רבי שמעון שאם ישב על גבי גשיש של מטה, וטלית תחת שתי רגליו של גשיש - שטמאות. ובבמה תחת שתי רגלים ויד אחת, או תחת שתי ידים ורגל אחת - שטמאה:

ה. זב שהקיש על אילן שכחו רע או על שוכה שכחה רע, ונפלו ממנו פגין או שוכות, ועליהן משקה טופח - טמאין. הקיש על גבי תנור ונפל הימנו כפר תרומה - טהור. ואם היה חרס מדבק בו - טמא. השדה, והתבה, והמגדל, אף על פי שהן באין במדה - טמאים. ורבי נחמיה ורבי שמעון מטהרין באלו. ואם היו נסוטיין - טמאין. זה הכלל: כל שהוא מכח הסטה - טמאה, ומכח רעה - טהור. רבי יהודה אומר: על קורות בית הבד, בזמן שהיא נפרצת - טהורה. רבי יוסי אומר: אף על

הָאָזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־ אֲצִיתוֹ שְׁמִיא וְאִמְלִיל וְתִשְׁמַע אֶרְעָא מִימְרֵי פּוּמֵי:
פי:

הָאָזִינוּ הַשָּׁמַיִם – שְׁאֲנֵי מִתְרַה בְּהֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְתִהְיוּ אִתְּמָם עֲדִים בְּדָבָר, שְׂפָדָה אִמְרַתִּי לְהֵם שְׂאִתְּמָם תִּהְיוּ עֲדִים; וְכֵן וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ. וְלִמָּה הַעֵיד בְּהֵם שָׁמַיִם וְאָרֶץ? אִמֵּר מִשָּׂה: אֲנִי בְּשֵׁר נִדְם; לְמַחַר אֲנִי מֵת. אִם יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: לֹא קִבְּלָנוּ עָלֵינוּ הַבְּרִית, מִי בָּא וּמְכַחֵשׁ? לְפִיכָּה הַעֵיד בְּהֵם שָׁמַיִם וְאָרֶץ, עֲדִים שְׁהֵם קִימִים לְעוֹלָם. וְעוֹד, שְׂאֵם יָנֹכוּ – יְבוֹאוּ הַעֲדִים וְיִתְּנוּ שְׂכָרָם, "הַגִּפְּן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלֵּם"; וְאֵם יִתְּחַיְבוּ – תִּהְיֶה בְּהֵם נִדְ הַעֲדִים תְּחַלָּה, "וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ", וְאַחַר כֵּן "וְאֶבְדְּתֶם מִתְרַה" עַל יְדֵי הָאֲמוֹת.

יַעֲרַף כַּמְטֵר לְקַחֵי תַזְל כַּטַּל אִמְרַתִּי יְבַסֵּם כַּמְטֵרָא אוֹלְפָנֵי יִתְקַבֵּל כַּטַּלָּא מִימְרֵי פְרוּחֵי מְטֵרָא דְנִשְׁבִּין כַּשְׁעִירָם עָלֵי־לְשָׂא וְכַרְבִּיבִים עָלֵי־עֵשֶׂב: עַל דְתֵאָה וְכַרְסִיסֵי מְלַקוּשָׂא דְעַל עֵשֶׂבָא:

יַעֲרַף כַּמְטֵר לְקַחֵי – זֶה הֵיא הַעֲדוֹת שְׂתַעֲיָדוּ, שְׁאֲנֵי אוֹמַר בְּכַנְיָכֶם תּוֹרָה שְׁנַתְּתִי לְיִשְׂרָאֵל, שְׁהֵיא חַיִּים לְעוֹלָם כַּמְטֵר הַזֶּה, שְׁהוּא חַיִּים לְעוֹלָם כַּאֲשֶׁר יַעֲרַפוּ הַשָּׁמַיִם טַל וּמִטֵּר. יַעֲרַף – לְשׁוֹן נִשִּׁיף; וְכֵן: "יַעֲרַפוּ טַל"; "יַרְעִפוּן דְּשֵׁן". תַזְל כַּטַּל – שְׁהַכֵּל שְׂמַחִים בּוֹ. לְפִי שְׁהַמְטֵר – לִשׁ בּוֹ עֲצָבִים לְבְרִיּוֹת, כַּגּוֹן הוֹלְכֵי דְרָכִים, וְמִי שְׁהִיָּה בּוֹרוֹ מְלֵא יִינוּ. כַּשְׁעִירִים – לְשׁוֹן 'רוּחַ סַעֲרָה', כַּתְּרִגוּמוֹ: "כְּרוּחֵי מְטֵרָא"; מָה הַרְוַחוֹת הַלָּלוּ מִחֲזִיקֵי אֶת הַעֲשָׂבִים וּמַגְדִּילֵן אוֹתָם, אִף דְּבָרֵי תּוֹרָה מִחֲזִיקֵי אֶת לּוֹמְדֵיהֶן וּמַגְדִּילֵן אוֹתָן. וְכַרְבִּיבִים – טַפֵּי מִטֵּר. וְנִרְאָה לִי, עַל שֵׁם שִׁירָה כַּחֲזַץ וְנִקְרָא רְבִיב, כַּמָּא דְאֵתָּ אִמֵּר: "רוּבָה קִשְׁת". דְּשָׂא – אִירְבִּידֵי"ץ, עֲטִיפַת הָאָרֶץ מְכַסֶּה בִּירָק. עֵשֶׂב – קִלַח אֶחָד קְרוֹי 'עֵשֶׂב', וְכָל מִין וּמִין לְעַצְמוֹ קְרוֹי 'עֵשֶׂב'.

כִּי שֵׁם יִי אֶקְרָא הֵבו גְּדַל לְאִלוֹקֵינוּ: אַרִי בְשֵׁמָא דִּי אֲנָא מְצַלִי הֵבו רְבוּתָא קְדָם אֱלֹהֵנָא:

כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא – הָרִי "כִּי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'כַּאֲשֶׁר', כַּמוֹ "כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ"; כַּשְׂאֶקְרָא וְאֶזְכִּיר שֵׁם ה', אִתְּמָם הֵבו גְּדַל לְאִלוֹקֵינוּ וּבְרַחוּ שְׂמוֹ. מַכָּאן אִמְרוּ שְׁעוֹנֵינוּ "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ" אַחַר בְּרַכָּה שְׂבַמְקַדְשׁ.

הַצּוֹר תְּמִים פְּעָלוֹ כִּי כָל־דְּרָכָיו מִשְׁפֵּט אֵל אֲמוֹנָה וְאֵין עוֹל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא: תְּקִיפָא דְשְׁלָמִין עוֹבְדוּהֵי אַרִי כָל אוֹרְחַתִּיה דִּינָא אֱלֹהָא מְהֵימְנָא דְמִן קְדָמוּהֵי עוֹלָא לֹא נִפִיק מִן קְדָם דְנִכְפָּאי וְקִשִּׁיט הוּא:

הַצּוֹר תְּמִים פְּעָלוֹ – אִף עַל פִּי שְׁהוּא חֲזָקָה, כַּשְׂמַבִּיא פְּרַעְנוֹת עַל עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ – לֹא בְּשִׁטָּף הוּא מַבִּיא כִּי אִם בְּדִין, כִּי תְּמִים פְּעָלוֹ. אֵל אֲמוֹנָה – לְשִׁלְמַם לְצַדִּיקִים צְדָקָתָם לְעוֹלָם הַבָּא; וְאִף עַל פִּי שְׂמַאֲחַר אֶת תַּגְּמוּלָם, סוֹפּוֹ לְאִמֵּן אֶת דְּבָרָיו. וְאֵין עוֹל – אִף לְרַשְׁעִים, מִשְׁלַם שְׂכָר צְדָקָתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה. צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא – הַכֵּל מְצַדִּיקִים עָלֵיהֶם אֶת דֵּינוֹ, וְכֵן רְאוּי וְיִשָּׁר לְהֵם; צַדִּיק מִפִּי הַבְּרִיּוֹת, וְיִשָּׁר הוּא וְרְאוּי לְהַצְדִּיקוֹ.

שַׁחַת לוֹ לֹא בְּנִיו מוֹמָם דוֹר עַקֵּשׁ חַבִּילוֹ לְהוֹן לֹא לִיה בְּנִיא דְפִלְחוֹ לְטַעוֹתָא דְרָא דְאֲשַׁנֵּי עוֹבְדוּהֵי וּפְתַלְתַּל: וְאֲשַׁתְּנִיו:

שַׁחַת לוֹ וְגוֹמַר – כַּתְּרִגוּמוֹ, "חַבִּילוֹ לְהוֹן לֹא לִיה". בְּנִיו מוֹמָם – בְּנִיו הָיוּ, וְהַשַּׁחַתָּה שְׁהַשַּׁחִיתוּ הִיא מוֹמָם. בְּנִיו מוֹמָם – מוֹמָם שֶׁל בְּנֵי הוּא וְלֹא מוֹמוֹ. דוֹר עַקֵּשׁ – עַקוּם וּמַעַקֵּל, כַּמוֹ: "וְאֵת כָּל הַיְשָׁרָה יַעֲקוּשׁוּ"; וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה: "חֲלָדָה שְׂשִׁינָה עַקוּמוֹת וְעַקוּשׁוֹת". וּפְתַלְתַּל – אִינוֹסְטְרִילִי"ץ], כַּפְתִּיל הַזֶּה, שְׂגוּרְלִין אוֹתוֹ וּמְקִיפִין אוֹתוֹ סְבִיבוֹת הַגְּדִיל. פְּתַלְתַּל – מִן הַתִּיבוֹת הַכְּפוּלוֹת, כַּמוֹ: "בְּרַקְרַק", "אֲדַמְדָּם", "סַחְסַח", "סַגְלָגַל".

הַ לִּי תַגְּמְלוּ־זֹאת עִם נָבַל וְלֹא חֲכָם הֵלוא־הוּא אַבִּיָּה קִנְיָה הוּא עֵשֶׂה וְיִכְנַנְיָה: הָא קְדָם יִי אֲתוּן גְּמִלִין דָּא עַמָּא דְקַבִּילוּ אוֹרְיָתָא וְלֹא חֲכִימוּ הֵלוא הוּא אַבּוּף אֶת דִּילִיה הוּא עַבְדָּךְ וְאַתְּקַנְיָךְ:

הַלְהָ' תַגְּמְלוּ זֹאת – לְשׁוֹן תִּימָה: וְכִי לְפָנָיו אִתְּמָם מַעֲצִיבִין, שְׂנִישׁ בְּנִדוֹ לְפָרַע מַכָּם, וְשְׁהִיטִיב לְכֶם בְּכָל הַטּוֹבוֹת?. עִם נָבַל – שְׂשַׁכְחוּ אֶת הַעֲשׂוּי לְהֵם. וְלֹא חֲכָם – לְהַבִּין אֶת הַגּוֹלְדוֹת, שְׂנִישׁ בְּנִדוֹ לְהִיטִיב וּלְהַרְעֵ. הֵלוא הוּא אַבִּיָּה קִנְיָה – שְׂקַנְיָה, שְׂקַנְיָה בְּקוֹן הַסְּלַעִים וּבְאָרֶץ חֲזָקָה, שְׂתַקְנָה בְּכָל מִינֵי תַקְנָה. הוּא עֵשֶׂה – אִמָּה בְּאֲמוֹת. וְיִכְנַנְיָה – אַחֲרֵי כֵן בְּכָל מִינֵי בְּסִים וְכֵן: מַכָּם כַּתְּנִים, מַכָּם גְּבִיאִים, וּמַכָּם מְלָכִים; כַּרְדָּה שְׁהַכֵּל תְּלוּי בּוֹ.

שְׁנִי

זְכַר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דְרִי־וְדָר שְׂאֵל אֲבִיָּה וְיִגְדָּךְ זַקְנִיָּה וְיִאֲמָרוּ לָךְ: אֲדַכְּר יוֹמִין דְּמִן עֲלָמָא אִסְתַּפַּל בְּשְׁנֵי דָר וְדָר שְׂאֵל אַבּוּף וִיתְּנוּ לָךְ סִבָּךְ וְיִימָרוּן לָךְ:

זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם – מָה עֵשָׂה בְּרֵאשׁוֹנִים שְׁהַכְעִיסוּ לְפָנָיו. בִּינוּ שְׁנוֹת דוֹר וְדוֹר – דוֹר אַנּוּשׁ, שְׁהַצִּיף עָלֵיהֶם מִי אוֹקִינּוֹס, וְדוֹר הַמַּבּוּל, שְׂשַׁטְפָם. דָּבָר אַחַר: לֹא גִתְּתֶם לְבַבְכֶם עַל שְׂעֵבַר, בִּינוּ שְׁנוֹת דוֹר וְדוֹר לְהַפִּיר לְהַבָּא, שְׂנִישׁ בְּנִדוֹ לְהִיטִיב לְכֶם וּלְהַנְחִיל לְכֶם יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְהָעוֹלָם הַבָּא. שְׂאֵל אַבִּיָּה – אֵלֵי הַגְּבִיאִים שְׂנַקְרָאוּ אֲבוֹת, כַּמוֹ שְׂנַאֲמַר בְּאַלְיָהוּ: "אֲבִי אֲבִי רַכֵּב יִשְׂרָאֵל". זַקְנִיָּה – אֵלֵי הַחֲכָמִים: וְיִאֲמָרוּ לָךְ – הַרְאִשׁוֹנוֹת.

**בהנחל עליון גולם בהפרידו בני אדם יצב
גבלת עמים למספר בני ישראל:**

**באתסנא עלאה עממיא בפרשותיה בני אנשא קיים תחומי
עממיא למנון בני ישראל:**

בהנחל עליון גוים – כשהנחיל הקדוש ברוד הוא למכעיסיו את חלק נחלתם, הציפם ושטפם. בהפרידו בני אדם – כשהפיץ דור הפלגה, היה בידו להעבירם מן העולם; ולא עשה כן, אלא יצב גבולות עמים, קינם ולא אבדם. למספר בני ישראל – בשביל מספר בני ישראל, שעתידין לצאת מבני שם; ולמספר שבועים נפש של בני ישראל שירדו למצרים, הציב גבולות עמים, שבועים לשון.

כי חלק יי עמו יעקב תכל נחלתו:

ארי חולקא דיי עמיה יעקב עזב אחסנתיה:

כי חלק ה' עמו – למה כל זאת? לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם ועתיד לצאת. ומי הוא חלקו? עמו; ומי הוא עמו? יעקב תכל נחלתו. והוא השלישי באבות, המשלש בשלש זכיות: זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו, הרי שלש, כחבל הזה שהוא עשוי בשלשה גדילים. והוא ובניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בו אברהם, ולא עשו בנו של יצחק.

**ימצאהו בארץ מדבר ובהו ילל ישמן
יסבנהו יבוננהו יצרנהו פאישון עינו:**

**סופיק צרפיהון בארע מדברא ובית צהונא אתר דלית מיא
אשרינון סחור סחור לשכינתיה אליפנון פתגמי אורייתיה
נטרנון כבבת עינהון:**

ימצאהו בארץ מדבר – אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועלו, מה שלא עשו ישמעאל ויושבי הר שעיר, שנאמר: "וירח משעיר למו הופיע מהר פארן". ובהו ילל ישמן – ארץ ציה ושממה, מקום יללת תנים ובנות יענה. אף שם נמשכו אתר האמונה, ולא אמרו למשה: היאך נצא למדברות, מקום ציה ושממה? כענין שנאמר: "לקח אחר במדבר". יסבנהו – שם סבבם והקיפם בעיניהם, וסבבם בדגלים, לארבע רוחות; וסבבן בתחמית הקהר, שפסחו עליהם כגיגית. יבוננהו – שם בתורה ובינה. יצרנהו – מנחש שרף ועקרב, ומן האמות. פאישון עינו – הוא השחור שבעיניו, שהמאור יוצא הימנו. ואונקלוס תרגם: ימצאהו – יספיקהו כל צרכו במדבר, כמו: "ומצא להם"; "לא ימצא לנו הקהר". יסבנהו – "אשרינון סחור סחור לשכינתיה": אהל מועד באמצע, וארבעה דגלים לארבעה רוחות.

**כנשר יעיר קנו על-גוזליו ירחף יפרש
כנפיו יקחהו ישאהו על-אברתו:**

**כנשרא דמחיש לקניה על בנוהי מתחפה פריס גדפוהי
מקבילהון מנטילהון על תקוף אברוהי:**

כנשר יעיר קנו – נהגם ברחמים ובחמלה, כנשר הזה, רחמי על בניו, ואינו נכנס לקנו פתאום עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו בין אילו לאילו, בין שוכה לחברתה, כדי שיעורו בניו ויהא בהן כח לקבלו. יעיר קנו – יעורר בניו. על גוזליו ירחף – אינו מכביד עצמו עליהם, אלא מחופף, נוגע ואינו נוגע. אף הקדוש ברוד הוא, "שדי לא מצאנהו שגיא כח"; כשפא לתן תורה – לא נגלה עליהם מרוח אחת, אלא מארבע רוחות, שנאמר: "ה' מסיני בא וירח משעיר למו, הופיע מהר פארן"; "אלוה מתימן בא" זו רוח רביעית. יפרש כנפיו יקחהו – כשפא לטלן ממקום למקום, אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף ופורח עליהם; לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר. אבל הנשר אינו רוא אלא מן החץ, לפיכך נושאן על כנפיו; אומר: מוטב שיפנס החץ בי ולא יפנס בבני. אף הקדוש ברוד הוא, "נאשא אתכם על כנפי נשרים": כשנסעו מצרים אחריהם והשיגום על הים – היו זורקים בהם חצים ואבני בליסטראות. מיד "ניסע מלאך האלוקים" וגומר "ויבא בין מחנה מצרים" וגומר.

יי בךד ינחנו ואין עמו אל נכר:

**יי בלחודיהון עתיד לאשריותהון בעלמא דהוא עתיד לתדתא
ולא יתקיים קדמוהי פולחן טעון:**

ה' בךד ינחנו – בטח ובךד נהגם במדבר. ואין עמו אל נכר – לא היה כח באחד מכל אלוקי האמות להראות כחו ולהלחם עמם. ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אונקלוס. ואני אומר: דברי תוכחה הם, להעיד השמים והארץ, ותהא השירה להם לעד שסופן לבגד, ולא יזכרו לא הראשונות שעשה להם ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם; לפיכך צריך לישב הדבר לכאן ולכאן. וכל הענין מסב על "זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר", כן עשה להם וכן עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכר.

שלישי

**ירכבהו על-במתי במותי ארץ ויאכל
תנובת שדי וינגקהו דבש מסלע ושמן
מתלמיש צור:**

**אשרינון על תוקפי ארעא אוכילנון בזת שנאיהון ירב להון בזת
שלישי קרוין ונכסי יתבי כרכין תקיפין:**

ירכבהו על במתי ארץ – כל המקרא בתרגומו. ירכבהו וגומר – על שם שארץ ישראל גבוה מכל הארצות. ויאכל תנובות שדי – אלו פרות ארץ ישראל, שקלים לנוב ולהתבשל מכל פירות הארצות. וינגקהו דבש מסלע – מעשה באחד שאמר לבנו בסכני: הבא לי קציעות מן החבית. הלה ומצא דבש צף על פיה, אמר לו: זו של דבש היא! אמר לו: השקע נדף לתוכה, ואתה מעלה קציעות מתוכה. ושמן מתלמיש צור – אלו זיתים של גוש חלב. במתי ארץ – לשון גבה. שדי – לשון שדה. תלמיש צור – תקפו ותזקו של סלע. כשאינו דבוק לתבה שלאחריו, נקוד "תלמיש"; וכשהוא דבוק, נקוד תלמיש.

**תמאת בקר ותלב צאן עם-חלב פרים
ירב להון בזת מלכיהון ושליטיהון עם עותר רכביהון**

ואילים בגיבשן ועתודים עם-חלב
פליות חטה ודם-ענב תשמה-חמר:

ותקיפיהון עמא דארעהון אחסנתהון עם בנת חיליהון
ומשרתהון ודם גבריהון אתאשד כמיא:

חמאת בקר וחלב צאן – זה הנה בימי שלמה, שנאמר: "עשרה בקר בראים ועשרים בקר רעי ומאה צאן". עם חלב פרים – זה הנה בימי עשרת השבטים, שנאמר: "ואכלים פרים מצאן". עם חלב פליות חטה – זה הנה בימי שלמה, שנאמר: "ויהי לחם שלמה" וגומר. ודם ענב תשמה חמר – בימי עשרת השבטים: "השותים במזקקי יין". חמאת בקר – הוא שמן הנקלט מעל גבי החלב. וחלב צאן – חלב של צאן, וכשהוא דבוק נקוד "חלב", כמו "בחלב אמו". פרים – פגשים. ואילים – כמשמעו. בני בשן – שמנים היו. פליות חטה – חטים שמנים כחלב פליות וגסין ככוליא. ודם ענב – תהיה שותה יין טוב וטועם יין חשוב. חמר – יין בלשון ארמי. חמר – אין זה שם דבר, אלא לשון 'משבח בטעם', ווינו"ש [בלע"ז. ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אונקלוס: "אשרינון על תקפי ארעא" וגומר.

וישמן ישרון ויבשט שמנת עבית פשית
ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו:

עתר ישראל ובעט אצלח תקוף קנא נכסין שבק פולחן אלהא
דעבדיה ארגיזו קדם תקיפא פרוקיה:

עבית – לשון עבי. פשית – כמו 'פסית', לשון 'כי כסה פניו בחלבו', פאדם ששמן מבפנים וכסליו נכפלים מבחוץ; וכן הוא אומר: "וישע פימה עלי כסל". פשית – יש לשון קל בלשון 'פסוי', כמו: "וכסה קלון ערום". ואם פתב 'פשית' דגוש, הנה נשמע 'פסית' את אחרים, כמו: "כי כסה פניו". וינבל צור ישעתו – גנהו ובזהו; כמו שנאמר: "אחוריהם אל היכל ה'" וגומר, אין לה גבול גדול מזה.

יקנאהו בזרים בתועבת יכעיסהו:

אקניאו קדמוהי בפולחן טעון בתועבתא ארגיזו קדמוהי:

יקנאהו – הבעירו חמתו וקנאתו. בתועבת – במעשים תעובים, כגון משפב זכור וכשפים, שנאמר בהם 'תועבה'.

יזבחו לשדים לא אלה אלוקים לא ידעום
חדשים מקרב באו לא שערום אבתיכם:

זבחו לשידין דלית בהון צרוף דחלן דלא ידעונין חדמן
דמקריב אתעבידא דלא אתעסקו בהון אבהתכון:

לא אלה – בתרגומו: "דלית בהון צרוף". אלו הנה בהם 'צרוף', לא היתה קנאה כפולה כמו עכשו. חדשים מקרב באו – אפלו האמות לא היו רגילים בהם; נכרי שהיה רואה אותם הנה אומר: 'זה צלם יהודי'. לא שערום אבותיכם – לא יראו מהם; לא עמדה שערותם מפניהם. דרו שערות האדם לעמד מחמת יראה; כך נדרש בספרי. ויש לפרש עוד, שערום – לשון 'ושעירים ירקדו שם'; 'שעירים' הם שדים. לא עשו אבותיכם שעירים הללו.

צור ילדן תשי ותשבח אל מחללה:

דחלת תקיפא די בראך אתנשיתא שבקתא פולחן אלהא דעבדה:

תשי – תשפח. ורבותינו דרשו: קשבא להיטיב לכם, אתם מכעיסין לפניו ומתישים פחו מלהיטיב לכם. אל מחללה – מוציאך מרחם, לשון "יחולל אילות"; "חיל פוילדה".

רביעי

ינרא יי וינאץ מפעס בניו ובנתיו:

וגלי קדם יי ותקיף רוגזיה מדארגיזו קדמוהי בניו ובנו:

ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה
אחריהם כי דור תהפכת המה בנים לא-
אמן גם:

ואמר אסליק שכינתי מזהון גלי קדמי מא יהי בסופהון ארי
דרא דאשני אנון בניא דלית בהון הימנו:

מה אחריתם – מה תעלה בהם בסופם. כי דור תהפכות המה – מהפכין רצוני לכעס. לא אמן גם – אין גדולי נפרים בהם, כי הוריתם דרו טובה וסרו ממנה. אמן – לשון "ויהי אמן", גורטור"א בלע"ז. דבר אחר: אמן – לשון 'אמונה', בתרגומו; אמרו בסיני: "נעשה ונשמע", ולשעה קלה בשלו הבטחתם ועשו העגל.

הם קנאוני בלא-אל כעסוני בהבליהם
ואני אקניאם בלא-עם בגוי נבל אכעיסם:

אנון אקניאו קדמי בלא דחלא ארגיזו קדמי בטעותהון ואנא
אקנינון בלא עם בעמא טפשא ארגיזנון:

קנאוני – הבעירו חמתי. בלא אל – בדבר שאינו אלוה. בלא עם – באמה שאין לה שם, שנאמר: "הו ארץ פשדים זה העם לא הנה"; ובעשו הוא אומר: "בזוי אתה מאד". בגוי נבל אכעיסם – אלו המינים; וכן הוא אומר: "אמר נבל בלבו אין אלוקים".

כי-אש קדחה באפי ותיקד עד-שאול תתתית
ותאכל ארץ ויבלה ותלהט מוסדי הרים:

ארי קדום תקיף פאישא נפק מן קדמי ברגו שיצי עד שאול
ארעיתא אסיף ארעא ועללתה שיצי עד סיפי טוריא:

קדחה – בערה. ותיקד – בכם עד היסוד. ותאכל ארץ ויבלה – ארצכם ויבולה. ותלהט – וירושלים המנסדת על ההרים, שנאמר: "ירושלים הרים סביב לה".

אספה עלימו רעות חצי אכלה-גם:

אסיף עליהון בישן מכתשי אשיצי בהון:

אספה עלימו רעות – אחבר רעה על רעה, לשון "ספו שנה על שנה"; "ספות הרנה"; "עולותיכם ספו על זבחיכם". דבר אחר: אספה – אכלה, כמו: "פן תספה". חצי אכלה פם – פל חצי אשלים בהם. וקללה זו, לפי הפרענות – לברכה היא: חצי פלים, והם אינם פלים.

מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושון
בהמת אשלה-בם עם-חמת זחלי עפר:
נפיחי כפון ואכילי עוף וכתישי רוחין בישיין ושון חית ברא אגרי
בהון עם חמת תגיניא דזחלין בעפרא:

מזי רעב – אונקלוס תרגם "נפיחי כפון", ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו של רבי משה הדרשן מטולושא שמעתי: שעירי רעב; אדם כחוש מגדל שער על בשרו. מזי לשון ארמי – שער, 'מזיא', 'דנהה מהפך במזיא'. ולחומי רשף – השדים גלחמו בהם, שנאמר: "ובגוי רשף יגביהו עוף", והם שדים. וקטב מרירי – וקרייתות שד ששמו מרירי. קטב – פרייתה, כמו: "אהי קטבך שאול". ושון בהמות – מעשה הנה, והיו הרחלים נושכין וממיתין. חמת זחלי עפר – ארס נחשים, המהלכים על גחונם על העפר כמים הזוחלים על הארץ. 'זחילה' – לשון מרוצת המים על העפר; וכן פל מרוצת דבר המשפשה על הארץ והולך.

מחוי תשפל-חרב ומחזרים אימה גם
בחור גם-בתולה יונק עם-איש שיבה:
מברא תתפיל חרבא ומתנניא חרבת מותא אף עולימיהון אף
עולימתהון ינקהון עם סביהון:

מחוי תשפל חרב – מחוי לעיר תשפלם חרב גיסות. ומחזרים אימה – כשבורת ונמלט מן החרב, חזרי לבו נקופים עליו מחמת אימה, והוא מת והולך בה. דבר אחר: ומחזרים אימה – בבית תהיה אימת דבר, כמה שנאמר: "כי עלה מנת בתלוננו"; וכן תרגם אונקלוס. דבר אחר: מחוי תשפל חרב – על מה שעשו בחוצות, שנאמר: "ומספר חוצות ירושלים שמתם מזבחות לבשת". ומחזרים אימה – על מה שעשו בחזרי חזרים, שנאמר: "אשר זקני בית ישראל עושים בחשף איש בחזרי משפיתו".

אמרתי אפאיהם אשבייתה מאנוש זכרם:
אמרתי אפאיהם – אמרתי בלבי: אפאה אותם. ויש לפרש אפאיהם – אשיתם פאה, להשליכם מעלי הקר. ודגמתו מצינו בעזרא: "ותמן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה", להפקר; וכן חברו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו: "יחול רוגזי עליהון". ולא יתכן, שאם פן – הנה ליה לכתב 'אפאיהם', אחת לשמוש ואחת ליסוד, כמו: "אאזרה"; "אאמצכם כמו פי"; "האל"ף התיכונה אינה ראוינה בו קלל. ואונקלוס תרגם אחר לשון הברייתא השנויה בספרי, החולקת תיבה זו לשלש תבות: 'אמרתי אף אי הם'; אמרתי באפי: אתנם פאלו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם: אנה הם?

לולי פעס אויב אגור פן-ינכרו צרימו פן
לאמרו ידנו רמה ולא יי פעל פליזאת:
אלו לא פון רוגזא דשנאה פניש דלמא יתרב בעיל דבבא
דלמא יימרון ידנא תקיפת לנא ולא מן קדם יי הות פל דא:

לולי פעס אויב אגור – אם לא שפעס אויב פנוס עליהם להשחיתם, ואם יוכל להם ונשחיתם – יתלה הגדלה בו ובאלוקיו ולא יתלה הגדלה בו. וזהו שנאמר: פן ינכרו צרימו, ונכרו הדבר לתלות גבורתו בנכרי, שאין הגדלה שלו; פן יאמרו ידנינו רמה וגומר. כי אותו גוי – אובד עצות המה ואין בהם תבונה; שאלו היו חכמים, ושפילו זאת, איכה ירדה וגומר.

פי-גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה:
ארי עם מאבדי עיצה אנון ולית בהון סוכלתנו:

חמישי

לו חכמו ישפילו זאת יבינו לאחרייתם:
אלו חכמו אסתפלו בדא סברו מא יהי בסופהון:

יבינו לאחרייתם – יתנו לב להתבונן לסוף פרענותם של ישראל.

איכה ירדה אהל אלה ושנים יניסו רבבה
אם-לא פייצורם מכרם ויי הסגירם:
איכדין ירדוף חד לאלפא ותרין יערקון לרבותא אלוקין
תקיפהון מסרנון ויי אשלימנון:

איכה ירדה אהל – ממנו, אלה מישראל. אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם – מכרם ומסרם בידינו, דליבר"ר בלע"ז.

פי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים:
ארי לא כתוקפנא תוקפהון ובעלי דבבנא הוו דיינינא:

פי לא כצורנו צורם – פל זה הנה להם לאויבים להבין, שהשם הסגירם, ולא להם ולא לוקיהם הנצחון, שחרי עד הנה לא יוכלו פלום אלוקיהם פנגד צורנו, כי לא פסלענו סלעם. פל צור שבמקרא – לשון סלע. ואיבינו פלילים – ועכשו אויבינו שופטים אותנו; הרי שצורנו מכרנו להם.

פי-מגפן סדם גפנם ומשדמת עמרה
ענבמו ענבי-רוש אשפלת מרת למו:
ארי כפורענות עמא דסדום פס פורענותהון ולקותהון פעם עמורה
מחתהון בישן פרישי חוין ותושלמת עובדיהון כמררותהון:

פי מגפן סדם גפנם – מסב למעלה: "אמרתי בלבי אפאיהם ואשביית זכרם", לפי שמעשיהם מעשה סדום ועמורה. שדמות – שדה תבואה, כמו: "ושדמות לא עשה אכל"; "בשדמות קדרון". ענבי רוש – עשב מר. אשפלות מרורות למו – משקה מר ראוי להם; לפי מעשיהם פרענותם. וכן תרגם אונקלוס: "ותושלמת עובדיהון כמררותהון".

חַמַּת תַּיִנָּגַם יִינָגַם וְרֹאשׁ פִּתְנִים אַכְזָר:

הָא כְּמַרְתַּ תַּיִנָּיָא כְּס פּוֹרְעָנוּתְהוֹן וְכַרִּישׁ פִּתְנֵי חוּיָן אַכְזָרְאִין:

חַמַּת תַּיִנָּגַם יִינָגַם – פְּתַרְגוּמוֹ, "הָא כְּמַרְתַּ תַּיִנָּיָא כְּס פּוֹרְעָנוּתְהוֹן", 'הִנֵּה כְּמַרְרוֹת נַחְשִׁים כּוֹס מִשְׁתָּה פְּרַעְנוֹתָם'. וְרֹאשׁ פִּתְנִים – כּוֹס, שְׁהוּא אַכְזָר לְנִשְׁוֹף: אוֹיֵב אַכְזָרִי יָבֵא וַיִּפְרַע מֵהֶם.

הֲלֹא־הוּא כְּמֹס עַמְדֵי חַתוּם בְּאוּצְרָתִי:

הֲלֹא כָל עוֹבְדֵיהוֹן גְּלוֹן קְדָמִי גְּנִיזִין לְיוֹם דִּינָא בְּאוּצְרֵי:

הֲלֹא הוּא כְּמֹס עַמְדֵי – פְּתַרְגוּמוֹ: כְּסוּבָרִים הֵם שְׁשִׁכְחָתִי מֵעֲשִׂיהֶם? כְּלָם גְּנוּזִים וְשְׁמוּרִים לְפָנַי. הֲלֹא הוּא – פְּרִי גַפְנָם וְתִבּוּאת שְׂדֵמוֹתָם – כְּמֹס עַמְדֵי.

לִי נֶקֶם וְשָׁלֹם לְעַת תְּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵילָם וְחַשׁ עֲתֵדַת לְמוֹ:

קְדָמִי פּוֹרְעָנוּתָא וְאַנָּא אֲשֵׁלִים לְעַדָן דִּיגְלוֹן מְאַרְעָהוֹן אָרִי קָרִיב יוֹם תְּבָרְהוֹן וּמִבַּע דְּעֵתִיד לְהוּן:

לִי נֶקֶם וְשָׁלֹם – עַמִּי נִכּוֹן וּמְזֻמָּן פְּרַעְנוֹת נֶקֶם, וְיִשְׁלַם לְהֶם כְּמַעֲשֵׂיהֶם; הַנֶּקֶם יִשְׁלַם לְהֶם גְּמוּלָם. וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים וְשָׁלֹם – שֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ 'וְשָׁלוֹם', וְהוּא מִגְּזֵרַת "וְהַדְּבָר אֵין בְּהֶם", כְּמוֹ 'וְהַדְּבָר'. וְאֵימְתִי אֲשֵׁלֶם לְהֶם? לְעַת תְּמוּט רַגְלָם, כְּשִׁתְּתֶם זְכוֹת אַבּוֹתָם שְׁהֶם סְמוּכִים עָלֶיהָ. כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם – כְּשִׁאֲרָצָה לְהִבְיֵא עָלֵיהֶם יוֹם אֵידָם, קָרוֹב וּמְזֻמָּן לְפָנַי לְהִבְיֵא עַל יְדֵי שְׁלוּחִים הַרְבֵּה. וְחַשׁ עֲתֵדוֹת לְמוֹ – וּמִהָר יָבֵאוּ הַעֲתִידוֹת לְהֶם. וְחַשׁ – כְּמוֹ "יְמַהָר וְחִישָׁה". עַד כַּאֲן הַעִיד עָלֵיהֶם מִשָּׁה דְּבָרִי תוֹכְחָה, לְהִיּוֹת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעַד: כְּשִׁתְּבוּא עָלֵיהֶם הַפְּרַעְנוֹת, יִדְעוּ שְׁאֵנִי הוֹדַעְתִּים מִרֹאשׁ. מִכַּאֲן וְאֵילָף הַעִיד עָלֵיהֶם דְּבָרִי תְּנַחֲמוּיָן שְׁיִבְאוּ עָלֵיהֶם כְּכֹלּוֹת הַפְּרַעְנוֹת, כְּכֹל אֲשֶׁר אָמַר לְמַעְלָה: "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ" וְגוֹמֵר "הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה" וְגוֹמֵר "וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוֹתֶךָ" וְגוֹמֵר.

כִּי־יִדְּוִין יִי עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאָה כִּי־אֲזַלְתָּ לָד וְאַפְסַ עַצוֹר וְעֲזוּב:

אָרִי יִדְּוִין יִי דִּינָא דְּעַמִּיהָ וּפּוֹרְעָנוֹת עַבְדֵיהָ צִדִּיקָיָא יִתְפָּרַע אָרִי גְּלִי קְדָמוּהֵי דְּבַעְדָן דְּתַמְקַף עָלֵיהוֹן מַחַת שְׁנָאָה יְהוֹן מְטוּלְטְלִין וְשִׁבְיָקִין:

כִּי יִדְּוִין ה' עַמּוֹ – כְּשִׁיִּשְׁפֹּט אוֹתָם בִּיסוּרִין הֲלָלוּ הָאֱמוּרָיִם עָלֵיהֶם; כְּמוֹ: "כִּי כֶם יִדְּוִין עַמִּים", וְיִסַּר עַמִּים. כִּי זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "דְּהָא" לְתַת טַעַם לְדְּבָרִים שֶׁל מַעְלָה, אֲלֵא לִשׁוֹן תַּחֲלַת דְּבוּר, כְּמוֹ: "כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ"; כְּשִׁיִּבְאוּ עָלֵיהֶם מִשְׁפָּטִים הֲלָלוּ, וְיִתְנַחֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל עֲבָדָיו לְשׁוּב וּלְרַחֵם עָלֵיהֶם. יִתְנַחֵם – לִשׁוֹן הַפָּה הַמְּחַשְׁבָּה, לְהִיטִיב אוֹ לְהַרְעוֹ. כִּי יִרְאָה כִּי אֲזַלְתָּ לָד – כְּשִׁיִּרְאָה כִּי יָד הָאוֹיֵב הוֹלֶכֶת וְחוֹזְקֶת מֵאֵד עָלֵיהֶם, וְאַפְסַ בְּהֶם עַצוֹר וְעֲזוּב. עַצוֹר – נוֹשָׁע עַל יְדֵי עוֹצָר וּמוֹשֵׁל שְׁיַעֲצֹר בְּהֶם; עֲזוּב – עַל יְדֵי עוֹזֵב. עוֹצָר הוּא הַמוֹשֵׁל, הָעוֹצָר בְּעַם שֶׁלֹּא יִלְכוּ מִפְּזָרִים בְּצִאתָם לְעֵבֶא עַל הָאוֹיֵב, בְּלַעַז מֵיִינוּטִינוּ" ד]. עַצוֹר – הוּא הַנוֹשָׁע בְּמַעֲצָר הַמוֹשֵׁל. עֲזוּב – מְחַזֵּק, כְּמוֹ: "וַיַּעֲזְבוּ יְרוּשָׁלַיִם עַד הַחֹמָה"; "אֵיךְ לֹא עֲזָבָה עִיר תְּהִלָּה"; אֵינְפוּרְצִי" ד].

וְאָמַר אֵי אֱלֹהִימּוֹ צוֹר תְּסִיוֹ בּוֹ:

וַיִּמַּר אֵן דְּחַלְתְּהוֹן תְּקִיפָא דְּהוּוֹ רְחִיצִין בֵּיהָ:

וְאָמַר – הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֵיהֶם, אֵי אֱלֹהִימּוֹ שְׁעַבְדוּ. צוֹר תְּסִיוֹ בּוֹ – הַסְּלַע שֶׁהָיוּ מְתַפְסִין בּוֹ מִפְּנֵי הַחֲמָה וְהַצְנָה, כְּלוּמַר, שֶׁהָיוּ בְּטוּחִין בּוֹ לְהִגֹּן עָלֵיהֶם מִן הַרְעָה.

אֲשֶׁר חֵלֶב זְבַחִימוֹ יֵאֲכָלוּ יִשְׁתּוּ יִין גְּסִיכָם יִקוּמוּ וַיַּעֲזָרְכֶם יְהִי עָלֵיכֶם סִתְרָה:

דְּתַרְב גְּכַסְתְּהוֹן הוּוֹ אֲכָלִין שְׁתַּן חֲמַר גְּסִפִּיהוֹן יִקוּמוּן כְּעַן וַיִּסְעֲדוּנְכוֹן יְהוֹן עָלֵיכוֹן לְמַגִּין:

אֲשֶׁר חֵלֶב זְבַחִימוֹ – הָיוּ אוֹתָן אֱלֹהוֹת אוֹכְלִים, שֶׁהָיוּ מְקַרִּיבִים לְפָנֵיהֶם, וְשׁוֹתִין יִין גְּסִיכָם. יְהִי עָלֵיכֶם סִתְרָה – אוֹתוֹ הַצוֹר יִהְיֶה לְכֶם מַחֲסֵה וּמִסְתוֹר.

רְאוּ | עֲתָה כִּי אָנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עַמְדֵי אָנִי אֲמִית וְאֲחִיָּה מְתַצְתִּי וְאָנִי אֲרָפָא וְאֵין מִדְּי מְצִיל:

חָזוּ כְּעַן דְּאַנָּא אֲנָא הוּא וְלִית אֱלֹהֵי בְּר מִנִּי אֲנָא מְמִית וּמְחִי מְחִינָא וְאָף מְסִינָא וְלִית מִן יְדֵי מְשִׁיזִיב:

רְאוּ עֲתָה – הִבִּינוּ מִן הַפְּרַעְנוֹת שֶׁהִבֵּאתִי עָלֵיכֶם וְאֵין לְכֶם מוֹשִׁיעַ, וּמִן הַתְּשׁוּעָה שְׁאוּשִׁיעֶכֶם וְאֵין מוֹחֵה בְּיָדֵי. אָנִי אָנִי הוּא – אָנִי לְהַשְׁפִּיל וְאָנִי לְהָרִים. וְאֵין אֱלֹהִים עַמְדֵי – עוֹמֵד כְּנֹגְדֵי לְמַחּוֹת. עַמְדֵי – דְּגַמְתִּי וְכְמוֹנִי. וְאֵין מִדְּי מְצִיל – הַפּוֹשְׁעִים בֵּי.

שִׁישִׁי

כִּי־אֲשָׂא אֶל־שָׁמַיִם יְדֵי וְאֲמַרְתִּי חֵי אֲנֹכִי לְעֵלָם:

אָרִי אַתְּקִינִית בְּשָׁמַיָא בֵּית שְׁכִינָתִי וְאֲמַרְתִּי קִיָּם אֲנָא לְעַלְמִין:

כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יְדֵי – כִּי בַחֲרוֹן אַפִּי אֲשָׂא יְדֵי אֶל עַצְמִי בְּשַׁבּוּעָה. וְאֲמַרְתִּי חֵי אֲנֹכִי – לִשׁוֹן שְׁבוּעָה הוּא: אָנִי נִשְׁבַּע, חֵי אֲנֹכִי.

אִם־שָׁנוּתִי בְּרַק חֲרָבִי וְתִאֲחַז בְּמִשְׁפָּט יְדֵי אֲשִׁיב נֶקֶם לְצָרִי וְלִמְשׁוֹנָי אֲשַׁלֵּם:

אִם עַל חַד תִּרְיִן כְּחִיזוּ בְּרַקָּא מִסּוּף שְׁמַיָּא וְעַד סוּף שְׁמַיָּא תַתְּגְלִי חֲרָבִי וְתַתְּמַקַּף בְּדִינָא יְדֵי אֲתִיב פּוֹרְעָנוּתָא לְשׁוֹנָי וּלְבַעֲלֵי דְּבָבֵי אֲשֵׁלִים:

אִם שָׁנוּתִי בְּרַק חֲרָבִי – אִם אֲשַׁנּוּן אֶת לְהַב חֲרָבִי לְמַעַן הִיּוֹת לֵה בְּרַק. וְתִאֲחַז בְּמִשְׁפָּט יְדֵי – לְהַנִּיחַ מִדַּת רַחֲמִים בְּאוֹיְבֵי שֶׁהָרַעוּ לְכֶם, אֲשֶׁר אָנִי קֹצֵפְתִי מֵעַט וְהִמָּה עֲזָרוּ לְרַעָה, וְתִאֲחַז יְדֵי אֶת מִדַּת הַמִּשְׁפָּט לְהַחְזִיק בֵּה לְנֶקֶם נֶקֶם. אֲשִׁיב נֶקֶם וְגוֹמֵר – לְמַדּוּ רְבוּתִינוּ בְּאַגְדָּה מִתּוֹךְ לִשׁוֹן הַמְּקַרָּא, שְׁאָמַר וְתִאֲחַז בְּמִשְׁפָּט יְדֵי: לֹא כְּמַדַּת בְּשָׁר וְדָם מִדַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִדַּת בְּשָׁר וְדָם, זוֹרֵק חַי וְאֵינוֹ יְכוּל לְהַשִּׁיבוּ;

והקדוש ברוך הוא זורק חציו – ויש בידו להשיבם, כאלו אוהזן בידו. שהרי ברק הוא חצו, שנאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי. והמשפט הזה – לשון פרענות הוא, בלעז יושיצי"א.

אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר מדם
תלל ושבלה מראש פרעות אויב:
ארוי גררי מדמא וחרבי תקטיל בעממיא מדם קטילין ושבן
לאעדאה כתרין מריש שגאה ובעיל דבבא:

אשכיר חצי מדם – האויב. וחרבי תאכל בשר – בשרם. מדם תלל ושבלה – זאת תהיה להם מעון דם תללי ישראל ושבלה ששבו מהם. מראש פרעות אויב – מפשע תחלת פרעות האויב; כי פשהקדוש ברוך הוא נפרע מן האמות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם, מראשית פרעה שפרצו בישראל.

הרגינו גוים עמו פי דם עבדיו יקום ונקם
ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו:
שבחו עממיא עמיה ארי פורענות עבדוהי צדיקיא יתפרע
ופורענותא יתיב לשנאוהי וכפר על ארעיה ועל עמיה:

הרגינו גוים עמו – לאותו הזמן לשבחו האמות את ישראל: ראו מה שבחתי של אמה זו, שדבקו בהקדוש ברוך הוא בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו! יודעים היו בטובו ובשבחו. כי דם עבדיו יקום – שפיכות דמיהם, כמשמעו. ונקם ישיב לצריו – על הגזל ועל החמס, כענין שנאמר: "מצרים לשממה תהיה נאדום למדבר שממה מחמס בני יהודה"; ואומר: "מחמס אחיה נעלב" וגומר. וכפר אדמתו עמו – ויפס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ששעשה להם האויב. וכפר – לשון רצוי ופיוס, כמו: "אכפרה פניו" – "אנחנייה לרוגזיה". וכפר אדמתו – ומה היא אדמתו? עמו; כשעמו מתנחמים – ארצו מתנחמת. וכן הוא אומר: "רצית ה' ארצה"; במה רצית ארצה? "שבתי שבית נעלב". בפנים אחרים – היא נדרשת בספרי, ונתלקו בה רבי יהודה ורבי נחמיה. רבי יהודה דורש פלה פגגד ישראל, ורבי נחמיה דורש את פלה פגגד האמות. רבי יהודה דורשה כלפי ישראל – אמרתי אפאיהם – כמו שפרשתי, עד "ולא ה' פעל כל זאת". כי גוי אבד עצות המה – אבדו תורת, שהיא להם עצה נכונה. ואין בהם תבונה – להתבונן, איכה ירדה אהד מן האמות אלף מהם, אם לא פי צורם מקרבם, כי לא כצורנו צורם; הפל כמו שפרשתי, עד תכליתו. רבי נחמיה דורשה כלפי האמות: כי גוי אבד עצות המה – כמו שפרשתי תחלה, עד "ואויבינו פלילים". כי מגפן סדם גפנם – של אמות. ומשדמת עמרה וגומר – ולא נשימו לבם לתלות הגדלה בי. ענבמו ענבי רוש – הוא שאמר: "לולי כעם אויב אגור" על ישראל, להרעילם ולהמרינם; לפיכך אשפלת מררת למו, להלעיט אותם על מה שעשו לבני חמת תנינים יינם – מוכן להשקותם על מה שעושוין להם. כמס עמדי – אותו הכוס, שנאמר: "כי כוס ביד ה'" וגומר. לעת תמוט רגלם – כענין שנאמר: "תרמסנה רגל". כי ידיו ה' עמו – בלשון זה משמש פי ידיו בלשון דהא, ואין ידיו לשון יסורין, אלא לשון 'פי ריב' את ריבם מיד עושקיהם, כי ראה פי אצלת יד וגומר. נאמר אי אלוקימו – והאויב יאמר: אי אלוקימו של ישראל? כמו שאמר טיטוס הרשע כשגדר את הפרכת, כענין שנאמר: "ותרא איבתי ותכסה בושה האומרה אלי אי ה' אלוקיך". ראו עתה פי אני וגומר – אז יגלה הקדוש ברוך הוא וישועתו, ויאמר: ראו עתה פי אני אני הוא, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. ואין מנדי מציל – שניצל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם. כי אשאל אל שמים ידי – כמו 'כי נשאתי': תמיד אני משרה שכינתי בשמים, כתרגומו. אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת עליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחסלש למטה. ידי – מקום שכינתי, כמו: "איש על ידו". והנה בנדי להפרע מהם, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם; והיכולת בנדי לפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר נדם שהוא הולך למות, ממחר נקמתו להפרע בחייו, כי שמא ימות הוא או אויבו, ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו; אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם, אפרע במוותם. אם שנותי ברק חרבי – הרבה אם יש שאינם תלויין; כשאשגו ברק חרבי ותאחז במשפט ידי, כמו שפרשתי למעלה.

שביעי פרשת הצווי על השירה

ויבא משה וינדבר את-פלדדברי השירה
הזאת באזני העם הוא והושע בן-נון:
ונאתא משה ומליל ית כל פתגמי תושבתתא הדא קדם עמא הוא
והושע בר נון:

הוא והושע בן נון – שבת של דיוזגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה. העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל: בחיי רבך לא היה לה להרים ראש. ולמה קוראהו פאן הושע? לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף על פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו.

ויכל משה לדבר את-פלדדבריה האלה
אל-כל-ישראל:
ושיצי משה למללא ית כל פתגמיא האלין עם כל ישראל:

ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל-הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצונם את-בניכם לשמר לעשות את-פלדדברי התורה הזאת:

שימו לבבכם – צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה; וכן הוא אומר: "בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמעו ושים לבך" וגומר. ודרי דברים קל וחמר: ומה תבנית הבית, שהוא נראה לעינים ונמצד בקנה, צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין; דברי

תורה, שהו כהררין תלויין בשערה, על אחת כמה וכמה.

פי לא־דבר רק הוא מכם פי־הוא חייכם
ובדבר הזה תאריכו ימים על־האדמה אשר
אתם עברים את־הירדן שמה לרשתה:
ארי לא פתגם ריקן הוא מנכון ארי הוא חייכון ובפתגמא הדין תירכון יומין על ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה:

פי לא דבר רק הוא מכם – לא לתנם אתם יגיעים בה, פי הרבה שוכר תלוי בה, פי הוא חייכם. דבר אחר: אין לה דבר ריקן בתורה שאם תדרשנו, שאין בו מתן שוכר. תדע לה, שכן אמרו חכמים: "ונאחות לוטן תמנע", "ותמנע היתה פילגשו" וגומר. לפי שאמרה: איני פדאי להיות לו אשה, הלואי ואהנה פילגשו; וכל כך למה? להודיע שבחו של אברהם, שהיו שלטונים ומלכים מתאווים לדבק בזרעו.

וידבר יי אל־משה בעצם היום הזה לאמר:
ומליל יי עם משה בכרן יומא הדין למימר:

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה – בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה. נאמר בנח: "בעצם היום הזה בא נח" וגומר, במראית אורו של יום; לפי שהיו בני דורו אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישים בו אין אנו מגיחין אותו לכנס בתבה; ולא עוד, אלא אנו נוטלין פשילין וקרדומות ומבקעין את התבה. אמר הקדוש ברוך הוא: הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו פת למחות, יבא וימחה. במצרים נאמר: "בעצם היום הזה הוציא ה'"; לפי שהיו מצריים אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישים בהם, אין אנו מגיחין אותם לצאת; ולא עוד, אלא אנו נוטלין סיפות וכלי זין והורגין בהם. אמר הקדוש ברוך הוא: הריני מוציאן בחצי היום, וכל מי שיש בו פת למחות, יבא וימחה. אף פאו, במיתתו של משה, נאמר: בעצם היום הזה; לפי שהיו ישראל אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישים בו, אין אנו מגיחין אותו; אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הכס, והוריד לנו את המן, והגיד לנו את השליו, והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את התורה, אין אנו מגיחין אותו! אמר הקדוש ברוך הוא: הריני מכניסו בחצי היום, וכוליה.

עלה אליהו העברים הזה הרגבו אשר
בארץ מואב אשר על־פני ירחו וראה את־
ארץ פנעו אשר אני נתן לבני ישראל לאחתה:
סק לטורא דעבראי הדין לטורא דנבו דבארעא דמואב דעל אפי יריחו וחזי ית ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל לאחסנא:

ומת בקר אשר אתה עלה שמה והאסף
אלי־עמיה באשר־מת אהרן אתיה בקר
ההר ויאסף אל־עמיו:
ומות בטורא דאת סליק לתמן ואתכניש לעמד כמא דמית אהרון אחוה בהור טורא ואתכניש לעמיה:

כאשר מת אהרון אחיה – באותה מיתה שראית ושמדת אותה. שהפשיט משה את אהרון בגד ראשון והלבישו לאלעזר, וכן שני, וכן שלישי, וראה בנו בכבודו. אמר לו משה: "אהרון אחי, עלה למטה!" ועלה; "פשו ידיך!" ופשו; "פשו רגליך!" ופשו; "עצם עיניך," ועצם; "קמץ פיך," וקמץ; והלך לו. אמר משה: אשרי מי שמת במיתה זו.

על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל
במי־מריבת קדש מדבר־צן על אשר לא־
קדשתם אותי בתוך בני ישראל:
על דשקרתון במימרי בגו בני ישראל במי מצות רקם מדברא דצין על דלא קדישתון יתי בגו בני ישראל:

על אשר מעלתם בי – גרמתם למעל בי. על אשר לא קדשתם אותי – גרמתם לי שלא אתקדש. אמרתי לכם: "ודברתם אל הסלע", והם הכוהו, והצרכו להכותו פעמים; ואלו דברו עמו ונתן מימיו בלא הפאה – הנה מתקדש שם שמכם, שהיו ישראל אומרים: ומה הסלע הזה שאינו לשוכר ולא לפרענות, אם זכה – אין לו מתן שוכר, ואם חטא – אינו לוקה, כך מקים מצות בוראו; אנו לא כל שכן.

פי מנגד תראה את־הארץ ושמה לא תבוא
אלי־הארץ אשר־אני נתן לבני ישראל:
ארי מקביל תחזי ית ארעא ולתמן לא תיעול לארעא דאנא יהיב לבני ישראל:

פי מנגד – מרחוק. תראה וגומר – פי אם לא תראנה עכשו, לא תראנה עוד בחייה. ושמה לא תבוא – פי ידעתי פי חביבה היא לה, על פן אני אומר לה: "עלה וראה".

[המשך נ"ך פרק י"ז:] ירושלם הפאים בשערים האלה: כה אמר יי־הזה השמרו ונהפשותיכם ואל־תשאו משא ביום השבת ונהבאתם בשערי ירושלם: ואל־תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל־מלאכה לא תעשו וקדשתם את־יום השבת כאשר צויתי את־אבותיכם: ואלא שמעו ולא הטו את־אזנם ויקשו את־עורפם לבלתי שומע שמוע ולבלתי קחת מוסר: ויהיה אם־שמעו תשמעון אלל נאם־יי־הזה לבלתי ו הביא משא בשערי העיר הזאת ביום השבת ולקדש את־יום השבת לבלתי עשות־בה כל־מלאכה: ובאו בשערי העיר הזאת מלכים ושוים ישבים עלי־כסא דוד רכבים ורכב ובסוסים המה ושויהם איש יהודה וישבי ירושלם וישבה העיר־הזאת לעולם: ובאו מערי־יהודה ומסביבות ירושלם ומארץ בנימן ומן־השפלה ומן־ההר ומן־הנגב מבאים עולה וזבח ומנחה ולבונה ומבאי תודה בית יי־הזה: ונאם־ללא תשמעו אלי לקדש את־יום השבת ולבלתי ו שאת משא ונא בשערי ירושלם ביום השבת והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם וכלא תכבה:

ד אִם-תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נְאֻם-יְהוָה אֲלֵי תָשׁוּב וְאִם-
תִּסְיֹר שְׁקוּצִיךָ מִפְּנֵי וְלֹא תִגּוֹד׃ וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי-יְהוָה
בְּאֵמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה וְהִתְבָּרַכְוּ בּוֹ גּוֹיִם וְבוֹ
יִתְהַלְלוּ׃ כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה לְאִישׁ יְהוּדָה
וְלִירוּשָׁלַם גִּירוּ לְכֶם גִּיר וְאֶל-תְּזַרְעוּ אֶל-קִצְיֹם׃
הִמְלֹו לִי-הִנֵּה וְהִסְרוּ עֲרֻלוֹת לְבַבְכֶם אִישׁ יְהוּדָה
וַיִּשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם פֶּן-תֵּצֵא כְּאֵשׁ חֲמָתִי וּבַעֲרָה וְאִין
מִכְּבֹה מִפְּנֵי רָע מֵעַלְלִיכֶם׃ הִקְיִדוּ בִיהוּדָה
וּבִירוּשָׁלַם הַשְּׁמִיעוּ וְאִמְרוּ וּתְקַעוּ תְקַעוּ שׁוֹפָר
בְּאַרְצָ קְרָאוּ מִלְאוּ וְאִמְרוּ הֶאֱסָפוּ וְנִבְוָאָה אֶל-עַרְי
הַמְבַצֵּר׃ שְׂאוּ-נֶס צִיּוֹנָה הַעֲיִזוּ אֶל-תַּעֲמִדוּ כִי רָעָה
אֲנֹכִי מִבִּיא מִצְפּוֹן וְשׁוֹבֵר גְּדוֹל׃ עֲלֶה אֲרִיָה מִסַּבְכוֹ
וּמִשְׁחִית גּוֹיִם נֶסֶע יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ לְשׁוּם אֲרָצוֹ לְשִׁמְהָ
עַרְיָה תִצְיִנָה מֵאִין יוֹשֵׁב׃ עַל-זֹאת חֲגְרוּ שִׁקִּים סַפְדוּ
וְהִילְלוּ כִי לֹא-שָׁב תְּרוֹן אֶף-יְהוָה מִמְּנוֹ׃ וְהִנֵּה
בַיּוֹם-הַהוּא נְאֻם-יְהוָה יִאֲבֹד לְבַ-הַמְּלֶךְ וְלִב הַשָּׂרִים
וְנִשְׁמָו הַפְּהָנִים וְהַנְּבִאִים יִתְמָהוּ׃ וְאִמְרָ אֲהֶה |
א-דְגִי יְהוָה אֲכֹן הַשָּׂא הַשָּׂאת לְעַם הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַם
לֹאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לְכֶם וְנִגְעָה חֶרֶב עַד-הַנֶּפֶשׁ׃ בְּעַת
הַהִיא יֹאמֹר לְעַם-הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַם רִוַח צַח שְׁפִים
בַּמְדָּבָר דָּרָךְ בַּת-עַמִּי לֹו לְזָרוֹת וְלֹו לְהִבְרָ׃ רִוַח
מִלֵּא מֵאֵלָה יָבוֹא לִי עֲתָה גַם-אֲנִי אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִים
אוֹתָם׃ הִנֵּה | פְּעֻנָּגִים יַעֲלֶה וְכִסּוּפָה מִרְכַּבוֹתָיו קָלוּ
מִנְשָׂרִים סוּסָיו אֹי לָנוּ כִי שִׁדְדָנוּ׃ כִּפְסִי מִרְעָה לְבַד
יְרוּשָׁלַם לְמַעַן תּוֹשַׁעִי עַד-מָתִי תִלְוִן בְּקִרְבִּי
מִחֻשְׁבוֹת אוֹגְדָ׃ כִּי קוֹל מִגִּיד מִדָּן וּמִשְׁמִיעַ אָוֶן
מִהָר אֶפְרַיִם׃ הַזְכִּירוּ לְגוֹיִם הַנֵּה הַשְּׁמִיעוּ עַל-
יְרוּשָׁלַם וְצָרִים בָּאִים מֵאַרְצָ הַמִּרְחַק וַיִּתְנוּ עַל-עַרְי
יְהוּדָה קוֹלָם׃ כִּשְׁמָרִי ש-דִּי הֵנוּ עֲלֵיָה מִסַּבִּיב כִּי-
אֲתִי מִרְתָּה נְאֻם-יְהוָה׃ דַּרְכָּךְ וּמֵעַלְלִיךָ עָשׂוּ אֵלָה
לְךָ זֹאת רַעַתְךָ כִּי מָר כִּי נָגַע עַד-לְבָבְךָ׃ מַעֲי |
מַעֲי | אַחוּלָה אַחִילָה קִירוֹת לְבִי הִמָּה-לִּי לְבִי לֹא
אַתְרַשׁ כִּי קוֹל שׁוֹפָר שְׁמַעֲתִי שְׁמַעֲתָ נִפְשֵׁי תְרוּעַת
מִלְחָמָה׃ שָׁבֵר עַל-שָׁבֵר נִקְרָא כִי שִׁדְדָה כָּל-הָאָרֶץ
פְּתָאם שִׁדְדוּ אֱהִלִי רָגַע יְרִיעֲתִי׃ עַד-מָתִי אֲרָאָה |
נֶס אֲשַׁמְעָה קוֹל שׁוֹפָר׃ כִּי | אֲנִיל עַמִּי אוֹתִי לֹא
יִדְעוּ בָנִים סִכְלִים הִמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הִמָּה חֲכָמִים
הִמָּה לְהִרְעֵ וּלְהִיטִיב לֹא יִדְעוּ׃ רָאִיתִי אֶת-הָאָרֶץ
וְהִנֵּה-תָהוּ וְבָהוּ וְאֶל-הַשְּׁמַיִם וְאִין אוֹרָם׃ רָאִיתִי
הַהָרִים וְהִנֵּה רַעֲשִׁים וְכָל-הַגְּבָעוֹת הַתְּקַלְקְלוּ׃
רָאִיתִי וְהִנֵּה אִין הָאֲדָם וְכָל-עוֹף הַשְּׁמַיִם נִדְדוּ׃

רָאִיתִי וְהִנֵּה הַכְּרָמִל הַמְדָּבָר וְכָל-עַרְיֹו נִתְצוּ מִפְּנֵי
יְהוָה מִפְּנֵי תְרוֹן אֶפְסוּ׃ כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה שְׁמַמָּה
תִּהְיֶה כָּל-הָאָרֶץ וְכֹלָה לֹא אַעֲשֶׂה׃ עַל-זֹאת תֵּאָבֵל
הָאָרֶץ וְקִדְרוּ הַשְּׁמַיִם מִמַּעַל עַל כִּי-דִבַּרְתִּי נִמְתִּי וְלֹא
נִחַמְתִּי וְלֹא-אָשׁוּב מִמְּנָה׃ מִקוֹל פָּרֶשׁ וְרִמָּה קִשְׁת
בְּרַחַת כָּל-הָעִיר בָּאוּ בְּעֵבִים וּבְכַפְסִים עָלוּ כָּל-הָעִיר
עֲזוּבָה וְאִין-יּוֹשֵׁב בָּהֶן אִישׁ׃ וְאֲתִי וְאֶת שְׂדוּד מִה-
תַּעֲשִׂי כִּי-תִלְבְּשִׁי שָׂנִי כִּי-תַעֲדִי עַד-יְזַהֵב כִּי-תִקְרָעִי
בַּפּוֹךְ עֵינֶיךָ לְשׁוֹא תִתְיַפִּי מֵאִסוּ-בָד עֲגָבִים נִפְשָׁךְ
יִבְקָשׁוּ׃ כִּי קוֹל כְּחוֹלָה שְׁמַעֲתִי צָרָה כְּמִבְּפִיָּה קוֹל
בַּת-צִיּוֹן תִּתְיַפֵּחַ תִּפְרָשׁ כַּפִּיָּה אוֹי-נָא לִי כִּי-עֵינֶיךָ
נִפְשִׁי לְהִרְגִים׃

ה שׁוֹטְטוּ בְּחוֹצוֹת יְרוּשָׁלַם וְרֹאוּ-נָא וּדְעוּ וּבְקָשׁוּ
בְּרַחֲבוֹתֶיהָ אִם-תִּמְצָאוּ אִישׁ אִם-יֵישׁ עֲשֶׂה מִשְׁפָּט
מִבְּקָשׁ אֲמוּנָה וְאֶסְלַח לָהּ׃ וְאִם חַי-יְהוָה יֹאמְרוּ לָכֵן
לְשִׁקָר יִשְׁבְּעוּ׃ גִּי-הִנֵּה עֵינֶיךָ תִלְוֹא לְאֲמוּנָה הַפִּיתָה
אֲתָם וְלֹא-תָלוּ פְלִיתָם מֵאֲנוּ קַחַת מוֹסֵר חֲזָקוּ פְּנִיָהם
מִסְּלַע מֵאֲנוּ לְשׁוּב׃ וְאֲנִי אֲמַרְתִּי אֶף-דָּלִים הֵם נוֹאֲלוּ
כִּי לֹא יִדְעוּ דָרָךְ יְהוָה מִשְׁפָּט א-לֵהִיָּהם׃ אֶלְכָה-לִּי
אֶל-הַגְּדָלִים וְאֲדַבְּרָה אוֹתָם כִּי הִמָּה יִדְעוּ דָרָךְ יְהוָה
מִשְׁפָּט א-לֵהִיָּהם אֶף הִמָּה יַחֲדוּ שָׁבְרוּ עַל גַּתְקוּ
מוֹסְרוֹת׃ וְעַל-כֵּן הִכָּם אֲרִיָה מִלְּעַר זָאֵב עַרְבוֹת
יִשְׁדָּדָם נִמְרָ שִׁקְדַל עַל-עַרְיָהם כָּל-הַיּוֹצֵא מִהֵנָּה יִטְרַף
כִּי רַבּוּ פְּשַׁעֵיהֶם עֲצָמוּ מִשְׁבוֹתֵיהֶם׃ אֲנִי לְזֹאת
אֶסְלַח אֶסְלַח-לְךָ בְּנִיךָ עֲזוּבוֹנִי וַיִּשְׁבְּעוּ בְּלֹא א-לֵהִים
וְאִשְׁבַּע אוֹתָם וַיִּנְאָפוּ וּבֵית זוֹנָה יִתְגוֹדְדוּ׃ סוּסִים
מִיַּזְנִים מִשְׁפִּים הָיוּ אִישׁ אֶל-אִשֶׁת רַעְהוּ יַצְהֵלוּ׃
הַעַל-אֵלָה לֹו-אֶפְקֹד נְאֻם-יְהוָה וְאִם בְּגוֹי אֲשֶׁר-
כָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נִפְשִׁי׃ עָלוּ בְּשִׁרוֹתֶיהָ וּשְׁחַתּוּ וְכֹלָה
אֶל-תַּעֲשׂוּ הַסִּירוּ נְטִישׁוֹתֶיהָ כִּי לֹו לִי-הִנֵּה הִמָּה׃
כִּי בְּגוֹד בְּגָדוֹ כִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה נְאֻם-
יְהוָה׃ כִּי-שׁוּ בִי-הִנֵּה וַיִּאמְרוּ לֹו-הוּא וְלֹו-תָבוֹא
עֲלֵינוּ רַעָה וְחֶרֶב וְרַעַב לֹו נִרְאָה׃ וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ
לְרוּחַ וְהַדְּבָר אִין בָּהֶם כֹּה יַעֲשֶׂה לָהֶם׃ לָכֵן כֹּה-אָמַר
יְהוָה א-לֵהִי צ-בָאוֹת יַעַן דַּבְּרָכֶם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה
הַנְּנִי נִתּוּ דְבָרִי בְּפִיךָ לְאֵשׁ וְהַעֵם הַזֶּה עֲצִים וְאֶכְלֶתָם׃
הַנְּנִי מִבִּיא עֲלֵיכֶם גּוֹי מִמִּרְחַק בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם-
יְהוָה גּוֹי | אֵיתָן הוּא גּוֹי מֵעוֹלָם הוּא גּוֹי לֹו-לֹו-תִדְעַ
לְשׁוֹן וְלֹו תִשְׁמַע מִה-יִדְבָּר׃ אֲשַׁפְּתוּ כְּקָבֵר פְּתוּחַ
פְּלֵם גְּבוּרִים׃ וְאֶכְלֵ קִצְיָרְךָ וְלִחְמָךָ יֹאכְלוּ בְּנֵיךָ

ובנותיה יאכל צאנה ובקרף יאכל גפנה ותאנתה
ירשש ערי מבצריה אשר אתה בטח בהנה בחרב:
וגם בימים הקמה נאם-י הנה לא-אעשה אתכם
פלה: והנה פי תאמרו תחת מה עשה י-הנה
א-להינו לנו את-פלא-אלה ואמרת אליהם פאשר
עזבתם אותי ותעבדו א-להי נכר בארצכם פן תעבדו
זרים בארץ לא לכם: הגידו זאת בבית יעקב
והשמיעוה ביהודה לאמר: שמעו-נא זאת עם סכל
ואין לב עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא
ישמעו: האותי לא-תיראו נאם-י הנה אם מפני לא
תחילו אשר-שמתי חול גבול לים תק-עולם ולא
יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא
יעברנהו: ולעם הזה היה לב סורר ומורה סרו
וילכו: ולוא-אמרו בלבכם גירא נא את-י-הנה
א-להינו הנתן גשם וירה יורה ומלקוש בעתו שבעת
חקות קציר ישמר-לנו: עונותיכם הטו-אלה
ותטאותיכם מנעו הטוב מכם: פיי-נמצאו בעמי
רשעים ישור פשף יקושים הציבו משחית אנשים
ילפדו: פכלוב מלא עוף פן בתיהם מלאים מרמה
על-פן גדלו ויעשירו: שמנו עשיתו גם עברו דברי-
רע דין לא-לנו דין יתום ויצליחו ומשפט אביונים
לא שפטו: העל-אלה לא-אפקד נאם-י הנה אם
בגוי אשר-פזה לא תתנקם נפשי: שמה ושערוה
נהיתה בארץ: הנבאים נבאו בשקר והכהנים ירדו
על-ידיהם ועמי אהבו כן ומה-תעשו לאחריה:

ו העזו ו בנימו מקרב ירושלם ובתקוע תקעו
שופר ועל-בית הפרם שאו משאת פי רעה נשקפה
מצפון ושבר גדול: הנהו והמענגה דמיתי בת-ציון:
אליה נבאו רעים ועדריהם תקעו עליה אהלים
סביב רעו איש את-ידו: קדשו עליה מלחמה קומו
ונעלה בצהרים אוי לנו פיי-פנה היום פי ינטו צללי-
ערב: קומו ונעלה בלילה ונשחיתה ארמנותיה: פי
כה אמר י-הנה צ-באות פרתו עצה ושפכו על-
ירושלם סללה היא העיר הפקד פלה עשק בקרבה:
פקקיר בור ביר מימיה פן הקרה רעתה חמס וישד
ישמע בה על-פני תמיד חלי ומכה: הנוסרי ירושלם
פון-תקע נפשי ממך פון-אשימך שממה ארץ לוא
נושבה: פה אמר י-הנה צ-באות עולל יעוללו כגפון
שארית ישראל השב ידך פבוצר על-סלסלות: על-
מי אדברה ואעידה וישמעו הנה ערלה אזנם ולא

יוכלו להקשיב הנה דברי-י הנה הנה להם לחרפה לא
תפצו-בו: ואת חמת י-הנה מלאתלי גלאיתי הכיל
שפך על-עולל בחוץ ועל סוד בחורים יחדו פיי-גם-
איש עם-אשה ילכדו זקן עם-מלא ימים: ונסבו
בתיהם לאחרים שדות ונשים יחדו פיי-אטה את-ידי
על-ישבי הארץ נאם-י הנה: פי מקטנם ועד-גדולם
פלו בוצע בצוע ומנביא ועד-פהן פלו עשה שקר:
וירפאו את-שבר עמלי על-נקלה לאמר
שלום ושלום ואין שלום: הבישו פי תועבה עשו
גם-בוש לא-יבושו גם-הכלים לא ידעו לכך יפלו
בנפלים בעת-פקדתיים יפשו אמר י-הנה: פה אמר
י-הנה עמדו על-דרכים וראו ושאלו | לנתבות עולם
אי-נה דרך הטוב ולכו-בה ומצאו מרגוע לנפשכם
ויאמרו לא גלד: ונהקמתי עליכם צפים הקשיבו
לקול שופר ויאמרו לא נקשיב: לכן שמעו הגוים
ודעי עדה את-אשר-בם: שמעי הארץ הנה אנכי
מביא רעה אל-העם הזה פרי מחשבותם פי על-
דברי לא הקשיבו ותורתי וימאסו-בה: לממה-זה לי
לבונה משבא תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק
עלותיכם לא לרצון ונבחיכם לא-ערכו לי: לכן פה
אמר י-הנה הנני נתן אל-העם הזה מכשלים וכשלו
כם אבות ובנים יחדו שכן ורעו יאבדו ואבדו: פה
אמר י-הנה הנה עם בא מארץ צפון וגוי גדול ישור
מירפתי-ארץ: קשת וכידון יחזיקו אכזרי הוא ולא
ירחמו קולם פנים יקמה ועל-סוסים ירכבו ערוף
פאיש למלחמה עליך בת-ציון: שמענו את-שמעו
רפו יגינו צרה החזקתנו חיל פיולדה: אל-תמצאו
תצאי השדה ובדרך אל-תלכו תלכי פי חרב לאלב
מגור מסביב: בת-עמי חגרי-שק והתפלשי באפר
אכל יחיד עשי לך מספד תמרורים פי פתאם נבא
השדד עלינו: בתון גתתיה בעמי מבצר ותלע
ובחנת את-דרכם: פלם סרי סוררים הלכי רכיל
נחשת וברזל פלם משחיתים הקמה: נחר מפח
מאשתם מאש תם עפרת לשוא צרף צרוף ורעים
לא נתקו: כסף נמאס קראו להם פיי-מאס י-הנה
בהם:

ז הדבר אשר הנה אל-ירמיהו מאת י-הנה לאמר:
עמד בשער בית י-הנה וקראת שם את-הדבר הזה
ואמרת שמעו דברי-י הנה פלי-יהודה הבאים
בשערים האלה להשתחות לי-הנה: פה אמר י-הנה

צ-באות א-להי ישראל היטיבו דרכיכם ומעלליכם
ואשכננה אתכם במקום הזה: אלהתבטחו לכם אל-
דברי השקר לאמר היכל י-הוה היכל י-הוה היכל
י-הוה המה: כי אם היטיב תיטיבו את דרכיכם
ואת מעלליכם אם עשו תעשו משפט בין איש ובין
רעהו: גר יתום ואלמנה לא תעשקו ודם נקי אל-
תשפכו במקום הזה ואחרי א-להים אחרים לא תלכו
לרע לכם: ושכנתי אתכם במקום הזה בארץ אשר
נתתי לאבותיכם למן-עולם ועד-עולם: הנה אתם
בטחים לכם על-דברי השקר לבלתי הושיל:
הגנב רצח ונאף והשבע לשקר וקטר לבעל והלך
אחרי א-להים אחרים אשר לא ידעתם: ובאתם
ועמדתם לפני בבית הזה אשר נקרא שמי עליו
ואמרתם נצלנו למען עשות את פל-התועבות
האלה: המערת פראים הלה הבית הזה אשר-
נקרא שמי עליו בעיניכם גם אנכי הנה ראיתי נאם-
י-הוה: כי לכו-נא אל-מקומי אשר בשילוי אשר
שפנתי שמי שם בראשונה וראו את אשר עשיתי
לו מפני רעת עמי ישראל: ועתה יען עשותכם את-
פל-המעשים האלה נאם-י-הוה ואדבר אליכם
השכם ודבר ולא שמעתם ונקרא אתכם ולא עניתם:
ועשיתי לבית א אשר נקרא שמי עליו אשר אתם
בטחים בו ולמקום אשר נתתי לכם ולאבותיכם
כאשר עשיתי לשלוי: והשלכתי אתכם מעל פני
כאשר השלכתי את-פל-אחיכם את פל-זרע אפרים:
ואתה אל-תתפלל בעד-העם הזה ואל-תשא
בעדם רגה ותפלה ואל-תפגעני כי-אינני שמע
אתך: האינך ראה מה המה עשים בערי יהודה
ובחצות ירושלים: הבנים מלקטים עצים והאבות
מבערים את-האש והנשים לשות בצק לעשות
פונים למלכת השמים והסד נסכים לא-להים אחרים
למען הכעסני: האתי הם מכעסים נאם-י-הוה
הלוא אתם למען בן-שם פניהם: לכן פה-אמר
א-דני י-הוה הנה אפי וחמתי גתת אל-המקום הזה
על-האדם ועל-הבהמה ועל-עץ השדה ועל-פרי
האדמה ובערה ולא תכבה: כה אמר י-הוה צ-באות
א-להי ישראל עלותיכם ספו על-זבחיכם ואכלו
בשר: כי לא-דברתי את-אבותיכם ולא צויתים
ביום הוציא הוציא אותם מארץ מצרים על-דברי
עולה וזבח: כי אם-את-הדבר הזה צויתי אותם
לאמר שמעו בקולי והייתי לכם לא-להים ואתם

תהיו-לי לעם והלכתם בכל-הדרך אשר אצוה אתכם
למען ייטב לכם: ולא שמעו ולא-הטו את-אזנם
וילכו במעצות בשררות לבם הרע ויהיו לאחור ולא
לפנים: למן-היום אשר יצאו אבותיכם מארץ
מצרים עד היום הזה ואשלח אליכם את-פל-עבדי
הנביאים יום השכם ושלח: ולוא שמעו אלי ולא
הטו את-אזנם ויקשו את-ערפם הרעו מאבותם:
ודברת אליהם את-פל-הדברים האלה ולא ישמעו
אליה וקראת אליהם ולא יענוכה: ואמרת אליהם
זה הגוי אשר לוא-שמעו בקול י-הוה א-להיו ולא
לקחו מוסר אבדה האמונה ונכרתה מפייהם: גזי
נזרך והשליכי ושאי על-שפים קינה פי מאס י-הוה
ויטש את-דור עברתו: כי-עשו בני-יהודה הרע
בעיני נאם-י-הוה שמו שקוציהם בבית אשר-
נקרא שמי עליו לטמאו: ובנו במות התפת אשר
בגיא בן-הנח לשרף את-בניהם ואת-בנותיהם באש
אשר לא צויתי ולא עלתה על-לפי: לכן הנה-ימים
באים נאם-י-הוה ולא יאמר עוד התפת וגיא בן-
הנח כי אם-גיא ההרגה וקברו בתפת מאין מקום:
והייתה גבלת העם הזה למאכל לעוף השמים
ולבהמת הארץ ואין מתריד: והשבתי מערי
יהודה ומחצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול
חתן וקול פלה פי לחרפה תהנה הארץ:

ח בעת ההיא נאם-י-הוה ויצאו יוציאו את-עצמות
מלכי-יהודה ואת-עצמות-שריו ואת-עצמות
הכהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות יושבי-
ירושלים מקבריהם: ושטחום לשמש ולירח ולכל
צבא השמים אשר אהבו ואשר עבדו ואשר הלכו
אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא
יאספו ולא יקברו לזמן על-פני האדמה יהיו:
ונבחר מות מחיים לכל השארית הנשארים מן-
המשפתה הרעה הזאת בכל-המקומות הנשארים
אשר הדחתים שם נאם י-הוה צ-באות: ואמרת
אליהם כה אמר י-הוה היפלו ולא יקומו אם-ישוב
ולא ישוב: מדוע שובבה העם הזה ירושלים משבה
נצחת החזיקו בתרמת מאנו לשוב: הקשבתי
ואשמע לוא-כן ידברו אין איש נחם על-רעתו
לאמר מה עשיתי פלה שב במרצותם במרוצתם
פסוס שוטף במלחמה: גם-חסידה בשמים ידעה
מועדיה ותר וסוס וסוס ועגור שמרו את-ענת באנה

ועמי לא ידעו את משפט י-הוה: איכה תאמרו חכמים אנתנו ותורת י-הוה אתנו אכן הנה לשקר עשה עט שקר ספרים: הבשו חכמים חתו וילכדו הנה בדברי-הוה מאסו וחקמת מה להם: לכן אתו את-נשיהם לאחרים שדותיהם ליורשים פי מקטן ועד-גדול פלה בצע מצע מגביא ועד-פלה עשה שקר: וירפו את-שבר בת-עמי על-נקלה לאמר שלום ושלום ואין שלום: הבשו פי תועבה עשו גם-בוש לא-יבשו והפלם לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת פקדתם יפשלו אמר י-הוה: אסף אסיפם נאם-י-הוה אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואתו להם יעברום: על-מה אנתנו ושבים האספו ונבוא אל-ערי המבצר ונדמה-שם פי י-הוה א-להינו הדמנו וישקנו מי-ראש פי חטאנו לי-הוה: קנה לשלום ואין טוב לעת מרפה והנה בעתה: מדן נשמע נותר סוסיו מקול מצהלות אביהו רעשה פלה-הארץ ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר ולשבי בה: פי הנני משלח בכם נחשים צפענים אשר אין-להם לחש ונשכו אתכם נאם-י-הוה: מבליגיתי עלי יגון עלי לבי דוי: הנה-קול שועת בת-עמי מארץ מרחקים הי-הוה אין בציון אם-מלכה אין בה מדוע הכעסוני בפסליהם בהבלי נכר: עבר קציר פלה קיץ ואנתנו לוא נושענו: על-שבר בת-עמי השברתי קדדתי שמה החזקתני: הצארי אין בגלעד אם-רפא אין שם פי מדוע לא עלתה ארכת בת-עמי: מי-יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת-עמי:

ט מי-יתנני במדבר מלון ארחים ואשזבה את-עמי ואלכה מאתם פי כלם מגנפים עצרת בגדים: ויזרכו את-לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ פי מרעה אל-רעה יצאו ואתי לא-ידעו נאם-י-הוה: איש מרעהו השמרו ועל-כל-אח אל-תבטחו פי כל-אח עקוב יעקב וכל-רע רכיל יהלף: ואיש ברעהו יתתלו ואמת לא ידברו למדו לשונם דברי שקר הענה גלואו: שבתה בתוך מרמה במרמה מאנו דעת-אותי נאם-י-הוה: לכן פה אמר י-הוה צ-באות הנני צורפם ובחנתים פי-איד אעשה מפני בת-עמי: תץ שוחט שחוט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את-רעהו ידבר ובקרבו ישם ארבו: העל-אלה לא-אפקד-בם נאם-י-הוה אם בגוי אשר-פזה לא תתנקם

נפשי: על-ההרים אשא בכי ונחי ועל-גאות מדבר קינה פי נצתו מבלי-איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד-בהמה נדדו הלכו: ונתתי את-ירושלם לגלים מעון תגים ואת-ערי יהודה אתו שממה מבלי יושב: מי-האיש החכם ויבן את-זאת ואשר דבר פי-י-הוה אליו ונגדה על-מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר: וינאמר י-הוה על-עזבם את-תורתי אשר נתתי לפניהם ולא-שמעו בקולי ולא-הלכו בה: ויילכו אחרי שררות לבם ואחרי הבעלים אשר למדום אבותם: לכן פה-אמר י-הוה צ-באות א-להי ישראל הנני מאכילם את-העם הזה לענה והשקיתים מי-ראש: והפצותים בגולים אשר לא ידעו המה ואבותם ושלחתי אחריהם את-החרב עד פלותי אותם: פה אמר י-הוה צ-באות התבוננו וקראו למקוננות ותבואינה ואל-החקמות שלחו ותבואנה: ותמהרנה ותשנה עלינו גהי ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלו-מים: פי קול נהי נשמע מציון איד שדדנו בשנו מאד פי עזבנו ארץ פי השליכו משפנותינו: פי-שמענה נשים דברי-הוה ותקח אזנכם דברי-פיו ולמדנה בגותיכם נהי ואשה רעותה קינה: פי-עלה מנת בחלונינו בא בארמנותינו להכרית עולל מחוץ בחורים מרחקות: דבר פה נאם-י-הוה ונפלה גבלת האדם פדמן על-פני השדה וכעמיר מאתרי הקצר ואין מאסף: פה אמר י-הוה אל-יתהלל חכם בחכמתו ואל-יתהלל הגבור בגבורתו אל-יתהלל עשיר בעשרו: פי אם-בזאת יתהלל המתהלל השכל ידע אותו פי אני י-הוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ פי-באלה חפצתי נאם-י-הוה: הנה ימים באים נאם-י-הוה ופקדתי על-כל-מול בערלה: על-מצרים ועל-יהודה ועל-אדום ועל-בני עמון ועל-מואב ועל-כל-קצוצי פאה הישבים במדבר פי כל-הגוים ערלים וכל-בית ישראל ערלי-לב:

י שמעו את-הדבר אשר דבר י-הוה עליכם בית ישראל: פה אמר י-הוה אל-דרך הגוים אל-תלמדו ומאתות השמים אל-תחתו פי-נתתו הגוים מהמה: פי-חקות העמים הבל הוא פי-עין מינער פרתו מעשה ידי-תרש במעצד: בכסף ובזהב ייפהו במסמרות ובמקבות יתקום ולוא יפיק: פתמר מקשה המה ולא ידברו נשוא נשוא פי לא יצעדו

אל-תיראו מהם כִּי-לֹא יָרְעוּ וְגַם-הֵיטִיב אִין אוֹתָם:
מֵאִין כְּמוֹד יְ-הוָה גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שְׁמִי בַגְּבוּרָה:
יְמִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּדֶד הַגּוֹלִים כִּי לֹד יֵאָתֶה כִּי בְכַל-חַכְמֵי
הַגּוֹיִם וּבְכַל-מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹד: וּבְאֶחָת יִבְעֲרוּ
וַיִּכְסְלוּ מוֹסֵר הַבָּלִים עֵץ הוּא: כִּסֶּף מְרַקֵּעַ מִתְרַשֵּׁישׁ
יּוֹבָא וְזָהָב מֵאוּפֹז מַעֲשֶׂה חֲרָשׁ וַיְגִי צוֹרֶף תְּכֵלֶת
וְאַרְגָּמָן לְבוּשֶׁם מַעֲשֶׂה חַכְמִים כָּלָם: וַי-הוֹה
אֶ-לֵהִים אֲמַת הוּא-אֶ-לֵהִים חַיִּים וּמִלֶּדֶד עוֹלָם מִקְצָפוֹ
תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא-יִכְלוּ גוֹיִם וְעַמּוֹ: כִּדְגָה תֵאמְרוּן
לְהוֹם אֶ-לֵהִיא דִי-שְׁמִיָּא וְאַרְקָא לֹא עֲבָדוּ יֵאבְדוּ
מֵאַרְעָא וּמִן-תַּחֲוֹת שְׁמִיָּא אֱלֹהִים: עֲשֶׂה אֶרֶץ בְּכַחוֹ
מִכִּין תַּבַּל בְּחַכְמָתוֹ וּבַתְבוּנָתוֹ נִטָּה שְׁמַיִם: לְקוֹל
תַּחֲוֹת הַמּוֹן מִיָּם בְּשְׁמַיִם וַיַּעֲלֶה גְשָׁמִים מִקְצֵה אֶרֶץ
הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמַטֵּר עֲשֶׂה וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאַצְרֵתָיו:
וַנִּבְעַר פְּלִיאָדָם מִדַּעַת הַבַּיִשׁ פְּלִיאָצוֹרֶף מִפְּסָל כִּי
שָׁקַר גִּסְכּוֹ וְלֹא-רוּחַ בָּם: תְּהַבֵּל הַמָּה מַעֲשֶׂה תַעֲתָעִים
בַּעַת פְּקֻדָתָם יֵאבְדוּ: לֹא-כֹאֲלָה תִלְקַ וַיַּעֲקֹב כִּי-יּוֹצֵר
הַפֶּלֶא הוּא וְיִשְׂרָאֵל שִׁבְט נַחֲלָתוֹ יְ-הוָה צְ-בָאוֹת שְׁמוֹ:
אֲסַפִּי מֵאֶרֶץ כְּנַעַן יִשְׁבַת בְּמִצְרָיִם: כִּי-כֹה
אָמַר יְ-הוָה הַגְּנִי קוֹלְעֵ אֶת-יּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בַּפֶּעַם
הַזֹּאת וְהַצֵּרְתִּי לָהֶם לְמַעַן יִמְצְאוּ: אֲוִי לִי עַל-שִׁבְרֵי
נַחֲלָה מִפְּתֵי וְאֲנִי אֲמַרְתִּי אֲדָה חֲלִי וְאֶשְׁאֲנֹ: אֶהְלִי
שִׁדְד וְכַל-מִיתְרֵי נִתְקוּ בְּגִי יִצְאֲנִי וְאִינָם אִין-נִטָּה
עוֹד אֶהְלִי וּמִקִּים יִרְיעוּתִי: כִּי נִבְעֲרוּ הָרָעִים וְאֶת-
יְ-הוָה לֹא דָרְשׁוּ עַל-כֵּן לֹא הִשְׁפִּילוּ וְכַל-מְרַעֲיָתָם
נִפְוָצָה: קוֹל שְׁמוֹעָה הִנֵּה בָאָה וְרַעַשׂ גָּדוֹל מֵאֶרֶץ
צָפוֹן לְשׁוֹם אֶת-עַרְיֵי יְהוּדָה שְׁמָמָה מֵעוֹן תַּגִּים:
וַיַּדְעַתִּי יְ-הוָה כִּי לֹא לְאָדָם דַּרְכּוֹ לֹא-לְאִישׁ הַלֶּדֶד
וְהַכִּין אֶת-צַעְדּוֹ: כִּי-סִרְנִי יְ-הוָה אֲדָה-בְּמִשְׁפַּט אֶל-
בְּאַפִּי פִן-תִּמְעַטְנִי: שְׁפָף חַמְתָּךְ עַל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
לֹא-יִדְעוּךָ וְעַל מִשְׁפַּחֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ כִי-
אָכְלוּ אֶת-יַעֲקֹב וְאָכְלָהוּ וַיִּכְלָהוּ וְאֶת-נֹהוּ הַשְּׁמוֹ:

יֵאָדְבֵר אֲשֶׁר הִנֵּה אֶל-יִרְמְלָהוּ מֵאֵת יְ-הוָה לֵאמֹר:
שְׁמָעוּ אֶת-דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְדַבְּרֶתֶם אֶל-אִישׁ
יְהוּדָה וְעַל-יִשְׁבֵּי יְרוּשָׁלַם: וְאִמַּרְתֶּם אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר
יְ-הוָה אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע
אֶת-דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת: אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם
בְּיוֹם הוֹצִיאִי-אוֹתָם מֵאֶרֶץ-מִצְרַיִם מִכּוֹר הַבְּרָזֵל
לֵאמֹר שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּכֹל אֲשֶׁר-אֲצַוֶּה
אֶתְכֶם וְהִיִּיתֶם לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לְכֶם לֹא-לֵהִים:

לְמַעַן הִקִּים אֶת-הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתִּי
לְאֲבוֹתֵיכֶם לְתַת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ כִּיֹּם הַזֶּה
וְאָעַן וְאִמַּר אָמֵן וְיְ-הוָה: וַיֵּאמֶר יְ-הוָה אֲלֵי קָרָא
אֶת-פְּלִי-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּעַרְיֵי יְהוּדָה וּבַחֲצוֹת
יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר שְׁמָעוּ אֶת-דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת
וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם: כִּי הָעֵד הַעֲדֵתִי בְּאֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם
הַעֲלוֹתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעַד-הַיּוֹם הַזֶּה הִשְׁפַּם
וְהָעֵד לֵאמֹר שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי: וְלֹא שְׁמָעוּ וְלֹא-הִטּוּ
אֶת-אָזְנוֹם וַיִּלְכוּ אִישׁ בְּשִׁרְיוֹת לִבָּם הֲרַע וְאִבִּיא
עֲלֵיהֶם אֶת-פְּלִי-דְבָרֵי הַבְּרִית-הַזֹּאת אֲשֶׁר-צִוִּיתִי
לַעֲשׂוֹת וְלֹא עָשׂוּ: וַיֵּאמֶר יְ-הוָה אֲלֵי גְמִצְאֵי-קִשְׁר
בְּאִישׁ יְהוּדָה וּבִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם: שָׁבוּ עַל-עוֹנֹת
אֲבוֹתָם הַרְאֵשׁוּנִים אֲשֶׁר מָאֵנוּ לְשִׁמוֹעַ אֶת-דְּבָרֵי
וְהָמָה הִלְכוּ אַחֲרַי אֶ-לֵהִים אַחֲרֵים לְעַבְדָּם הִפְרוּ
בֵּית-יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת-
אֲבוֹתָם: לָכֵן כֹּה אָמַר יְ-הוָה הַגְּנִי מִבִּיא אֲלֵיהֶם רָעָה
אֲשֶׁר לֹא-יּוֹכְלוּ לְצַאֵת מִמֶּנָּה וְנִצְקוּ אֲלֵי וְלֹא אֲשַׁמַּע
אֲלֵיהֶם: וְהִלְכוּ עַרְיֵי יְהוּדָה וְיִשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְנִצְקוּ
אֶל-הָאֶ-לֵהִים אֲשֶׁר הֵם מִקְטָרִים לָהֶם וְהוֹשַׁע לֹא-
יּוֹשִׁיעוּ לָהֶם בַּעַת רַעְתָּם: כִּי מִסְפָּר עָרִיד הֵנוּ
אֶ-לֵהִיָּהּ יְהוּדָה וּמִסְפָּר חֲצוֹת יְרוּשָׁלַם שְׁמָתָם
מִזְבַּחֹת לְבִשְׁתׁ מִזְבַּחֹת לְקַטֵּר לַבַּעַל: וְאִתָּה אֶל-
תַּתְּפַלֵּל בְּעַד-הַעָם הַזֶּה וְאֶל-תִּשָּׂא בְעַדָם רַגְוָה וְתַפְלֶה
כִּי אִינֶנִּי שְׁמָעַ בַּעַת קְרָאָם אֲלֵי בְעַד רַעְתָּם: כִּי-מָה
לִידִידֵי בְּבִיתִי עֲשׂוֹתָהּ הַמְזַמְּתָהּ הַרְבִּיִם וּבִשְׁרֵי-קֻדְשׁ
יַעֲבְרוּ מֵעֲלֵידָ כִּי רַעְתְּכִי אֲזוּ תַעֲלִזִי: לִיָּת רַעְוֹן יָפָה
פְּרִי-תֵאֵר קָרָא יְ-הוָה שְׁמָךְ לְקוֹל וְהַמוֹלָה גְדֻלָּה
הַצִּית אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְרַעוּ דְלִיּוּתָיו: וַי-הוֹה צְ-בָאוֹת
הַנוֹטָע אוֹתָךְ דָּבָר עֲלֵידָ רַעָה בְּגִלֵּל רַעַת בֵּית-יִשְׂרָאֵל
וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לָהֶם לְהַכְעִסְנִי לְקַטֵּר לַבַּעַל:
וַי-הוֹה הוֹדִיעַנִי וְאִדְעָה אֲזוּ הִרְאִיתִנִּי מַעֲלִיָּהֶם:
וְאֲנִי כִכְבֵּשׁ אֶלּוֹף יוֹבֵל לְטָבוֹחַ וְלֹא-יִדְעַתִּי כִי-עָלִי ו
חֲשָׁבוּ מִחֲשָׁבוֹת נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ וּנְכַרְתָּנוּ מֵאֶרֶץ
חַיִּים וְשְׁמוֹ לֹא-יִזְכָּר עוֹד: וַי-הוֹה צְ-בָאוֹת שְׁפַט
צֶדֶק בַּחַן פְּלִיּוֹת וְלֵב אֲרָאָה נִקְמַתָךְ מֵהֶם כִּי אֲלֵידָ
גְּלִיתִי אֶת-רִיבִי: לָכֵן כֹּה-אָמַר יְ-הוָה עַל-אֲנָשֵׁי
עֲנָתוֹת הַמִּבְקָשִׁים אֶת-נַפְשָׁךְ לֵאמֹר לֹא תִנְבֵּא בְשֵׁם
יְ-הוָה וְלֹא תִמּוֹת בְּנִדְוֹ: לָכֵן כֹּה אָמַר יְ-הוָה
צְ-בָאוֹת הַגְּנִי פְקֻד עֲלֵיהֶם הַבַּחֲוֹרִים יָמָתוּ בְחֶרֶב
בְּנִיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם יָמָתוּ בְרַעֲב: וּשְׁאֲרִית לֹא תִהְיֶה
לָהֶם כִּי-אִבִּיא רַעָה אֶל-אֲנָשֵׁי עֲנָתוֹת שְׁנַת פְּקֻדָתָם:

יב צדיק אתה י-הוה כי אריב אליך אך משפטים
אדבר אתך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל-בגדי
בגד: גטעתם גם-ש'שו ילכו גם-עשו פרי קרוב
אתה בפייהם ורחוק מפליותיהם: ואתה י-הוה
ידעתי תראני ובחנת לבי אתך התקם כצאן לטבתה
והקדשם ליום הרגה: עד-מתי תאכל הארץ ועשב
כל-השדה ייבש מרעת ישבי-כה ספתה בהמות
ועוף כי אמרו לא יראה את-אחרינו: כי את-
רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את-הסוסים
ובארץ שלום אתה בוטח ואיך תעשה בגאון הירדן:
כי גם-אחריך ובית-אביך גם-המה בגדו בך גם-המה
קראו אתריך מלא אל-תאמן בם פי-ידברו אליך
טובות: עזבתי את-ביתי נטשתי את-נחלתי נתתי
את-ידדות נפשי בכף איביה: היתה-לי נחלתי
כאריה ביער נתנה עלי בקולה על-כן שנאתיה:
העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב עליה לכו אספו
כל-חית השדה התיו לאכלה: רעים רבים שחתו
כרמי בססו את-חלקתי נתנו את-חלקת חמדתי
למדבר שממה: שמה לשממה אכלה עלי שממה
נשמה כל-הארץ פי אין איש שם על-לב: על-כל-
שפים במדבר באו שדדים פי חרב לי-הנה אכלה
מקצה-ארץ ועד-קצה הארץ אין שלום לכל-בשר:
זרעו חטים וקצים קצרו נחלו לא יועלו ובשו
מתבואתיכם מתרון אף-י-הוה: כה אומר י-הוה
על-כל-שכני הרעים הנגעים בנחלה אשר-הנחלתי
את-עמי את-ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת-
בית יהודה אתוש מתוכם: ויהיה אחרי נתשי אותם
אשוב ורחמתיים והשבתיים איש לנחלתו ואיש
לארצו: ויהיה אם-למד ילמדו את-דרךי עמי
להשבע בשמי חיי-הוה כאשר למדו את-עמי
להשבע בבעל ונבנו בתוך עמי: ואם לא ישמעו
ונתשתי את-הגוי ההוא נתוש ואבד נאם-י-הוה:

יג כה-אמר י-הוה אלי הלוך וקנית לך אזור פשתים
ושמתו על-מתגיו ובמים לא תבאהו: ואקנה את-
האזור כדבר י-הוה ואשם על-מתגי: ויהי דבר-
י-הוה אלי שנית לאמר: קח את-האזור אשר קנית
אשר על-מתגיו וקום לך פרטה וטמנהו שם בנקיק
הסלע: ואלך וטמנהו בפרת כאשר צנה י-הוה
אותי: ויהי מקץ ימים רבים ויאמר י-הוה אלי קום
לך פרטה וקח משם את-האזור אשר צויתיה לטמנו-

שם: ואלך פרטה ואתפר ואקח את-האזור מן-
המקום אשר-טמנתיו שמה והנה נשחת האזור לא
יצלח לכל: ויהי דבר-י-הוה אלי לאמר: כה אמר
י-הוה ככה אשחית את-גאון יהודה ואת-גאון
ירושלם הרב: העם הזה הרע המאנים | לשמוע
את-דברי ההלכים בשררות לבם וילכו אחרי
א-להים אחרים לעבדם ולהשתחנות להם ויהי פאזור
הזה אשר לא-יצלח לכל: כי כאשר ידבק האזור
אל-מתגי-איש כן הדבקתי אלי את-כל-בית ישראל
ואת-כל-בית יהודה נאם-י-הוה להיות לי לעם
ולשם ולתהלה ולתפארת ולא שמעו: ואמרתי
אליהם את-הדבר הזה כה-אמר י-הוה א-להי
ישראל כל-גבל ימלא גיו ואמרו אליך הודע לא נדע
פי כל-גבל ימלא גיו: ואמרתי אליהם כה-אמר
י-הוה הנני ממלא את-כל-ישובי הארץ הזאת ואת-
המלכים הישבים לדוד על-כסאו ואת-הפנהגים ואת-
הנבאים ואת כל-ישובי ירושלם שפרון: ונפצתיים
איש אל-אחיו והאבות והבנים יחדו נאם-י-הוה לא-
אחמול ולא-אתוס ולא ארחם מהשחיתם: שמעו
והאזינו אל-תגבהו פי י-הוה דבר: תנו לי-הנה
א-להיכם פבול בטרם יחשוך ובטרם יתנגפו רגליכם
על-הרי גשף וקויתם לאור ושמה לצלמות ישית
ושית לערפל: ואם לא תשמעוה במסתרם תבכה-
נפשי מפני גנה ודמע תדמע ותרד עיני דמעה פי
נשבה עדר י-הוה: אמר למלך ולגבירה השפילו
שבו פי רד מראשותיכם עטרת תפארתכם: ערי
הגב סגרו ואין פתח הגלת יהודה פלה הגלת
שלומים: שאי שאו עיניכם וראי וראו הבאים
מצפון איה העדר נתון-לך צאן תפארתך: כמה-
תאמר פי-יפקד עליך ואת למדת אתם עליך אלפים
לראש הלוא חבלים יאחזוך כמו אשת לדה: וכי
תאמר בלבבך מדוע קראני אלה ברב עונך נגלו
שולך נחמסו עקביך: הנהפך פושל עורו ונמר
חבררתיו גם-אתם תוכלו להיטיב למדי הרע:
ונאפיצם פקש-עובר לרוח מדבר: כה גורלך מנת-
מדוך מאתי נאם-י-הוה אשר שכחת אותי ותבטחי
בשקר: ונאם-אני חשפתי שולך על-פניך ונראה
קלונך: ונאפוך ומצקהלותך זמת זנותך על-גבעות
בשדה ראיתי שקוצך אוי לך ירושלם לא תטהרי
אתרי מתי עד:

יד אשר הנה דבר-י-הנה אל-ירמלהו על-דברי
הבצרות: אבלה יהודה ושעריה אמללו קדרו לארץ
וצותת ירושלם עלתה: ואדריהם שלחו צעוריהם
צעיריהם למים באו על-גבים לא-מצאו מים שבו
כליהם ריקם בשו והכלמו וחפו ראשם: בעבור
האדמה תתה פי לא-הנה גשם בארץ בשו אפרים
חפו ראשם: פי גם-אללת בשדה ילדה ועזוב פי לא-
הנה דשא: ופראים עמדו על-שפלים שאפו רוח
פתנים פלו עיניהם פי-אין עשב: אם-עונינו ענו בנו
י-הנה עשה למען שמה פי-רבו משובתינו לה
חטאנו: מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה
פגר בארץ וכארס גטה ללון: למה תהיה פאיש
גדהם כגבור לא-יוכל להושיע ואתה בקרבנו י-הנה
ושמה עלינו נקרא אל-תנחנו: פה-אמר י-הנה לעם
הזה פו אהבו לנוע רגליהם לא חשכו וי-הנה לא
רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם: ויאמר י-הנה
אלי אל-תתפלל בעד-העם הנה לטובה: פי יצמו
אינני שמע אל-רנתם וכי יעלו עלה ומנחה אינני
רצם פי בתרב וברעב ובדבר אנכי מכלה אותם:
ויאמר אהה | א-דני י-הנה הנה הנבאים אמרים להם
לא-תראו חרב ורעב לא-יהנה לכם פי-שלום אמת
אתו לכם במקום הנה: ויאמר י-הנה אלי שקר
הנבאים נבאים בשמי לא שלחתים ולא צויתים ולא
דברתי אליהם חזון שקר וקסם ואלול ואליל
ותרמות ותרמית לכם המה מתנבאים לכם: לכן
פה-אמר י-הנה על-הנבאים הנבאים בשמי ואני
לא-שלחתים והמה אמרים חרב ורעב לא יהנה
בארץ הזאת בתרב וברעב יתמו הנבאים ההמה:
והעם אשר-המה נבאים להם יהיו משלכים בחצות
ירושלם מפני | הרעב והחרב ואין מקבר להמה
המה נשיתם ובניהם ובנתיהם ושפכתי עליהם את-
רעתם: ואמרת אליהם את-הדבר הנה תרדנה עיני
דמעה לילה ויומם ואל-תדמינה פי שבר גדול
נשברה בתולת בת-עמי מפה נתלה מאד: אם-
יצאתי השדה והנה חללי-חרב ואם באתי העיר
והנה תחלואי רעב פי-גם-נביא גם-פקח סתרו אל-
ארץ ולא ידעו: המאס מאסת את-יהודה אם-בציון
געלה נפשך מדוע הפיתנו ואין לנו מרפא מנה
לשלום ואין טוב ולעת מרפא והנה בעתה: ידענו
י-הנה רשענו עון אבותינו פי חטאנו לה: אל-תנאץ
למען שמה אל-תנבל פסא כבודך זכר אל-תפר

בריתך אתנו: הליש בהבלי הגוים מגשמים ואם-
השמים יתנו רבבים הלא אתה-הוא י-הנה א-להינו
ונקוה-לך פי-אתה עשית את-פל-אלה:

טו ויאמר י-הנה אלי אם-יעמד משה ושמואל לפני
אין נפשי אל-העם הנה שלח מעל-פני ויצאו: והנה
פי-יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם פה-אמר
י-הנה אשר למנות למות ואשר לחרב לחרב ואשר
לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי: ופקדתי עליהם
ארבע משפחות נאם-י-הנה את-החרב להרג ואת-
הפלבים לסחב ואת-עוף השמים ואת-בהמת הארץ
לאכל ולהשחית: ונתתים לזועה לזועה לכל
ממלכות הארץ בגלל מנשה בן-יחזקיהו מלך יהודה
על אשר-עשה בירושלם: פי מי-יחמל עליך
ירושלם ומי יגוד לך ומי יסור לשאל לשלם לך: את
נטשת אתי נאם-י-הנה אחר תלכי ואט את-ידי
עליך ואשחיתך גלאתי הנחם: ואזרם במזרה
בשערי הארץ שפלתי אבדתי את-עמי מדרכיהם
לוא-שבו: עצמו-לי אלמנותו מחול נמים הבאתי
להם על-אם בחור שדד בצהרם הפלתי עליה פתאם
עיר ובהלות: אמללה ילדת השבעה נפקה נפשה
באה בא שמשעה בעד יומם בושעה וחפרה ושאריתם
לחרב אתו לפני איביהם נאם-י-הנה: אוי-לי אמי
פי ילדתני איש ריב ואיש מדון לכל-הארץ לא-
נשיתי ולא-נשו-בי פלה מקללוני: אמר י-הנה אם-
לא שרותך שריתיה לטוב אם-לוא | הפגעתני בך
בעת רעה ובעת צרה את-האיב: הירע ברזל ברזל
מצפון ונתשת: חילך ואוצרותיך לבז אתו לא
במחיר ובכל-חטאותיך ובכל-גבוליה: והעברתי
את-איביך בארץ לא ידעת פי-אש קדחה באפי
עליכם תוקד: אתה ידעת י-הנה זכרני ופקדני
והנקם לי מרדפי אל-לארץ אפך תקחני דע שאתי
עליך חרפה: נמצאו דבריה ואכלם ויהי דברך
דברך לי לששון ולשמחת לבבי פי-נקרא שמה עלי
י-הנה א-לתי צ-באות: לא-ישבתי בסוד-משחקים
ואעלו מפני ידך ביד ישובתי פי-נעם מלאתני: למה
הנה כאבלי נצח ומפתי אנושה מאנה הרפא היו תהנה
לי פמו אכזב מים לא נאמנו: לכן פה-אמר י-הנה
אם-תשוב ואשיבה לפני תעמד ואם-תוציא יקר
מזולל פפי תהנה ישבו המה אליך ואתה לא-תשוב
אליהם: ונתתיה לעם הנה לחומת גחשת בצורה

וּנְלַחֲמוּ אֵלַיָּה וְלֹא-יִוְכְלוּ לָךְ כִּי-אֲתָךְ אָנֹכִי לְהוֹשִׁיעַךָ
וְלְהַצִּילְךָ נְאֻם-יְיָ-הוָה: **»**וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים וּפְדַתִּיךָ
מִבַּר עֲרָצִים:

טז וַיְהִי דְבַר-יְיָ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: **»**לֹא-תִקַּח לְךָ אִשָּׁה
וְלֹא-יִהְיֶה לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה: **»**כִּי-כֹה אָמַר
יְיָ-הוָה עַל-הַבָּנִים וְעַל-הַבָּנוֹת הַיְלֻדָּים בַּמָּקוֹם הַזֶּה
וְעַל-אֲמֹתֵם הַיְלֻדוֹת אוֹתָם וְעַל-אֲבוֹתָם הַמּוֹלְדִים
אוֹתָם בְּאֶרֶץ הַזֹּאת: **»**מִמּוֹתַי תִּחְלָאִים יָמָתוּ לֹא יִסְפְּדוּ
וְלֹא יִקָּבְרוּ לְדָמָן עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבַחֲרָב וּבְרָעַב
יָכְלוּ וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמֵאֵל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת
הָאָרֶץ: **»**כִּי-כֹה אָמַר יְיָ-הוָה אֱלֹהֵי-תְבוּאָה בַּיַּת מְרוֹזַח
וְאֶל-תִּלְךָ לְסִפּוֹד וְאֶל-תִּנְדָּד לָהֶם כִּי-אֶסְפְּתִי אֶת-
שְׁלוֹמֵי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נְאֻם-יְיָ-הוָה אֶת-הַחֶסֶד וְאֶת-
הַרְחָמִים: וּמָתוּ גְדֻלִּים וּקְטָנִים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת לֹא
יִקָּבְרוּ וְלֹא-יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא יִתְגַּדְּדוּ וְלֹא יִקְרַח לָהֶם:
וְלֹא-יִפְרְסוּ לָהֶם עַל-אֶבֶל לְנַחְמוֹ עַל-מָת וְלֹא-יִשְׁקוּ
אוֹתָם כּוֹס תַּנְחוּמִים עַל-אֲבִיו וְעַל-אִמּוֹ: **»**וּבֵית-
מִשְׁתֵּה לֹא-תְבוּאָה לְשֶׁבֶת אוֹתָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת: **»**כִּי
כֹה אָמַר יְיָ-הוָה צְ-בָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מְשַׁבֵּית
מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבִימֵיכֶם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל
שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלֵה: וְהָיְתָה כִּי תִגִּיד לְעַם הַזֶּה
אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ אֵלַיָּה עַל-מָה דָּבַר
יְיָ-הוָה עָלֵינוּ אֵת כָּל-הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וּמָה עוֹנֵנוּ
וּמָה חֲטָאֲתָנוּ אֲשֶׁר חֲטָאנוּ לִי-הוָה אֱלֹהֵינוּ: **»**וְאָמְרָת
אֵלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר-עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי נְאֻם-יְיָ-הוָה
וַיִּלְכוּ אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרָיִם וַיַּעֲבְדוּם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם
וְאֲתִי עָזְבוּ וְאֶת-תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ: **»**וְאַתֶּם הִרְעַתֶּם
לְעֲשׂוֹת מַאֲבוֹתֵיכֶם וְהִנֵּכֶם הַלְכִים אִישׁ אַחֲרֵי שָׂרָרוֹת
לְבוֹ-הָרָע לְבַלְתִּי שָׁמַע אֵלַי: **»**וְהִטַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל
הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִדְעַתֶּם אֶתֶם
וְאֲבוֹתֵיכֶם וַעֲבַדְתֶּם-שֵׁם אֶת-אֱלֹהִים אַחֲרָיִם יוֹמָם
וְלַיְלָה אֲשֶׁר לֹא-אֲתָנוּ לָכֶם תְּחִיבָה: **»**לָכֵן הִנֵּה-יָמִים
בָּאִים נְאֻם-יְיָ-הוָה וְלֹא-יֵאמַר עוֹד חַי-יְיָ-הוָה אֲשֶׁר
הָעֵלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: **»**כִּי אִם-חַי-
יְיָ-הוָה אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צִפּוֹן וּמִכָּל
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחֶם שָׁמָּה וְהִשְׁבַּתִּים עַל-אֲדָמָתָם
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבוֹתָם: **»**הִנְנִי שֹׁלֵחַ לְדוֹגִים לְדַגִּים
רְבִים נְאֻם-יְיָ-הוָה וְדִיגוֹם וְאַחֲרֵי-כֵן אֲשַׁלַּח לְרַבִּים
צִידִים וְצִדּוֹם מֵעַל כְּלֵי-הַר וּמֵעַל כָּל-גִּבְעָה וּמִמְקוֹקְהֵי
הַסְּלָעִים: **»**כִּי עֵינִי עַל-כָּל-דָּרְכֵיהֶם לֹא נִסְתְּרוּ מִלְּפָנַי

וְלֹא-נִצְפָן עוֹנֵם מִנְגֵד עֵינַי: **»**וְשַׁלַּמְתִּי רֵאשׁוֹנָה
מִשְׁנֵה עוֹנֵם וְחֲטָאתָם עַל חַלְלֵם אֶת-אֲרָצִי בְּנִבְלַת
שְׁקוּצִיָּהֶם וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם מִלְּאוֹ אֶת-נַחְלָתִי: **»**יְיָ-הוָה
עָזִי וּמְעָזִי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה אֵלַיָּה גּוֹיִם יִבְאוּ
מֵאֶפְסֵי-אֶרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֶד-שִׁקְרָךְ נָחְלוּ אֲבוֹתֵינוּ הִבְל
וְאִין-בָּם מוֹעִיל: **»**הִנְעֲשֵׂה-לָו אֲדָם אֱלֹהִים וְהָמָּה לֹא
אֱלֹהִים: **»**לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעֶם בְּפַעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֶם
אֶת-יָדַי וְאֶת-גְּבוּרָתִי וַיִּדְעוּ כִּי-שָׁמַי יְיָ-הוָה:

יז **»**חֲטָאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרִזָּל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר
חְרוּשָׁה עַל-לִוַח לֶבָם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם: **»**כַּזְפָּר
בְּנִיָּהֶם מִזְבְּחוֹתָם וְאֲשִׁרְיָהֶם עַל-עֵץ רַעְנוֹן עַל גְּבֻעוֹת
הַגְּבֻהוֹת: **»**הִרְרִי בַשִּׁדָּה חִילְךָ כָּל-אוֹצְרוֹתֶיךָ לְבוֹז אֲתָן
בְּמַתִּיךָ בְּחֲטָאת בְּכָל-גְּבוּלְיָךְ: **»**וְשַׁמְטָתָה וּבְךָ
מִנַּחְלָתְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וְהַעֲבַדְתִּיךָ אֶת-אֱלֹהֵיךָ בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר לֹא-יִדְעַתָּ כִּי-אֵשׁ קִדְחַתֶּם בְּאִפֵּי עַד-עוֹלָם
תִּנְקַד: **»**כֹּה אָמַר יְיָ-הוָה אֲרוּר הַגְּבֹר אֲשֶׁר יִבְטַח
בְּאֲדָם וְשָׂם בְּשֵׁר זְרָעוֹ וּמִן-יְהוָה יִסּוֹר לְבוֹ: וְהָיְתָה
כְּעַרְעָר בְּעַרְבָּה וְלֹא יֵרָאֶה כִּי-יָבוֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרָרִים
בְּמִדְבָּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב: **»**בְּרוּךְ הַגְּבֹר אֲשֶׁר
יִבְטַח בֵּי-הוָה וְהָיְתָה יְיָ-הוָה מִבְּטָחוֹ: **»**וְהָיְתָה כְּעֵץ
שֶׁתוֹל עַל-מַיִם וְעַל-יּוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא יֵרָא
יֵרָאֶה כִּי-יָבֹא חֹם וְהָיְתָה עָלָיו רַעְנוֹן וּבִשְׁנַת בְּצֻרַת לֹא
יִדָּאָג וְלֹא יִמַּיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי: **»**עַקֵּב הַלֵּב מִכָּל וְאֲנָשׁ
הוּא מִי יִדְעֵנוּ: **»**אֲנִי יְיָ-הוָה תִּקַּר לֵב בַּחַן כְּלִיּוֹת וְלַתַּת
לְאִישׁ כְּדָרְכּוֹ כַּפְרִי מַעֲלִיּוֹ: **»**קִרָא דָגֵר וְלֹא יִלְד
עֲשֵׂה עֲשֶׂר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמוֹ יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ
יִהְיֶה נִבָּל: **»**כִּפְסָא כְּבוֹד מְרוֹם מֵרֵאשׁוֹן מְקוֹם
מִקְדָּשָׁנוּ: **»**מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְיָ-הוָה כָּל-עוֹזְבֵיךָ יִבְשׁוּ
יִסּוּרֵי וְסוּרֵי בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים
אֶת-יְיָ-הוָה: **»**רִפְאֵנִי יְיָ-הוָה וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאַוֹשְׁעָה
כִּי תַהֲלִתִּי אֵתָה: **»**הִנֵּה-הִמָּה אֲמַרִים אֵלַי אִיָּה דְבַר-
יְיָ-הוָה יָבוֹא נְאֻם-יְיָ-הוָה לֹא-אֶצְתִּי | מַרְעֵה אַחֲרֶיךָ
וַיּוֹם אָנוּשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי אֵתָה יִדְעַת מוֹצֵא שְׁפָתַי נִכַח
פְּנֵיךָ הָיְתָה: **»**אֶל-תַּהֲיֶה-לִּי לְמַחְתָּה מִחֲסִי-אֵתָה בְּיוֹם
רָעָה: **»**יִבְשׁוּ רַדְפֵי וְאֶל-אֲבִשָׁה אָנֹכִי יִתְתּוּ הִמָּה וְאֶל-
אַחֲתָה אָנֹכִי תִבִּיא עָלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֵה שְׁבָרוֹן
שְׁבָרָם: **»**כֹּה-אָמַר יְיָ-הוָה אֵלַי הֲלֹךְ וְעַמְדַת בְּשַׁעַר
בְּנֵי-הָעָם עִם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מִלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יִצְאוּ
בּוֹ וּבְכָל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם: **»**וְאַמְרָת אֵלֵיהֶם שְׁמַעוּ
דְבַר-יְיָ-הוָה מִלְכֵי יְהוּדָה וְכָל-יְהוּדָה וְכָל יֹשְׁבֵי

[המשך בעמוד האחרון של חומש רש"י]

הלכות שבת עשור פרק ב

עם האכל, כאכל הן חשובים. היה שבע מאכילה גסה שאכל עד שקץ במזונו, ואכל יתר על שבעו-- פטור, כמי שאכל אכלין שאינם ראויין לאכילה: שאף על פי שזה היתר ראוי לרעב, אינו ראוי לכל מי ששבע כזה.

ב, ח חולה שיש בו סכנה ששאל לאכל ביום הכפורים--אף על פי שהרופאים הבקיאין אומרים אינו צריך--מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די. אמר החולה איני צריך, והרופא אומר צריך--מאכילין אותו על פיו: והוא, שיהיה רופא אמן. רופא אחד אומר צריך, ואחד אומר אינו צריך--מאכילין אותו; מקצת הרופאים אומרים צריך, ומקצתן אומרים אינו צריך--הולכין אחר הרב או אחר הבקיאין: ובלבד שלא יאמר החולה, צריך אני; אבל אם אמר, צריך אני--מאכילין אותו. לא אמר החולה שהוא צריך, ונחלקו הרופאים והיו כלם בקיאין, ואלו שאמרו צריך כמנין שאמרו אינו צריך--מאכילין אותו.

ב, ט עברה שהריחה בשר, לוחשין לה באזנה שיום הכפורים הוא: אם נתקררה דעתה בזכרון זה, מוטב; ואם לאו, מאכילין אותה עד שתתישב נפשה. וכן מי שאחזו בלמוס, מאכילין אותו עד שיאורו עיניו; אפלו נבלות ושקצים מאכילין אותו מיד, ואין משהין עד שימצאו דברים המתרין.

ב, י קטן בן תשע שנים וכן עשר שנים, מחנכין אותו שעות. כיצד: היה רגיל לאכל בשתי שעות ביום, מאכילין אותו בשלוש; היה רגיל בשלוש, מאכילין אותו בארבע. לפי כוח הלב מוסיפין לענותו בשעות. בן אחת עשרה שנה, בין זכר בין נקבה--מתענה ומשלים מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.

ב, יא בת שתיים עשרה שנה ויום אחד וכן שלוש עשרה שנה ויום אחד שהביאו שתי שערות--הרי הן גדולים לכל המצוות, ומשלימין מן התורה; אבל אם לא הביאו שתי שערות--עדין קטנים הן, ואינם משלימין אלא מדברי סופרים. קטן שהוא פחות מבן תשע--אין מענין אותו ביום הכפורים, כדי שלא יבואו לידי סכנה.

הלכות שבת עשור פרק ג

ג, א מי שהיה מלכלך בצואה או טיט--רוחץ מקום הטנופות כדרך, ואינו חושש. ומדיחה אשה ידה אחת במים, ונותנת פת לבנה. והחולה רוחץ כדרך, אף על פי שאינו מספן. וכל חיבי טבילות טובלין כדרך, בין בתשעה באב בין ביום הכפורים.

ב, א האוכל ביום הכפורים מאכלין הראויין לאדם כפותבת הגסה, שהיא פחות מפביצה במעט--הרי זה חיב. וכל האכלים מצטרפין לשעור זה. וכן השותה משקין הראויין לשתיית אדם כמלוא לגמיו שלשותה, פל אחד ואחד לפי לגמיו--חיב; וכמה מלוא לגמיו--כדי שייסלקם לצד אחד ויראה מלא, ושעור זה באדם בינוני פחות מרביעית. וכל המשקין מצטרפין לשעור זה. ואכילה ושתייה, אין מצטרפין לשעור אחד.

ב, ב אחד האוכל אכלים המתרים, או שאכל דברים האסורין כגון פגול ונותר וטבל ונבלות וטרפות וחלב או דם, הואיל ואכל אכלים הראויין לאדם, הרי זה חיב כרת משום אוכל ביום הכפורים.

ב, ג אכל או שתה פחות משעור זה, אינו חיב כרת; אף על פי שהוא אסור מן התורה בחצי שעור, אין חיבין כרת אלא על כשעור. והאוכל או השותה חצי שעור, מכין אותו מפת מרדות.

ב, ד אכל מעט וחזר ואכל וחזר ואכל--אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת שלוש ביצים, הרי אלו מצטרפות לכשעור; ואם לאו, אין מצטרפות. שתה מעט וחזר ושתה וחזר ושתה--אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית, מצטרפין לשעור; ואם לאו, אין מצטרפין.

ב, ה אכל אכלים שאינן ראויין למאכל אדם, כגון עשבים המרים או שרפים הבאושין, או ששתה משקין שאינן ראויין, כגון ציר או מריס וחמץ חי--אפלו אכל ושתה מהן הרבה, הרי זה פטור מן הכרת; אבל מכין אותו מפת מרדות.

ב, ו שתה חמץ מזוג במים, חיב. הכוסס פלפלין וזנגביל יבש וכיוצא בהן, פטור; אבל זנגביל רטב, חיב. אכל עלי גפנים, פטור; לולבי גפנים, חיב. ואלו הן לולבי גפנים, כל שלבלבו בארץ ישראל מראש השנה ועד יום הכפורים; יתר על זה, הרי הן פעצים ופטור. וכן כל כיוצא באלו.

ב, ז אכל צלי במלח, מצטרף המלח לבשר; ציר שעל גבי ירק, מצטרף: מפני שמכשירי האכל המערבים

ג, א אסור לרוחץ ביום הכפורים--בין בחמין בין בצונן, בין כל גופו בין אבר אחד: אפלו אצבע קטנה, אסור להושיטה במים. והמלך והפלה רוחצין את פניהן--פלה, כדי שלא תתגנה על בעלה; והמלך, כדי שיראה ביפיו, שנאמר "מלך ביפיו, תחזינה עיניך". ועד כמה נקראת פלה, עד שלושים יום.

ג, מי שראה קרי בזמן הזה בלילי יום הכפורים--
אם לח הוא, מקנח במפה ודיו; ואם יבש הוא או
שנתלכלך--רוחץ מקומות המלכלכין בלבד,
ומתפלל. ואסור לו לרחץ כל גופו או לטבל: שאין
הטובל בזמן הזה טהור, מפני טמאת מת; ואין
הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה אלא מנהג, ואין
מנהג לבטל דבר האסור אלא לאסור את המת. ולא
אמרו שהרואה קרי ביום הכפורים טובל, אלא
כשתקנו טבילה לבעלי קראיו; וכבר בארנו,
שבטלה תקנה זו.

ג, טיט שהוא לח ביותר, כדי שיניח אדם ידו עליו
ותעלה בה לחלוחית שאם הדביק אותה לידו
האחרת תדבק בה לחלוחית--אסור לישיב עליו. לא
ימלא אדם כלי חרס מים ויצטנן בו, שהמים נוזלים
מדפנו; אפלו כלי מתכות אסור, שמא ינתזו מים על
בשרו. ומתיר להצטנן בפרות.

ג, ה, לוקח אדם מטפחת מערב יום הכפורים, ושורה
אותה במים, ומנגבה מעט, ומניחה תחת הבגדים;
ולמחר מעבירה על פניו, ואינו חושש, ואף על פי
שיש בה קר הרבה.

ג, ה, המהלך להקביל פני רבו או פני אביו או פני מי
שהוא גדול ממנו בחכמה, או לקרות בבית המדרש--
עובר במים עד צוארו, ואינו חושש. ועושה מצוה
שהלך לעשותה, וחוזר במים למקומו: שאם לא
תתיר לו לחזור--אינו הולך, ונמצא נכשל מן

המצוה. וכן ההולך לשמור פרותיו--עובר במים עד
צוארו, ואינו חושש: ובלבד שלא יוציא ידיהם
מתחת שולי בגדיהם, כדרך שעושין בחל.

ג, ז, אסור לנעל מנעל וסנדל, אפלו ברגלו אחת;
ומתיר לצאת בסנדל שלשעם ושלגמא וכיוצא בהן.
וכורך אדם בגד על רגליו ויוצא בו--שהרי קשי
הארץ מגיע לרגליו, ומרגיש שהוא יחף.
התינוקות--אף על פי שהן מתרין באכילה ושתיה
ורחיצה וסיכה, מונעין אותן מנעל וסנדל.

ג, ח, מתיר לכל אדם לנעל את הסנדל מחמת עקרב
וכיוצא בה, כדי שלא תשכנו. והחיה מתרת לנעל
את הסנדל משום צנה, כל שלושים יום; והחולה
כיוצא בה, אף על פי שאין שם סכנה.

ג, ט, אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו, בין סיכה
שלתענוג בין סיכה שאינה שלתענוג. ואם היה
חולה, אף על פי שאין בו סכנה, או שיש לו חטטין
בראשו--סך כדרכו, ואינו חושש.

ג, י, יש מקומות שנהגו להדליק את הנר בלילי יום
הכפורים, כדי שתהיה לו בשת פנים מאשתו ולא
יבוא לידי תשמיש מטה; ויש מקומות שנהגו שלא
להדליק, שמא יראה אשתו ותשא חן בעיניו ויבוא
לידי תשמיש. ואם חל יום הכפורים להיות בשבת,
חיבין הכל להדליק בכל מקום--שהדלקת נר
בשבת חובה.

הלכות שביתת יום טוב

יש בכללן שתיים עשרה מצוות--שש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לשבת בראשון שלפסח; שלא לעשות
בו מלאכה; לשבת בשביעי שלפסח; שלא לעשות בו מלאכה; לשבת ביום חג השבועות; שלא לעשות בו מלאכה; לשבת בראש
השנה; שלא לעשות בו מלאכה; לשבת בראשון שלחג הסוכות; שלא לעשות בו מלאכה; לשבת בשמיני שלחג; שלא לעשות בו
מלאכה. ובאור שביתת ימים אלו בפרקים אלו.

הלכות שביתת יום טוב פרק א

התורה.

א, ג, העושה אבות מלאכות הרבה ביום טוב
בהתראה אחת, כגון שזרע ובנה וסתר וארג
בהתראה אחת--אינו לוקה אלא אחת: חלוק
מלאכות לשבת, ואין חלוק מלאכות ליום טוב.

א, ד, כל מלאכה שחיבין עליה בשבת--אם עשה
אותה ביום טוב, שלא לצרף אכילה--לוקה, חוץ
מהוצאה מרשות לרשות וההבערה: שמתוך
שהתרה הוצאה ביום טוב לצרף אכילה, התרה
שלא לצרף אכילה; לפיכך מתיר ביום טוב להוציא
קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו, מרשות
לרשות.

א, ה, וכן מתיר להבעיר, אף על פי שאינו לצרף
אכילה. ושאר מלאכות--כל שיש בו צרף אכילה--

א, א, ששת הימים האלו שאסרן הכתוב בעשית
מלאכה--שהן ראשון ושביעי שלפסח, וראשון
ושמיני שלחג הסוכות, וביום חג השבועות, ובאחד
לחדש השביעי--הן הנקראין ימים טובים.
ושביתת כלן שווה, שהן אסורין בכל מלאכת
עבודה, חוץ ממלאכה שהיא לצרף אכילה, שנאמר
"אך אשר יאכל לכל-נפש...".

א, ב, כל השובת ממלאכת עבודה באחד מהן, הרי
קים מצות עשה, שהרי נאמר בהן "שביתון", כלומר
שבת. וכל העושה באחד מהן מלאכה שאינה לצרף
אכילה, כגון שפנה או הרס או ארג וכיוצא באלו--
הרי בטל מצות עשה; ועבר על לא תעשה, שנאמר
"כל-מלאכת עבודה, לא תעשו", "כל-מלאכה, לא-
יעשה בהם". ואם עשה בעדים והתראה, לוקה מן

מתר, כגון שחיטה ואפיה ולישה וכיוצא בהן; וכל שאין בהן צורך אכילה--אסור, כגון אריגה וכתובה ובנין וכיוצא בהן.

א, ו כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב יום טוב, ולא יהיה בה הפסד ולא חסרון אם נעשת מבערב--אסרו חכמים לעשות אותה ביום טוב, אף על פי שהיא לצורך אכילה. ולמה אסרו דבר זה--גזרה שמה יניח אדם מלאכות שאפשר לעשותן מבערב ליום טוב, ונמצא יום טוב פלו הולך בעשית אותן מלאכות, וימנע משמחת יום טוב, ולא יהיה לו פנאי לאכל ולשתות.

א, ומזה הטעם עצמו, לא אסרו ההוצאה ביום טוב, ואף על פי שכל הוצאה, היא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב. ולמה לא אסרוה--כדי להרבות בשמחת יום טוב, ויוליד ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו, ולא יהיה כמי שידין אסורות. אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מבערב--הואיל ויש בהן עסק, אין עושין אותן ביום טוב.

א, ח פיצד: אין קוצרין, ולא דשין, ולא זורין, ולא בוררין, ולא טוחנין את החטים, ולא מרקדין ביום טוב--שכל אלו וכיוצא בהם, אפשר לעשותן מבערב ואין בכך הפסד ולא חסרון.

א, ט אבל לשין, ואופין, ושוחטין, ומבשלין ביום טוב--שאם עשה אלו מבערב, יש בכך הפסד או חסרון: שאין להם חם או תבשיל שבשל היום, כלחם שנאפה מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש; ולא בשר שנשחט היום, כבשר שנשחט מאמש. וכן כל כיוצא באלו. וכן מכשירי אכל נפש שיש בהן חסרון אם נעשו מבערב--עושין אותן ביום טוב, כגון שחיקת תבלין וכיוצא בהן.

א, י אין אופין ומבשלין ביום טוב, מה שיאכל בחל; ולא התרה מלאכה שהיא לצורך אכילה, אלא כדי להנות בה ביום טוב. עשה כדי לאכל ביום טוב, והותיר--מתר לאכל המותר בחל.

א, יא ממלאה אשה קדרה בשר, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתכה אחת. וממלא נחתום חבית שלמים, אף על פי שאינו צריך אלא לקתון אחד. וממלאה אשה תנור פת, אף על פי שאינה צריכה אלא לכפר אחד--שבזמן שהפת מרבה, היא נאפית יפה. ומולח אדם כמה חתכות בבת אחת, אף על פי שאינו צריך אלא לחתכה אחת. וכן כל כיוצא בה.

א, יב המבשל או האופה ביום טוב כדי לאכל בו ביום, או שזמן אורחים ולא באו, ונשאר התבשיל והפת--הרי זה מתר לאכלו למחר בין בחל בין בשבת, ובלבד שלא יערים. ואם הערים--הרי זה

אסור, ואפלו בשבת שאחר יום טוב: מפני שהחמירו במערים, יותר מן המזיד.

א, יג מי שהיתה לו בהמה מסכנת--לא ישחט אותה ביום טוב, אלא אם כן יודע שיכול לאכל ממנה כזית עלי מבעוד יום, כדי שלא ישחט ביום טוב, מה שיאכל בחל. וכן כל כיוצא בה.

א, יד אין אופין ומבשלין ביום טוב, כדי להאכיל גויים או פלבים: שנאמר "הוא לבדו יעשה לכם"--"לכם", ולא לגויים; "לכם", ולא לבהמה. לפיכך מזמנין את הגוי, בשבת; ואין מזמנין אותו, ביום טוב--גזרה, שמה ירבה בשבילו. אבל אם בא הגוי מאליו--אוכל עמהן מה שהן אוכלין, שפבר הכינוהו.

א, טו בהמה שחציה שלגוי וחציה שלישראל--מתר לשחטה ביום טוב, שאי אפשר לאכל ממנה כזית בשר בלא שחיטה; אבל עיסה שחציה לגוי וחציה לישראל--אסור לאפות אותה, מפני שיכול לחלק הבצק. בני החיל שנתנו קמח לישראל לעשות להם פת ביום טוב--אם כשנותנין פת לתינוק אין מקפידין, מתר לאפותו להן ביום טוב: שכל פת ופת ראויה לתינוק. עיסת הפלבים--בזמן שהרועים אוכלין ממנה, נאפית ביום טוב.

א, טז המבשל ביום טוב לגויים או לבהמה או להניח לחל, אינו לוקה--שאלו באו לו אורחים, היה אותו תבשיל ראוי להן. עשה לנפשו והותיר, מתר להאכיל ממנו לגויים ולבהמה.

א, יז רחיצה וסיכה--הרי הן בכלל אכילה ושתיה, ועושין אותן ביום טוב: שנאמר "אשר יאכל לכל-נפש", לכל שבצורך הגוף. לפיכך מחמין חמין ביום טוב, ורוחץ בהן פניו ידיו ורגליו; אבל כל גופו, אסור משום גזרת מרחץ. וחמין שהוחמו מערב יום טוב, רוחץ בהן כל גופו ביום טוב--שלא גזרו על דבר זה, אלא בשבת בלבד.

א, יח כל שאסור בשבת--בין משום שהוא דומה למלאכה או מביא לידי מלאכה, בין משום שבת--הרי זה אסור ביום טוב, אלא אם כן היה בו צורך אכילה וכיוצא בה, או דברים שהם מתרים ביום טוב, כמו שיתבאר בהלכות אלו. וכל שאסור לטלטלו בשבת, אסור לטלטלו ביום טוב, אלא לצורך אכילה, וכיוצא בה. וכל שמתר בשבת, מתר ביום טוב. ויש ביום טוב מה שאין בשבת, אסור מקצה--שהמקצה אסור ביום טוב, ומתר בשבת: מפני שיום טוב קל משבת, אסרו בו המקצה--שמה יבואו לזלזל בו.

א, יט פיצד: תרנגלת העומדת לגדל ביצים, ושור העומד לחרישה, ויוני שובך, ופרות העומדין

לסחורה--כל אלו וכיוצא בהן מקצה הן, ואסור לאכל מהן ביום טוב, עד שיכין אותם מבערב, ויחשב עליהם לאכילה. אבל בשבת--הכל מוכן אצל שבת, ואינו צריך הכנה. וכשם שהמקצה אסור ביום טוב, כך הנולד אסור.

א, כ חל מכין לשבת, וחל מכין ליום טוב; אבל אין יום טוב מכין לשבת, ולא שבת מכינה ליום טוב. לפיכך ביצה שנלדה ביום טוב שאחר שבת אסורה, אף על פי שהתרנגלת עומדת לאכילה--הואיל ומאמש נגמרה הביצה, נמצא שבת מכין אותה ליום טוב. ואסורה בכל יום טוב--גזרה, משום יום טוב שאחר שבת; וכן ביצה שנלדה בכל שבת, אסורה--גזרה, משום שבת שאחר יום טוב.

א, כא וכשם שאסור לאכלה, כך אסור לטלטלה. ואפלו נתערבה באלף, פלן אסורות: שהרי למחר יתרו הכל; וכל דבר שיש לו מתירין, אפלו באלף אלפים אינו בטל. השוחט תרנגלת ביום טוב, ומצא בה ביצים גמורות--הרי אלו מתרות: שאין זה דבר מצוי תמיד; ודבר שאינו מצוי אלא קרי, לא גזרו בו.

א, כב זה שאנו עושין בחוצה לארץ, כל יום טוב מאלו, שני ימים--מנהג הוא; ויום טוב שני מדברי סופרים הוא, ומדברים שנתחדשו בגלות. ואין עושין בני ארץ ישראל שני ימים, אלא בראש השנה בלבד; ובהלכות קדוש החדש מספר זה, נבאר עיקר מנהג זה ומאי זה טעם עושין ראש השנה שני ימים בכל מקום.

א, כג יום טוב שני--אף על פי שהוא מדברי סופרים--כל שאסור בראשון, אסור בשני. וכל המחלל יום טוב שני, ואפלו שלראש השנה--בין

בדבר שהוא משום שבת, בין במלאכה, בין שיצא חוץ לתחום--מכין אותו מפת מרדות, או מנדון אותו, אם לא יהיה מן התלמידים. וכשם שהראשון אסור בספד ותענית וחיב בשמחה, כך השני; ואין ביניהן הפרש, אלא לענין המת בלבד.

א, כד פיצד: המת ביום טוב ראשון, יתעסקו בקבורתו הגויים; וביום טוב שני, יתעסקו בו ישראל, ועושין לו כל צרכיו, כגון עשית המטה ותפירת התכריכין וקציצת הבשמים וכן כל כיוצא בזה--שיום טוב שני לגבי המת כחל הוא חשוב, ואפלו בשני ימים טובים שלראש השנה.

א, כה שני ימים טובים אלו שלגליות--שתי קדשות הן, ואינן פיוס אחד; לפיכך דבר שהיה מקצה ביום טוב ראשון, או שנלד בראשון--אם הכין אותו לשני, הרי זה מתר.

א, כו פיצד: ביצה שנלדה בראשון, תאכל בשני; חיה ועוף שנצודו בראשון, יאכלו בשני; דבר המחבר לקרקע שנעקר בראשון, יאכל בשני. וכן מתר לכחל את העין ביום טוב שני, ואף על פי שאין שם חלי.

א, כז במה דברים אמורים, בשני ימים טובים שלגליות; אבל שני ימים טובים שלראש השנה--קדשה אחת הן וכיום אחד הן חשובים לכל אלו הדברים, אלא לענין המת בלבד. אבל ביצה שנלדה בראשון שלראש השנה, אסורה בשני; וכן כל כיוצא בזה.

א, כח שבת הסמוכה ליום טוב, ונלדה ביצה באחד מהן--אסורה בשני; וכן כל כיוצא בביצה. ואפלו נלדה ביום טוב שני, לא תאכל בשבת הסמוכה לו.

הלכות שביתת יום טוב פרק ב

המום מערב יום טוב, ולמחר מתיר או אוסר.

ב, ד בכור שנלד ומומו עמו--הרי זה מוכן, ואין מבקרים אותו ביום טוב; ואם עבר וראה מומו ובקרו והתירו, הרי זה שוחט ואוכל. בכור שנפל לבור, עושה לו פרנסה במקומו--שהרי אינו יכול להעלותו, מפני שאינו ראוי לשחיטה ביום טוב. "אתו ואת בנו" שנפלו לבור--מעלה את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני על מנת לשחטו, ושוחט את אי זה מהן שירצה: משום צער בעלי חיים, התירו להערים. בהמת חלין שנפלה מן הגג, והרי היא צריכה בדיקה--שוחטין אותה ביום טוב, ותבדק: אפשר שתמצא כשרה, ותאכל.

ב, ה אוזין ותרנגולין ויונים שבבית--הרי אלו מוכנין, ואינן צריכין זמון. אבל יוני שובך ויוני עליה

ב, א אפרוח שנלד ביום טוב, אסור מפני שהוא מקצה. ועגל שנלד ביום טוב--אם היתה אמו עומדת לאכילה, מתר: מפני שהוא מוכן על גב אמו; ואלו שחט אמו--היה זה שבמעיה מתר ביום טוב, אף על פי שלא נלד.

ב, ב בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום, ובאות ולנות בתוך התחום--הרי אלו מוכנין, ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב. אבל שרועות ולנות חוץ לתחום--אם באו ביום טוב, אין שוחטין אותן: מפני שהן מקצה, ואין דעת אנשי העיר עליהם.

ב, ג וכן בהמת קדשים שנלד בה מום ביום טוב--הואיל ולא היתה דעתו עליה מערב יום טוב, אסור לשחטה ביום טוב. לפיכך אסור לראות מומי קדשים ביום טוב--גזרה שמא יתירם החכם במומו, ויבוא זה לשחט בו ביום. אבל רואה הוא

וּצְפָרִים שֶׁקָּנְנוּ בְּטַפְיָחִין אוּ בְּבִירָה--הָרִי אֱלוּ
מִקְצָה, וְצָרִיךְ לְזַמֵּן מִבְּעָרֵב וְלוֹמַר אֱלוּ וְאֱלוּ אֲנִי
נוֹטֵל; וְאִינוּ צָרִיךְ לְנַעֲנֵעַ.

ב, ו זמן שחורים ולבנים, ומצא שחורים במקום
לבנים ולבנים במקום שחורים--הרי אלו אסורים:
שאני אומר שמא אותן שזמן פרחו להן, ואלו
אחרים הן; וכל ספק מוכן, אסור. זמן שנים ומצא
שלושה, הכל אסור; שלושה ומצא שנים, מתרין.
זמן בתוך הקן, ומצא לפני הקן--אם אין שם קן
אלא הן ואינן יכולין לפרח, ואף על פי שיש שם קן
אחר בקרן זוית בתוך חמשים אמה--הרי אלו
מתרין, שאין המדדה מדדה אלא כנגד קנו בשווה.

ב, ד דגים שבביברין גדולים, וכן חיה ועוף שבביברין
גדולים--כל שהוא מחסר צידה, עד שאומרים הבא
מצודה ונצודנו--הרי זה מקצה, ואין צדין אותן
ביום טוב; ואם צד, לא יאכלו. וכל שאינו צריך
מצודה--הרי זה מוכן, וצדין אותו ביום טוב ואוכלין
אותו. וכן חיה שקננה בפרדס הסמוך לעיר--ילדיה
כשהן קטנים שאינן צריכין צידה, אין צריכין
זמון: מפני שדעתו עליהן.

ב, ח מצודות חיה ועופות ודגים שפרסן מערב יום
טוב--לא יטל מהן ביום טוב, אלא אם כן יודע
שנצודו מערב יום טוב. הסוכר אמת המים מערב
יום טוב, ולמחר השפים ומצא בה דגים--הרי אלו
מתרין: שפבר נצודו מערב יום טוב, והרי הן מוכנין.

ב, ט בית שהוא מלא פרות מוכנין ונפחת, נוטל
ממקום הפחת. העומד על המקצה מערב יום טוב
בשנה שביעית, שכל הפרות הפקר--צריך שירשם
ויאמר, מפאן ועד פאן אני נוטל; ואם לא רשם, לא
יטל.

ב, י גוי שהביא תשורה לישראל ביום טוב--אם יש
מאותו המין במחבר לקרקע, או שהביא חיה או
עופות או דגים שאפשר לצודן בו ביום--הרי אלו
אסורין עד לערב, וימתין בכדי שיעשו; אפלו הדס
וכיוצא בו--אינו מריח בו לערב, עד שימתין בכדי
שיעשו. ואם אין מאותו המין במחבר לקרקע, או
שהיתה צורתו מוכחת עליו שמא תמול נעקר או
נצוד--אם הביאו מתוך התחום, מתר; ואם הביאו
מחוץ לתחום, הרי זה אסור לו. והבא בשביל
ישראל זה מחוץ לתחום, מתר לישראל אחר.

ב, יא עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב--אסור
להשיקן, מפני שהן נולדו; ואם נשרו לתוך התנור,
מרה עליהן עצים מוכנין ומשיקן. ערמת התבן
ואוצר של עצים--אין מתחילין בהן ביום טוב אלא
אם כן הכין מבערב, מפני שהן מקצה; ואם היה
התבן מערב בקוצים, שהרי אינו ראוי אלא לאש--

הרי זה מוכן.

ב, יב אין מבקעין עצים מצואר שלקורות, מפני שהן
מקצה. ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב, מפני
שהיא נולד. וכן כלים שנשברו ביום טוב--אין
משיקין בהן, מפני שהן נולדו; אבל משיקין בכלים
שלמים או בכלים שנשברו מערב יום טוב, שהרי
הוכנו למלאכה אחרת מבערב. כיוצא בו, אגוזים
ושקדים שאכלן מערב יום טוב, משיקין בקלפיהן
ביום טוב; ואם אכלן ביום טוב, אין משיקין
בקלפיהן. ויש נסחאות שיש בהן שאם אכלן
מבערב, אין משיקין בקלפיהן שהרי הקצו; ואם
אכלן ביום טוב, משיקין מפני שהן מוכנין על גב
האכל.

ב, יג קץ רטב--הרי הוא מקצה, מפני שאינו ראוי
להסקה; לפיכך אסור לו לעשותו כמו שפוד, לצלות
בו בשר. וכן כל כיוצא בזה.

ב, יד נוטלין עצים הסמוכים לדפני ספה, ומשיקין
בהן. אבל אין מביאים עצים מן השדה, אפלו היו
מכנסין שם מבערב; אבל מגבב הוא בשדה מלפניו,
ומדליק שם. ומביאין מן המכנסין שברשות
היחיד, ואפלו היתה מקפת שלא לשם דירה:
ובלבד שיהיה לה פותחת, ותהיה בתוך תחום
השבת; ואם חסר אחד מפל אלו, הרי הן מקצה.

ב, טו עלי קנים ועלי גפנים--אף על פי שהן מכנסין
בקרפף--כיון שהרוח מפזרת אותן, הרי הן
כמפזרין ואסורין; ואם הניח עליהן כלי כבד מערב
יום טוב, הרי אלו מוכנין.

ב, טז בהמה שמתה ביום טוב--אם היתה מספנת
מערב יום טוב, הרי זה מחתכה לפלבים; ואם לאו,
הואיל ולא היתה דעתו עליה, הרי זה מקצה, ולא
יזיזה ממקומה. בהמת קדשים שמתה, ותרומה
שנטמאת--לא יזיזה ממקומה.

ב, יז דגים ועופות וחיה שהן מקצה--אין משיקין
אותן ביום טוב ואין נותנין לפנייהם מזונות, שמא
יבוא לקח מהן. וכל שאסור לאכלו או להשתמש בו
ביום טוב מפני שהוא מקצה, אסור לטלטלו.

ב, יח המכניס עפר מערב יום טוב--אם יחד לו
בחצרו קרן זוית--הרי זה מוכן, ומתר לטלטלו
ולעשות בו כל צרכיו. וכן אפר שהסק מערב יום
טוב, מוכן. ושהסק ביום טוב--כל זמן שהוא חם
כדי לצלות בו ביצה--מתר לטלטלו, שעדין אש
הוא; ואם לאו--אסור לטלטלו, מפני שהוא נולד.
מי שהיה לו דקר נעוץ מערב יום טוב, ונתקו ביום
טוב והעלה עפר--אם היה אותו עפר תוחח, הרי זה
מכסה בו ומטלטלו; אבל אם העלה גוש עפר, הרי
זה לא יכתש אותו ביום טוב.

הַלְכוּת שְׁבִיתת יוֹם טוֹב פֶּרֶק ג

ג, א מי שְׁהִיָּה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן, אוֹ אֶפֶר שְׁמֵתָר לְטַלְטְלוֹ - הֲרִי זֶה שׁוֹחֵט חִיָּה וְעוֹף, וּמִכֶּסֶה דָּמָם. וְאִם אִין לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן, אוֹ אֶפֶר הָרְאוּי-- הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט; וְאִם עֶבֶר וְשָׁחַט, לֹא יִכְסֶה דָּמָם עַד הָעֶרֶב. וְכֵן בְּרִיָּה שְׁהִיא סִפְקָא אִם חִיָּה הִיא אִם בְּהֵמָה, אִין שׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב; וְאִם שָׁחַט-- לֹא יִכְסֶה דָּמוֹ עַד לְעֶרֶב, אֶפְלוּ הִיָּה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אוֹ אֶפֶר, שְׁמָא יֹאמֵר הָרוּאָה חִיָּה וְדָאִית הִיא וּלְפִיכְדָּ כֶּסֶה דָּמוֹ בְּיוֹם טוֹב, וַיְבוֹא הָרוּאָה לְהַתִּיר חֲלָבוֹ.

ג, ב וְכֵן הַשׁוֹחֵט חִיָּה וְעוֹף מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, לֹא יִכְסֶה דָּמָם בְּיוֹם טוֹב. שָׁחַט בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף בְּיוֹם טוֹב וְנִתְעַרְבַּ דָּמָם, לֹא יִכְסֶה אוֹתוֹ עַד לְעֶרֶב; וְאִם הִיָּה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אוֹ אֶפֶר, וַיְכּוֹל לְכַסּוֹת הַכֹּל בְּדִקְרָה אַחַת-- הֲרִי זֶה יִכְסֶהוּ.

ג, ג הַשׁוֹחֵט בְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, מֵתָר לוֹ לְתַלֵּשׁ צֶמֶר לְמָקוֹם הַסִּפְיָן בְּיָדוֹ-- וּבִלְבָד שְׁלֹא יִזְיָנוּ מִמָּקוֹמוֹ, אֲבָל יִשְׂאֵר שֵׁם מְסַבֵּךְ בְּשֵׂאֵר צֶמֶר הַצּוֹאֵר; אֲבָל בְּעוֹף, לֹא יִמְרֹט-- מִפְּנֵי שְׁזָה דְרָכּוֹ, וְנִמְצָא תוֹלֵשׁ בְּיוֹם טוֹב.

ג, ד הַמִּפְשִׁיט עוֹר הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, לֹא יִמְלַחְנוּ-- שְׁזָה עֲבוּד הוּא, וְנִמְצָא עוֹשֶׂה מְלָאכָה שְׁלֹא לְצַרְךָ אֲכִילָה. אֲבָל נוֹתְנוּ לְפָנֵי בֵּית הַדְּרִיסָה, כְּדֵי שְׂיִדְרִסוּ עָלָיו וְלֹא יִפְסֹד; וְלֹא הִתִּירוּ דְבָר זֶה אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁמַחַת יוֹם טוֹב, כְּדֵי שְׁלֹא יִמְנַע מִלְשָׁחַט. וּמֵתָר לְמַלַּח בְּשָׂר לְצָלִי עַל גְּבֵי הָעוֹר, וּמֵעֲרִימִים בְּדָבָר זֶה; כִּי צִד-- מוֹלַח מְעַט בְּשָׂר בְּכָאן וּמְעַט בְּכָאן, עַד שְׂיִמְלַח הָעוֹר כְּלוֹ.

ג, ה בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּמוֹלַח לְצָלִי שְׂאִינוּ צְרִיךְ מְלַח הָרֶבֶה; אֲבָל לְקִדְרָה, אֲסוּר לְמַלַּח עַל הָעוֹר. וְכֵן אִין מוֹלַחִין אֶת הַחֲלָבִים, וְאִין מְהַפְכִין בְּהוֹ, וְאִין שׁוֹטְחִין אוֹתָן בְּרוּחַ עַל גְּבֵי יְתֻדוֹת-- מִפְּנֵי שְׂאִינוּ רְאוּיִין לְאֲכִילָה.

ג, ו הַמִּפְשִׁיט אֶת הַבְּהֵמָה, לֹא יִרְגִיל בְּיוֹם טוֹב; כִּי צִד הוּא הַמְרָגִיל-- זֶה שְׂיִוצֵיא כָּל הַבְּשָׂר מִרְגֵל אַחַת, כְּדֵי שְׂיִצֵּא כָּל הָעוֹר שְׁלֵם וְלֹא יִקְרַע: מִפְּנֵי שְׂטָרַח בְּהַפְשֵׁט זֶה טָרַח גְּדוֹל, וְאִין בּוֹ צַרְךָ לְמוֹעֵד. וְכֵן אֲסוּר לַעֲשׂוֹת בֵּית יָד בַּבְּשָׂר: וְהוּא, שְׂיַעֲשֶׂה בְּסַפְיָן-- שְׁלֹא יַעֲשֶׂה, כְּדָרְךָ שְׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֵל. וּמֵתָר לַעֲשׂוֹת סִימָן בַּבְּשָׂר.

ג, ז מוֹלְגִין אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הָרִגְלִים, וּמְהַבְּהִין אוֹתָן בְּאוּר; אֲבָל אִין טוֹפְלִין אוֹתָן בְּחָרְסִית וְלֹא בְּאֲדָמָה, וְאִין גּוֹזְזִין אוֹתָן בְּמִסְפָּרִים. וְכֵן אִין גּוֹזְזִין אֶת הַיָּרֵק, בְּתַסְפֶּרֶת שְׁלוֹ; אֲבָל מֵתַקְנִין אֶת הָאֶכֶל שְׂיֵשׁ בּוֹ קוֹצִים כְּגוֹן קָרְנִס וְעַכְבֵּיּוֹת, בְּתַסְפֶּרֶת.

ג, ח מֵתָר לְלוֹשׁ עֵיסָה גְדוֹלָה בְּיוֹם טוֹב. וְהִלֵּשׁ עֵיסָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אִין מִפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה בְּיוֹם טוֹב; וְאִם לִשָּׂה בְּיוֹם טוֹב, מִפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה וְנוֹתְנָה לְכוּהוֹן. וְאִם הִיתָה עֵיסָה טְמֵאָה אוֹ שְׁנִטְמֵאת הַחֲלָה, לֹא יִבְשַׁל אֶת הַחֲלָה, שְׂאִין מִבְּשָׁלִין בְּיוֹם טוֹב אֲלֵא לְאָכֵל, וְזוֹ לְשִׂרְפָה עוֹמֶדֶת. וְכֵן אִין שׁוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, שְׂאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים שְׁנִטְמָאוּ בְּיוֹם טוֹב, שְׂשִׂרְפַת קְדָשִׁים שְׁנִטְמָאוּ מִצּוֹת עֲשֵׂה, שְׂנֵאֲמַר "בְּאֵשׁ, יִשְׂרָף": וְעֲשִׂית מְלָאכָה שְׂאִינָה לְצַרְךָ אֲכִילָה וְכִיוּצָא בָּהּ, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה; וְאִין עֲשֵׂה, דוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וְעֲשֵׂה.

ג, ט כִּי צִד יַעֲשֶׂה בָּהּ-- יִנְיַחְנָה עַד הָעֶרֶב, וְיִשְׂרָף אוֹתָהּ. הִיָּה יוֹם טוֹב שְׁלִפְסָח, שְׂאִם יִנְיַחְנָה תַחֲמִיץ-- לֹא יִפְרִישׁ אֶת הַחֲלָה בְּצֶק; אֲלֵא יֹאפֶה אֶת כָּל הָעֵיסָה הַטְּמֵאָה, וְאַחַר כֵּךְ יִפְרִישׁ הַחֲלָה לְחָם.

ג, י אִין אוֹפִין בְּפָרְנֵי חֲדָשָׁה: גְּזָרָה-- שְׂמָא תַפְחַת וְתַפְסִיד הַלְחָם, וְיִמְנַע מִשְׁמַחַת יוֹם טוֹב. אִין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים, אֲבָל מִכְבָּשִׁין אֶת הָאֶפֶר שְׁבָהוֹן; וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְאִפּוֹת בּוֹ אוֹ לְצִלוֹת בּוֹ אֲלֵא אִם כֵּן גְּרַף, מֵתָר. וְסוֹתְמִין פִּי הַתַּנּוּר בְּטִיט וּרְפֵשׁ שְׁבַסְבִּיבוֹת הַנְּהַר-- וְהוּא, שְׂרַכְכוּ מֵאֲמֵשׁ. אֲבָל לְגַבֵּל טִיט בְּיוֹם טוֹב, אֲסוּר; וּמֵתָר לְגַבֵּל אֶת הָאֶפֶר, לְסַתֵּם בּוֹ פִי הַתַּנּוּר.

ג, יא תַּנּוּר וְכִירִים חֲדָשִׁים-- אִין סַכִּין אוֹתָן בְּשִׁמּוֹן בְּיוֹם טוֹב, וְאִין שְׁטִין אוֹתָן בְּמִטְלִית. וְאִין מְפִיגִין אוֹתָן בְּצוּנָן, כְּדֵי לְחַסְמוֹן; וְאִם בְּשִׁבִיל לְאִפּוֹת בְּהוֹ, מֵתָר. אִין מְלַבְּנִין אֶת הָאֲבָנִים לְצִלוֹת אוֹ לְאִפּוֹת עֲלֵיהוֹן, מִפְּנֵי שְׂמַחְסָמוֹן. וּמְסִיקִין וְאוֹפִין בְּפָרְנֵי, וּמְחַמִּין חֲמִין בְּאַנְטִיכֵי.

ג, יב אִין עוֹשִׂין גְּבֵנָה בְּיוֹם טוֹב-- שְׂאִם גִּבֵּן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אִין בְּזָה חֲסָרוֹן טַעַם. אֲבָל דְּכִין אֶת הַתְּבִלִין כְּדָרְכָן-- שְׂאִם יְדוּךְ אוֹתָן מִבְּעֶרֶב, יִפּוּג טַעַמוֹ. אֲבָל מְלַח-- אִינוּ נְדוּךְ בְּיוֹם טוֹב אֲלֵא אִם כֵּן הִטָּה הַמִּכְתָּשׁ אוֹ שְׂיִדּוּק בְּקַעְרָה וְכִיוּצָא בָּהּ, כְּדֵי שְׂיִשְׁנָה: שְׂאִם שָׁחַק הַמְּלַח מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, לֹא יִפּוּג טַעַמוֹ. וְאִין שׁוֹחֲקִין אֶת הַפְּלִפְלִין בְּרַחִים שְׁלָהוֹן, אֲלֵא דָךְ אוֹתָן בְּמִדּוּכָה כְּכֹל הַתְּבִלִין.

ג, יג אִין כּוֹתְשִׁין אֶת הָרִיפּוֹת בְּמִכְתָּשֵׁת גְּדוֹלָה; אֲבָל כּוֹתְשִׁין בְּמִכְתָּשֵׁת קְטָנָה, שְׁזָה הוּא הַשְּׁנוּי שְׁלָה. וּבְאַרְצֵ יִשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ בְּקִטְנָה אֲסוּר: שְׂהַתְּבוּאָה שְׁלָהוֹן, טוֹבָה הִיא; וְאִם כּוֹתְשִׁין אוֹתָהּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אִין בְּכָךְ הַפְּסֹד.

ג, יד הַקָּמַח-- אֶף עַל פִּי שְׂרַקְדוּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, וְהַסִּיר מִמֶּנּוּ הַסִּבִּין-- אִין מְרַקְדִין אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה

ביום טוב, אלא אם כן נפל בתוכו צרור או קיסם וכיוצא בהם. ואם שנה, מתר, כגון שרקד מאחורי הנפה או שירקד על גבי השלחן, וכיוצא בשנוי זה.

ג, טו מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביום טוב, ומנפח על יד על יד בכל כוחו ואוכל--ואפלו בקנון או בתמחוי, אבל לא בטבלה ולא בכברה. וכן הבורר קטניות ביום טוב--בורר כדרפו בחיקו ובתמחוי, אבל לא בנפה ולא בטבלה ולא בכברה.

ג, טז במה דברים אמורים, בשאכל מרבה על הפסלת; אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל, בורר את האכל ומניח את הפסלת. ואם היה טרח

הלכות שביתת יום טוב פרק ד

ד, א אין מוציאין את האש: לא מן העצים, ולא מן האבנים, ולא מן המתכות--כגון שחוככין אותן זו בזו או מפין זו בזו, עד שתצא האש; וכן הנפט החד ביותר שהוא כמים, שמנידין אותו עד שידלק; או כלי זך קשה או זכוכית מלאה מים, שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיחזר נגהה לפשתן וכיוצא בו וידלק. כל זה וכיוצא בו אסור ביום טוב, שלא התר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה; אבל להמציא אש אסור, שהרי אפשר להמציא אותה מערב יום טוב.

ד, ב אף על פי שהתרה הבערה ביום טוב שלא לצורך, אסור לכבות את האש אפלו הבערה לצורך אכילה--שהכפוי מלאכה, ואין בו צורך אכילה כלל; וכשם שאין מכבין את האש, כך אין מכבין את הנר. ואם כפה, לוקה כמי שארג או בנה.

ד, ג אין מסלקין את פי הנר למעלה כדי שתכבה, ואין מסירין את השמן ממנה. ואינו חותך את ראש הפתילה בכלי, אבל נופץ את ראשה בידו. אגדה שלעצמים שהדלקה במדורה--כל עץ שלא אחזה בו האש מתר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מן הנר.

ד, ד אין מכבין את הדלקה כדי להציל ממון ביום טוב, כדרך שאין מכבין בשבת; אלא מניחה, ויצא. ואין מכבין את הנר מפני תשמיש המטה, אלא כופה עליו כלי, או עושה מחצה בינו לבין הנר, או מוציאו לבית אחר. ואם אינו יכול לעשות אחת מכל אלו, הרי זה אסור לכבות; ואסור לשמש, עד שתכבה מאליה.

ד, ה מתר לטלטל את הנר והוא דלוק, ואין גוזרין שמה יכבה. ואסור להניח את הנר על גבי הדקל וכיוצא בו ביום טוב, שמה יבוא להשתמש במחבר ביום טוב.

ד, ו אין מעשנין בקטרת ביום טוב, מפני שהוא

ברירת הפסלת מן האכל יתר מטרח ברירת האכל מן הפסלת--אף על פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת.

ג, יז אין מסננין את החרדל במסננת שלו, מפני שנראה כבורר; אבל נותנין ביצה במסננת שלחרדל, והוא מסתנן מאליו. ואם היתה המשמרת תלויה, מתר לתן לה יין ביום טוב; אבל לא יתלה פתחלה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל. ומערים ותולה את המשמרת לתלות בה רמונים, ותולה בה רמונים; ואחר כך נותן לתוכה שמרים.

מכבה--ואפלו להריח בה; ואין צריך לומר לגמר את הבית ואת הכלים, שהוא אסור. ומתיר לעשן את הפרות כדי שיכשרו לאכילה, כמו שמתיר לצלות בשר על האש. וממתקין את החרדל בגחלת שלמתכת--אבל לא בגחלת שלעץ, מפני שהוא מכבה. ואין מכבין את העץ, כדי שלא תתעשן הקדרה או הבית.

ד, ז אין נופחין במפוח ביום טוב, כדי שלא יעשה כדרך שהאמנין עושין; אבל נופחין בשפופרת. אין עושין פחמין, ואין גודלין את הפתילה, ולא מהבהבין אותה, ולא חותכין אותה לשנים בכלי; אבל ממעכה ביד ושורה אותה בשמן ומניחין אותה בין שני נרות ומדליק באמצע, ונמצאת הפתילה נחלקת בפי שני נרות.

ד, ח אין שוברין את החרס ואין חותכין את הניר לצלות עליהם, ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו מליח. שפוד שנרצף--אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו, אין מתקנין אותו. שני כלים שהן מחברין בתחלת עשייתן, כגון שני נרות או שני פוסות--אין פוחתין אותן לשנים, מפני שהוא מתקן כלי.

ד, ט אין משחיזין את הסכין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרס או אבן; ואין מורים דבר זה לרבים, כדי שלא יבואו לחדדה במשחזת. במה דברים אמורים, בשאיכולה לחתך בדחק או שנפגמה; אבל אם אינה יכולה לחתך כלל--אין משחיזין אותה אפלו על העץ, שמה יבוא להשחיתה במשחזת. ומפני זה אסרו לראות סכין לעם הארץ ביום טוב, שמה תהיה פגומה, ויאמר לו זו אסור לשחט בה, משום פגימתה: ילך ויחדדה במשחזת. וחכם שראה הסכין לעצמו, הרי זה משאילה לעם הארץ.

ד, י אין מבקעין עצים ביום טוב, לא בקרדם ולא

במגל ולא במגרה, אלא בקופיס ובצד החד שלו, אבל לא בצד הרחב מפני שהוא פקדום. ולמה אסרו בקרדם וכיוצא בו-- שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, שהרי אפשר היה לו לבקע מערב יום טוב. ולמה לא נאסר הבקוע כלל-- מפני שאפשר שיפגע עץ עבה ולא יכול להבעירו, וימנע מלבשל; לפיכך התירו לבקע בשנוי. וכל הדברים הדומין לזה-- מזה הטעם התירו בהן מה שהתירו, ואסרו מה שאסרו.

ד, יא לא תפנס אשה בין העצים, לטל מהן אוד לצלות בו. ואין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת שלקורה, שלא התירו לטלטל עצים ביום טוב אלא להסקה בלבד.

ד, יב מסלקין תריסי חניות ומחזירין אותן ביום טוב, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן מן החנות, ולא ימנע משמחת יום טוב. במה דברים אמורים, בשיש להן ציר באמצע; אבל יש להן ציר מן הצד, אסור-- גזרה, שפא יתקע. ושאין להן ציר כל עיקר, אפלו בבית מתר להחזיר.

ד, יג פלים שהן מפצלין, כגון מנורה שלחליות וכסא ושלחן שהן חתכות חתכות-- מעמידין אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע: לפי שאין בנין בפלים. אבנים שלבית הפסא, מתר לצדדן ביום טוב-- בנין עראי הוא, ומשום כבודו לא גזרו.

ד, יד העושה מדורה ביום טוב-- כשהוא עורך העצים, אינו מניח זה על גבי זה עד שיסדר המערכה; מפני שנראה כבונה, אף על פי שהוא בנין עראי, אסור: אלא או שופך העצים בערבוב, או עורך בשנוי. פיצד-- מניח עץ למעלה, ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו, עד שהוא מגיע לארץ.

ד, טו וכן הקדרה-- אוחז אותה, ומכניס האבנים תחתיה; אבל לא יניחנה על גבי האבנים. וכן המטה-- אוחז הקרשים למעלה, ומכניס הרגלים תחתיהן. אפלו ביצים-- לא יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל ממעלה למטה. וכן כל כיוצא בזה, צריך שנוי.

ד, טז מסירין זבובין הנתלים בבהמה, אף על פי שהן עושין חבורה. ואין מילדין את הבהמה ביום טוב, אבל מסעדין. פיצד-- אוחז בולד שלא יפל לארץ, ונופח לו בחטמו, ונותן דד לתוך פיו. היתה בהמה טהורה, ורחקה את הולד-- מתר לזלף משלייתה עליו, ולתן בול מלח ברחמה, כדי שתרחם עליו; אבל הטמאה-- אסור לעשות לה כן, לפי שאינה צריכה.

ד, יז כלי שנטמא מערב יום טוב, אין מטבילין אותו ביום טוב-- גזרה, שפא ישהה אותו בטמאתו; ואם

היה צריך להטביל מים שבו-- מטביל את הפלי במימיו, ואינו חושש. כלי שהיה טהור לתרומה ורצה להטבילו לקדש, מתר להטבילו; וכן כל כיוצא בזה, מטבילות שאר המעלות.

ד, יח כלי שנטמא ביום טוב, מטבילין אותו ביום טוב. נטמא הפלי במשקין טמאין שהן ולד הטמאה מערב יום טוב-- מטבילין אותו ביום טוב, לפי שהוא טהור מן התורה כמו שיתבאר במקומו. ומדלין בדלי טמא, והוא טהור מאליו. נדה שאין לה בגדים להחליף, מערמת וטובלת בבגדיה.

ד, יט דברים רבים אסרו ביום טוב, משום גזרת מקח וממכר. פיצד: אין פוסקים דמים פתחלה על הבהמה ביום טוב, אלא מביא שתי בהמות שוות זו לזו ושוחטין את אחת מהן ומחלקין ביניהן; ולמחר יודעין כמה דמי שניה, וכל אחד ואחד נותן דמי חלקו. וכשהן מחלקין ביניהן, לא יאמר זה אני בסלע ואתה בשתיים-- שאין מזכירין שם דמים; אלא זה נוטל שלישי, וזה נוטל רביעי.

ד, כ כשהן מחלקין, לא ישקלו במאזנים: שאין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר; אפלו לתן בו בשר לשמרו מן העכברים אסור, אם היו המאזנים תלויין, מפני שנראה כשוקל בכף מאזנים. וטבח אמן, אסור לשקל בידו. ואסור לשקל בכלי מלא מים. ואין מטילין חלשים על המנות; אבל מטילין חלשים על בשר הקדשים ביום טוב, כדי לחבב המצוה.

ד, כא לא יאמר אדם לטבח, תן לי בדינר בשר, אלא תן לי חלק או חצי חלק; ולמחר עושין חשבון על שויו. וכן לא יקח מפעל החנות במדה, או במשקל; אלא פיצד הוא עושה-- אומר לחנוני מלא לי כלי זה, ולמחר נותן לו שויו. ואפלו היה כלי המיחד למדה, ימלאנו-- והוא, שלא יזכר לו שם מדה.

ד, כב הנחתום מודד תבלין ונותן לקדרה, בשביל שלא יפסיד תבשילו; אבל האשה, לא תמד קמח לעיסה. וכן לא ימד אדם שעורים לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה.

ד, כג ומתיר לקח מן החנוני ביצים ואגוזים במנין, וכן כל כיוצא בהן-- ובלבד שלא יזכר לו שם דמים, ולא סכום מנין. פיצד סכום המנין: הרי שהיה נושה בו עשרה רמונים או עשרה אגוזים-- לא יאמר לו ביום טוב, תן לי עשרה כדי שיהיה לך אצלי עשרים; אלא לוקח סתם, ולמחר עושה חשבון.

ד, כד הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו, או אצל הפטם הרגיל אצלו, ולוקח ממנו בהמה ועופות, כל מה שירצה-- והוא שלא יזכר לו שם דמים, ולא

סכום מנין.

ד, כה הלואת יום טוב, תובעין אותה בדין: שאם תאמר לא נתנה להתבע, אינו נותן לו כלום; ונמצא נמנע משמחת יום טוב.

ד, כו אף על פי שאין מגביהין תרומה ומעשרות ביום טוב פשפּת, אם היו לו תרומות ומעשרות

הלכות שביתת יום טוב פרק ה

שהגביהן מאמט, הרי זה מוליכן לכוהן ביום טוב; ואין צריך לומר חלה וזרוע ולחיים וקבה, שמוליכן לכוהן ביום טוב. וגבאי צדקה גובין מן החצרות ביום טוב; ולא יהיו מכריזין כדרך שמכריזין בחל, אלא גובין בצנעה, ונותנין לתוך חיקו, ומחלקין לכל שכונה ושכונה בפני עצמה.

לשלחן. וכל דבר שאין נאותין בו בחל עד שיעשה בו מעשה שאסור לעשותו ביום טוב, אין משלחין אותו ביום טוב.

ה, ז פיצד: אין משלחין ביום טוב תבואה, לפי שאין נאותין בה בחל אלא אם כן טחן, ואסור לטחן ביום טוב; אבל משלחין קטניות, מפני שמבשילן ביום טוב או קולה אותן ואוכלן. ומשלחין בהמה חיה ועופות, אפלו חיים, מפני שמתר לשחט ביום טוב. וכן כל פיוצא בזה.

ה, ח כל דבר שמתר לשלחו ביום טוב--כשישלחנו לחברו תשורה, לא ישלחנו בשורה; ואין שורה פחותה משלושה בני אדם. פיצד: הרי ששלח לחברו בהמות או יינות ביז שלושה ארבעה בני אדם כאחד זה אחר זה, וכלן הולכין בשורה אחת--הרי זה אסור, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל; שלח שלושה מינין ביז שלושה בני אדם כאחד, הרי זה מתר.

ה, ט המערב ערובי תחומין ליום טוב--הרי בהמתו וכליו ופרותיו כמוהו, ואין מוליכין אותן אלא בתוך אלפים אמה לכל רוח שממקום ערובו.

ה, י חפצי הפקר, הרי הן פרגלי מי שזכה בהן. וחפצי הגוי קונין שביתה במקומן, ויש להן אלפים אמה לכל רוח ממקומן--גזרה, בעלים גוי משום בעלים ישראל. פרות שיצאו חוץ לתחומן וחזרו, אפלו במזיד--לא הפסידו את מקומן, מפני שהן כאדם שיצא באנס וחזר באנס.

ה, יא המוסר בהמתו לבנו, הרי היא פרגלי האב. מסרה לרועה, ואפלו נתנה לו ביום טוב--הרי היא פרגלי הרועה. מסרה לשני רועים--הרי היא פרגלי בעליה, מפני שלא קנה אחד מהן.

ה, יב מי שזמן אצלו אורחים ביום טוב, לא יוליכו בידם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך בו, שכל הסעודה פרגלי בעל הסעודה, לא פרגלי האורחין--אלא אם כן זכה להן אחר במנות אלו, מערב יום טוב.

ה, יג וכן מי שהיו פרותיו מפקדין בעיר אחרת, וערבו בני אותה העיר לבוא אצלו--לא יביאו לו

ה, א אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב, אפלו שלא לצורך, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות; ואם אי אפשר לשנות, מתר. פיצד: המביא בדי יין ממקום למקום--לא יביאם בסל ובקפה, אבל מביא הוא על כתפו או לפניו. המוליך את התבן--לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אבל מוליכה בידו.

ה, ב וכן משאות שדרךן לשא אותן במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו; ושדרךן לשא אותן מאחוריו, ישא אותן על כתפו; ושדרךן להנשא על הכתף, ישא אותן בידיו לפניו או יפרס עליהן בגד. וכן כל פיוצא בזה משנוי המשא. ואם אי אפשר לשנות, נושא ומביא כדרך. במה דברים אמורים, בנושא על האדם; אבל על גבי בהמה--לא יביא כלל, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל.

ה, ג אין מנהיגין את הבהמה במקל, ואין הסומה יוצא במקלו, ולא הרועה בתרמלו. ואין יוצאין בכסא אחר האיש ואחר האשה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל; ואיש שהיו רבים צריכין לו, יוצאין בכסא אחרי, ומוציאין אותו על הכתף, אפלו באפריון.

ה, ד אין מוליכין את הסלם שלשובך משובך לשובך, ברשות הרבים--שמא יאמרו, לתקן גגו הוא מוליכו; אבל ברשות היחיד, מוליכו: אף על פי שכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפלו בחדרי חדרים אסור, כאן התירו, מפני שמחת יום טוב.

ה, ה מי שהיו לו פרות על גגו, וצריך לפנותם למקום אחר--לא יושיטם מגג לגג, ואפלו בגגין השווין, ולא ישלשלם בחבל מן החלונות, ולא יורידם בסלמות: שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל. אבל משילן אפלו דרך ארבה, ממקום למקום באותו הגג. שחט בהמה בשדה--לא יביאנה לעיר במוט או במטה, אבל מביאה אברים אברים.

ה, ו כל שנאותין בו אפלו בחל--אף על פי שאין נאותין בו ביום טוב, כגון תפלין--מתר לשלחו לחברו ביום טוב; ואין צריך לומר דבר שנאותין בו ביום טוב, כגון יינות שמנים וסלתות, שמתר

מפרותיו, שפרותיו פמוהו אף על פי שהן ביד אלו שערבו. במה דברים אמורים, בשיחד להן קרן זוית; אבל אם לא יחד להן קרן זוית, הרי הן פרגלי זה שהן מפקדין אצלו.

ה, יד בור שליחיד, פרגלי בעליו; ושלאותה העיר, פרגלי אנשי אותה העיר; ושלעולי בבל שהן מסורין לכל, פרגלי הממלא-- שכל מי שמלא מהן, מוליכן למקום שהוא מהלך. נהרות המושכין ומענינות הנובעין, פרגלי כל אדם; ואם היו באין מחוץ לתחום לתוך התחום, ממלאין מהן בשבת, ואין צריך לומר, ביום טוב.

ה, טו שור שלרעי, פרגלי אנשי אותה העיר; ושור שלפטם, פרגלי מי שלקחו לשחטו ביום טוב, מפני שדעת בעליו למכרו לאנשים אחרים חוץ מאנשי אותה העיר, מפני שהוא מפטם והכל שומעין שמעו ובאין לקחתו. וכן אם שחטו בעליו ביום טוב ומכר בשרו, כל אחד ואחד מן הלוקחים מוליך מנתו למקום שהוא הולך: מפני שדעת בעליו מערב יום טוב כך הוא, שיקחו ממנו אנשי עירות אחרות, ונמצא שור זה פבור שלעולי בבל, שהוא מסור לכל.

ה, טז הגחלת-- פרגלי בעליה, לא פרגלי שואלה; והשלהבת, פרגלי מי שהיא בידו. לפיכך המדליק נר או עץ מחברו, מוליכו לכל מקום שהוא הולך.

ה, יז השואל כלי מחברו מערב יום טוב-- אף על פי שלא נתנו לו אלא ביום טוב, הרי הוא פרגלי השואל. שאלו ממנו ביום טוב-- אף על פי שדרךו תמיד לשאל ממנו כלי בכל יום טוב, הרי הוא פרגלי המשאיל.

ה, יח שנים ששאלו חלוק אחד, האחד שאלו ממנו שיתנו לו שחרית והשני שאלו ממנו שיתנו לו

ערבית-- הרי כלי זה פרגלי שני השואלים, ואינם מוליכים אותו אלא למקום ששניהם יכולין להלך בו.

ה, יט כיצד: הרי שערב הראשון ברחוק אלף אמה ממקום החלוק למזרח, וערב השני ברחוק חמש מאות אמה ממקום החלוק למערב-- כשלוקח הראשון החלוק, אינו מוליכו במזרח אלא עד אלף וחמש מאות אמה ממקום החלוק, שהוא סוף התחום שיכול זה שערב במערב להלך בו; וכשיקח השני כלי זה, אינו מוליכו במערב אלא עד אלף אמה ממקום הפלי, שהוא סוף התחום שיכול זה שערב במזרח להלך בו. לפיכך אם ערב זה ברחוק אלפים אמה מן החלוק למזרח, וזה ברחוק אלפים אמה למערב-- הרי אלו לא יזיזוהו ממקומו.

ה, כ וכן האשה ששאלה מחברתה מים או מלח, ולשה בהן עיסתה או בשלה בהן תבשיל-- הרי העיסה או התבשיל, פרגלי שתיהן. וכן שנים שלקחו בהמה בשתפות, ושחטוה ביום טוב-- אף על פי שלקח כל אחד מנתו, הרי כל הבשר פרגלי שניהן.

ה, כא אבל אם לקחו חבית בשתפות, וחלקו אותה ביום טוב-- הרי חלקו שלכל אחד פרגליו: הואיל ותחומין מדברי סופרים, יש ברירה בהן, ונחשב כאילו חלק שהגיע לזה היה ברור לו ומבדל בחבית מערב יום טוב, וכאלו לא היה מערב. ואין אתה יכול לומר כן בבהמה, שחלק זה שהגיעו, אפלו נחשב אותו שהיה מבדל בבהמה מפערב, וכאלו היה ברור-- הרי ינק מחלקו שלחברו כשהיתה הבהמה קימת, שכל אבריה יונקין זה מזה ונמצא כל אבר ואבר מערב מחלקו וחלק חברו; לפיכך הן פרגלי שניהן.

תיקון הכפּלֵּי

רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה יַחַד שְׁנֵי עֵדִים נְאֻמָּנִים, תְּלַמִּידוֹ רַבִּי אֶהְרֹן מְבַרְסֶלֶב וְתְלַמִּידוֹ רַבִּי נִפְתָּלִי מְנַעֲמָרוֹב, וְהִבְטִיחַ וְאָמַר בְּפִנְיָהֶם, שְׁמִי שְׁיָבוֹא עַל קְבֻרָו וַיֹּאמֶר שָׁם אֵלּוּ הֶעֱשֶׂרָה מְזֻמּוֹרֵי תְהִלִּים וַיִּתֵּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה עֲבוּרוֹ, אָפְלוּ אִם גָּדְלוּ וְעֲצָמוּ עֲוֹנוֹתָיו וַחֲטָאוּ מְאֹד מְאֹד חֵס וְשָׁלוֹם, אֲזִי אֶתְאַמֵּץ וְאֶשְׁתַּדֵּל לְאַרְךָ וְלִרְחֹב לְהוֹשִׁיעוֹ וּלְתַקְּנוֹ. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: אֵיךְ וּוְעַל מִיךְ לִיִּגְעַן אֵינְךָ דָּעַר לְעֵנֶג אֹן אֵינְךָ דָּעַר בְּרִיִּט אֵיךְ זָאל אֵיהֶם אֶ טוֹבָה טְהוֹן, בִּי דֵי פְּאוֹת וּוְעַל אֵיךְ אֵיהֶם אַרוֹיס צִיְהֵן פּוֹן שְׁאוֹל תְּחַתּוֹת. וְאֲנִי חֲזַק בְּכָל הַדְּבָרִים שְׁלִי, אַךְ בְּנֵה אֲנִי חֲזַק בְּיוֹתֵר שְׁאוֹלוֹ הֶעֱשֶׂרָה מְזֻמּוֹרֵי תְהִלִּים מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שְׁהוּא תְקוּן הַכְּפָלִי, כִּי כָּל עֵבְרָה יֵשׁ לָהּ תְקוּן מִיַּחַד, אֲבָל תְקוּן הַזֶּה הוּא תְקוּן הַכְּפָלִי:

פרק טז

א מִכְּתָם לְדוֹד שְׁמֵרְנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ.
 ב אִמְרַת לִי-הוּא א-הִנִּי אֶתָּה טוֹבַתִּי בַּל עָלֶיךָ.
 ג לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצֵי הַמָּה וְאֲדִירֵי כָּל חַפְצֵי בָם. ד יִרְבוּ עֲצוּבוֹתֶם אַחֵר מִקְּרוֹ בַּל אֲסִיף נִסְפִיָּהֶם מִדָּם וּבַל אֲשָׂא אֶת שְׁמוֹתֶם עַל שִׁפְתֵי. ה י-הוּא מִנֵּת חֶלְקִי וְכוּסִי אֶתָּה תוֹמִיךְ גּוֹרְלִי. ו חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בְנַעֲמִים אֶף נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי. ז אֲבָרְךָ אֶת י-הוּא אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי אֶף לִילוֹת יִסְרוּנִי כְּלִיזְתִּי. ח שׁוֹיִתִּי י-הוּא לְנִגְדֵי תְמוֹד כִּי מִיִּמִּנִּי בַּל אֲמוּט. ט לָכֵן שְׁמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי אֶף בְּשָׂרֵי יִשְׁכֵּן לְבַטָּח. י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֹׁאֵל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת שְׁחַת. יא תוֹדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים שֶׁבַע שְׁמַחוֹת אֶת פְּנִיךָ נַעֲמוֹת כִּי־מִיִּנְךָ נִצַּח.

פרק לב

א לְדוֹד מְשֻׁכֵּל אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. ב אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יִחַשֵׁב י-הוּא לוֹ עוֹן וְאֵין בְּרוּחֹו רְמִיָּה. ג כִּי הִתְרַשְׁתִּי בְּלוֹ עֲצָמִי בְּשִׂאֲנָתִי כָּל הַיּוֹם. ד כִּי יוֹכֵם וְלִילָה תִכְפַּר עָלַי יְדָךְ נִהַפְּךָ לְשִׁ-דֵי בְּחֵרְבֵנִי כִּיִּץ סָלָה. ה חֲטָאָתִי אֹדִיעֶךָ וְעוֹנִי לֹא

כִּסִּיתִי אִמְרַתִּי אֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לִי-הוּא וְאֶתָּה נִשְׂאָת עוֹן חֲטָאָתִי סָלָה. ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֱלֹהִים לְעֵת מְצֵא רַק לְשִׁטָּף מַיִם רַבִּים אֱלֹהִים לֹא יִגִּיעוּ. ז אֶתָּה סִתַּר לִי א מַעַר תְּעַרְנֵי רַנִּי פִּלַּט תְּסוּבְּבֵנִי סָלָה. ח אֲשַׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדַרְךָ זֶה תִּלְךָ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינַי. ט אֵל תִּהְיוּ כְּסוּם כְּפָרֵד אֵין חֲבִין בְּמַתַּג וְרִסָן עֲדִיו לְבָלוֹם בַּל קָרַב אֱלֹהִים. י רַבִּים מְכַאוּבִים לְרָשָׁע וְהַבּוֹטָח בִּי-הוּא חֶסֶד יְסוּבְּבֵנוּ. יא שְׁמַחוּ בִי-הוּא וְגִילוּ עַדִּיקִים וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל.

פרק מא

א לְמַנְעִחַ מְזֻמּוֹר לְדוֹד. ב אֲשֶׁרִי מְשֻׁכֵּל אֵל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ י-הוּא. ג י-הוּא יִשְׁמְרֵהוּ וַיִּחַיְהוּ וְאֲשֶׁר בְּאַרְצֵי וְאֵל תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ אֹיְבָיו. ד י-הוּא יִסְעֲדֵנוּ עַל עָרֶשׁ דָּוִי כָּל מְשֻׁכְּבוֹ הַפְּכָת בְּחֲלִיו. ה אֲנִי אִמְרַתִּי י-הוּא חֲנֻנִי רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חֲטָאָתִי לָךְ. ו אֹיְבֵי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתִי יָמוּת וְאֲבַד שְׁמוֹ. ז וְאִם בָּא לְרֵאוֹת שְׁוֹא יְדַבֵּר לְבוֹ יִקְבֹּץ אֹן לוֹ יַעַז לַחוּץ יְדַבֵּר. ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שִׁנְאֵי עָלַי יִחַשְׁבוּ רָעָה לִי. ט דַּבֵּר בְּלִיעַל יַעֲזוּק בּוֹ וְאֲשֶׁר

שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם. י גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי
אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכַל לְחֶמֶי הַגְּדִיל עָלַי
עֵקֶב. י וְאַתָּה י-הוָה חָנּוּן וְחַקִּימָנִי
וְאַשְׁלָמָה לָּהֶם. יב בּוֹאֵת יִדְעֵתִי כִּי חִפְצָתְךָ
בִּי כִּי לֹא יִרְעֶה אֵיבִי עָלַי. יג וְאֲנִי בְּתַמִּי
תִּמְכָּתֵךְ בִּי וּתְשִׁיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם. יד
בָּרוּךְ י-הוָה אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרק מב

א לְמַנְעִחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קָרַח. ב כְּאֵיל
תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מַיִם כֵּן נִפְשֵׁי תַעֲרֹגוּ
אֵלֶיךָ אֱ-לֹהִים. ג עֲמָאֵה נִפְשֵׁי לֹא-לֵהִים
לְאֵל חַי מְתֵי אָבוֹא וְאַרְאֵה פָּנַי
אֱ-לֹהִים. ד הִיָּתָה לִי דְמַעְתִּי לֶחֶם יוֹמָם
וְלַיְלָה כְּאָמַר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ
אֱ-לֹהֶיךָ. ה אֵלֶּה אֲזַכְּרָה וְאַשְׁפֹּכָה עָלַי
נִפְשֵׁי כִּי אֶעֱבֹר בְּסֶדֶךְ אֲדָדִים עַד בֵּית
אֱ-לֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹזֵן חוֹנֵן. ו
מֵה תִשְׁתַּחֲוֶה נִפְשֵׁי וְתַהֲמִי עָלַי הוֹחִילִי
לֹא-לֵהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנִי יִשׁוּעוֹת פָּנָיו. ז
אֵלֹהֵי עָלַי נִפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲוֶה עַל כֵּן אֲזַכְּרֶךָ
כְּמֶאֱרִץ יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מְצַעֵר. ח
תְּהוֹם אֵל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל עֲנוּרֶיךָ כָּל
מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיָד עָלַי עָבְרוּ. ט יוֹמָם יַעֲוֶה
י-הוָה חֲסִדֹו וּבְלִילָה שִׁירוּ עִמִּי תִפְלָה
לְאֵל חַיִּי. י אֲזַמְּרָה לְאֵל סְלַעֵי לְמָה
שָׁכַחְתִּנִּי לְמָה קִדַּר אֵלֶיךָ בְּלַחֵץ אֹיֵב. יא
בְּרַעַח בְּעַעֲמוֹתַי חֶרְפוֹנֵי עוֹרְרֵי בְּאֲמָרָם
אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ אֱ-לֹהֶיךָ. יב מֵה
תִּשְׁתַּחֲוֶה נִפְשֵׁי וּמֵה תַהֲמִי עָלַי הוֹחִילִי
לֹא-לֵהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנִי יִשׁוּעַת פָּנָי
וְא-לֵהִי.

פרק נט

א לְמַנְעִחַ אֵל תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכֶּתֶם בְּשִׁלַּח
שְׂאוֹל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְחַמֵּיתוֹ. ב
הַעִילָנִי מֵאֵיבִי אֱ-לֹהֵי מִמְתְּקוֹמִי
תִּשְׁנֹבֵנִי. ג הַעִילָנִי מִפְּעָלִי אָזֶן וּמֵאֲנָשֵׁי
דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי. ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשֵׁי
יְגוּרוֹ עָלַי עֲזִים לֹא פָשַׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי
י-הוָה. ה כְּלִי עֵזֶן יְרוּעוֹן וַיְכַוְּנֵנוּ עוֹרָה
לְקַרְאֵתִי וּרְאֵה. ו וְאַתָּה י-הוָה אֱ-לֹהִים
אֱ-בָאוֹת אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִקְיָעָה לְפָקֶד
כָּל הַגּוֹיִם אֵל תִּחַן כָּל בְּגֵדֵי אָזֶן סָלָה. ז
יִשׁוּבוּ לְעָרֵב יַחְמוּ כַּכֶּלֶב וַיִּסּוּבְבוּ עִיר. ח
הִנֵּה יִפְיַעוֹן בְּפִיָּהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם
כִּי מִי שָׁמַעַ. ט וְאַתָּה י-הוָה תִּשְׁחַק לְמוֹ
תִלְעַג לְכָל גּוֹיִם. י עֵזֶן אֵלֶיךָ אֲשַׁמְרָה כִּי
אֱ-לֹהִים מִשְׁנֹבֵנִי. יא אֱ-לֹהֵי חֲסִדֵי יְקֻדְמָנִי
אֱ-לֹהִים יִרְאֵנִי בְּשִׁרְרִי. יב אֵל תִּתְהַרְגֵם פֶּן
יִשְׁכַּחוּ עִמִּי תְּנִיעֵמוֹ בְּחִילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ
מִגִּבּוֹרֵי אֱ-דָנִי. יג חַטָּאת פִּימוֹ דְּבַר
שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֵאוֹנָם וּמֵאֵלֶּה וּמִכַּחַשׁ
יִסְפְּרוּ. יד כִּלָּה בְּחֶמְהָ כִּלָּה וְאֵינָמוּ וַיִּדְעוּ
כִּי אֱ-לֹהִים מִשְׁלַל בִּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ
סָלָה. טו וַיִּשׁוּבוּ לְעָרֵב יַחְמוּ כַּכֶּלֶב
וַיִּסּוּבְבוּ עִיר. טז הִפָּה יִנְיַעוֹן לְאֹכַל אִם לֹא
יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיֵנוּ. יז וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזֶךָ וְאֶרְנֶן
לְבַקֵּר חֲסִדְךָ כִּי הִיָּתָה מִשְׁנֹב לִי וּמְנוּס
כִּיֹּם צַר לִי. יח עֵזֶן אֵלֶיךָ אֲזַמְּרָה כִּי
אֱ-לֹהִים מִשְׁנֹבֵנִי אֱ-לֹהֵי חֲסִדֵי.

פרק עז

א לְמַנְעִחַ עַל יְדוּתוֹן לְאַסְף מִזְמוֹר. ב קוֹלִי
אֵל אֱ-לֹהִים [אלף למד אלף למד הי יוד ממ] וְאַעֲעֶקֶה
קוֹלִי אֵל אֱ-לֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי. ג כִּיֹּם
עָרַתִּי אֱ-דָנִי דָרְשָׁתִי יָדֵי לִילָה נִגְרָה וְלֹא
תִפְנוּ מֵאַנְהָה הִנְחָם נִפְשֵׁי. ד אֲזַכְּרָה

א-להים וְאֶהְמִיָּה אֲשִׁיחָה וְתַתְּעִטֶנּוּ רוּחִי
סְלָה. ה אַחֲזֶת שְׁמֹרוֹת עֵינַי נִפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר. ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת
עוֹלָמִים. ז אֲזַכֶּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לִבִּי
אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי. ח תִּלְעוֹלָמִים יִזְנַח
א-דְּנִי וְלֹא יִסִּיף לְרִצּוֹת עוֹד. ט הָאֵפֶס
לְנֹעַח חֲסִדוֹ נֹמֵר אֲמַר לְדֹר וְדֹר. י הִשְׁכַּח
חַנוּת אֵל אִם קָפִיץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה. יא
וְאֲמַר חֲלוּתִי הִיא שְׁנוֹת יָמַי עֲלִיּוֹן. יב
אֲזַכֶּר מַעֲלָלֵי יְהוָה כִּי אֲזַכֶּרָה מִקֶּדֶם פְּלֹאֲךָ.
יג וְהִגִּיתִי בְּכָל פִּעְלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה. יד א-לֵהִים בְּקֹדֶשׁ דְּרָכֶךָ מִי אֵל
גָּדוֹל כַּאֲ-לֵהִים. טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פֶלֶא
הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲוֹךְ. טז נִגְאַלְתָּ בְּזִרְעֵךָ עֲמֹךְ
בְּנֵי יַעֲקֹב וַיִּוְסַף סְלָה. יז רְאוּךָ מִיָּם
אֱלֹהִים רְאוּךָ מִיָּם יַחִילוּ אֵף יִרְגִזוּ
תַּהֲמוֹת. יח זִרְמוּ מִיָּם עֲבוֹת קוֹל נִתְּנוּ
שִׁחָקִים אֵף תַּעֲצִיף יִתְהַלְכוּ. יט קוֹל רַעֲמֶךָ
בְּגִלְגָּל הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבְּל רִגְזָה וַתִּרְעַשׂ
הָאָרֶץ. כ בָּיִם דְּרָכֶךָ וּשְׁבִילֶךָ בְּמִים רַבִּים
וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְּעוּ. כא נַחֲיֶת כַּעֲזָן עֲמֹךְ
בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.

פרק ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָא-לֵהִים א-דְּנִי
מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וְדֹר. ב בְּטָרָם
הָרִים יִלְדוּ וְתַחֲוִילֵל אֶרֶץ וְתִבְּל וּמַעֲזוֹלָם
עַד עוֹלָם אַתָּה א-ל. ג תָּשָׁב אֲנוּשׁ עַד
דָּבָא וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְּנֵי אָדָם. ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כִּיּוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה. ה זִרְמַתָּם שְׁנָה יִהְיוּ
בְּבִקְרָה כְּחֹצִיר יַחֲלָף. ו בְּבִקְרָה יִצִּיץ וְחֲלָף
לְעָרֵב יְמוּלֵל וַיִּבֵּשׁ. ז כִּי כָלִינוּ בְּאִפְךָ
וּבְחַמְתֶּךָ נִבְהַלְנוּ. ח שָׁתַּח עֲזַנְתִּינוּ לְנִגְדֶךָ
עֲלִמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ. ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ

בְּעִבְרַתְךָ כְּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ הַגָּה. י יָמֵי
שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם עָמַל וְאִין כִּי גֹז חִישׁ
וְנִעְפָּה. יא מִי יוֹדַע עֵז אִפְךָ וּכְיִרְאֶתְךָ
עִבְרַתְךָ. יב לְמַנּוֹת יָמֵינוּ כִּן הוֹדַע וְנִבְא
לִבִּב חֲכָמָה. יג שׁוּבָה י-הוָה עַד מָוְתִי
וְהִנָּחֵם עַל עִבְדֶיךָ. יד שִׁבְעֵנוּ בְּבִקְרָה חֲסִדֶךָ
וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל יָמֵינוּ. טו שְׁמַחְנוּ
כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ שְׁנוֹת רְאִינוּ רַעְיָה. טז יִרְאֶה
אֵל עִבְדֶיךָ פִּעְלֶךָ וְהִדְרֶךָ עַל בְּנֵיהֶם. יז
וַיְהִי נָעַם א-דְּנִי א-לֵהִינוּ עֲלִינוּ וּמַעֲשֵׂה
יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עֲלִינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ.

פרק קה

א הוֹדוּ לִי-הוָה קְרָאוּ בְּשִׁמוֹ הוֹדִיעוּ
בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ. ב שִׁירוּ לֹו וְזַמְרוּ לֹו
שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתֵינוּ. ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם
קְדֹשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב מְבַקְשֵׁי י-הוָה. ד דִּרְשׁוּ
י-הוָה וְעִזּוּ בְּקִשׁוֹ כְּנִיּוֹ תְּמִידָה. ה זְכֹרוּ
נִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עֲשֵׂה מִפְּתֵינוּ וּמִשְׁפָּטֵינוּ
כִּי. ו זֶרַע אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו. ז הוּא י-הוָה א-לֵהִינוּ בְּכָל
הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵינוּ. ח זְכֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבָר
עֲוֹה לְאֶלֶף דּוֹר. ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרָהֶם
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק. י וַיַּעֲמִידָה לְיַעֲקֹב לְחַק
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם. יא לֵאמֹר לָךְ אֶתָּן
אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבְל נַחֲלַתְכֶם. יב בְּהִיוֹתְכֶם
מִתִּי מִסְפָּר כְּמַעַט וְגָרִים בָּה. יג וַיִּתְהַלְכוּ
מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר. יד לֹא
הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשֹׁקָם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מְלָכִים.
טו אֵל תִּגְעוּ בְּמִשִּׁיחֵי וּלְנַבִּיאֵי אֵל תִּרְעוּ.
טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל הָאָרֶץ כָּל מִטָּה לֶחֶם
שָׁבַר. יז שְׁלַח לְפָנֵיהֶם אִישׁ לְעַבְדֵי נִמְכָּר
יִוְסַף. יח עֲנוּ בְּכָפָל רָגְלוֹ בְּרֹזַל בָּאָה
נִפְשׁוּ. יט עַד עַתָּה בֹא דְבָרוּ אֲמַרְתָּ י-הוָה

צָרְפָתָהּ. **ב** שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ. **כא** שָׁמוּ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוּ. **כב** לְאַסֵּר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקָנָיו יַחֲבֹם. **כג** וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצָּרִים וַיַּעֲקֹב זָר בְּאֶרֶץ חָם. **כד** וַיִּפֹּר אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצֵמָהוּ מִצָּרָיו. **כה** הִפְדָּ לָבָם לְשֵׁנָא עַמּוֹ לְהַתְנַפֵּל בְּעַבְדָּיו. **כו** שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ. **כז** שָׁמוּ בָם דְּבָרֵי אֹתוֹתָיו וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם. **כח** שָׁלַח חֲשָׁד וַיַּחֲשֹׁד וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ. **כט** הִפְדָּ אֶת מִימֵיהֶם לָדָם וַיָּמַת אֶת דְּגַתָם. **ל** שָׂרֵץ אֲרָצָם עֲפָרְדָּעִים בְּחֻדְרֵי מַלְכֵיהֶם. **לב** לֹא אָמַר וַיָּבֹא עָרֵב כְּנִים בְּכָל גְּבוּלָם. **לד** נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד אֵשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם. **לה** וַיֵּד גִּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם. **לו** אָמַר וַיָּבֹא אֲרֻכָּה וַיִּלַּק וַאֲיִן מִסְפָּר. **לז** וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם. **לח** וַיֵּד כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם. **לט** וַיִּזְעִיאוּם בְּכֶסֶף וְזָהָב וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל. **מ** שָׁמַח מִצָּרִים בְּעֵאֲתָם כִּי נָפַל פְּחָדָם עֲלֵיהֶם. **מא** פָּרַשׁ עֵנָן לְמִסְפָּד וְאֵשׁ לְהָאִיר לַיְלָה. **מב** שָׁאֵל וַיָּבֹא שָׁלוֹ וְלָחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם. **מג** פָּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ מַיִם הִלְכוּ בַּעֲצוֹת נְהָר. **מד** כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ. **מה** וַיִּזְעַא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן בְּרָגָה אֶת בְּחִירָיו. **מו** וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ. **מז**

בְּעֵבוֹר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ הַלְלוּיָהּ.

פֶּרֶק קלו

א עַל נְהָרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ בְּזִכְרָנוּ אֶת צִיּוֹן. **ב** עַל עָרְבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיָנוּ כְּנֵרוֹתֵינוּ. **ג** כִּי שָׁם שָׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבָרֵי שִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֻחָה שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן. **ד** אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְ-הוָה עַל אֲדָמַת נֶכֶר. **ה** אִם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי. **ו** תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי לְחֻפֵי אִם לֹא אֲזַכְּרֵי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֻחָתִי. **ז** זָכַר יְ-הוָה לְבָנֵי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הַאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוּד בָּהּ. **ח** בַּת בְּכָל הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרִי שִׁישָׁלַם לָךְ אֶת גְּמוּלָךְ שְׂגֻמְלַת לָנוּ. **ט** אֲשֶׁרִי שִׁיאָחוּ וּנְפִץ אֶת עַלְלִיךָ אֶל הַסֶּלַע.

פֶּרֶק קנ

א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עִזּוֹ. **ב** הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרָתוֹ הַלְלוּהוּ בְּרַב גְּדָלוֹ. **ג** הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וּבְנֹזֶר. **ד** הַלְלוּהוּ בַתֶּף וּמַחֲוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעוּגָב. **ה** הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה. **ו** כָּל הַנְּשָׁמָה תִּתְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ.

אֲשֶׁרֵינוּ שְׁזָכֵינוּ לְהַתְקַרֵּב לְרַבְנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר!!

אֲשֶׁרֵינוּ שְׁזָכֵינוּ לָבוֹא עַל צִיּוֹנוּ הַקָּדוֹשׁ וְלֹאֵר אֶת הַתְּקוּן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא!!!

אֲשֶׁרֵינוּ שְׁזָכֵינוּ לָבוֹא אֶל הַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה!!!

וְאִם זָאל אֵיךְ אֵיךְ זָאגֵן - קִיִּין גְּרַעסְעָרס פֿון דַּעם אֵיז נִישְׁט פֿאַרְהַאנְדִּין!!!

<p>17</p> <p>ראשון Sunday</p> <p>Yom Tov Ends 8:14 זמן מוציא"ט</p>	<p>ב</p> <p>2</p>	<p>2nd Day Rosh Hashana</p> <p>6:39 נץ החמה - מג"א 9:44 9:44 סו"ז קר"ש - גר"א 9:08 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:14 צה"כ לשיטת ר"ת 7:01 8:14 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין א בבלי: קידושין לה • ירמיה ד-ה • רמב"ם: שביבת עשור ב</p>	<p>ב' דראש השנה תשפ"ד</p> <p>עלות השחר 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א 9:08 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 7:01 בבלי: קידושין לה • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין א בבלי: ירמיה ד-ה • רמב"ם: שביבת עשור ב</p>
<p>18</p> <p>שני Monday</p>	<p>ג</p> <p>3</p>	<p>Fast of Gedalia</p> <p>6:40 נץ החמה - מג"א 9:44 9:44 סו"ז קר"ש - גר"א 9:08 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:12 צה"כ לשיטת ר"ת 6:59 8:12 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין ב בבלי: קידושין לו • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין ב בבלי: ירמיה ו-ז • רמב"ם: שביבת עשור ג</p>	<p>צום גדלי</p> <p>עלות השחר 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א 9:08 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 6:59 בבלי: קידושין לו • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין ב בבלי: ירמיה ו-ז • רמב"ם: שביבת עשור ג</p>
<p>19</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>ד</p> <p>4</p>	<p>6:41 נץ החמה - מג"א 9:44 9:44 סו"ז קר"ש - גר"א 9:08 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:11 צה"כ לשיטת ר"ת 6:58 8:11 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין ג בבלי: קידושין לז • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין ג בבלי: ירמיה ח-ט • רמב"ם: שביבת יום טוב א</p>	<p>עלות השחר 5:28 סו"ז קר"ש - מג"א 9:08 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 6:58 בבלי: קידושין לז • ירושלמי: מעשר שני • תוספתא: מכשירין ג בבלי: ירמיה ח-ט • רמב"ם: שביבת יום טוב א</p>
<p>20</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>ה</p> <p>5</p>	<p>6:42 נץ החמה - מג"א 9:45 9:45 סו"ז קר"ש - גר"א 9:09 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:09 צה"כ לשיטת ר"ת 6:56 8:09 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני יא • תוספתא: זבים א בבלי: קידושין לח • ירושלמי: מעשר שני יא • תוספתא: זבים א בבלי: ירמיה יא-יב • רמב"ם: שביבת יום טוב ב</p>	<p>עלות השחר 5:29 סו"ז קר"ש - מג"א 9:09 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 6:56 בבלי: קידושין לח • ירושלמי: מעשר שני יא • תוספתא: זבים א בבלי: ירמיה יא-יב • רמב"ם: שביבת יום טוב ב</p>
<p>21</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>ו</p> <p>6</p>	<p>6:43 נץ החמה - מג"א 9:45 9:45 סו"ז קר"ש - גר"א 9:09 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:07 צה"כ לשיטת ר"ת 6:54 8:07 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני יב • תוספתא: זבים ב בבלי: קידושין לט • ירושלמי: מעשר שני יב • תוספתא: זבים ב בבלי: ירמיה יב-יג • רמב"ם: שביבת יום טוב ג</p>	<p>עלות השחר 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א 9:09 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 6:54 בבלי: קידושין לט • ירושלמי: מעשר שני יב • תוספתא: זבים ב בבלי: ירמיה יב-יג • רמב"ם: שביבת יום טוב ג</p>
<p>22</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 6:35 הדלקת הנרות</p>	<p>ז</p> <p>7</p>	<p>6:44 נץ החמה - מג"א 9:45 9:45 סו"ז קר"ש - גר"א 9:09 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:06 צה"כ לשיטת ר"ת 6:53 8:06 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני יג • תוספתא: זבים ג בבלי: קידושין מ • ירושלמי: מעשר שני יג • תוספתא: זבים ג בבלי: ירמיה יד-טו • רמב"ם: שביבת יום טוב ד</p>	<p>עלות השחר 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א 9:09 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 6:53 בבלי: קידושין מ • ירושלמי: מעשר שני יג • תוספתא: זבים ג בבלי: ירמיה יד-טו • רמב"ם: שביבת יום טוב ד</p>
<p>23</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>הפטרה: שובה ישראל זמן מוצש"ק 8:04 Shabbos Ends</p>	<p>ח</p> <p>8</p>	<p>Shabbos Shuvah</p> <p>6:45 נץ החמה - מג"א 9:45 9:45 סו"ז קר"ש - גר"א 9:09 10:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:22 8:04 צה"כ לשיטת ר"ת 6:51 8:04 שקיעה • ירושלמי: מעשר שני יד • תוספתא: זבים ד בבלי: קידושין מא • ירושלמי: מעשר שני יד • תוספתא: זבים ד בבלי: ירמיה טז-יז • רמב"ם: שביבת יום טוב ה</p>	<p>האזינו, שבת שובה</p> <p>עלות השחר 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א 9:09 סו"ז תפלה - מג"א 10:22 שקיעה 6:51 בבלי: קידושין מא • ירושלמי: מעשר שני יד • תוספתא: זבים ד בבלי: ירמיה טז-יז • רמב"ם: שביבת יום טוב ה</p>

זוּעַר עִם טוֹט אַן עֲבִירָה אֲוֹן עַר הָאֵט תְּרַטָּה אֲוִיף דַּעַם, אִיז מַעַן אִים מוֹחֵל
אֲוִיף אֲלֵע זַיִנְע עֲבִירוֹת.

(ספר המדות אות תשובה חלק א', סימן כ"ו)